
ANCINI DE CRISIBVS
1
6

Memoria Notabile +

A chi dirà Quarantacinque Ave Marie dal Giorno della Santiss.ma Annuntiata fin'all'Ottaua, ogni giorno p. di 8 giorni à Riuerenza del primo Crescimento, che fece Dio N. Sig.re nel Ventre della Beatiss.ma Vergine, la Gloriosa Vergine concederà ogni giusta Gratia, e ciò li sarà tanto accetta, quanto le sarebbe, se quella Persona facessi alla Regina delli Cieli ogni seruitù dal giorno che fu annuntiata, fin che partori il Saluat.re dell'Vniuerso. Ciò fu riuelato à S.ta Geltruda Vergine a Carte — 274

D. Thomas lib. 2.do de Gen. tex: com: 58. dic: Qui sciret Virtutes stellarum, et signorum eis positas, dum nascitur Homo, et res aliqua, poterit de Influxu Celesti iudicare de tota Vita rei genitae, licet hoc necessitatem non imponeret, quia posset impediri p Accidens.

D. Thomas 3. cont. Gente Cap: 94, et Scotus 2.do sent. dist: 14.a asseuerant, quod p Syderum Positiones ad bene, uel ad male eligendum disponitur Homo, ut libere eligendo p malam Electionem Miser, et p bonam Felix euadat.

Multi tamen Homines, qui cogunt se ipsos, (licet possint p liberum Arbitrium) quia reguntur à sensibus, et ab Appetitu sensitiuo, qui diriguntur à Corporibus Celestib., et voluntas ut plurimum auertitur illis, et frequentius quam Rationi, Ideo Astrologi plurima vera praedicant, circa Mores Hominum.

O Fortuna ~~Inuida~~ Viris Inuida fortibus
Cur non bonis aequa Premia diuidis. Senec.a

Adde quod ingenuas didicisse fideliter Artes
Emollit mores nec sinit esse feros. Ovid.

Thi Mia XX. MAG

Remigij Meliorati Vincentij Filij

Divus Thomas Hominem quoad Corpus Cœlo subiectum dicit, quoad Intellectum Angelis, quoad Voluntatem Deo; unde rati: one Cœli bene Natus Homo d.r, Ratione Angeli bene custodi: tus, Ratione Dei bene rectus.

Divus Hieronym.s ait Magna dignitas Animar. Hominum, ut Unaquæq. habeat á princip.o suæ Creat.is in Corporib. Hominum pro sui Custodia Angelum delegatum, quod si Angeli Homines custodiunt quid adversus Angelor. Custodiam Astra moliri poterunt, quæ cum ipsis Angelis nullo m.do sunt comparanda.

Divus Aug.s idem ait. Si ad Humani Corporis Custodiam Deus Angelum delegavit, quid contra Ageli Custodiam Astra, fortuna, et fatum moliri poterunt.

Sapiens Anima confert Cœlesti operationi, quemad.m Optimus Agricola arando, et [illegible] confert Naturæ. Ptolem.s Cent.o Sent.a 8

Subest [illegible] debita, Sapiens dominabit. Astris

In manibus summi, stat [illegible] Dei.

Fatum nil aliud est, quam Influxus Cœlestis impressus in rebus ipsis sublunarib., dispones Hanc ad eor. inclinat.es, [illegible] in eius Elect.is arbitrio, unde nō cogit. necess.o Homo, sed ad ea [illegible] sydera disponit. et inclinat. [illegible] in ipso [illegible] Cæli, vel potius Concept.s Princip.o in Utero [illegible] in ultimo sui Complem.to Parens acquisito, ut p.m Principium [illegible] in [illegible] se cundum, quæ toto vitæ tempore contingere solet. In Utero enim nō vivit Vita Propria, sed Matris, quia nō [illegible] nec sanguifi-

Fatum est ord. rer. fiendar. in Mente Dei explicand. in rebus humanis, et q.d in Deo est Providentia, in rebus Humani: dr.

Fatum q.d nomen cum sit [illegible] Ethnicum, Div. Aug.s admonet lib.i v de Civit: Dei, admonet Christicolas, ut ab eo in rebus Divinis et in explicanda Divinæ [illegible] Virtute abstineant ut si quis Dei Virtutem et Potent.m fati nomine appellet, sentent.a teneat, sed Linguam corrigat

Fata regunt Orbem, certa stat omnia Lege — Manilius
Longaque per certos signant. tempora Cursus — lib: 4 Astr
Nascentes morimur finisq. ab origine pendet

Fatum apud Scholicos est dispositio immobilis inhærens in rebus mobilib., qua queq. Deus suis nectit ordinibus.

Contra fatum valent Deus, et Prudentia [illegible] — Boetius lib: v. cap.e 6
Vir Pius et Prudens vincere fata potest

maxime
Observare oportet Maximas tempor. mutationes, ut neque Medicinas in illis libenter exhibeamus, neque uramus quae circa Ventrem, neque secemus priusquam pertransierint dies decem, ac plures non pauciores. Periculosissima sunt Ambo Solstitia, maxime vero Æstivum; Periculosum est utrumque Æquinoctium, magis vero Autumnale oportet autem Astrorum exortus considerare, praecipue Canis, deinde Arcturi et Pleiadum Occasum. Morbi enim in his maxime diebus iudicantur, alij perimunt, alij vero desinunt aut in aliam speciem, aliumque statum transmutantur. Haec Hippocrates lib. de Aere Aquis et Locis, ubi ait Astronomiam non minimam partem esse Medicinae scientiae.
Dicit insuper in Luminarium Coitu, et oppositione et in ortu stellarum admirabilium ut est Canis maior scilicet Syrius et Canis minor scilicet Phrocyon, Arcturus, Pollilibium, Pegasus, Regulus, Capella, Hyreus, Hercules, et alijs á Medicamentis esse abstinendum nisi maxime necessitas urgeat. Argolus de Diebus Crit. et ait insuper cavendum esse a Medicamentis purgantibus in Lunae ☌, ☍, □, cum ♄, ♂ et ☉, licet non tantum tempus differendum in ☍ et □, sicuti in ☌
- Existente Luna in signis Ruminantibus scilicet in ♈. ♉. ♑. abstinendum est a Purgantibus quae etiam vomitum excitant.
In Lunae ☍ cum ☉, scilicet in Plenilunio fiunt largae et abundantes Purgationes et in interlunio et ☌ fiunt parvae, ideo tunc tute medicamenta Purgativa exhibenda, vel nulla. Raphael Moxius
ex Hipp. auct. Galenus in Antiquo Codice de spermate inscripto ait. Scire debet scilicet Medicus Planetam, et signum in quo est, cum quis aegrotare coepit tempus, diem ipsum, et Horam similiter. Nam si infirmitas fuerit in Planeta et signum, sed auideratur ex actione signi et Planetae tunc habet aliud Cursum, et subdit. Opus verum est cognoscere cum Physica operatur Superior Corpor. de Inferior. [illegible] et colligo tionibus eorum, numerum Planetarum, ut effecta eorum Egritudini, et Medicam. extra

IO. ANTONII MAGINI PATAVINI

MATHEMATICARVM IN ALMO BONONIENSI GYMNASIO PROFESSORIS

De Astrologica ratione, ac vsu dierum Criticorum, seu Decretoriorum; ac præterea de cognoscendis & medendis morbis ex corporum cœlestium cognitione.

Opus duobus Libris distinctum.

Quorum primus complectitur Commentarium in Claudij Galeni Librum Tertium de diebus Decretorijs.

Alter agit de legitimo Astrologiæ in Medicina vsu.

His additur

De annui temporis mensura in Directionibus: & de Directionibus ipsis ex Valentini Naibodæ scriptis.

Ad Serenissimum Mantuæ, & Montisferrati Principem

D. FRANCISCVM GONZAGIVM.

VIRTVTI SIC

CEDIT INVIDIA.

VENETIIS, Apud Hæredem Damiani Zenarij. M D CVII.

Superiorum permissu, & Priuilegijs.

Gli Eccellentissimi Signori Capi dell'Eccellentissimo Conseglio di X. infrascritti hauta fede dalli Signori Reformatori del Studio di Padoua per relation delli doi à ciò deputati, cioè del Reuerendo Padre Inquisitor, & del circ. Secretario del Senato Gioan Marauegia con giuramento, che nel Libro intitolato Io. Antonij Magini Commentarius in Claudij Galeni de Diebus Decretorijs libro tertio , Da essi veduto, & letto non si troua cosa alcuna contraria alla Fede, Principi, ò buoni costumi, & sono degni di stampa, concedono licentia, che possi esser stampato in questa Città. Dat. die 7. Augusti 1606.

D. Marco Contarini
D. Zuane Moro } Capi dell'Illustrissimo Conseglio di X.
D. Anzolo Correr

Illustrissimi Consilij Decem Secretarius
Ioannes Baptista Padauinus.

SERENISSIMO D. D. FRANCISCO GONZAGAE

MANTVAE ET MONTISFERRATI PRINCIPI.

QVAMPLVRIMOS fore non dubito, Serenissime Princeps, quibus mirum videatur me de Astrologiæ Iudiciarię parte illa scribere ingressum, quę Medicis, ac Medicinę vsui, cum pręsertim Galeni Librum Tertium de diebus Decretorijs illustrare commentarijs fuerim ausus homo Medicinæ artis prorsus ignarus. At vbi quę me ad id audendum caussę impulerint, isti probè norint, non solum mirari desinent, sed meum probare ac laudare consilium incipient. Multis equidem nominibus hanc prouinciam suscepi. Primum Damiano Zenario bibliopolę, cui propitius vita functo sit Deus Opt. Max. meam obstrinxeram fidem, cum primum meas ille Ephemerides denuo in lucem emissurus esset, multorum illas nõ solum annorum incremento, sed &

institutionum ac tractatuum locupletare, qui & Agriculturæ, & arti Nauigatoriæ, & Aeris mutationibus dignoscendis, & rei etiam Medicæ inseruirent. Sed quod ad Medicinam attinet, propositum mihi solum fuerat pauculis tantummodo paginis vniuersalia quædā mandare precepta ad dignoscēdos dies, qui propinandis medicinis, aut phlebotomiæ, aut alijs exercēdis Medicis functionibus magis, minusve idonei ac felices essent, exemplum hac in re sequuto Stefleri, Carelli, Pitati, & aliorū, qui Ephemerides concinnarunt. Secundo loco quotidiano ferè conuitio à me flagitabant medicinæ cādidati, qui me præceptore sunt in Mathematicis vsi, vt eos Astrologicis imbuerem præceptis ijs, quæ ad rei medicæ vsum dirigerentur. Quibus cum ego nonnulla ab ijs in exercenda Medicina ex Astrorum cognitione obseruanda identidem subijcerem; meq; illi rogarent, & quem in hoc studio sibi legendum ac sequendū Auctorem compararent; ego quos dixi statim proponebam, atq; etiam, quando complures ab hinc annos editi illi, ac quia iamdiu non amplius excusi, haud ita in promptu, atq; inuentu faciles erant, sæpe discipulis meis commodabam, vt inde quod possent in hoc genere desumerent. Sed cum in ijs euoluendis spe sua frustrati, partem illam Astrologiæ nihilominus desiderarent, quæ Medicinæ eam, quā ego & profitebar, & ijs ostenderam, vtilitatem afferret, quasi mecum expostulantes ad me confugiebant, & nihil eorum lectione tractatuum se profecisse dicebant; in ijs enim pauca, & confusa se reperisse, quæ ad Medicum

nego-

negocium attinerent,quippe in ipſis omitti maximè ne-
ceſſaria,& leuia quædam,ne dicam puerilia recenſeri,ab
Arabica illa ac ſuperſtitioſa aſtrorũ ſcientia mutuo ſum
pta, quæ & veræ Aſtrologiæ candorem inquinauit, &
Catholicæ Eccleſiæ iuſtiſſimam videtur anſam præbuiſ
ſe,vt eandem ipſam non tam veram, quàm notham, &
falſam, ac ſuperſtitioſam Aſtrologiæ profeſſionem Ca-
tholicis interdixerit.Inde factum, vt mecum complures
eorum egerint,vt de hac Aſtrologiæ parte, quæ Medici-
næ ſubſeruit, meo more atq; inſtituto vberius agerem,
& certiora, ac potiora, quàm alij in medium afferrem,
nugis interim illis Arabum valere iuſſis, & leuioribus
rebus prætermiſſis. Ego verò, ne amplius moleſtiam il-
lam exorberem diſcipulos in hac Aſtrologię parte abſq;
certo aliquo eius Auctore erudiendi,atque eadem quo-
tidie repetendi ſimul etiam ne libros à me ſuperius com
memoratos diſcipulis ipſis cogerer identidem commo-
dare cum periculo etiam ne mihi aliquot ex ijs perirent,
quod non rarò vſu venit; Adde & quod multo maioris
eſt momenti, cum Aſtrologiam prorſus neglectã à Me-
dicis viderem,ita vt eorum pleriq; non dubitarent hanc
vt vanam quandam artem ac temerariam inſectari, &
gloriam quodammodo ex eius ignoratione,atq; imperi-
tia ſibi aucupari,quin & ſcripto deterrere eius ſtudioſos
ne in hac ediſcenda tempus terrerent(idq; eo ægrius fe-
rebam, quod in eorum numero complures eſſe intelli-
gebam præclaræ, ac ſpectatæ in primis ſcientiæ viros,
qui facilè quidquid vellent,pro conciliata ſibi auctorita-

te iunioribus, atque inexpertis persuadere posse videban tur) feci non inuitus. vt hanc à discipulis gratiã inirem, & partem hãc pro viribus elaborarem; quin etiam non ab re esse existimaui Medicis ijs, qui tanto cum supercilio in Astrologiam inueherentur, alios opponere insignes Medicos, qui hanc facultatem, & plurimi fecerint, & cum primis vtilem, ac necessariam esse Medicis non solum fassi, verum etiam ingenuè fuerint professi, quorum testimonia, & auctoritates id apertè comprobantes collegi simul, atque edidi, vt Medicos per Medicos redarguerem. Quæ etiam fuit caussa, vt Galeni libellum hunc Tertium de Diebus Decretorijs, quem ipsi germanum esse Galeni fętum negare, & inter spurios referre non possunt, commentarijs illustrarim. Maximè autem omnium ad hæc elucubranda me officij mei munus impulit, nefas enim esse existimabam quod à Domino talentum acceperam, eius tanquam à me in terris de industria abditi vtilitatem studiosis inuidere; & quasi scelus admittere mihi videbar, si Medicinę ipsi hanc à me operam tantum non emissa voce petenti denegarem, hoc præsertim tempore, quo in Astrologia Iudiciaria non ita liberè versari Medicis licet, quemadmodum patrum nostrorum memoria licebat Cur igitur hæc scripserim, caussã vides, cur autem hęc eadem Celsitudini tuę, Princeps Serenissime, nuncupata voluerim, facilè suspicari potes. Iam pridem inter deuotissimos Serenissimi parentis tui clientes ego haud infimo, sed quæ summa eius benignitas est, perhonorifico loco sum receptus, & dignus

ab

ab eo existimatus, qui te atque Excellentissimum D. D. Ferdinandum fratrem tuũ in Mathematicis erudirem. Ergo meę mihi videbantur esse partes, vt summam meã in te obseruantiam quamprimum testatam posteris relinquere; atque in rem meam maxime erat, tuum huic libro patrocinium asciscere, vt tuus à Zoilis, atq; obtrectatoribus in manibus studiosorum versaretur; tuoque in primis testimonio, tuaq; fultus auctoritate vnicuique facile persuadere posset, me Astrologiam ita profiteri, atq; exercere, vt eos terminos, ac fines ne latum quidem vnguem transiliam, quos mihi Catholica Romana Ecclesia circundederat, cui ego iudicium ac sententiam meam in rebus omnibus, qua decet reuerentia subijcio. Iure igitur optimo nihil decentius, nihil mihi consultius existimaui, quàm si meas hasce vigilias Celsitudini tuæ dicarem. Claudenda nunc mihi laudum tuarum commemoratione esset Epistola, Princeps humanissime, si vel illæ meo indigerent præconio, vel ego ea essem dicendi facultate præditus, vt eas possem pro dignitate conscribere. Verum is est tuarum verè heroicarum virtutum fulgor, vt ad eas admirandas potius, quàm commemorandas non me solum, sed eloquentissimũ quemque incitare videatur. Quas si quis in tuis præclarissimis dictis, factisve non posset, at in venustate, ac specie illa tua summo digna Imperio contemplari abundè posset; in illa inquam & vultus tui verè regia maiestate, & totius corporis dignitate, quæ tuos ex nobilissima Italicarum Gonzagia familia depromptos, atque etiam è Cæ-

sareo

ſareo genere delibatos ſpiritus tanquam egregia quæ-
dam pictura intuentium oculis offert, atq; egregie repre
ſentat. Vnde illud dimanat acumen ingenij ſingulare,
prudentia in adoleſcente ſenilis, altitudo animi incredi-
bilis, facundia inenarrabilis, humanitas eximia, in fouen
dis ſtudijs litterarum, litteratisq; viris ſumma alacritas.
Quæ mihi ſpem haud exiguam facit, fore ſcilicet, vt hu-
ius libri patrocinium clementiſsime ſuſceptum conſtan
tiſsime retineas, & mihi ad maiora meæ in te obſeruan
tiæ edenda monumenta animum addas. Quod te vt fa-
cias enixe præcor, quemadmodum Deum Optimum
Maximum aſsiduis deprecor votis, vt tibi Neſtoreos ac
feliciſsimos elargiatur annos, meque Serenitati tuę hu-
milime commendo.

Bononiæ 24. Ianuarij 1607.

Serenitatis tuæ

addictiſſimus

Io. Antonius Maginus.

IO. ANTONIVS MAGINVS
CANDIDO LECTORI S.

TRACTATVRI nunc illam Astrologiæ partem, quæ Medicinam non parum adiuuat, ingenij nostri vires debiliores esse agnoscimus, quàm vt tanto ferendo sint oneri: quippe eruditi quidam homines huic parti adeò detraxerunt, vt vanam eam, falsamq; esse non communi solum plebeculæ, verum etiam doctiorum nonnullis iam penè persuaserint. Nec mirum, quamplurima enim, quæ nonnullorum temeritate in nobilissimam scientiam irrepsere incommoda, facillimè rudiores præsertim potuerunt deterrere: quippe cùm reperiantur complures, qui vix dum prælibata artis Rudimẽtorum, seu Ephemeridum cognitione Astrologos se esse opinati, eò temeritatis deuenerint, vt Calẽdaria, & Prognostica construere, & de rebus grauioribus iudicia ab omni veritate aliena facere non sint veriti. Alij (grauius ausi nefas) profana sortilegia, & damnatas artes varia superstitione, ac improbè exercentes sacrilegas suas prædictiones Astrologiæ nomine conati sunt occultare. Alij denique saniore quidem consilio hanc nostram scientiam emensi, & Medicinam ipsam sine hac vacillare, Medicumq; ipsum tanquam cæcum absque ductore in incertum ferri probè cognoscentes, præcepta artis tradere, & Astrologiam Medicinæ copulare audaciore quidem, quàm fœliciore conatu aggressi, ac demum in superstitiosas Arabum, & licentiosorum scriptorum ambages illapsi, ac immersi permixtis vndequaque vanioribus iudicijs rem omnem confuso, ac incerto ordine tractauerunt. Hinc tot in ipsam Astrologiam conuicia, tam acerbæ cauillationes, atque indignæ calumniæ originem traxere. Quæ si quis diligentius animum aduerterit, non artis, sed imperitorum artificum esse errata facilè co-

gnouerit. Sunt enim hac nostra tempestate nonnulli Astrologiæ omnis penitus inscij, licet alioqui aliarum scientiarum cognitione præditi, qui publica voce contra omnium peritiorum, ac veterum tam Philosophorum, quàm Medicorum auctoritatem in Astrologiam inuehi, & nihil hanc pro Medicina posse, nullius esse vsui proclamare minimè dubitent. Equidem complures, qui Philosophiam, ac Medicinam aliqua cum laude & gloria publicè profitentur mirari satis non possum, dum antiquorum, & prædecessorum suorum sententijs, scriptisq; Astronomicis multorum annorum experientia, & longa obseruatione comprobatis fidem omnem abrogent, cum tamen ijs ipsis quid damnent nequaquam constet. Primos Astronomiæ fontes extremis saltem labris primum delibasse, ac pharmacis suis, quotidianæq; ægrorum curæ immiscuisse par erat, vbi per experientiam edocti palato suo nequaquam arridere sensissent, tum demum ingrati saporis caussas afferre, ac qua in parte deficerent edicere ipsis licuisset. Cum igitur huiusmodi virorum, qui rem ipsam in dicta caussa damnarunt, sententiæ nihil morari nos debeat, sat egisse videamur, si quos Astronomiæ studiosi successu temporis vberrimos fructus ab hac scientia recipiunt breuiter ostendemus. Per hanc enim Philosophiæ partem, Astrologiam dico, diuinam atque admirabilem Dei prouidentiam agnoscimus, vt qui cœlo tanquam instrumento pulcherrima stellarum varietate adornato vtitur, quo hæc inferiora à se creata gubernet, ac moderetur: ideoq; præfixum, ac certum syderibus motum ordinemq; præscripsit, quem tamen ipse inhibere, refrenare, & inuertere potentia sua (vt vocant) absoluta facillimè possit.

Sic quondam motum Solis diurnum inhibuit, ita vt ipsum sisteret, quousque Iosue inimicos profligasset. Sic miraculosum illum Solis defectum in morte Seruatoris nostri cõtra naturæ ordinem euenire voluit, cùm re vera in illud tempus luminarium incidere oppositio deberet. Cumq; cœlum vario, ac concinno ordine, motuq; moueatur, & cum penè tot admiranda complectatur, quot stellas in se continet, cur hæc frustra & sine caussa ab illo omnis sapientiæ fonte esse facta suspicabimur? Cur vires cœlo in humanam naturam, hoc est in corporis humani temperaturam, quas in cætera omnia, quæ sub Luna sunt, natura constantia quotidie semperq; effundi videmus, denegabimus? Elementa profecto à vario syderum nunc ortu, nunc occasu affici nemo sanæ mentis

tis.

tis negauerit: atqui hæc eadem in nos agere quis est, qui non experiatur? Qua fronte obsecro dissimulant Medicinæ totius Principum auctoritates ac testimonia, Hippocratis dico, ac Galeni, nunquid hos damnabunt, quod Astrologiam Medicinæ coniunxerint, quos permulti quoque celeberrimi Medici sequuti olim fuerunt, & etiamnum sequuntur? Vnius Galeni auctoritas deberet sufficere, qui in libello, cui titulus est: Si quis sit Medicus, eundem esse Philosophum. deridet eos Medicos, qui negabant Medicis necessariam esse Astronomiam: quinetiam in Libro octauo de ingenio sanitatis cap. 20. homicidas appellat Medicos Astronomiæ ignaros. Peruoluant quæso attentè Tertium ipsius Galeni Librum de diebus Decretorijs (quem breui commentario, quantum ad Astrologiæ cognitionem attinet pro virili nostra dilucidiorem reddere non grauabimur) vbi quidem satis clarè percipient non tantum requiri in Medico simplicem aliquam Astrologiæ cognitionem: verum etiam genituræ ipsius ægri inspectionem, vt faustos ægri dies, ac infaustos cognoscat, atque etiam vt ægritudinis exitum finemq́, vel ad salutem, vel ad mortem præuideat Astrologicis coniecturis. Nunc autem præstantium Medicorum afferamus catalogum, qui Astrologiam laudarũt, ac cum medicina coniunxerunt, mihi à celeberrimo nostræ ætatis Medico Do. Hieronymo Rubeo Rauennate communicatum, qui maxima sui cum laude, atque ægrotantium vtilitate Medicinam cum Astrologia quam egregiè callet, oxercet. Sic enim ait Rubeus.

Astrologiam plurimum Medicinæ vtilem, ac potius necessariam esse, qui Hippocratis, & Galeni libros legerit, negabit nemo. Hippocrates enim lib. 1. de Diæta, Astrorum ortus, & occasus Medicum cognoscere oportere inquit, quo mutationes & excessus ciborum, ac potuum, & ventorum, & totius mundi, ex quibus sanè morbi hominibus oriuntur, obseruare sciat; & libris de aere, aquis, & locis non semel, sed bis affirmat, non minimam partem conferre ad rem medicam, sed omnino plurimam: cum vnà cum temporibus & ventriculi in hominibus mutentur: oportereq́ solstitia cognoscere, & Astrorum exortus considerare, præcipuè Canis, deinde Arcturi, & Pleiadum occasum: morbi enim in his maximè diebus iudicantur, alijq́ perimunt, alij verò desinunt, aut in aliam speciem, aliumq́ statum transmutantur. Neque verò hæc scribit Hippocrates, vt ea solum dum adsunt, à Medico qualia sint, considerentur: sed etiam antequam adsint, ad præsagiendos, præcauendosq́

 morbos.

morbos. Nam ait, sciens horarum mutationes, & Astrorum ortus, & occasus, vt vnumquodque eorum fit, præcognoscet vtique annum, qualis nam ipse futurus sit. Sic si quis scrutatus fuerit, & præuiderit tempora de vnoquoque maximè sciet, & plerumq; sanitatem consequetur, & recta via procedet, non minima artis suæ gloria. Præterea cum scribit primo Epid. sect. 3. in principio, morbos cognosci non solum ex tota, sed etiã ex partiali, seu, vt alia habet versio, singulari constitutione cœlestium, quid aliud innuit quàm singulares cuiusq; geneses, præter generalem constitutionem astrorum? Qui enim id ad temperamentum aeris referunt, frustra cœli nomen additum fateantur necesse est, satisq; fuisset dicere, cõstitutionem, quod plurimum breuitati Hippocratis conuenit: sed de hoc non valdè pugnauerim.

Galenus verò ita apertè id tradit, vt negari omnino non possit, si quidem lib 3. de diebus Decretorijs cap. 6. scribit, ineunte alicuius morbo, si Lunæ ingressus, & transitus in loca illius genesis benefica maleficavè animaduertantur, salutares & molestos dies cognosci: neque in morbis solum, sed in secunda etiam valetudine. Quod quamquam ab Aegyptijs Astronomis inuentum esse dicit, se quoque tamen obseruasse, & verissimum comperisse testatur.

Auicenna ad hos accedit, qui de causis pestilentiæ scribens, & in canticis de aere affirmat, si stellæ quæ dicuntur infortunatæ fuerint in locis suarum dignitatum, corruptionem animatorum significaturas. Si verò quæ fortunatæ dicuntur fuerint ibidem, salutem eorum ostensuras.

Petrus Aponensis in Cõciliatore suo Differentia Decima non solum idem affirmat, sed multis id rationibus comprobat, latissimeq; in eos disputat, qui contrariam opinionem tuentur.

Guido è Cauliaco vir egregiè doctus, qui cum diu Chirurgicen in florentissimo tum Montispessulani Gymnasio docuisset, Clementis Sexti P. M. chirurgus fuit, & de illa conscripsit opus ita insigne, vt olim prælegi in publicis Gymnasijs consueuerit, de pestilentia tractans, quæ suo tempore sæuijt, eam potissimum Saturni, Iouis, & Martis congressui tribuit, qui in 14. Aquarij gradu præcesserat, testaturq; se de Astrologia librum fecisse.

Ioannes quoq; Arculanus Veronensis, qui Borso duce in Ferrariensi Gymnasio magna cũ laude medicinã docuit, fecitq; Auicennã de febre pestilenti explicãs, ab illius sententia, quã scripsimus, nequaquã recedit.

Hiero-

Hieronymus Manfredus Bononiensis Medicus, scriptis ad Ioannem Secundum Bentiuolum Hannibalis primi filium, de morbis curandis proloquijs centum, idem testatus est.

Petrum Leonem, qui Nicolao Leoniceno teste, inter alios Medicinæ professores maxima meruit Pataui docens stipendia, maximi Astrologiam fecisse, notißimum est, & ex Pauli Iouij elogijs facilè cognosci.

Marsilij Ficini viri clarißimi grauis auctoritas hoc loco prætermittenda non est, qui paßim & in Epistolijs suis, & libris de tuenda valetudine producendaq́ vita, & de pestilentia, Astrologiæ decreta ad Medicinam adiungit,

Mattheus Curtius Ticinensis, cui tanta fuit eruditio, vt in omnibus Italiæ Gymnasijs interpretando, ac disputando primum semper locum obtinuerit, dum Ioannis Pici rationes in secundo Aphorismorum, de diebus Criticis, refellit; sententiamq́ Galeni ex tertio de diebus Decretorijs explicat, à Luna crises fieri in morbis ex illius cursu, & aspectibus tradit.

Idem de Martino Acachia Catalaunense Medico celeberrimo dicendum est, in primum librũ Galeni ad Glauconem propè finem, de diebus item Decretorijs scribente, qui duplici nomine Lunam in morbis, præcipuè acutis, habere imperium dicit, lumine & configurationibus, exactioremq́ cognitionem Medico esse ab Astrologia petendam affirmat.

Hieronymo autem Fracastorio Veronensi, ob insignem doctrinam magno appellato, adeò id verum visum est, vt omnem etiam morbi Gallici originem astris acceptam tulerit libro de contagiosis morbis, & in syphili versibus ita elegantibus Latinè exarata, vt Petrus Bembus aliquando scripserit, eandem musam Virgilio, & Fracastorio fuisse ducẽ. Is igitur nihil aliud esse posse inquit, quod in tot regiones tanto inter se spatio dißitas potuerit aerem tam malè afficere, nisi cœli & syderum constitutiones, & eæ quidem, quæ & rarò accidunt, & magna, cum accidunt, poßint efficere, & quidem hunc morbum antequam accideret, ab Astrologis fuisse prædictum, tradit.

Ioannes Baptista Montanus item Veronensis eius æqualis, qui primo loco cum insigni laude Medicinam Pataui explicauit, in diebus Decretorijs ex secundo Aphorismorum declarandis, Astrologiæ vtilitatem in Medicina maximam esse patefecit.

Oddum de Oddis Patauinum, vt his adiungam, & doctrinæ illius celebritas,

brit as,

britas, & eadem cum superioribus sententia persuadet. Nam & Patauij publicè medicinam aliquandiu docuit, & Venetijs multos eam annos exercuit, denuoq́ ad Medicinam eandem explicandam à Senatu Veneto redire Patauium iubetur ac penè compellitur. Is igitur suis de pestilentia libris, & singulares syderum cōstitutiones, aspectusq́ narrat, quibus pestilentia solet generari, & au potuisse ex varijs euentis à se & alijs diuersis temporibus sæpè obseruatis, si non demonstratione saltem ratione, non modicam fidem afferente Galeni & Auicennæ sententiam, de qua dictum est, comprobare, & à cauillis Pici Mirandulani tueri. Sed quia id longè ab eius tum instituto aberat, & quod ad dies Decretorios attinet, id Aphorismo vigesimoquarto secundæ partis perfecerat, iure missum facere.

De Ioanne Fernelio tali ac tanto viro nihil est, quod dicam, quando ipse secundo de abditis rerum causis libro, id latißimè & grauißimè, vt solet, disputat, grauemq́ esse illorū stupiditatē ait, qui sydera nihil in aera, nisi calorē, aut frigus, imbres aut siccitatem lumine motuq́ suo inducere contendunt: nullamq́ cognitionem, inquit esse ad præcauendos, persanandosq́ pestilentes morbos, cœlestis configurationis cognitione, præstantiorem, pestilentemq́ annum fore ex sola syderū commixtione, quæ illius est procreatrix, præuideri posse, obseruatq́ omnes Aestates æquè feruidas non esse, aut siccas, nec omnes Hyemes pariter rigere, aut humescere, idcirco non nisi diuersæ syderum commixtioni eam diuersitatem acceptam referendam esse, aliamq́ commixtionem imbres, aliam serenitatem inducere, aliam Austrinam, aliam Aquiloniam, aut tempestatem huiusmodi inducere, cum Solis cursus, & primus motus semper sui similes sint.

Iacobus Hollerius, Stempanus Gallus, Philippus Ingraßias Siculus Archiater, celeberrimi Medici de pestilentia tractantes, idem testantur. Idem de diebus Decretorijs Ioannes Planerius Quintianus Brixiensis.

Hieronymum Cardanum Mediolanensem prætereo perinde, ac omnibus notum, quando ipse, cum alibi tum in secundum Ptolemæi librum de Astrorum iudicijs, de schemate octo laterum ad dies criticos, morbiq́ progressum cognoscendum, pluribus tractauit.

Baccius Baldinus Cosmi Medicis magni Ducis Hetruriæ Medicus, dum librum Hippocratis de aere, aquis, & locis interpretatur, in eadem,

dem, quà superiores, sententia est, disputationemq; proponit, an Medico Astrologia Indiciaria vocata vtilis sit, aitq; sententiam Galeni tertio de diebus Decretorijs sibi maximè placere, scilicet Iudiciariam Astronomiam esse medicinæ maximè vtilem, & qui eam damnant, sophistas esse, qui in plateis, & publicis vrbium locis quotidie strepunt, vt ait etiam Galenus.

Succedat his Petrus Salius Diuersus Fauentinus, Medicus planè egregius ac doctissimus, qui in libro de febre pestilenti, pestilentiam censet aliquando ab astris, nihil inferioribus causis ad hoc conferentibus gigni, prout varia sydera, vel in idem coeunt, vel ad diuersa respiciunt, huiusmodiq; morbos ab Astrologis prædictos fuisse affirmat.

Idem Michaeli Mercato Miniatensi de pestilentia scribenti visum est, qui de præcauēdis etiam venenis tradens, ex sententia Antonij Guaineri Medici centum iam & quinquaginta annis clarissimi monet Principes, vt caueant, ne eorum geneses hostibus innotescant, inde enim magna eorum corporibus accidere incommoda.

Hucusque Hieronymus Rubeus. Sed his adiungi possunt à nobis alij quoque Medici, qui Astrologiæ fauerunt, atque etiam qui de diebus Decretorijs Astrologicè tractarunt, vel Astrologiæ præcepta ad rem medicam facientia conscripserunt. Itaque

Arnaldus Villanouanus Astrologica quædam ad Medicinam facientia in suo medicinalium operum magno volumine conscripsit.

Bernardus Gordonius in suo Lilio medicinæ quædam Astrologica ad medicinam attinentia tractat de prognosticis particula quinta cap 6. & sequentibus.

Iacobus Antonius Mariscottus Florentinus Medicus interpres illius libelli de decubitu ex Mathematica scientia Galeno adscripti se Astronomiæ fautorem declarat, dum ait, illum libellum esse magnæ experientiæ, plerisque tamen neglectum, quia plerique etiam diuinæ sunt Astrologiæ ignari. E quibus aliqui ob id ipsum quòd illam ignorant, eandem etiam contemnunt.

Franciscus Valesius libro septimo controuersiarum medicarum & philosophicarum c. 18. censet non esse aspernandas Astrologicas obseruationes in sanguinis missione, & expurgatione: atque libro decimo comprobat Galeni opinionem de diebus Decretorijs, nempe illos a cœlesti caussa dependere, hoc est à motu corporum cœlestium.

Petrus

Petrus Forestus Reip. Delfensis Medicus Astrologiam professus fuit cum Medicina coniunctam, & in quod suo opere statum mulieris Astrologicè examinat, quæ ab anno 16 suæ ætatis vsque ad annum 27 perpetuo lecto decubuerat.

Cornelius Gemma Louaniensis Medicus, Philosophus, ac Mathematicus insignis, ac filius Gemmæ Frisij Medici, ac Mathematici egregij, quantum Astrologiam tanquam Medico summè necessariam magnifecerit apparet præcipuè in primo libro Artis cyclognomicæ, dum capite octauo sic scribit. Patet vsus eiusdem Lunæ vberrimus in arte Medica, quod post coniunctionem Solis & Lunæ commodiores fermè sint venæ sectiones, purgationes per vrinam atque sudorem, & quæcunque à centro corporis ad eiusdem circumferentiam ducunt, propter motus Lunaris analogiam: Contra digrediente Luna ab opposito Solis magis & vomitus solent succedere, & alui purgatio, si modò & ægri vires, morbi tempus, & vtriusque natura vniuersa consentiat: nec interim obsint congressus malefici, vel irradiantium syderum loca. Nec dubium quin & planetæ, vel stellæ cæteræ pari prorsus ratione ad Solem collatæ, vel ad Eclipticam vires vbique particulares conferant, vnde in rebus naturæ arcana plurima colligantur, præsertim quæ in dierum Criticorum ambiguo lapsu, in excitandis tempestatibus cœli, & popularibus morbis, in adhibendis humano corpori salubrimus medicamentis exigi consueuerunt.

Lucius Bellantius Medicus Senensis scripsit de diebus Decretorijs quædam, quæ habentur in opere Lucæ Gaurici de eadem materia, atque etiam de ysdem diebus Criticis egit idem Bellantius in suis quæstionibus de Astrologica veritate contra Ioannem Picũ Mirandulanum quæstione decimaquarta articulo tertio, & quarto.

Aucto-

Auctores qui ex professo de Astrologia Medico necessaria conscripserunt, atque de diebus Decretorijs Astrologicè tractarunt.

HERMETIS *seu Mercurij Trismegisti Iatro Mathematica, hoc est Medicinæ cum Mathematica coniunctio interprete Ioanne Stadio. Hic liber habetur in Isagogicis Ephemeridum Io Stadij, & est idem cum libello à Thoma Boderio inscripto Mercurij Trismegisti de decubitu infirmorum, & cum ipsius Boderij opere impresso.*

Hippocratis de significatione mortis & vitæ secundum motum Lunæ & aspectus planetarum Lugduni 1550.

Prognostica de decubitu ex Mathematica scientia liber Galeno adscriptus. Venetijs apud Damianum Zenarium vnà cum Ioanne Hasfurto. Et habetur etiam cum operibus Galeni.

Amicus Medicorum Ioannis Ganiueti Lugduni 1550.

Io. Hasfurti Medici de cognoscendis & medendis morbis ex corporum cœlestium positioni libri 4. *Venetijs apud Zenarium.*

Abrahe Auenaris de luminaribus & Criticis diebus Venetijs.

Ioannis Guidonis Villariensis Medici Parisini de temporis Astrorũ, anniq́ partium integra atque absoluta animaduersione libri duo Parisijs 1543.

Astrologiæ ad Medicinam applicatio breuis, deq́ conuenientia earundem canones aliquot Iacobi scholl. Argentorati 1537.

Artificium de applicatione Astrologiæ ad Medicinam deq́ conuenientia earundem Georgij Collimitij Tansteteri Medici, & eiusdem de ratione dierum Criticorum, & de ministratione pharmacorum & phlebotomia. Argenturati 1531.

Medicina Astrologica Cornelij Schylandri Medici Brabantini, Antuerpiæ 1575.

Augustini Nyphi Suessani Philosophi & Medici de diebus Criticis, seu decretorijs. Venetijs 1519.

Friderici Chrisogoni Iadertini Medici de prognosticis ægritudinum per dies Criticos. Venetijs 1528.

Lucæ Gaurici de diebus decretorijs tractatus duodecim. Romæ 1545.

De ratione & vsu dierum criticorum opus recens natum, in quo mens tum ipsius Ptolemæi, tum aliorum Astrologorum hac in parte dilucidatur. Authore Thoma Boderio. Parisijs 1555.

Michael Angelus Blondus Medicus de diebus Decretorijs & Crisi Romæ 1544.

Augerij Ferrerij Tolosatis Medici de diebus Decretorijs secundum Pythagoricam doctrinam, & Astronomicam obseruationem Lugd. 1602.

Federicus Bonauentura Vrbinas in sexto libro sui tractatus de Octimestri partu disputat, ac agit de diebus Criticis à cap. 6. vsque ad c. 46. & defendit Galenum contra Ioannem Picum, Fracastorium, Manardum, Valeriolam, & Valesium, quam disputationem ante æditionem præsentis voluminis mihi videre non contigit quamuis inter meæ bibliothecæ libros haberem opus illud Bonauenturæ de Octimestri partu ex dono ipsiusmet Auctoris mihi ab Auctore ipso dono missum.

INDEX

INDEX CAPITVM TERTII LIBRI CLAVDII GALENI

De diebus Decretorijs.

Errata

	Errata	Correcta
Pagin 1.b.lin.10.	qua	qua
2.b.lin.2.	finalis est	finalis, quæ est
3.a.lin.4.	in hac	in hoc
3.b.lin.5.	continuus	contiguus
4.b.li.vlt.	latius	latiùs
5.a.lin.30.	ipse	ipsa
7.a.lin.3.	reliquam	reliquum
7.b.lin.2.	At enim	Ait enim
9.a.lin.26.	splendore	spendorem
10.b.lin.34.	Solis	Soli
14.b.lin.17.	mens	nunc
ibid. lin.19	particula	particulæ
16.a.l antep.	sumebant	sumebat
18.a.lin.8.	opinionem	opinionum
19.b.lin.27.	septimanas	septimanos
20.b.lin.23.	semetipsos	semetipso
21.b.lin.15.	afferat	afferet
22.a.lin.33.	nostris tracta-tus describẽtis	nostri tractatus describentur
22.b.lin.19.	nomine	non ne
ibid.l antep.	Hippocrates	Hippocratis
23.a.l.ãtep.	deiectionem	directionem
23.b lin.21.	singularum	singularem
24.b.lin.11.	&	ex
ibid. lin.23.	morbus	morbos
26.a.lin.19.	sin	si
32.b.lin.7.	sexagesima	sexagesimam
37.a.l.penu.	decimaseptimo	decimoseptimo
38.b.li. vlt.	cõmodum	commodo
41.a.lin 4.	cognita	congenita
43.a.lin.7.	censibus	sensibus
ibid. lin.24.	potentia	potentiam
44.b.lin.1.	humerum	humorum
ibid lin.24.	si	sic
ibi. l.penult.	opponimus	apponimus
50.b.lin.17.	nullam exilẽ	nullã, vel exilẽ
51.a lin.12.	releuatione	reuolutione
52.a.lin.19.	quàm	quam
55.a.lin.14	ponatur	ponantur
ibid. lin.37.	quod fit	quo fit
56.a.lin.34.	pertigerit	pertingerit
ibid.lin.40.	dominus	domini
57.a.lin.8.	versatur	versantur
ibid. lin.18.	detinendam	definiendam
57.b.l.penu.	domum	demum
58.b.lin.37.	cœlestis	cœlesti
62.b.lin.36.	Prædominatur	prædominãtur
63.a.lin.33.	quò,	quòd
65.a.lin.15.	octogena	octogona
70.b.lin.14.	lunæ	luna
ibid. lin.35.	dictum	dictorum
71.b.lin.27.	infortunam	infortuna
72.a.lin.28.	Solis	vel Solis
ibid. lin.37.	nec	nec non

	Errata	Correcta
Pag.72.b.lin 20:	quæ	qua
74 a lin.12.	æstiua	actiua
78 b.l penu.	quæ situm	quem situm
79.b lin.17.	minora	minera
80.b.lin.2.	Terrerij	Ferrerij
81.b.lin.21.	minuti	minuta
82.a lin.2.	eiusdem	cuiusdam
82.b.lin.7.	horoscopum	horoscopi
ibid. lin.12.	horoscop ihortis	horoscopo hostis
84.b lin.7.	martis	mortis
85.b lin.4.	Sole signa	Sole signi
86.a.lin.9.	socius	secius
89 a.lin.7.	obtusis	obitu
91.a.	in figura vbi in prima domo ponitur ♃ 19. lege ♑ 19.	
94.a lin.2.	Triandula	Tirundulæ
94.b.lin.16.	Friandula	Tirundula
95.a lin.1.	pœna	penè,
97 b.	deleatur prima linea tanquã supflua.	
ibid. lin.4.	eo quod	eoq;
98.a.lin.8.	a scilicet	anno scilicet
98.b.	in figura dele ♑ 16.36. post lineã duodecimæ domus, & scribe in linea primæ domus ♑ 16.36. deinde in linea secundæ domus scribe ♒ 29. & in linea septimæ domus scribe ♋ 16.36.	
100.b. l.33.	Saturno	Saturnus
104.b.	è regione anni 36 lege 35. 29 0. & è regione anni 57. lege 56.10.55.	
106.a.	è directio gr.24 lege 24.128.11. & è directo gr.50 lege 50. 267 16. & è directo gr.91.lege 92.121.21.gr.92. lege 93 127.5. & gr. 93.lege 94 132.14.	
107.b.l.2.	quarum	quorum
ibid penult.	vnius	vnicus
108 b.l.23.	Ergo	Ego
109.a.l.20.	transmittunt	transmittũtur
ibid.lin.vlt.	recessum	necessum
109.b.l.25.	potuerit	posuerit
ibid.lin 35.	excedat	excedunt
ibid. lin.36.	circulum	calculum
113.b.l.16.	sinistrum ♄ quadrãtem	sinistram ♄ quadraturã
114.a.l.11.	radicalem	radiculam
117.b.l.vlt.	portionum	positionum
118.a.l.10.	intercectionib.	intersectionibus

IO. ANTONII MAGINI PATAVINI MATHEMATICARVM IN ALMO BONON. GYMNASIO PROFESSORIS

COMMENTARIVS IN CLAVDII Galeni de diebus Decretorijs Librum Tertium.

ARGVMENTVM LIBRI.

Agit de cęlesti ac de materiali causa dierum Iudicatoriorum, ex quibus & ipsorum ordo & facultas pendet vniuersa.

Quid ostensum superioribus libris, quid hoc agendum. Cap. Primum.

QVI iam causas, cur non in omnibus diebus morbi iudicentur, considerare melius esse duxerit, is hæc sibi composita esse censeat. Et quidem inuentionis dierum decretoriorum principia fateri conuenit, quemadmodum etiam superiore commentario dictum est. Sunt autem genere duplicia, nempe experimentum & ratio. Experimentum sanè, quòd non omnes similiter dies de morbis decernant euidens affert testimonium: quodque circuitus se-

ptimàni validiſsima ſint virtute præditi : poſt hos quaternarij: quidam verò extra hos coincidant : immo quod nec omnes ſeptimanę inuicem ſeparentur, ſed aliquæ ipſarum etiam coniungantur : nec omnes quaternarij, ſed ex ijs quoque alij ſeiungantur, alij coniungantur: inſuper quod acutis morbis impari dierum numero, longis pari iudicia maxima ex parte accidant. Omnia huiuſmodi, quę prius recenſui, experientia ſatis approbat.

IOAN. ANTONII MAGINI COMMENTARIVS.

CVM eam Aſtrologiæ partem, quæ Medicus maximè indiget, pertractare nobis propoſuerimus, operępretium viſum eſt primo loco eruditiſſimum libellum Tertium de Diebus Decretorijs Galeni pro virili exponere, is enim totus ferè Aſtrologicus eſt, ac tanta doctrina præditus, vt validiſſimum ſit teſtimonium, hunc Medicinæ Principem non vulgarem operam Aſtronomiæ locaſſe : ſed ad intima eius penetrare voluiſſe.

Porrò vt etiam illis ſatisfiat, qui in reliquis Galeni libris, maximè in duobus præcedentibus De diebus Criticis parum verſati ſunt, non ab re fore iudicauimus nonnulla, quæ ad maiorem huiuſce noſtri cõmentarioli intelligentiam facerent, primùm præfari.

Criſis itaque Græca vox eſt idem latinè ſonans quod iudicium, decretum, vel cenſura. Vt enim in iudicio faciendo requiruntur actor, reus, teſtes, & iudex : ſimiliter & in criſi eadem videntur reperiri. Actor enim eſt virtus regitiua, reus eſt morbus, vel morbi materia, teſtes ſunt ſigna criſis, Iudex eſt Deus & Medicus, & criſis eſt iudicium inde ſequens. Auicenna tradit aliam ſimilitudinem, nempe Regem, tyrannum, ciuitatem, bellum, & victoriam. Virtus & natura eſt tanquam Rex : corpus ægrum eſt tanquam ciuitas : morbus ſeu natura morbi eſt ceu tyrannus : bello, quod inter Regem & Tyrannum ciuitatem obſidentem oritur, aſſimilatur pugna inter naturã & morbum, quæ accidentia timoroſa efficit: cuius belli terminus tandem ipſa criſis eſt.

Definiunt autem nonnulli, criſim eſſe pugnam inter virtutem & morbum, vel, vt alij dicunt, alterationem humani corporis extempio propemodum factam vel ad ſalutem, vel ad mortem ægrotantis.

Alij affirmant, criſim eſſe velocem & vehementem motum morbi cum infirmus ad ſanitatem, vel ad mortem deducitur. Mors autem,

vt dicit Auicenna, est prædominium completum ægritudinis supra naturam ipsam: Vita autem dominium est naturæ supra materiam morbi peccantem. Ex quibus sanè definitionibus colligitur, in ipsa crisi dari tres motus, quorum primus est motus agitatiuus vehemens: nam fit vehementior febris vel morbus cum vehementioribus accidentibus, ex quo virtus digestiua digerendo materias, & separando ac excernendo omni conatu bonam à mala, dirigit illas ad vias ductuum, qua materia repugnante causantur ex agitatione illa sæua accidentia critica. Secundus est motus localis, quo expulsiua virtus expellit vel permutat materiam peccantem. Tertius motus est alteratiuus, idest mutatio ægritudinis ad sanitatem vel ad mortem. Quamobrem quilibet ex his motibus dicitur a Galeno, alijsque interdum crisis, interdum verò aggregatum ex omnibus tribus his motibus dicitur perfectiori modo crisis, prout illam accepit Gal. capite octauo primi libri de criticis.

Est autem crisis duplex: vna, quæ fit ad salutem quæ simpliciter dicitur crisis: alia verò, quæ fit ad mortem, & hæc non simpliciter dicitur crisis, sed mala crisis.

Ceterum non datur crisis in omnibus morbis, nam cum sit velox mutatio, non potest illa fieri in morbis immaterialibus, & complexionalibus, vt in ephemera, quæ vna die terminatur, nec in hectica, quæ paulatim ægrum consumit, neque etiam in morbis continuitatis solutæ, & quibusdam alijs, sed datur propriè crisis in morbis seu ægritudinibus, in quibus est pugna, inter virtutem & materiam expellēdam vt in morbis acutis, qui in decimaquarta, vel vigesima, aut vigesimaprima terminantur, & in alijs quoque, quos Medici recensent.

Diuiditur præterea crisis multipliciter, nempe respectu naturæ morbi, vel a virtute forti vel debili, vel respectu ipsius materiæ, & varietatis illius, quas diuisiones recenset Cesar Optatus, alijque, & lōgum foret singula hic repetere.

Fit autem crisis iuxta naturam seu essentiam materiæ, nam si fuerit sanguinea, fiet per fluxum sanguinis vndecunque erumpentem, vtpote vel per nares, per menstrua, per hemorrhoidas, aut per aposthemata sanguinea. Si fuerit cholerica fiet crisis per vomitum, per secessum, per sudorem, vel per mutationem ad icteritiam, scabiem, cholericam, herisipelam. Si fuerit materia malencholica fiet crisis per secessum, vlcera melancholica, hæmorrhoides, aposthemata, & varices. Si phlegmatica tandem fiet crisis aut per vomitum, tumorem pedum, aliorumque membrorum, aposthemata phlegmatica, paralysim, spasmum, &c.

Causæ crisium principales sunt efficiens & formalis, nempe virtus celestium corporum ac eorundem influentia, & virtus regitiua corpo-

ris morbum præscribentis : materialis , & est ipsa materia peccans, faciensque morbum : finalis est sanitas propriè , & interdum, sed per accidens, mors.

A crisi dicuntur critici dies illi , in quibus accidit crisis, qui etiam dicuntur decretorij, idest iudiciarij. Diuiduntur autem dies a Medicis in Criticos, Indicatiuos, Intercidentes, Prouocatorios, & vacuos. Critici sunt, vt diximus, in quibus expectanda est crisis, quæ vt plurimum accidit in diebus septenarijs vt 7.14.21.28. vel 20. & 27. & hi dicuntur critici verè & radicales . Indicatiui sunt inter hos medij, qui sic dicuntur, quia indicant, & demõstrant, quid futurum sit in die critica proximè sequente, nunquid in ea futura sit crisis, & an bona vel mala: cito vel tardè, & qua euacuatione vel permutatione fieri debeat. A nonnullis autem dicuntur critici secundarij, seu minus principales, quia in illis fit leuis pugna, & cernuntur vestigia alterationis materiæ ad bonum vel malum. Sunt autem Indicatiui quartus respectu septimi, vndecimus respectu quarti decimi, decimusseptimus ad vigesimum, vel decimus octauus ad vigesimumprimum, vt alij volunt, vigesimusquartus ad vigesimumseptimum, vel vigesimusquintus ad vigesimumoctauum. Dies intercidentes sunt, in quibus solet venire crisis, sed per accidens propter fortem causam, quæ impedit, ne materia possit criticare in die determinato & proprio, hi sunt 3.5.9.13. & alij impares. Prouocatorij sunt dies, in quibus humor nociuus mouetur, & virtutem lacessit, & prouocat ad pugnam, & sunt in cholerica dies, qui procedunt de tertio in tertium, in malencholica seu quartana de quarto in quartum, & in phlegmatica singuli dies. Tandem vero vacui dicuntur illi dies extra enumeratos, in quibus quidem natura nihil noui tentat, quia nec causæ efficientes, nec materialis mouet. Sunt autem hi primus, 2.8.10.12.16.18.22. qui etiam possunt fieri critici per accidens ob velocitatem, vel tarditatem motus Lunæ, sicut patebit in progressu huius operis, vbi veram dierum criticorum causam, & indicatiuorum ex Astrologica disciplina ponemus.

Dies Critici

Dies Indicatiui

Dies Intercidentes

Dies Prouocatorij

Dies Vacui

Hæc, quæ nunc recensuimus faciunt ad intelligentiam præsentis capitis & contextus, in quo Galenus testatur, euidentissimam, & apertissimam esse dierum criticorum obseruationem, & sic quoque Indicatiuorum, quorum singuli per septimanas, seu iuxta septenarij numeri progressionem procedunt. Sed tamen Indicatiui initium ducunt a quarto, & procedunt per numerum septenarium. Quod autem Galenus singulas septimanas non accipiat ab inuicem distinctas, sed aliquas cõiunctas patet infra suo loco, vbi cur ita fieri velit recensemus, reliqua verò huius contextus sunt intellectu facilia.

Porrò causas horum ratione nobis indagantibus, duo prima

omnium

omnium quæ fiunt, primordia esse statuendà videntur: Inordinatum videlicet, quod ex hac mundi materie proficiscitur; ordine verò quodam, ornatuque procedens semper, quod cœlestibus originem refert acceptam: omnia siquidem in hac orbe ab alijs decus, ornamentumque capessunt. Atque iam & nunc ex his duobus principijs, quæ experientia cognita sunt, & ratio suppeditauit, omnium, quæ (ratione & experientia ipsa) in diebus decretorijs intelliguntur, causas inuenire conabimur, hinc facto sermonis exordio.

Cum Galenus proposuerit, se inquisiturum causas horum dierum decretoriorum experientia manifesta constantium, proponit primo loco, duo esse primordia statuenda, vnum quidem inordinatum ex hac mundi materia proficiscens, quasi dixerit causam materialem; alterum verò ordinatum, quod cęlestibus originem refert acceptam, vt est causa efficiens, quæ sunt corpora cęlestia, ex quibus sanè duobus causis pendet natura & varietas horum dierum criticorum, Indicatiuorum, intercidentium & reliquorum. Cæterum iure meritò vocat Galenus materiam mundanam inordinatam, quasi erroribus plenam & ordinis expertem & erroneam in suis operibus respectu nimirum materiæ cęlestis perpetuæ & ordinatæ. Et hoc sanè dictum est secundum Aristotelis mentem & veritatem ipsam, & habetur præsertim hæc distinctio in libello illo de Mundo Aristoteli attributo capite secundo.

De vi astrorum in hæc inferiora corpora; & maximè de Solis & Lunæ actione. Cap. II.

Omnium certè superiorum astrorum potentia fruimur.

INTELLIGIT Galenus per superiora astra non tres illos planetas tantum, quos communis Astronomorum schola respectu Solis superiores appellat (diuidũt enim Astrologi Planetas in superiores ac inferiores, & qui supra Solem collocantur, superiores, vt sunt Saturnus, Iupiter & Mars, qui verò infra, vt Venus, Mercurius ac Luna terris proxima, inferiores dicunt) sed omnia simul astra respectu Regionis elementaris superiora vocat, vt non tam planetas singulos, quàm stellas omnes fixas comprehenderet.

Cæterùm

Cæterùm testatur Galenus apertissimè paucis his verbis, inferiorē hunc mundum infra Lunę concauum, superioribus astris, idest cœlesti regioni, & stellis in illa collocatis subesse ac obedire. Neque id Philosophorum aut Theologorum sententiæ repugnat. Aristoteles enim primo Meteororū in hæç verba scribit: De necessitate iste mūdus, continuus est superioribus lationibus, vt omnis ipsius virtus gubernetur inde; & idem secundo de generatione ait: Motus Cœli & aliorum planetarum in obliquo circulo est caussa generationis & corruptionis rerum infernarum. Secundo etiam Cœli confirmat per motum Solis in obliquo circulo fieri generationes, & corruptiones. Præterea & Auerroes secundo Cœli sic ait: Manifestum est, quod generatio cuiuslibet speciei istius mundi non perficitur, nisi per aggregationem motuum corporum cœlestium. Idem quoque duodecimo Metaphysicorū Commentario 18. ita scriptum reliquit; Sol & aliæ Stellæ, quæ sunt principium vitæ cuiuslibet viuentis in natura, & calor Solis & stellarum diuisus in aqua & terra generat animalia. Nihil igitur hic a Philosophorum mente alienum dixit Galenus, vt neque etiam a Theologorum; Dionysius enim in quarto de Diuinis nominibus confirmat, corpora cœlestia esse caussam eorum, quæ fiunt in hoc mundo, & Diuus Augustinus Libro tertio de Trinitate ait: corpora crassiora & inferiora per superiora subtiliora & potentiora quodam ordine regi. Communi igitur Philosophorum, Medicornm ac Theologorum sententia receptum est, ex Solis aliorumque siderum motu ac lumine plantas, animalia & quæcunque mūdus hic genuit, alitque corpora, mutationes subire, statum habere, & suæ durationis rationem, vt adolescant, vt iuuenta constent, & senecta tabescant, & ita rebus singulis a natura cœlesti definitum esse exitum, definitamque periodum. Nō est autem huius loci docere, quomodo Cœlum agat in elementa, elementataq; corpora, vt sunt mixta, perfecta, & imperfecta; an scilicet sit vniuersalis vel particularis inferiorum causa, & an solo lumine ac motu agant siue afficiant sidera & stellæ. De quibus si quis curiosius velit inquirere, Lucij Bellantij doctissimas Quæstiones Astrologicas euoluat, is enim firmissimis argumentis conuincit Cœlum non tantum vniuersalem, verumetiam particularem esse caussam horum inferiorum, illudque non tantum lumine ac motu agere in hæc inferiora, sed & influentia & figura, vbi per influentiam intelligit quandā occultam proprietatem, quæ varia est, variosque producit effectus, pro diuerso Cœlorū motu, & variabili siderum habitudine: per figuram verò aspectus planetarum & situs eorundem in Mundo insinuat. Cæterum Astrologorū Princeps Ptolemęus hanc Cœli in subiectam materiam actionem vulgatissimam esse notissimamque præsupponit; ait enim in initio secundi Capitis Primi Libri Apotelesmaticorum inconfesso esse apud omnes,

Cœlum non solum è causa vniversalis horum inferiorum sed etiam particularis.

Cœlum immediatè afficere elementum ignis & aeris, atque hæc duo elementa cœlitùs affecta agere in terræ & aquæ globum, illique insita animantia & inanimata. Sunt autem Ptolemęi ipsius verba hæc ex Valentini Naibodæ versione: Facile patescit breuiterque perspicuum fieri potest omnibus, quod ex ætherea & æterna natura vis quædam diffundatur, transeatque in omnia terram ambientia, & in vniuersum mutationibus obnoxia corpora, qualia sunt prima sub orbe Lunari posita, elementa aeris videlicet & ignium, quæ Cęli motibus concluduntur, agitanturque, & rursus concludunt suoque motu coagitant reliqua omnia, terram scilicet & aquam, & quę in illis producuntur germina & animalia. Hucusque Ptolemęus; è cuius verbis luce meridiana clarius liquet, corporum nostrorum, aliarumque rerum terræ degentium mutationes, alterationesque non fieri immediatè a Cœlo, sed per ambientis nos aeris commutationem, vt scilicet actio cęlestiũ in hæc terrestria sit mediata, ac primùm ad nos perueniat per interiectum & excalefactum, affectumque aerem. Existimat autẽ Ptolemęus Cœlum in nos agere non solum per qualitates primas, sed & per idiotropias, hoc est per facultates quasdam specificas & occultas, vt videre est in expositione particularium ipsius præceptorum.

Verum qui maximè hunc orbem exornat, & concinnat, & disponit, est Sol, quippe Veris, Aestatis, Autũni, ac Hyemis author alius nemo extat, nec alius tam manifestò vel ex terrestri limo animalia generare potest: neque fruges maturare, neque ad coitum & generis procreationem animantia prouocare.

Dixit Galenus omnia superiora astra, idest Cœlum vniuersum agere in hæc inferiora, nunc Soli particulatim primas tribuit, aitque illũ præcipuè hunc modum disponere, quod is veluti Rex in vniuerso mundo imperium tenens, in medio consistens throno ac sede, per efficaciã sui luminis vniuersis hisce terrestribus vitã impartiatur, quod quattuor anni tempora Ver scilicet, Aestatem, Autumnum ac Hyemẽ conficiat, quod viuentia omnia ad coitum ac sui generis appetitionẽ prouocando excitandoque procreationem ac propagationem omnium faciat; frugesque etiam, idest omnia inanimata maturescere seu propagari efficiat. Sic Aristoteles secundo de generatione & corruptione de Sole etiam ait: Accedente Sole propiùs ad nos ad punctumque verticale, omnia oriri, germinare ac pubescere videmus: abscedente verò tabescere atque marcescere. Manifestum est igitur Solem innati caloris & spiritus obtinere imperium, quippe qui dum ad nostrum verticem accedit, mundum exultare, terram lætari, plantas reuiuiscere & repullulare faciat, tunc enim omnem fieri generationem, innatum calorem augeri, & virtutes omnium rerum inualescere experimur:

Solis Virtu= tes et laudes

mur: contra verò diſcedẽte Sole a noſtro vertice, naturã mœrere, aues conticeſcere, plantas exareſcere, frondes defluere, marceſcere, putreſcere, natiuumque calorem imbecilliorem fieri, ac virtutes debilitari. Sol itaque æthereum ſpiritum in omnes Mundi partes diffundit, quo cuncta ad generationem & vitam excitantur, vegetantur, & viuifican tur; cum ipſius enim radijs diffunditur lux, calor, & viuifica virtus, qua cuncta gignuntur, nutriuntur, creſcunt, appetunt, ſentiunt, & mo uentur. Quattuor autem anni temporum viciſſitudo tribuitur Soli propter eius proprium motum, quo annuo ſpatio per obliquum circu lum diſcurrit, nunc Auſtralem, nunc Borealem partem viuifico luſtrãs radio ac lumine; cuius quidem circuli duæ ſunt extremæ metæ interuallo 47. circuli partium abinuicem ſeiunctæ, quarum altera noſtrum verticem proprius reſpicit, vbi ſcilicet initium eſt Cancri & Tropicus æſtiuus, circa quem Sol efficaciſſimè excalefacit, propter radiorum cũ terra propiorem copulationem ac vicinitatem, tum ẽt propter longio rẽ eius ſupra terram moram, ob dierum ęſtiuorum longitudinẽ: altera verò meta à noſtro vertice longiùs recedit, ibique initium eſt Capricorni, & tropicus Hyemalis, quem Sol attingens obliquos admodum in terram eoque imbecilliores radios proijcit ſpargitque, tum etiam ob paruam ſupra terram moram & dierum breuitatem exili ac debili calore terram afficit. Sed de quattuor anni conſtitutionibus diſtinctim ac fuſius in tractatu noſtro particulari agemus. Ptolemæus autem dicto ſecundo capite Primi Libri Apoteleſmaticorum non ſolum à Sole effici has quattuor anni temporum vices affirmat, ſed & quotidianam ipſius circa terram conuerſionem quotidie idem operari in elementis & mixtis corporibus in ſublunari Mundo poſitis, pro ipſius ad noſtrum verticem habitudine; ac Solem efficere quattuor inſignes diei varietates quattuor anni temporibus ſimiles: ſicut enim ipſe in quadrante annuo vernali humiditates natiui caloris adauget, ita in primo diei quadrante ab ortu ad meridiem, cùm humiditates noctu exortas abſumere prorſus nequeat, dum eaſdem paullatim à terra ele uando deſiccat, videtur aerem humectare; at in ſecundo anni quadran te æſtiuo ſcilicet, prout Solis calor plurimum augetur, ita quoque in diei quadrante à Meridie ad occaſum ſummus viget calor: in tertio verò quadrante Autumnali ſicut Sol humiditates natiui caloris demo litur & exſiccat, imminuitque; ita in tertio diei quadrante ab occaſu ad mediam noctem ſiccitates perdiu introductæ præualent humiditatibus nocturnis: in quarto denique anni quadrante frigora hybernalia correſpondent atque conſentiunt frigoribus mediam noctem ſubſequentibus. Sed & Galenus in ſexto Epidimiorum confirmat partes diei naturalis partibus ipſius anni correſpondere; matutinum ſcilicet tempus aſſimilari Veri, quo homo latius exſurgit ſanguisque moue-

tur

tur, & leta sunt omnia, post Meridiem verò calorem ingentem bilemq; feruere, at prima noctis parte melācholiam dominare, hominem arescere & contristari; post mediam verò noctem pituitam vigere, & iucundam mortalibus quietem concedi. Et hæc de annua & diurna Solis actione, quæ euidenter in animos oculosq; hominum incurrit, dicta sunto, quibus pro colophone addimus præclarum Solis encomium à Plinio Libro secundo Naturalis Historiæ Capite secundo ita descriptum: Eorum (scilicet errãtium) medius Sol fertur amplissima magni-,, tudine ac potestate, nec temporũ modo terrarumq; , sed siderum etiã ,, ipsorum Cœlique rector. Hunc mundi esse totius animum ac planius ,, mentem, hunc principale naturæ regimen credere decet opera eius ę- ,, stimantes. Hic lucem reb. ministrat, aufertq; tenebras, hic reliqua side- ,, ra occultat, hic vices temporum annumq; semper renascentem ex vsu ,, naturę temperat; hic Cęli tristitiam discutit, atq; etiam humani nubi ,, la animi serenat, hic suum lumen cęteris quoque sideribus fęnerat, prę ,, clarus, eximius, omnia intuens, omnia etiam exaudiens. &c. ,,

Magna sanè & Lunæ opera in hanc rerum substantiam apparēt, verùm Solis effectibus posteriora: etenim menses hæc perpetuò disponit; idque euidenter adeò in marinis animalibus quanquam & ipsum Solis beneficio habet: nouum enim ipsa lumen sortitur, cũ Sole primum fruitur; tanta verò eius portio semper illuminata est, quantam Sol aspicit, prorsus autem deficit, lucisque expers redditur, vbi terra suo interuentu ipsam obtenebrat.

Post Solem Galenus tribuit Lunæ proximam facultatem agendi in hęc inferiora, quas Lunę vires omnibus perspicuas non tantùm in animata diffundi, sed & inanimata, & verbi gratia, maria, flumina, lapides, aliaque huiusmodi variè afficere videmus, Affirmat autem Galenus, atque id ex opinione Ptolemæi omniumque Astrologorum, Lunæ opera Solis actionibus multo esse posteriora inferioraque: Luna enim, sicut & cęteræ stellæ omnes, Soli tanquam Regi suo, à quo ipse lumen recipiunt, parent ac subsunt: nam quicquid luminis inest Lunæ dum fulget id omne à Sole, pro varia ac diuersa sui ab illo elōgatione, haurit ac mutuatur, cùm enim spissum sit ac opacũ ipsius corpus, idcirco proprium splendorem aut calorem nullum habet. Quod sanè singulari Dei prouidentia factum est; si enim proprio frueretur calore, cùm terrę sit vicinissima, vt inconfesso est, singulisq; mensib. semel ad nostrum verticem ad Cancrum scilicet accedat, & ab eodē remoueatur in signo scilicet Capricorni, ęstum caloris ad instar Solis & frigus hyemis in terram effunderet, vnde ob tam continuas inæqualitates animalia ac plantę ægerrimè subsisterent, viuerentque. Lunæ autem

Lunæ Lumē totū ē a Sole

actionem in terrestria confirmat Aristoteles Libro de generatione animalium Capite Quarto sub finem his verbis: Luna autem principium est propter Solis societatem, receptumque lucis; fit enim quasi alter Sol minor, quamobrem conducit ad omnes generationes perfectionesque: calores enim & refrigerationes, cum moderatione quadam, generationes, sine moderatione, corruptiones efficiunt. Theophrastus etiam Aristotelis auditor in libello de signis pluuiarum sic ait: Verùm signa maximè peculiaria à Sole & Luna accipiuntur: etenim Luna noctu est veluti Sol alter, atque ea de causa mensiū (synodicorum) initia sunt frigidiora, &c. Vnde patet clarè Theophrasti sententia, nempe Lunam agere in hæc inferiora, quatenus luminis Solaris fit particeps, atque ea pro varia luminis mensura variè disponere, vt omnis eius actio ad synodicum mensem non ad periodicum sit referēda. Præterea & Plinius Capite Nono secundi Libri de Mundi historia, fusius de Lunæ operatione agit, dicitque Lunæ sidus esse terræ familiarissimum, & in tenebrarum remedium ab natura repertum; ac caussas exponit, cur nunc crescens, nunc senescens sit, modò curuata in cornua, modò æqua portione diuisa, modò sinuata, & alia, quæ per diem in Luna obseruantur.

Sed ad verba Galeni reuertamur, qui tria hic docet, primò Lunam beneficio & adminiculo Solis menses ordinare ac constituere; secundò lumen eandem à Sole acquirere, dum primùm ab illo seiūgitur, aut recedit, ipsiusque portionem tantam illucescere, quantam Sol aspicit; tertiò illam lumine destitui, vbi terra suo interuentu ipsam obtenebrarit. Quod ad primum attinet, sciendum est, duplicem esse apud scriptores mensem, alterum quidem Solarem, quorum duodecim annum Solarem, qui 365. est dierum, cum vnius diei quadrante, constituunt; alterum verò Lunarem, de quo hic nobis est mentio. Atque hic Lunaris mensis variè rursus diuiditur, alius enim est, qui periodicus dicitur, seu mensis peragrationis, quo scilicet Luna vnicam absoluendo reuolutionem reuertitur ad idem principium in Zodiaco, id quod fit diebus 27. horis 7. min. 40. est enim diurnus Lunæ motus ab Aequinoctio numeratus grad. 13. min. 10'. 35''. alius verò mensis synodicus appellatur, & respectu Solis absoluitur, estque temporis spatium, quo Luna à coitu Solis digressa denuo ad coniunctionem eius peruenit, & complectitur dies 29. hor. 12. min. 44'. est enim motus Lunæ diurnus à Sole grad. 12. min. 11'. 27''. qui dierum numerus, seu mensis Synodicus duodecies repetitus conficit dies 354. & hic est annus Lunaris, seu spatium temporis duodecim lunationum. Vtebantur quondam hoc anno Lunari Græci, Iudęi, & antiqui Romani, quem vt deinde ad Solarē reuocarent, certam quandam intercalandi rationem, inter se tamen nonnihil diuersam obseruabant, prout fusius Macrobius & Theodorus

rus Gazã, vbi de menſibus agunt. Cæterùm deficit hic annus Lunaris dierum 354. à Solari diebus 11. vnde ſi nunc altero, nunc tertio anno integra illi Lunatio adijciatur, conſtituet annum, quem ex tredecim Lunationibus compoſitum vocant Emboliſmalem. Sed & alius apud ſcriptores menſis Lunaris ſupereſt, quem menſem apparitionis dicũt, atque hic à primo momento nouę, ſeu renaſcentis Lunæ incipit, & deſinit in illud temporis punctum, quo Luna primum radijs Solis inuoluta, ab oculis conſpectuque noſtro euaneſcit. Sed hunc menſem apparitionis incertum eſſe quotidianæ obſeruationes edocent, & eruditè demonſtrant Aſtronomi, triplici enim de cauſſa Lunam à ſua coniunctione cum Sole quandoque citiùs, quandoque tardiùs nobis apparere, aut ad coniunctionem denuò properantem ab oculis noſtris diſparere affirmant: quarum vna eſt Zodiaci obliquitas, ſub quo Luna permeat, & inclinatio Horizontis loci, vt ſi contingat Luminarium coniunctio in medietate Zodiaci aſcendente, quæ eſt ab initio Capricorni ad finem vſque Geminorum, tunc occidente Sole Luna tardius occumbet, ideoque longius à Sole remota apparebit, contrarium verò accidet in altera medietate Zodiaci deſcendente: altera cauſſa eſt latitudo Lunæ ab Ecliptica, Borealis enim latitudo confert vt Luna citius, Auſtralis vt tardius conſpiciatur: tertia denique ratio eſt velox Lunæ tardiorque motus, dum enim velociori motu mouetur, citiùs ſeſe ab implicatione ſolarium radiorum explicat: tardius verò, ſi cõtra. Iam verò ſi omnes hæ cauſſæ conſpirauerint ad accelerandam Lunæ viſionem, eadem die tũ vetus tũ noua Luna conſpici poterit; ſed ſi duę dictarum cauſſarum concurrant, altero poſt coniunctionem die Luna apparebit; at ſi contra duæ retardent, tertio, ſi omnes ſimul contra apparitionem Lunæ coniurarint, quarto à coitu cum Sole die in oculos incurret. Sed de his vberiùs in Theoricis noſtris Planetarum, quo Lectorem remittimus. Galenus autem paulò inferius ait, Lunam in omni coniunctione per triduum ſub radijs Solis deliteſcere, quo triduo à menſe ſynodico ſublato, relinquuntur dies 26. h. 12. min. 44. pro menſe illuminationis; ſed & de his latius infra.

Ad ſecundum Galeni documentum nunc accedo, de ſplendore ſcilicet atque illuminatione Lunæ, quam ait lumen à Sole pro vario ad ipſum acceſſu, receſſuque mutuari, id quod tonſoribus ac lippis, vt aiũt, notum eſt: cui enim non liquet in deliquijs Lunæ totalibus, quæ fiunt Luna in eadem recta linea cum Sole ac terra intermedia conſtituta, illam lumine à Sole hauſto penitus deſtitui? qui enim fieri poſſit, vt terra intra vnum ac alterum luminare poſita, Sol Lunam radijs ſuis ac ſplendore ſolito illuſtret? Verùm niſi Luna ſic ex aduerſo Soli in linea perfectè diametrali opponeretur, ſed vel verſus Boream vel verſus Auſtrum declinaret, vt plurimum ei ratione latitudinis contingit, tũc

Luna habet aliqd Lumē a se ipsa

quidem non impediente vllo medio, tota illucesceret ac lumine à Sole mutuato potiretur. Non negamus tamē inesse Lunæ peculiare quoddam ac proprium lumen, sed perobscurum, vt in deliquijs etiam talib. in quibus tetro quodam & horribili colore cernitur, videre est. Quod autem ait Galenus, tantam Lunę portionem illucescere, quantam Sol aspicit, id in controuersia esse videtur; perspectiui enim euidentissimè demonstrant Lunare corpus irradiari à Sole semper paulò plus hemisphærio, caussamq; esse aiunt quod huius corpus illius quantitatem plurimum excedat: verum non posse à nobis integram hanc partem illuminatam conspici nisi in plenilunio, inconfesso est, ex mutatione enim interualli ac distantiæ Lunæ à Sole oritur inæqualis ac dispar illuminatio, vt præclarè Vitellio in suis opticis demonstrat. Sed de varia illuminatione Lunæ paulò post.

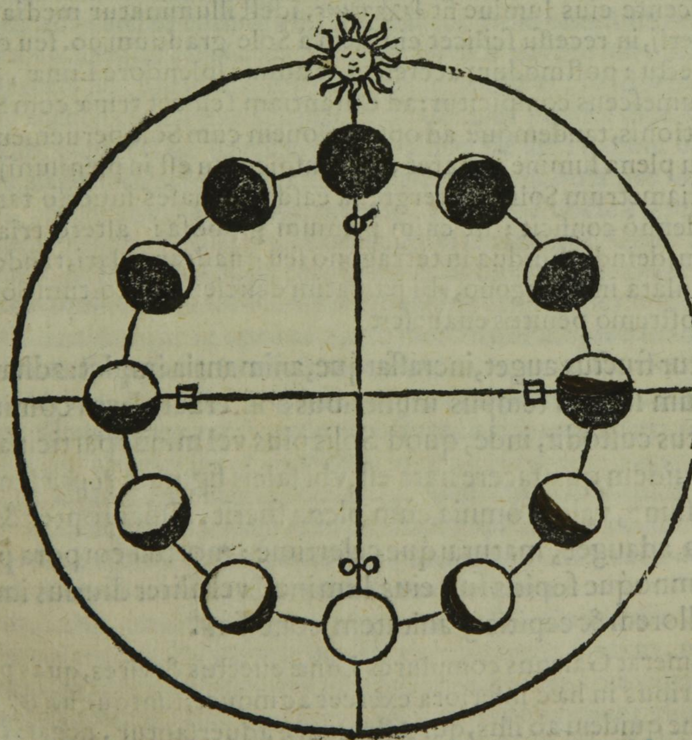
Ceterum tertium Galeni membrū, quo ait Lunam omnino lumine destitui ob vmbræ terræ interpositionem, id iam patet ex superiorib. & si cuipiam omninò satisfactum non sit, Astronomiam Ptolemæi & Copernici, ac Theoricas Planetarum adeat, ibi enim hæc ex professo fusiùs explicantur.

Quapropter, vt illa distat à Sole, omnes mutationes suscipit: etenim plena est cùm diametra est; æqua portione diuisa seu semilunaris, Græcè διχότομος, cùm quadrangula est; vtrimque gibba, cùm triāgula, & falcatam speciem refert, vbi sexangula est: Atque nunc primum noua est, cùm post Solis congressum apparet, obscurata omnino cùm Solis lumine circumuallatur.

Agit hic Galenus de illuminatione & phasibus Lunæ pro varia eius ad Solem habitudine ac distantia. Cùm itaque hæc nocturna fax à Sūmo Creatore in tenebrarum remedium creata sit, noluit tamen eam semper integro lumine à Sole accepto illucescere, sed vices quasdam & incrementa decrementaq; lucis ei adscripsit, idque non sine summa prouidentia, confert enim illa Lunæ varietas ad discernenda cuiuscun que mensis tempora, & tum etiam alias habet cōmoditates, quas Philosophis, Astronomisque perspectas nunc omitto. Hinc ait Cicero, Lunam vbique gentium accretione & diminutione sui luminis quasi fastorum dies notare, & esse perpetuum quoddam ac manifestum calendarium. Verùm enimverò cùm paulò antè dixerimus Solem illuminare semper medietatem aut paulò plus corporis Lunę opaci & minimè transflucidi, illam .s. eius partem, quæ soli obuersa est, reliquo interim latere aut Lunaris corporis parte, quæ à Sole auersa est, semper remanente obscura & opaca: fit inde vt Luna in oppositione cum Sole posita semper obijciatur visui nostro illa pars illuminata, tūc. n. visus noster medius est inter Solem Lunamque, & pars illa seu medietas fulgens ac

relu-

relucens tum Soli, tum nobis obuersa est & opposita: at in cõiunctione pars illa à Sole illuminata eidem quidem obuersa est, sed nobis inconspicua; tunc.n. reliquam Lunę opacum ac obscurum nobis opponitur, ideoq; nullam eius illuminationem conspicimus. Verùm recedēte Luna à coitu, sensim paulatimq; luminis eiusdē accretionē cognoscimus, adeo vt perueniente illa ad Solis diametrum, vbi fit plenilunium, totam eius illuminationē videamus. Tū verò diametrum prętergressa denuo lumen suum sensim amittit, prout nobis apparet, vsque dum rursus Soli coniungatur, & illi connexa à nostris oculis euanescat. Fulget autem Luna semper auersis à Sole cornib. eo quod pars illuminata semper Solē respiciat, verguntq; cornua à discessu illius à Sole, versus ortum, & paulò ante coniunctionem versus occasum, & obtinent tam in crescente, quàm in decrescente Luna variam habitudinem pro varia illius ab Ecliptica remotione, ac pro diuersa Zodiaci cū Horizōte inclinatione, tum verò ēt penes alium atq; alium situm eiusdē in Eccentrico; quæ omnia fusius explicantur in Theoricis Planetarum. Poterimus autem ex hac figura omnem hanc varietatem comprehendere.

Cæterùm sunt illa Galeni verba de Lunæ affectione sic exponenda. At enim Lunam esse plenam cùm diametra est, ideſt quando est in diametrali aspectu, seu oppositione cum Sole: deinde æqua esse portione diuisam seu διχότομον hoc est dimidiatam, cum quadrangula est, intelligit cùm tetragonum seu quadrangularem aspectum cum Sole constituit, & ab ipso gradibus 90. distat, vt ex superiore diagrãmate liquet: sed tum reuera non conspicitur tota medietas Lunæ irradiata, sed totius corporis quarta pars, seu hemisphærij illuminati media portio, rotunda enim longius remota videntur plana. Ait præterea vtrimque gibbosam conspici ac tumidã, cùm triangula est, hoc est dum triangulari aspectu Solé intuetur, & ab eodem abest gradibus 120. tunc enim nec in cornua declinata nec dimidiata, sed tumens & vtrimque gibbosa conspicitur. Affirmat denique Lunam falcatam referre speciem, dú sexangula est, cùm scilicet in sextili est aspectu cum Sole, & ab illo gradibus 60. elongatur, quo tempore in falcem, seu cornua, semper a Sole auersa, inclinata, apparet. Variantur itaque phases Lunæ hoc ordine: cùm primum à Solis congressu dilabitur, vtrimque in cornua seu falcem protenditur ad sextilem vsque aspectum cum Sole; inde verò accrescente eius lumine fit διχότομος, ideſt illuminatur media pars hemispherij, in recessu scilicet eiusdem à Sole graduum 90. seu quadrato aspectu: postmodum accrescente adhuc splendore Lunæ, gibbosa ac intumescens conspicitur: ad distantiam scilicet trinæ cum Sole configurationis, tandemque ad oppositionem cum Sole perueniens, integra seu plena lumine apparet, vt conspicuum est in plenilunijs. Tum verò diametrum Solis prætergressa easdem phases inuerso tamen ordine denuò conficit; fit enim primum gibbosa in altero triangulari aspectu, deinde diuidua in tetragono seu quadrangulari, tandem verò corniculata in hexagono, vbi paulatim deficiens, & coitum Solis appetens postremo penitùs euanescit.

Igitur fructus auget, incrassatque, animantia implet: adhæc menstruorum statum tempus mulieribus conseruat. Item comitialium circuitus custodit, inde, quod Solis plus vel minus participat; omnia siquidem quæ facere nata est, vbi falcis figuram repræsentat, languida fiunt, valida omnia cùm plena fuerit. Quapropter & fruges interea adauget, maturatque celerrimè: mortua corpora putrefacit, somnoque sopitis sub eius lumine, vel aliter diutius immoratis, pallorem & capitis grauitatem conciliat.

Enumerat Galenus complures Lunæ effectus & vires, quas præ ceteris sideribus in hæc inferiora exercet ac mouet, suntque hæ ita euidentes, vt ne quidem ab illis, qui Astrologiæ aduersantur, negari possint.

Primo

Primo igitur Luna fructus auget & incrassat, atque animantia implet. Hoc autem efficit dum lumine augetur, ab interlunio scilicet vsque ad plenilunium; sed dum à plenilunio tendit ad Solis coitum, & lumine destituitur, tunc minus humorum prædictis rebus impartitur, eorumque corpora attenuat, & exinaniri facit. De hoc ait Plinius libro 2. c. „ 41. Naturalis Historiæ sic: Iam quidem Lunari potestate ostrearum, „ conchyliorumque & concharum omnium corpora augeri ac rursus „ minui: quin & soricum fibras respondere numero Lunæ exquisiuere „ diligentiores; minimumque animal formicam sentire vires sideris in- „ terlunio semper cessantem. Sed & capite 99. eiusdem Libri sic scri- „ bit: Quo vera coniectatio existit, haud frustra spiritus sidus Lunæ exi „ stimari: hoc esse quod terras saturet, accedensque corpora impleat, „ abscedens inaniat: ideo cum incremento eius augeri conchylia, & „ maximè spiritum sentire, quibus sanguis non sit. Sed & sanguine ho- „ minem etiam cum lumine eius augeri aut minui: frondes quoque ac „ pabula sentire in omnia eadem penetrante vi. Quod autem hęc inse- „ cta mutationem hanc Lunæ experiantur, affert rationem expositor Plinij: quia cùm sint nata ex putri ac limosa materia, quam Luna informauit, ac veluti prædisposuit, dominatur enim omnibus humidis corporibus, cumque ipsa sit architectrix horum corporum, nihil esse mirum si iuris aliquid in illa sibi reseruet ac retineat. Aristoteles etiã de crusta intectis seu testatis in plenilunio semper plenioribus, Capite quinto Libri Quarti de partibus Animalium sic ait: habent enim id „ iam inde ab ortu naturæ & plenilunijs vberius, non quia per id tẽpus „ copiosiùs pascuntur, vt quidam putant, sed quod noctes tepidiores „ sint propter lucem pleniorem, calorem enim desiderant. Quod autem „ & sanguis, testante Plinio, & cerebrum & humores augeantur in homine cum lumine Lunæ & minuantur, satis notum experientia quotidiana est, sentiuntque id optimè ij, qui membrum aliquod luxatũ, fractumve, aut alioquin male affectum habent.

Secundò, Luna menstruorum statum tempus mulieribus cõseruat. Quod menstrua recurrant singulo mense mulieri ipsa patienti adeò notum est, vt nullam mereatur confirmationem: recurrere autem illa & sentire Lunæ ętates vel inde patet, quod puellis in prima quadratura, iuuenibus seu adolescentioribus in secunda, mulieribus adultis in tertia, reliquis in vltima soleant euenire; quod tamen moderationem suscipit pro diuersa mulierum complexione & natura.

Tertiò, Luna comitialium circuitus custodit. Comitialis, quem Græci ἐπιληψίαν vocant, est morbus cerebri auferens sensum, motum & erectionem toti corpori cum perturbatione motus maxima, propter oppilationem factam in ventriculis cerebri non principalibus. Ita definitur à Bernardo Gordonio, & addit morbum ipsum aliquando

seruare

seruare periodos & non seruare: alias enim motum Solis sequitur, vt dum quotannis redit, quod rarum est, alias pro Lunæ cursu aduenit nunc in prima quadra, nunc in secunda, nunc in reliquis, pro varietate humorum peccantium, ideoque hoc morbo laborantes Lunatici solent appellari. Aiunt alij malo huic subiectos esse eos maximè, qui in interlunio nati sint; vnde Serenus Poeta canit:

Est subiti species morbi, cui nomen ab illo,
Quod fieri nobis suffragia iusta recusat:
Sæpe etenim membris acri languore caducis
Concilium populi labes horrenda diremit.
Ipse Deus memorat dubiæ per tempora Lunæ
Conceptum talis, quem sæpè ruina profudit.

Sed Ptolemæus Capite 18. Apotelesmaticorum Libro 3. De vitijs ac morbis animi, vult non solùm Epilepticos furiosos ac Lunaticos à Luna & Mercurio inconiunctis, seu nullo inter se aspectu configuratis, sed cum maleficis etiam variè commixtis effici, vt in dicto capite fusius patet.

Quartò Luna ferarum occisa corpora in tabem visu suo resoluit. Id etiam Plinius dicto Libro Capite 101. asseuerat. Quod autem ferarum cadauera exposita Lunari lumini citiùs putrescant, quam quæ eidem non sunt exposita huius caussam reddit expositor Plinij his verbis: "Luna enim res suo humore sub calido conspergit & non resoluit: putredo autem tantùm fit ab humido alieno, resoluto iam natiuo calore, qui illud humidum moderatur ac gubernat: extincto enim calore natiuo relinquitur frigus & humidum alienum quod vtrumque Luna suis radijs auget, ergo etiam putrefactionem auget."

Quinto somno sopitis sub eius lumine vel aliter diutius immoratis pallorem & capitis dolorem conciliat. Hoc quoque apud Plinium habetur dicto capite: & caussa est, quod dolorem capitis lumini suo diutius inhærentibus maximeque dormientibus cōciliat, nimia & superflua cerebri humectatio vitiato natiuo humore, vnde si quis diu multumque radijs Lunæ se exponat, apoplexiam & paralysin patietur. Veteres autem noctu cœnare consueuisse ex Athenei testimonio constat, quod Luna præcipuam ac maximam concoctionis vim habeat.

Has Galenus Lunæ operationes refert, plures Plinius dicto 101. capite, & Ptolemeus Capite 2. Primi Libri Apotelesmaticorum recēsent. Dicit Plinius Lunam glaciem refundere, idest liquefacere, propter humorem scilicet subcalidum sui luminis: præterea omnia humifico spiritu laxare ac flaccida reddere. Cæterùm quòd æstus maris reciprocos regat ac moderetur Luna, tam iuxta sui luminis incrementum, quàm respectu diurnæ reuolutionis suę, seu transitus per angulos, id copiosè docet, probatque tum Plinius Capite 97. Libri Secundi Naturalis

Historiæ,

Historiæ, tum Ptolemæus loco supra citato. Extant etiam neotherico-rum quorundam de hac re vberiores tractatus, qui omnes aquarũ fluxum ac refluxum tum Soli, tum verò maximè Lunæ adscribunt, vt magnopere sit admirandum tantam aquæ maris molem Lunaris globi viribus ac vi, occulto quodam consensu, sursum eleuari ac intumescere, quantam quis credere possit. Refert præterea Plutarchus mulieres parientes in plenilunio facilius euadere. Sed de particularib. Lunæ qualitatibus Macrobius sub finem septimi Saturnaliorum vberrimè pertractauit, plurimique alij de ijsdem fusius egerunt. Ptolemæus autem tum de Luna, tum in cęteris omnibus vbique ferè sententias suas Physicis rationibus confirmauit.

Iam verò si hæ vires & effectus luminarium, quos modo Galenus recensuit, perpetui sunt ac notissimi, cur reliqua sidera, quæ eiusdem sunt pulchritudinis, puritatis, perpetuitatis ac lucis, Saturnum dico, Iouem, Martem, Venerem ac Mercurium, & innumera octauo Cęlo inhęrentia astra, frustra ab omnipotente & sapientissimo Numine creata esse contendemus? Affirmat Aristoteles primo de Partibus Animalium, singula naturæ opera non esse temerè, sed ad certum finem condita; nihilque in his caducis rebus, licet abiectissimum exiguumque inueniri quod certo vsu ac fine destituatur; nunc si vires corporibus cęlestibus, longè caducis istis nobilioribus, in hæc terrestria denegamus, in quem vsum obsecro à diuino rerum opificè excitata illa esse suspicabimur? Nunquid vt splendore suo diuinam testarentur potentiam. Certè in tanta siderum octauo Cęlo affixorum copia, non est credibile voluisse Deum horum quinque Planetarum lumine tam egregiè reliquorum splendore exornare. Sed esto; accrescant gloriam sui creatoris (id enim impium foret negasse) cur singulis singuli Cęli erant adscribendi? Poterant vnà cum alijs stellis octauo Cęlo inseri, poterant eodẽ cum illis ordine motuq; ferri: nihil opus erat Saturnum triginta annorum curriculo integrã suam reuolutionẽ absoluere, frustra Ioui duodecim, Marti duo, Veneri ac Mercurio vnus prope annus pro reuolutione concedebantur. Quid? ꝙ Planetæ nunc directo feruntur gressu ac motu, nunc firmi consistunt, nunc retrocedunt, aliquando longius & alias propius à terra absunt & elongantur, necnon & Sole semper per Eclipticam incedente, ipsi tamen nunc ad Austrum, nunc ad Boreã minus magisve, nunquam tamen vltra sex gradus, ab Ecliptica discedunt: infinitos denique tum inter se tunc cum affixis stellis aspectus ac habitudines constituunt. Nunquid tot tantasque horum siderum apparentias, ac tam insignem motuum varietatem, quæ certissimas tamen regulas ac leges perpetuamque analogiam obseruat, certo vsu carere negabimus, contemnemus, deridebimus & explodemus? Quin potiùs longę Astrologorum, qui artem ipsam infinitis edocti

C obser-

Parturientes in ○○ facilius euadunt

Prob. alia syder. et influere in sub Luna

quanto tempore ♄, ♃, ♂, ♀, et ☿ suos orbes compleant

obseruationib. exstruxere, experientiæ credimus, ac vnicuique stellæ suam peculiarem vim ac naturam à reliquis diuersam, & ad contemperandum multiplici ratione lumen & actionem Solis ac Lunæ optimè accommodatam, in esse cōcedimus. Quorum auctoritas si non sufficit ad euellendam sinistram illam opinionem, quam plerique immeritò de diuina Astrologia conceperunt, D. Thomæ profectò testimonium de astrorum vi in hæc inferiora apud illa valere debet; is enim lib. 2. de Cœlo, Lectione 16. dum Auerroem, qui astra eiusdem esse spe„ ciei asserebat, reprehendit, sic ait: Dicit Auerroes in suo commētario, „ quod omnes stellæ sunt eiusdem naturæ in specie, quod quidem mani„ festè est falsum: primò quidem quia si essent eiusdem speciei, haberēt „ easdem specie operationes, & eosdem effectus, sicut patet in omnibus „ rebus naturalibus eiusdem speciei.

Deinde & idem Doctor Angelicus distinctione 15. artic. 2. lectione „ 10. ita scripsit: Dicendum est ergo, quod omnia corpora cęlestia secun„ dum communem virtutem luminis habent calefacere, sed secundum „ aliàs proprias virtutes singulis corporibus attributas habent non solū „ calefacere & infrigidare: sed & omnes alios effectus corporales effice„ re in istis inferioribus. Est & alius D. Thomæ locus de effectibus side„ rum: primo enim libro de Generatione & Corruptione, Lectione 24. „ ita scriptum reliquit: Habent etiam aliæ stellæ specialem effectum in „ aliquibus elementis, sicut sphæra Solis, in qua est effectus caloris, & „ est nata mouere ignem: & sphæra Lunæ est nata mouere aquam, sicut „ ad sensum patet: aliæ autem Spheræ quinque Planetarum natæ sunt „ mouere aerem, & ideo aer tot à diuersis motibus mouetur. Est enim „ in aere frigus congelatiuum ex Sphæra Saturni, & æstus ex Sphæra „ Martis, & temperies in calido ex Sphæra Iouis, & temperies in frigido „ ex Sphæra Veneris, cōmissibilitas & passibilitas facili ex Sphæra Mer„ curij. Sphæra autem stellarum fixarum, quæ est octaua, in qua sunt „ multæ imagines & figuræ, mouet terrā, vnde & in ipsa figurantur imagines multæ in generatis. Cæterum inuenere solertes Astrologiæ artifices Saturnum temperaturæ esse frigidæ ac siccæ, quæ melancholiæ propriè competit, & hinc maleficam ipsi naturam adscripserunt: Iouē esse summè temperatum, ac proinde beneficum: Martem esse calidæ ac siccæ temperaturæ, ideoque adurentem ac cholericum; naturam Veneris esse calidam ac humidam, eaque de caussa beneficam: Mercurium denique esse varium ac mixtum ac proinde nunc beneficum, nūc verò maleficum. Vnde permixtis hisce & inter se contemperatis naturis, tot ac tanti adeoque diuersi per omnem mundi machinam sentiuntur effectus, vt credi vix possit. Qui tamē à solis Planetis absolutè nequaquam excitantur, sed habent & cęteræ Stellæ fixæ non infimā partem ac locum in gubernandis, immutandisque hisce inferioribus, vt Phi-

Philosophi, Medici, Astrologi, Historiæ ac rei rusticę scriptores & Poetæ passim attestantur, dum admirandos ac euidentissimos Pleiadum, Hiadum, Caniculæ, Orionis, Arcturi, aliorumque insigniorum siderum effectus vbique commemorant. De Canicula, quam Sirium dicunt, sic „ ait Plinius Libro secundo Naturalis Historiæ capite 40. Nam Canicu „ læ exortu accendi Solis vapores quis ignorat? cuius sideris effectus „ amplissimi in terra sentiuntur. Feruent maria eo exoriente, fluctuant „ in cellis vina, mouentur stagna: Canes quidem maximè in rabiem agi „ non est dubium. Optimè itaque Hippocrates hoc tempore medicamen „ ta purgantia vetat, dum ait: sub cane & ante canem difficiles sunt medicationes; & alibi præcipit in dijudicandis tempestatibus huius sideris ortum & occasum obseruari. De Arcturo etiam Plinius dicto libro „ Capite 39. sic memorat: Arcturi verò sidus non fermè sine procellosa „ grandine emergit. Vnde Virgilius libro primo, Aeneidos: Arcturum „ pluuiasque Hiadas, dixit, & Pleiades etiam quasi pluuiales dicuntur: idemque etiam Virgilius nimbosum seu pluuiorum Orionem primo Aeneidos appellauit. Sed ad Galenum.

Vt igitur Luna Solis auxilio in omnibus indiget, ita Sol ad nullam rem maximam vel alterius cuiusdam astri vel ipsius Lunæ operam desiderat. A nullo enim impeditur quo minus ęstatem faciat, cùm in vertice nostro constiterit, aut frigus adducat, si humilis feratur, aut æquinoctium vtrumque disponat, si mediocriter obliquus sit.

Lunæ vim præcipuam à Sole, à quo lumen suum pro varia ab ipso distantia suscipit, dependere non est dubitandum, sed hanc ab alijs etiam Planetis ac fixis variè moderari certum est. Solem autem non indigere Lunæ, aut alterius cuiuspiam astri adminiculo ad rem aliquã maximam ac summam absoluendam inconfesso est. Præcipuas enim qualitates, vt Ver, Aestatem, Autumnum ac Hiemem, quomodocunq; cum astris congrediatur, semper efficit. Veruntamen quotidiana experientia nos docuit Aestatem interdum calidiorem, interdum verò remissiorem esse, ideoque Solis actiones à cæterarum etiam stellarum commixtione affici & moderari: Nam si Mars anno alicui dominabitur, & Soli vel per præsentiã, vel radijs aliquo modo cõmixtus fuerit prope nostrum verticem, tunc certè extremè calidam Aestatem efficiet; sic Saturno prædominante, & Soli quoquo modo cõiuncto, hiems erit acerbissima ac frigidissima: & ita de alijs anni temporibus. Sed de his in tractatu nostro de mutationibus temporum. Bene itaque se habet, quod ait Galenus, Solem à nullo posse impediri, quominus dum ad nostrum verticem accesserit, puta in Cancro, Aestatem faciat, licet æstas illa futura sit vel clementior, vel ardentior pro varia reliquorum

Quando Ætas fit calidiss.a et quo Hyems frigidiss.a

ſiderum cum Sole commixtione ac habitudine. Sic quoque dum ait Solem frigus adducere, ſi humilis eius curſus fuerit, ſiue dum fuerit in Capricorno declinante à noſtro vertice, & hoc verum eſt, ſed frigus illud vel remiſſius eſt, vel horridum, ſæuumque pro natura Planetarum Soli commixtorum ſiue configuratorum. Verùm quod affirmat Solem ęquinoctium vtrumque conſtituere, cùm mediocriter obliquus videtur, intelligendum eſt, dum ille fuerit in Aequatore circulo, tunc enim mediocriter obliquus eſt eò quod æquali diſtantia poſitus ſit inter duas metas maximæ Zodiaci obliquitatis, quæ ſunt tropicus tum Cancri, tum Capricorni.

Sed ipſe velut Rex quiſpiam maximus eſt, Luna verò vt Hyparchus (quaſi ſub principem dicas) non exiguus: inter illum enim & nos media conſtituta, terreſtrem regionem meritò gubernat, non potentia cæteros planetas, ſed vicinitate exuperans.

Cùm Sol medium locum obtineat inter Planetas, videtur quaſi Rex quidam illis imperare, quippe præſtantior eſt illis tum luminis copia, tum magnitudine. Suis enim radijs qui ſplendidiſſimi ſunt ac puriſſimi vniuerſum orbem intuetur, cæteriſque etiam Planetis ac fixis lumen ſuum largiſſimè elargitur, ideoque Sol quaſi ſolus in mundo lucens appellatur. Magnitudine autem non ſolùm terram, ſed & cætera omnia aſtra excedit; terram enim ipſe 140. vicibus ex mente Tychonis Brahe ſuperat, licet antiquitas 166. vicibus illa maiorem eſſe exiſtimauerit. Sed ſtellæ fixæ 68. vicibus terreſtri globo ſunt maiores, ex eiuſdem ſententia, licet aliter antiqui ſenſerint; & Saturnus, qui cæteris Planetis maior eſt 22. vicibus eundem ſuperat. Longè igitur magis & terram & ſtellas omnes Sol ipſe Rex omnium excedit. Præterea Sol non ſolùm ſtata quattuor anni tempora conſtituit, & diei, noctiſque auctor eſt, ſed reliquis etiam Planetis leges præſcribit in motibus vnius cuiuſque obſeruandas. Nam Luna hanc obſeruat legem, vt dum Soli coniungitur, vel ipſi è regione opponitur, ſemper in Apogæo aut altiore ſui Eccentrici parte reperiatur, dum tetragonam cum eodem radiationem conſtituit, Perigæum ſeu infimam ſui Eccentrici partem occupet. At duo inferiores Venus & Mercurius bis Solis coniunguntur, dum circumcurrunt ſuos Epicyclos, in medio ſcilicet ſui curſus velociſſimi, & tunc ſummã eiuſdem partem occupant, & in medio ſuæ retrogradationis, & tunc in infima eiuſdem parte verſantur. Non poſſunt autem hi duo longiùs à Sole recedere, quàm ferat Epicyclorum ſuorum amplitudo: Venus ſcilicet ad diſtantiam graduum 488. ac Mercurius ad diſtantiam graduum 28. Tribus autem ſuperioribus talis eſt ordo ac lex à Sole præſcripta, vt dum cum ipſo coniunguntur, in Epicyclorum

ſuo-

quanto maior sit Sol quam terra

quanto maiores sino stelle fixe

quanto maior sit Saturnus

ſuorum faſtigijs, dum eidem opponuntur in infima eiuſdem parte verſentur.

Cæterùm quod Luna agat perſonam Principis, reſpectu Regij Solis imperij in gubernatione horum terreſtrium, id è ſuperioribus, vbi de Lunæ viribus egimus, ſatis manifeſtum eſt. Verùm illam mediũ inter nos & Solem locum obtinere, id abſolutè verum non eſt; nam ex probata Aſtrologorum ſententia conſtat Solis à terra diſtantiam complecti ſemidiametros terrę 1150. & Lunæ maximam ab illa remotionem eſſe ſemidiametrorum penè 60. non erit igitur æquo ſpatio ab vtroq; ſeiuncta, nec inter nos & Solem media. Dicemus itaque Galenum non voluiſſe intelligi medium illud tanquam abſolutè & perfectè medium, ſed vulgato more medium dixiſſe, quod inter vnum ac alterum terminum quauis diſtantia diſtet.

Distantia Solis a terra, ac etiã Lunæ

Ad hęc ait Galenus Lunam non potentia cęteros Planetas, ſed vicinitate ſuperare: quam vicinitatem reſpectu terræ intelligit, illi enim Luna cęteris Planetis propinquior eſt. Oſtendit autem euidentiſſimè ſe magnifacere aliorum etiam Planetarum vires, vt quos potentia Lunæ eſſe potiores affirmat.

Alij Planetæ sunt potentiores q Luna

Huius rei gratia omninò frigus locum noſtrũ occupat, cùm Sol ad Hiemalem plagam declinauerit; tunc calor omnino nos exercet, vbi ſupra verticem noſtrum, aut prope ipſum fertur.

De hoc ſuperiùs egimus, cauſſamque attulimus, cur Sol hieme frigus, Aeſtate calorem efficiat, de quattuor autem anni temporibus agemus latius in tractatu noſtro particulari de temporum mutatione.

Luna vel particulares cuiuſque menſis dies diſponit, paruæ mutationis facultatem habens: eamque non ſimpliciter ex ſe, verùm ex Solis aſpectu conſequitur.

Quemadmodum Sol generales temporum mutationes decernit, dum per Zodiaci ſigna diſcurrit, Ver ſcilicet, Aeſtatem, Autumnum ac Hiemem efficiens, vt ſæpè antea dictum eſt; nunc remiſſius, nunc intenſius qualitates ſuas immittẽs, pro vario nunc ortu, nunc occaſu cum ſtellis fixis, ac diuerſa etiam cõfiguratione cum cæteris Planetis; ita Luna particulares cuiuſcumque menſis dies diſponit, ait Galenus, hoc eſt quotidianas aeris mutationes cæteris paribus efficit, inhabilis enim eſt ad præcipuas Solis qualitates immutandas, ſed potius Solis, aliorumque ſiderum virtutes ob ſuam à nobis propinquiorem diſtantiam, in hæc inferiora defert, & ſic ab ijſdem variè affecta crebras mutationes & momentaneas quodammodo, ob velocitatem ſuam, crebramque ac ſubitam variationem ac progreſſus, efficit. Primum itaque obſeruanda eſt qualitas aeris, quam generalis

neralis quattuor anni temporum constitutio penes Solis per dodecatemoria, seu signa Zodiaci transitum efficit; huic adiungenda sunt peculiaria quædam ac generaliora anni temporibus adiuncta effecta, quæ cuilibet Horizonti particulariter eueniunt à proprietate stellarum fixarum, quæ quotidie cum Sole exoriuntur, & occidunt, quæ optimè cognoscuntur ab ijs, qui aeris mutationem diligentius quotidie in aliquo determinato loco obseruarunt, certum enim est hæc eadem statis anni diebus recurrere, si semel alicui sæculo & loco aptentur. Vt verbigratia Sol exoriens cum aliqua fixa, puta cum Arcturo, Hędis, Orione, Asellis & similibus, ciet tempestates certas, quæ ad easdem vices redeunt ijsdem diebus anni quam proximè, atque hęc est luminis cęlestis actio primaria & perpetua permanensque & in singulis Horizontibus statis temporibus recurrens; quæ tamen magis minusve variatur à Syzygijs luminarium, & transitibus Planetarum, eorumque cum ipsis luminaribus configurationibus, ac cum stellis fixis habitudinibus. Atque hæc omnia quotidie alterare possunt actionem illam luminis primariam singulis annis recurrentem. Sed de his latius in tractatu nostro de aeris mutatione.

quare in omnibus locis particul. fiunt

Quo tempore Lunæ actiones fortiores, aut imbecilliores existent. Cap. III.

VEHEMENTIORES itaque mutationes eueniunt, vbi ipsa cum Sole coit: insuper in apparitionibus plenilunij; minores his contingunt, dum διχότομος seu dimidia apparet: imbecillæ dum vtrimque gibba, & falcata videtur.

Quanti faciēdæ sint coniunctiones & oppositiones luminarium vel inde patet, quod vehementiores in illis, Galeno & omnibus Astrologis attestantibus, mutationes fiunt; sic minores accidunt, dum luminaria fuerint in quadrato aspectu, & Luna dimidiata conspicitur, exiles verò ac obscuræ dum cornicularis videtur, in hexagonis scilicet luminarium configurationibus. Cæterùm in coniunctionibus Luna magnopere impeditur, quominus possit influere & vires exercere in hæc inferiora, nihil enim luminis tunc à Sole haurit, quod nobis transmittere possit, vnde omnia humidam & aquosam habentia substantiam plurimum tunc patiuntur, vt supra dictum est. Aegroti etiam illo tempore peius solito se habent, & qui de electione temporum in pharmacis exhibendis & venæ sectione tractant, præ cęteris iubent dies illos

euitari, quibus Luna sub radijs Solaribus delitescit, tum verò maximè prope partilem, seu exactam coniunctionem: aiuntque nonnulli ęgrotos illos vel morituros, vel grauissimo morbo detinendos, qui in Solis & Lunæ coniunctionibus primùm decumbunt. Sed & qui in ijsdem coniunctionibus nascuntur, debiliores sunt, & raro durabiles, idque propter nimiam siccitatem extat etiam testimonium doctissimi Medici Federici Chrisogoni Iaderdini, qui dum confutare proponit mēsem Galeni medicinalem sic ait. Primo quia Luna in illis duobus dieb. (occultationis) plus operatur mali, quàm in quocunque alio die. Vnita enim sunt duo luminaria in vnum effectum producendum: ex quo non solum quatuor elementa contremiscunt: verum etiam omnia elementata patiuntur. Retia in mari, & omnes panni corroduntur: aeres alterantur: infirmi & debiles resoluuntur, & omnia humidam substantiam habentia diminutionem suscipiūt manifestam. hactenus ille. Sed & Guido Bonatus consideratione 79. scribit, infęlicitatem Lunæ ex coitu Solis prouenientem cęteras Lunę infęlicitates superare. Verum enimuero luminarium oppositio seu plenilunium licet euidentes mutationes faciat, non tamen adeo nocet vt nouilunium seu coniunctio, & ægroti etiam minus illo tempore patiuntur, quàm in Lunæ dispatitione, & qui plenilunij tempore primùm aduersa valetudine affligun tur, non admodum grauiter ac periculosè laborant. Infantes tamen plenilunij tempore editi, vt experientia constat, non sunt admodum durabiles, sed patiuntur à nimia humiditate, ideoque sæpius ægritudini à superflua humiditate ortæ subijciuntur. Quanti autem fiant ab Astrologis coniunctiones & oppositiones luminarium in definiendis aeris mutationibus, demonstrat clarè Ptolemæus Primo libro sui Quadripartiti, Capite Decimo & sequentibus, vbi pro dijudicando statu singulorum quattuor anni temporum in genere, plurimum etiam respicit ad coniunctiones & oppositiones luminarium quę proximè pręcedunt ingressum Solis in quattuor Zodiaci cardinales troparū & æquinoctiorum notas; tum etiam in dignoscenda temporum mutatione, quæ ad singulos menses synodicos accidit, iubet vt consideremus singulas coniunctiones & oppositiones, neque consequenter negligit tetragonas etiam radiationes, vt suo loco dicemus.

Nam validissima eorum quæ prius erant, mutatio committitur, dum Luna cum Sole coit, ac eius lumine circumuallatur, quippe quæ prius apparebat, nunc nulli conspicitur. Dein diametra Lunæ statio tanquam distinguens, in binasque partes secans contrarias maximæ Lunæ dispositiones, aliarum omnium est validissima, quod verò incrementum, diminutioni maximè sit contraria dispositio, ostendere non est opus.

Reddit

Reddit rationem Galenus, cur in luminarium coniunctione contingant in rebus inferioribus, & pręcipuè in aere validissimæ mutationes, & sic toto illo tempore quo Luna manet occultata, aitque id euenire, quia Luna prius, idest antequam à radijs Solis obumbraretur, cõspicua erat omnibus, & lumen à Sole haustum in terram diffundebat, & in coniunctione non amplius cõspicitur, sed à Sole occultatur, ideoque effectus illius impediuntur. Post coniunctionem tribuit prę cęteris vim maiorem oppositioni, seu plenilunio, quod diametra Lunę statio distinguat totum Lunæ statum in duas partes contrariarum dispositionum; pars enim illa Lunaris cursus, quæ est à coitu ad oppositionem, incrementum luminis illius dicitur, altera verò pars ab oppositione ad coitum, decrementum luminis Lunæ appellatur. Est autem validior Lunæ status in oppositione & efficacior, quàm sit in coitu (licet maiores, vt diximus, cõtingant mutationes in cõiunctione, quàm in plenilunio) quod tunc Luna luminibus plena maiorem habet potentiam influendi in hæc sublunaria: estque tunc eius lux ita illustris ac densa, vt vmbram excitare sufficiat, & homines noctu etiam negotiari possint. Cæterùm etsi potentior sit Luna ipso plenilunij tẽpore, quando scilicet est in diametro aspectu cum Sole, est tamen ad nocendum prona ob aduersos Solis radios, quos excipit, diametralis enim aspectus perfectæ est inimicitiæ ac summè malus. Vnde & ægri tunc male se habent, licet non tantum, quantum in nouilunio, breuius enim est tempus oppositionis & cito labitur, at in coniunctione non item: latet enim Luna aliquandiu & ante & post perfectam coniunctionem, sub Solis radijs, ideoque toto illo tempore ob luminis Lunæ priuationem, validissimæ fiunt alterationes in hisce inferioribus.

In plenilunio autem potentior est Luna ante perfectam oppositionem, quàm sit immediatè post illam, habita similitudinis ratione, & seruata quantitatis luminis æqualitate; prius enim adhuc augetur lumine, post verò lumine decrescit.

Deinde post hunc congressum, & plenilunium, duæ dichotomi, medium vtraque secans, augmenti tempus prior, diminutionis altera.

Duæ sunt medietates Lunaris cursus à Sole, vna incrementi, altera decrementi, vt diximus; vtraque autem rursus subdiuiditur, in illis scilicet terminis vbi Luna fit dimidiata, adeo vt quattuor in vniuersum efficiantur quadrantes, nempe duo augmenti luminis, ac totidem decrementi. Primus quadrans est à coniunctione vsque ad gradus 90. distantiæ Lunę à Sole, seu vsque ad primam quadraturam, vt aiũt; alter est ab hac vsque ad oppositionem; fit deinde ab oppositione ad secundam quadraturam tertius, & est elongationis Lunæ à Sole graduum

Luna ē potentior in plenilunio quā in coniunct.ⁿᵉ licet patiā: 130 defectū Luminis maiores fiant mutat.ⁿᵉˢ in Nouilun.ⁿᵉ

Ægri peius se habent in Coniunct.ⁿᵉ et ᵗᵉ Lunę quā in Opposit.ⁿᵉ cū Sole

duum 270. quartus autem eſt à ſecunda quadratura ad coniunctionem vſque.

At omnium extremæ, imbecillimæque aeris nos ambientis conuerſiones in falcatis,& in vtrinque gibbis apparitionibus fiunt: magis autem in vtrinque gibbis,nulla ſiquidem in eis magna mutatio, ſicut in falcatis apparet.

Vt igitur euidentiſſimæ ſentiuntur mutationes in nouilunijs & plenilunijs,minus verò euidentes in quadraturis,ita debiliores ac obſcuræ ſeu imbecilles apparent mutationes aeris in falcatis & vtrinque gibbis apparitionibus, vt ait Galenus, hoc eſt in ſextili ac trino aſpectu Lunæ cum Sole; in ſextili enim falcata eſt & inclinata in cornua, in trino autem gibboſa eſt vtrinque ac curua. Ratio illa eſſe poteſt, quod validior eſt aſpectus oppoſitus cæteris, deinde quadratus, debiliores verò ſunt hexagonus & trigonus. Vbi obſeruatione dignum eſt,quod monet Galenus,nempe maiores mutationes ſentiri in hexagono,ſeu ſextili aſpectu Lunæ cum Sole, quàm ſentiantur in aſpectu eius trino, cùm tamen experientia conſtet trigonum validiorem eſſe hexagono. Sed huius ratio eſt, quod Luna in diſtantia à Sole ad 60. gradus,ſeu in ſextili aſpectu vel appropinquat occultationi,vel ab eadem diſcedit; dixit autem ſupra validiſſimas fieri mutationes, dum Luna à radijs Solis occultata eſt. Cæterùm quantum poſſint quattuor illi Lunæ ſtatus, coniunctio ſcilicet, oppoſitio, & vtraque quadratura vel inde patet, quod Ptolemęus pro dijudicanda aeris mutatione iubet ad dicta tempora,ſeu ad dictos quattuor Lunæ ſtatus Cœli figuras conſtitui, quod in trino & ſextili aſpectu, vt debilioribus, non duxit eſſe operæpretium.Vbi hoc addimus, quod ideo validiores effectus ſentiuntur in dictis Lunæ ſtationibus, quia Lunæ circuitus à Sole aſſimilatur quodammodo curſui annuo.Cùm enim Sol conſtituat quattuor anni tempora diſtincta,ex tranſitu ſcilicet per quattuor principales Zodiaci notas, quæ ſunt duo tropica & duo puncta æquinoctialia,ſic etiam Luna per hęc principalia puncta,coniunctionem ſcilicet,oppoſitionem,& duas quadraturas,diſcurrens ſuas etiam mutationes (Sole tamen imbecillius) efficit.

Quare nec Aratus male ipſas neglexit, tanquam imbecilles exiſtentes; conuenitque eos laudare qui de eis ſcripſerunt, tanquam ne vel minimum quidem omittentes.

Galenus ſingulari modeſtiæ exemplo non repræhendit Aratum,qui falcatas & vtrinque gibbas Lunæ phaſes, ideſt ſextilem ac trinũ aſpectum neglexit,tanquã exiles & imbecilles effectus parturiẽtes; laudi-

bus tamen effert illos, qui de illis etiam egerunt, vt qui ne minima quidem præterire voluerint. Vnde colligitur in artibus nihil esse ita exiguum, quod meritò sit negligendum.

At in plenilunijs conuersiones, & his adhuc magis in congressibus, proprium hoc præter cæteras habent: illa siquidem celerrimas statim mutationes faciunt: congressus verò inæquales & diuturnas.

Facit nunc comparationem mutationum illarum & effectuum, qui à plenilunijs & nouilunijs dependent, aitque mutationes in plenilunio celerrimas esse, in coniunctione verò inæquales & diuturnas. Huius autem diuersitatis caussam iam subdit, dum ait.

Quid enim ante Lunam apparentem manifestò pronuncies non est: longum autem hoc tempus occultationis est, integri fere signi spatium explens, mutationem verò ex incremento ad diminutionē punctum exactè definit, liquetque hoc Lunam momentaneo tempore pertransire.

Dicit itaque mutationes in nouilunio ideò diuturnas esse, quod occultatio Lunæ & emersio non fiat in momento, sed ad longum temporis spatium, quod persæpè integrum signum seu gradus 30. expleat: in quo interuallo, nihil esse quod pronuncies de statu scilicet temporis, sed expectandam esse Lunę è radijs Solis emersionem; de qua infra Capite quinto agemus. Oppositiones autem ait esse celerrimas, quod mutatio Lunæ ex incremento ad diminutionem, seu decrementū contingat in puncto, hoc est momēto, quod est dum Luna Soli è linea perfectè diametrali opponitur, & ab illo distat exactè gradibus 180. Cęterùm incrementum & decrementum luminis Lunæ prope perfectam oppositionem difficillimè distinguere possumus, quod Luna vno die & ante & post exactam oppositionem plena lumine appareat; sed discrimen illud ab habitudine Lunæ ad Horizontem cognoscemus, nam ante oppositionem Luna iam multò ante Solis occasum orta supra terrā apparet: verum elapsa oppositione, Sole iam infra Horizontem demerso, Luna etiam aliquantisper latet, ac tardiusculè conspicitur.

Itemque verè celeres plenilunij mutationes sunt; diuturnæ coniunctionales: nam occultationis tempus sibi ipsi simile est, & primū apparitionis tempus occultationi vicinum est, tum propter paruitatem eius particulæ quæ de tota Luna apparet, tum ob luminis imbecillitatem, tum ob breuitatem temporis, quo supra terram fertur.

Magis dilucidè quæ superius dixerat, hic explicat, dicens verè celeres

leres esse plenilunij mutationes, nouilunij autem diuturnas: totũ enim temporis interuallum quod ab occultatione Lunę ad emersionẽ vsque intercedit sibi ipsi simile est, hoc est eadem, toto illo tempore quo Luna sub radijs Solis permanet, aeris qualitas & constitutio durat. Deinde aliam adhuc rationem affert, cur tẽpus nouilunij longius sit, quod scilicet Luna post primam apparitionem occultationi seu occasui vicina sit, tum propter paruam Lunæ portionem, quæ illo tempore illustrata radijs conspicitur, tum ob lumen imbecille, ac obscurum, tum verò ob breuitatem temporis, quo supra terram extat: videmus enim Lunam recentem à Solis occasu statim etiam sub Horizontem mergi.

Quo tempore Luna in nos agere incipiat, quotque diebus. Cap. IV.

TVTA igitur crisis euadet, cùm in toto mense status in secundo die accidet: quo primo & manifesto Luna, & longo satis tempore supra terram iam apparet, & lumẽ sensibile de se mittit, ad hęc vmbram euidenter ostendit.

Crisim Galenus hoc loco vocat non illam quæ in morbis, sed quæ in aere fit, quando scilicet sensibilis in aere mutatio persentitur, id quod ipse paulo post confirmat, dum ait, omnem velocem mutationẽ crisim appellari. Vnde optimè dixit tutam crisim euadere aeris, id est, tutò nos de aeris constitutione posse pronunciare, cum status in secundo die accidet. Intelligit autem per diem secundum non primam illam Lunæ apparitionem à Solis coniunctione, quæ debilis est, vt supra dixit, sed alterum à prima emersione diem: tunc enim Luna manifesto & satis longo tempore à parte Occidentis supra terram conspicitur, & sensibili lumine fulget, demerso enim Sole infra Horizontem occiduum aliquam vmbram efficit. Ab illo igitur die de toto mense iudicium sumere iubet.

Primus autem dies tamdiu Lunam supra terram vagantem habet, quamdiu is adhuc quoque Solis lumen, quod post occasum est retinet: quare in hoc Luna simul cum Solis lumine occidit sæpe verò & prior est occidua: primum verò manifesta in secundo die apparet, nunc quidem magis, nunc verò minus.

Caussam nunc subdit, cur de primo apparitionis Lunæ die non possit ita tutum sumi iudicium de aeris qualitate futura, vt de secundo, & hanc esse ait, quod Luna prima suæ emersionis die parum supra ter-

ram immoratur, ac nonnunquam tantillo solùm tempore, quo Solis in terra relictum lumen, quod post occasum eius restat, perdurare solet, ita vt Luna quasi simul cum Solis lumine occidat, & non perrarò etiam, antequam lux illa Solis euanescat, infra Horizontē demergatur: atque tunc secundo apparitionis die verè manifesta est, & aliquanto diutius supra terram restat, magis autem aut minus pro varietate caussarum quas subdit.

Atque hoc ei accidit tum longitudine à Sole recessus, qui ob peculiarem Lunæ motum fit (non enim ex æquo semper mouetur) tum propter latitudinis immutationem, tum propter signorum occasum non æquali tempore euenientem, insuper ob præteriti congressus tempus. Vnde non semper vnum tempus est, quo clarè Luna conspicitur: sæpissimè autem triduo in coitu Solis remorata, planè inuisibilis est, quo nondum hæc terrena immutare potest.

Supra Capite secundo de varijs caussis apparitionis Lunæ nunc maturioris mens tardioris egimus, vbi de mense Lunari apparitionis loquuti sumus: superuacaneum autem foret eadem hic repetere.

Cæterum de finali superioris particula clausula, non ita bene ab interprete translata & in latinum sermonem conuersa, sic scripsit Federicus Bonauentura in annotationibus libelli Theophrasti de plu-
,, uiarum signis: Quibus (scilicet caussis apparitionis Lunæ) sic expli-
,, catis ita concludit τοῦ πίπαν δὲ τρεῖς ἡμέρας τὰς πὲρι σύνοδον ἡ ἀόρατος γίνεται τελέως, quæ verba non ita ego accipio, vt Galenus dicat Lunam sæ-
,, pissime triduo in coitu Solis remorari, quemadmodum credidit inter-
,, pres, atque quod magis mirum est, doctissimus Manardus & græcarum litterarum scientissimus, qui epist. 5. libri 15. Galenum his ver-
,, bis protulisse scripsit, Lunam magna ex parte tribus diebus à coitu
,, luce carere, quam etiam opinionem Planerius, vt vidimus, secutus est:
,, verum arbitror ego Galenum longissimos occultationis limites expri-
,, mere voluisse: tribusque diebus Lunam luminis expertem permane-
,, re dixisse, vt mox concluderet tempus actionis ipsius, idest illumina-
,, tionis mensem, & tempus peculiaris circuitus, scilicet mensem perio-
,, dicum in vnum ferè redire: quo pacto si Galeni locus accipiatur, pa-
,, tet nullam esse in eo difficultatem, quamobrem & verba sic erunt in-
,, terpretanda: In totum autem Luna tribus diebus circa coitionem
,, inuisibilis permanet, aduerbium enim illud τοῦ πίπαν significare hic
,, ὅλως, idest omnino & in totum, vt sæpissimè solet apud Græcos aucto-
,, res, non ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, idest vt plurimum, quod longè minus frequens
,, est, satis ex ijs quæ diximus, atq; ex tota Galeni disputatione, dispu-

tationisque

tationiſque ipſius ſcopo fit perſpicuum. Cùm enim quattuor ſint tem ,,
pora Lunaris apparitionis, patet prima die & quarta ineunte rariſſimè ,,
contingere, vt Luna conſpiciatur, quoniam difficile eſt omnes cauſſas ,,
vel ſimul conſentire, vel diſſentire: itaque falsò Galenus aſſeruiſſet, ſæ ,,
piſſimè tribus diebus ſine luce Lunam eſſe: ita enim ſæpiſſimè quarta ,,
ineunte appareret: quin etiam & vnam tantùm cauſſam habere locum ,,
non eſt facile: quod verò duæ ſimul coeant, id ſæpiſſimè euenit, vnde ,,
& frequentior apparitionis terminus, vt Fracaſtorius quoque in Ho- ,,
mocentricis Capite 20. docuit, ſecunda erit dies quemadmodum per- ,,
bellè Galenus indicauit, ipſam præ alijs accipiens. Hucuſque Bonauen ,,
tura. Iam verò dum Galenus ait, Lunam illo tempore, quo ſub radijs Solis occultata deſidet, non poſſe hęc terrena immutare, videtur quaſi palinodiam canere, & ſibimetipſi contradicere, vtpote qui ſupra Capite tertio affirmarit magnas in aere mutationes fieri, dum Luna Soli coniungitur, & ſub eiuſdem radijs latet. Quam diuerſitatem vt componeret Planerius, diſtinguit Galeni ſentētiam, dicitque ipſum ſupracitato tertio Capite de illis mutationibus agere: quæ fiunt in Luna reſpectu luminis Solaris, prout ſcilicet eſt vel plena lumine, vel media portione diuiſa, vel repente nulla, non autem de mutationibus quas Luna in hiſce inferioribus excitet, de quibus in hoc textu loquitur. Sed, pace tanti viri dixerim, laterem lauat Planerius, nec videt ſuam hanc expoſitionem corruere, & à ſequentium Galeni verborum textu penitus obrui, dum idem Capite proximè ſubſequente ita diſſerit:
Cæterum aera nos ambientem magnas ſuſcipere mutationes, dum ,,
Luna primum occultatur, & rurſus primum apparet, nemo mortaliū ,,
ignorat, &c. Voluit itaque Galenus innuere Lunam toto ſuæ occultationis ſpatio magnam in aere mutationem efficere, & conſequenter ēt in hiſce inferioribus, vt quæ ab ipſo aere alterantur; neque enim immediatè, ſed aere prius affecto terrā ipſam Luna afficit & moderatur. Quamobrem melius Galeni opinionem aſſequuti eſſe videbimur, ſi dixerimus voluiſſe eundem hoc loco inſinuare Lunam radijs Solis cinctam terrena ipſa nō poſſe immutare, habita ſcilicet ratione luminis, quod à Sole mutuatur, cùm ſupra capite ſecundo ipſe dixerit Lunam augere, fructus & animantia implere, prout Solis plus minusve participat, validaque omnia eſſe cùm lumine plena fuerit, languida verò dum falcata & pauco lumine prædita apparet; igitur languidiſſima vbi nullo lumine affulgebit. Deinde verò cùm dixit Lunam ſilentem magnas in aere mutationes efficere, voluit id fieri ob luminis Solaris abſentiam ſeu priuationem, & frigiditatem Lunæ noxiam. Fiunt itaque magnæ mutationes in hiſce inferioribus patiunturque illa plurimū abſente Luna, quæ dum ſub radijs eſt in meliorem ſtatū mutare, ſeu conuertere hæc terrena nequit, quouſque Solis lumine denuò illuſtra-

illustrata, eadem illa sensim alteret foueatque mutuato, & alieno lumine. Bonauentura profectò libro superiùs citato duplicem adfert superiorum Galeni verborum sententiam, cuius nos expositioné, cùm è re nostra fit & huc quàm maximè faciat, non grauabimur hic adscri-
,, bere; nam inquit: Cùm verò scribit (Galenus scilicet) Lunam circa coi-
,, tum tribus diebus sine lumine esse, ac per id temporis non tantum ha-
,, bere viriū, vt possit hæc nostra alterare: dupliciter verba intelligi pos-
,, sunt, vt vtro modo intelligantur, omnis, vt reor, tolletur contrarietas.
,, Primum quia tribus expletis à coitu diebus, quarta currente, sextilē
,, efficit Luna cum Sole configurationem, iure tribus à coitu diebus nul
,, lam fieri à Luna alterationem scribit Galenus: terrenis enim reb. Lu-
,, na mutationem infert vt plurimum quarta, quemadmodum superius
,, ex Theophrasto monebamus: vnde tribus præcedentibus diebus non
,, potest, aut minus potest aerem alterare: in aspectibus enim ipsis & di
,, chotomijs potissimum alterationes fiunt, vt superius vidimus; atque
,, hoc pacto sententia erit res naturales circa Lunæ coitum mutari, inde
,, verò totis tribus diebus, quibus Luna sine lumine esse solet, nullam
,, fieri mutationem, quoniam circa quartam effici mutatio debeat: quæ
,, tamen omnia vt plurimum locum habere dicenda sunt, cùm alioqui
,, omnibus diebus mensis, non in ijs tantùm, in quibus aspectus cadunt,
,, mutari possit insigniter ob materiæ inordinationem status aeris. Se-
,, cundo quia Capite tertio de tempore coitus Galenus sermonem ha-
,, bens dixit, ὀυδὲν γὰρ ἔχεις σαφῶς ἀποφῆσαι πρὶν φανῆναι τῆν σελήνην, idest, nil
,, enim apertè pronunciare poteris, antequam Luna appareat, non in-
,, congruè affirmabimus locum de quo agimus non esse simpliciter intel
,, ligendum, vt scilicet sensus sit, Lunam circa coitum hæc inferiora non
,, alterare, videlicet nullo modo alterare; sed subaudiendum erit ex su-
,, perioribus aduerbium σαφῶς, quo pacto erit sententia Lunam in coi-
,, tu non alterare manifestè, quod est, adeo vt à nobis possit de mutatio-
,, ne quam portendit, indicium sumi ab ea vllum, vnde alterabit qui-
,, dem Luna de Galeni mente terrena hæc circa coitionem, sed altera-
,, tio illa, quia lumine caret, non poterit, antequam fiat, à nobis præui-
,, deri, qui ex lumine & colore eius cornuumque figura & conditione,
,, alijsque eiusmodi signa captamus futuræ mutationis &c.

Et quodam modo tempus, tum peculiaris eius circuitus, tum in nos actionis in idem recidit; etenim circuitus vicenis diebus septenisque, & tertia ferè diei parte peragitur, in tanto enim tempore totum signiferi circulum percurrit: at quo nobis lucescit circuitus, quod is quoque eidem conueniat numero planè intelliges, si occultationis tempus de toto menstruo eximas. Quod autem menstruū tem-

tempus non omninò triginta diebus constet, sed minus vnius diei ferè dimidio, Hipparchus integro vno libro demonstrauit.

Galenus mensem peragrationis Lunæ ait esse dierum 27. & horarum 8. ferè, æqualem ferè tempori illo, quo Luna suas vires in hæc inferiora exercet, quod temporis spatium alias mensem illuminationis diximus, idest circuitum illum, quo Luna nobis illucescit. Hunc autem inconstantem esse tum nos supra demonstrauimus, tum Galenus hic affirmat, & producitur dictus mensis illuminationis, si à mense synodico, qui est dierum 29. cum dimidio ferè, seu horis 13. abstuleris tempus occultationis Lunaris sub radijs solaribus, quod Galenus hic largo modo dierum trium assumpsit, licet esse possit nonnunquā vnius diei, sæpius duorum, & perrarò quattuor. Relinquentur itaque pro mense illuminationis dies 26. cum dimidio: ita vt differentia horum duorum mensium sit horarum tantummodo 20. Vt autem insinuaret Galenus hos duos menses non esse reuera & absolutè equales, adiecit illam particulam, quodammodo, seu propemodum. Verùm enimuerò mensem hunc synodicum esse dierum 29. cum dimidio, id non solùm Hipparchus, sed & Ptolemæus ac neotherici omnes vno ore fatentur, licet de minutis non omninò conueniant, quod tamen Medicorum parum interest. Cæterùm doctissimi illius Hipparchi monumenta iniuria temporis interciderunt; ad cuius imitationem Ptolemæus, circa Galeni tempora, suam magnam constructionem conscripsit, in qua sæpè Hipparchi meminit: quem etiam Plinius, vt accuratissimum Astrologum sæpius laudibus effert, tum verò maximè Libro secundo Naturalis Historiæ Capite vigesimosexto, ait Hipparchum optimè demonstrasse cognationem siderum cum homine, nouam stellam suo æuo genitam obseruasse, posteris stellas annumerare ausum fuisse, ac sidera ad normam expangere: Cœli denique peramplam descriptionem posteris in hæreditate reliquisse.

Quin & vulgus iam prope vniuersum nouit mensium alium, quem κυλλὸν Græci nominant, quasi mutilum & imperfectum, dies vigintinouem obtinere: alium, nempe absolutum, triginta. Nam vniuersos amborum dies quinquaginta nouem esse oportet, siquidem vterque omninò triginta, minus dimidia diei parte continet.

Supra in expositione Capitis secundi diximus ex mense synodico, qui est dierum 29. horarum 12. min. 44. duodecies sumpto, confici annum Lunarem dierum 354. Vulgus autem, vt has fractiones euitaret, sumebant alternatim hos duodecim menses, vnum dierum 29. & alterum dierum 30. & facta omnium aggregatione conficiebat annum Lunarem dierum 354. Ex qua vulgari mensium lunarium acceptio-

ne

ne confirmat Galenus menſem verè Lunarem eſſe dierum 29. cum dimidio: collatis enim duobus menſibus, vno dierum 29. & altero dierum 30. conficientur dies 59. quorum dimidium eſt dierum 29. cum horis 12.

Menſem & inferiora omnia per ſeptimanas à Luna immutari, Cap. V.

QVEMADMODVM igitur annum integrum Sol diſponit, ita Luna menſem, immutatione per ſeptimanas ei accidente. Nam à prima apparitione ad dichotomum, & ab hac ad plenilunium, vtrumque quidem per ſe tempus eſt dierum ſeptem, ambo verò quattuordecim. Simili modo, ſi inde, vbi ipſa æquali portione menſem diuidit, vſque ad ſecundam dichotomum connumeraueris, ſeptem & hos inuenies dies, reliquos etiam qui vſque ad abſolutam Lunæ occultationem ſunt, ſeptem.

Perpulchrè Galenus inter ſe confert periodum Lunæ à Sole, quem menſem ſynodicum dicimus, & periodum annuã, qua Sol peragrat totum Zodiacum, nẽpe diebus 365. & quarta ferè diei parte. Sicut enim integer Solaris curſus diſtinguitur in quattuor quadrantes pro acceſſione Solis ad quattuor puncta Zodiaci principalia, quæ ſunt initia ♈ ♋ ♎ & ♑: ita Luna in peregrinatione ſua à Sole vſque ad eiuſdem coniunctionem, quattuor quadrantes menſis ſynodici cõſtituit, coniunctionem ſcilicet, oppoſitionem, & duas quadraturas. Nam ſi ſpatium ſynodici menſis dierum 29. cum dimidio, diuiſeris in partes quattuor æquales, colliges quadrantem eius eſſe dierum 7. & horarum 9. licet Galenus integram tantùm hebdomadam neglectis 9. horis aſſumpſerit. Primus itaque quadrans menſis ſynodici numeratur à coniunctione Lunæ cum Sole vſque ad primã quadraturam, & continet integram hebdomadam ac inſuper 9. horas: ſecundus eſt à quadratura prima vſque ad oppoſitionem ſeu plenilunium, qui aggregatus priori quadranti, conſtituit duas hebdomadas integras cum horis 18. Tertius Lunaris quadrans incipit ab oppoſitione, & deſinit in ſecundam quadraturam, quouſque numerantur à coniunctione proxima hebdomadę tres, dies vnus ac tres horæ. Quartus denique quadrans, à ſecunda quadratura vſque ad ſequentem denuò coniunctionem numeratur.

Cæterùm vt quadrantes anni reuera inter ſe ſunt inęquales; ſic &

hi

hi menſis Lunaris quadrantes æquales eſſe nequaquam poſſunt, ſi veros & apparentes vtriuſque Luminaris motus ſpectemus, non fictos illos & æquales, ab artificibus & Aſtrologiæ inuentoribus ideo excogitatos, vt per hos ad verorum motuum cognitionem peruenirent.

Enimuero hoc noſtro ſæculo Sol quadrantem Vernalem, qui computatur ab ingreſſu Solis in primum Arietis punctum, vſque ad ingreſſum eiuſdem in primum punctum Cancri, abſoluit diebus 92. ac horis 20. quadrantem Aeſtiualem verò à dicto puncto vltimo vſque ad ingreſſum ſuum in primum Libræ punctum abſoluit diebus 93. ac horis 11. Autumnalem verò ab hoc puncto vſque ad introitum in primum Capricorni punctum conficit diebus 89. horis 19. ac denique Hyemalem finit diebus 89. ac horis 4. Eadem ratione Lunæ hebdomadæ ſeu quadrantes tam in quauis lunatione, quàm facta comparatione vnius menſis ſynodici cum quocunque altero, variè differunt ac diſſimiles ſunt. Accipiamus, verbi gratia, menſem Ianuarium anni 1606. (quo hæc commentamur) in hoc fit nouilunium die 8. horis 8. ac minuti 33. poſt Meridiem, & primus quadrans Lunaris eſt dierum 7. horarum 4. & minuti 8. ſecundus dierum 8. horarum 4. minuti 9. tertius dierum 7. horarum 10. minuti 49. quartus denique dierum 6. horarum 16. ac minutorum 17. Erit igitur totus menſis ſynodicus verus & apparens dierum 29. horarum 11. ac minutorum 23. Atque hæc varietas etiam in reliquis menſibus alterius cuiuſcunque anni cernitur. Quod autem Galenus cenſuerit, quadrantes Lunæ dierum præcisè ſeptem non eſſe, vel inde patet, quod cùm non lateret ipſum, aggregatum quattuor quadrarum, ſeu dies 28. non conuenire abſolutè, neque cum menſe ſynodico, neque cum menſe illuminationis, vſurpauerit largo quodam modo hebdomadas. Cæterùm perbellè Galenus comparationem inſtituit anni & menſis reſpectu temperaturæ vtriuſque, ita vt qualitas quattuor anni quadrantum correſpondeat quadris Lunæ totidem: ac prima quidem Lunæ quadratura, Hyemi; ſecunda Veri, tertia Aeſtati, quarta denique Autumno aſſimuletur. Id quod Ariſtoteles etiam affirmauit, dum Capite ſecundo libri quarti de generatione animalium ait Lunam Aeſtatem ac Hyemem per menſem nō aliter facere quàm ~~Sol~~ per totum annum. Neque aliud eſt diſcriminis inter hanc Solis & Lunæ operationem, niſi quod efficacior eſt Solis actio, Lunæ verò debilior. Sol enim ex acceſſu ſuo receſſuque à noſtro vertice, quattuor anni partes, ſeu ſtationes euidentiſſimas ac maximè perceptibiles efficit: Luna autem pro acceſſu ſuo receſſuque à Sole, hoc eſt pro augmento decrementoque ſui luminis à Sole mutuati, eaſdem quidem temporis viciſſitudines efficit, ſed longè debiliores ac magis obſcuras. Porrò nouilunium & plenilunium

duobus solstitijs iure meritò comparatur, illud quidem hyberno, hoc verò æstiuo; & pars quidem altera mensis à nouilunio ad pleniluniū, dum Luna augetur lumine, correspondet medietati anni à bruma ad Aestatem: altera verò mensis portio à plenilunio ad nouilunium, quo tempore lumine Luna sensim destituitur, æquiparatur alteri medietati anni ab Aestate ad Hyemem id quod etiam infra apud Galenum Capite septimo videre est. Vnde quadraturæ Lunæ inter coniunctionem & oppositionem intermediæ, duobus punctis æquinoctialibus æquipollent: vt enim in his Sol mediam obtinet distantiam inter humillimum & altissimum situm suum respectu verticis, & moderationem quandam in aere conciliat, sic Luna in quadraturis lumine semiplena est, & moderatè aerem afficit. Primus itaque Lunaris quadrans ab interlunio ad primam dichotomiam seu quadraturam hyemalis est, frigidus scilicet & humidus, secundus ab hac quadratura ad oppositionem vernalis est, & calidus ac humidus: tertius à plenilunio ad secundam quadraturam æstiualis est, & calidus ac siccus: quartus denique ab hac quadratura ad interlunium, autumnalis est, & frigidus ac siccus.

Cæterùm aera nos ambientem magnas suscipere mutationes, dum Luna primùm occultatur, & rursum primum apparet, nemo mortalium ignorat; maximè ij quibus hoc studij est, agricolæ & nautæ, qui stasin, idest statum aeris tunc vocant, cùm Luna primùm apparens secundum aliquem ventum stet.

Constat quotidiana experientia Lunam, dum primum occultatur, plerunque facere aeris mutationem, quæ deinde perseueret vsque ad primam eius emersionem; quo tempore obseruandum erit qui ventus spiret, is enim per totum illum mensem perdurabit. Verum à quo die præcipuè iudicanda sit totius mensis Lunaris constitutio, videtur adhuc in dubio esse; auctores enim inter se parum concordare videntur. Plinius enim Libro secundo Capite 47. Naturalis Historiæ sic ait: De ratione eorum (scilicet ventorum) menstrua quarta maximè Luna decernit. Hoc est, vt ait commentator Plinij, qui venti flaturi sint per totum mensem, iudicatur ex ijs, qui spirant quarto die post nouilunium, illi enim vt plurimum toto mense spirant; quartus enim dies indicatiuus mensis est. Sic Virgilius de quarto eodem die cecinit.

A quo die in [illegible] de toto Mense

Sin ortu in quarto (namque is certissimus author)
Pura, nec obtusis per Cęlum cornibus ibit
Totus & ille dies, & qui nascentur ab illo
Exactum ad mensem pluuia, ventisque carebunt.

Sed & huic opinioni de die quarto subscribit Beda, licet Theophrastus & Lucanus tertium diem à nouilunio iubeant considerari. Theophrastus

phrastus enim in libello de tranquillitatis & serenitatis signis ita scribit: Et si tertius ineuntis (synodici mensis scilicet) dies splendidus fue- ,, rit, præsagium est serenitatis. Idem in libello de signis pluuiæ ait; Iam ,, verò & Luna exoriens, cum orbem impleuerit, eadem indicat: nam si ,, imbecillior facta, ignea & flammea apparuerit, ventum; si atra & ob- ,, scura, pluuias decernit. Idemque noua monstrat, cùm ignes colligere ,, incipit, eò quòd tertius mensis dies prædicit. Hucusque Theophra- ,, stus. Verùm si rem ipsam diligentius rimemur, nullam hic opinionem differentiam deprehendemus: nam licet, alij tertium, alij quartum diē obseruari iubeant, omnes tamen illum diem intelligi voluerunt, quo primum Luna corniculata apparet, siue is quartus sit, siue etiam secundus. Cæterùm non prætermittendam duximus Planerij in superiorem Galeni contextum explicationem, ait enim ille Lunam tum primū occultari & apparere, cùm gerit cornua & falcata est, circa sextilem scilicet eiusdem cum Sole configurationem, vultque hunc locum aduersari Capiti tertio, vbi Galenus ait omnium extremas obscurissimasque aeris nos ambientis conuersiones in falcatis & in vtrinque gibbis apparitionibus fieri. Sed respondendum est, quod etiam si Luna primum appareat falcata, & eandem quoque speciem referat, cùm est in sextili (licet hic non sit tantum incuruata & acuminata, quantum in prima sui apparitione, sed aliquanto crassior & fęcundiore, vt ita dicam, pectore) distinguendas tamen esse has appellationes, vt scilicet intelligamus nouam seu recentem Lunam, cum primum apparuerit: corniculatam autem falcique similem, cum sextilem cum Sole aspectum constituerit. Quam distinctionem ab ipso Galeno haurimus, qui supra Capite secundo sic inquit: & falcatam speciem refert (Luna) vbi sexangula est, atque tunc primum noua est, cùm post Solis congressum apparet. Est itaque mens Galeni in supracitato tertio Capite, in falcatis Lunę apparitionibus, hoc est circa hexagonam seu sextilem configurationem, imbecilles fieri mutationes, respectu scilicet aliarum validiorum mutationum, quæ in nouilunijs, plenilunijs & quadraturis accidunt. Sed hoc in loco affirmat magnas aeris nos ambientis mutationes in prima Lunæ tum occultatione tum apparitione euenire, quod hę alterationes sint coitus Lunaris, de quo alibi fusiùs egimus, non autem falcatæ configurationis.

Conciliatio Auth.s

Cynthia si cornu, quod se sustollit in altum,
Incuruum specie velut annuat, adfore Cœlo
Sæua procellosi prædicet flabra Aquilonis.
Rursus eo veniet pluuius Notus, hanc vbi partem
Pone supinari conspexeris, inque recliuem
Sponte habitum; verùm si lumen tertius ortus
Proferat, atque Deæ conuoluat circulus oras

Suffusus rutilo, mox tempestate sonora
Spumosum latè pelagus canescere cernes.

Quin etiam hęc in eodem libro scribit.

Non vnum deprensa diem tibi signa loquuntur
Sed quæ signa nouo dederit nox tertia motu
Quartave, sustollat medios dum Cynthia vultus,
Durabunt Cęlo: medio quæ edixerit ore
Ignes in plenos: hinc in dispendia rursus
Altera prouisæ signantur tempora Lunæ.
Illa dehinc donec germani luminis ignes
Accedat Phœbe, mensis postrema notabunt.

Non ad omne tempus, quod ab initio est vsque ad finem, primæ apparitionis signa sufficere ait: sed dichotomos & plenilunia mutationes quasdam adferre.

De prima Lunæ apparitione, quas tempestates factura sit, ex Arato adfert Galenus, qui ait; si Luna dextrum seu superius cornu quasi incuruatum habeat (id quod non nisi de falcata Luna potest intelligi) à Boreali parte Aquilonem flaturum, id est ventos futuros. Atsi idem cornu incuruatum terram respexerit, ab Australi parte Nothum pluuijs grauem aduenturum. Verùm si post tertium occultationis diem Luna circulo quodam subrubeo cincta primùm comparuerit, tempestates horridas adfuturas. Hæc primis illis versiculis Aratus indicat: in subsequentibus verò affirmat signa deprehensa idest temporis alicuius obseruatam constitutionem, non solùm vnum diem indicare: sed qualis fuerit aeris conditio tertia nocte (qua scilicet Luna post coniunctionem primum apparuerit) talem statum futurum succedētibus diebus vsque ad primam Lunę cum Sole quadraturam; à qua deinde iudicium esse desumendum ait, vsque ad oppositionem, & ab hac vsq; ad alteram quadraturam: à qua denique de residuo mensis vsque ad coniunctionem iudicandum censet. Colligimus autem ex his Arati versibus non desumendum esse iudicium de toto aliquo mense sinodico ab vno aliquo termino seu statione Lunæ, vt Plinius & Virgilius innuunt, sed quadraturas etiam & plenilunia suas mutationes efficere. Cui suffragatur testimonium Theophrasti, in libello de signis pluuiarum sic dicentis: Quamobrem ab interlunio, tanquam à principio contemplationis initium ducere conuenit, terrenis enim rebus Luna mutationem infert, vt plurimum quarta, sin minus, octaua: atque si per id temporis non fit mutatio, certè fiet in plenilunio: item à plenilunio ad octauam mensis decrescentis, ab octaua ad quartam, inde ad numiniam, idest ad silentem Lunam redeundum est.

Omnis

Omnis autem velox mutatio crisis appellatur,& statum quidem in Luna falcata potissimum dicunt: deinde ad plenilunium transferunt similiter vocantes,hoc enim validas vires etiam obtinet:hoc autem imbecilliores quidem sunt semilunares stationes, attamen & hæ quoque de aere decernunt.Quare mensem à Luna immutari secundum septimanas iam est perspicuum.

Crisis vox est generalis, quæ non solùm ad morbos, vt passim apud Galenum, verumetiam ad aerem, vt hoc in loco, refertur:omnis enim velox aeris mutatio crisis appellatur. Dantur autem quattuor principales crises in toto cursu Lunari, & prima est cùm Luna falcatam refert speciem, seu in prima apparitione, & hanc statum appellant, quòd ex ipsa decernatur temporis,seu aeris mutatio subsequutura vsque ad secundam quadraturam, vbi fit altera crisis: at tertia fit in plenilunio, quarta verò in secunda quadratura, duratque vsque ad proximam Lunæ disparitionem.

Omnium autem crisium validissima est, quæ fit dum Luna falcata est, nam quæ in plenilunio & quadraturis fiunt, prima sunt imbecilliores. Porrò concludit Galenus mensem,hoc est,aeris constitutionem in quouis mense secundum septimanas immutari, quod termini illi, in quibus crises accidunt, à septem dierum numero siue septimana parum absint.

Quod autem aliæ res vniuersæ inde quoque mutantur,omnibus non perinde constat: sed ijs, qui huiusmodi accuratè obseruauerint, inconfesso est. Ad hæc post seminis conceptionem omnis impregnatio, insuper nihilominus hac & post partum adauctio.

Item omne actionis initiũ magnas alterationes in septimanos circuitus obtinet. Quæ namque quotidie omnibus, quæ subsistunt incidunt, horum causam Luna habere obseruata est, maximeque tetragonis & diametris stationibus ea immutans. Nam si Luna in Tauro existente semen concipiatur,vel partus, vel omninò alterius cuiusdam principium contigerit, magnas eius mutationes faciet, quando signiferum percurrens in Leone,Scorpio, & Aquario fuerit. Verùm in Leone tetragonos, idest quadrata statio,septimanæ vnius existit.In Scorpio diametra,duas septimanas habet.Ita quoque in Aquario secunda quadrãgularis statio in tertiam septimanã procedit,idq; necessariò,quod Luna sicut ante diximus vicenis diebus septenisque, & particula quadam adiecta, maximè tertia diei

parte,

Quattuor Crises Lunæ in singulo Mense Synodico

Prob. Lunæ aet. in conc. hominis

parte, vniuerſum ſigniferi ambitum peragit. Si namque in toto tẽpore totum orbem pertranſire oportet, conſtat quartam ipſius partem in ſeptem propè diebus eam expedituram.

Proinde huius te admodum meminiſſe ad futura conuenit, nempe Lunæ tranſpoſitionem tetragonam non diebus ſeptem integris circumſcribi.

Hucuſque maximas Lunæ vires pro varia eius cum Sole habitudine in aeris mutatione didicimus: atqui cùm hæc inferiora omnia ab aere plurimum & præcipuè afficiantur, qua ratione primam ac præcipuam actionem in hæc terreſtria à Luna proficiſci pernegabimus? Atque licet iſthæc Lunæ actio non ita euidenter in quorundam maximè imperitiorum ac vulgi ſenſum incidat, ab Aſtrologis tamen ita firmis ac certis rationibus, longaque ac indubitata experientia rerum magiſtra perſpecta eſt, vt dubium de ea reliquum eſſe non poſſit. Quibus ſi fidem auctoritatemque derogamus, non video cur eandem arti etiam medicæ non abnegemus, quę non minus coniecturalis eſt & obſeruationibus conſtat, quàm hæc noſtra Aſtrologia.

Admiranda igitur, nulloque modo damnanda eſt diligens Aſtrologorum in obſeruandis, explicandiſque Cęlorum motibus ac varietatibus ſolertia; qua hoc tandem aſſequuntur, vt maximo cum valetudinis ſuæ emolumento ægritudines aduenturas præuideant, præuiſas animo forti ac conſtanti (temperatura primùm corporis ad eaſdem lenius excipiendas optimè munita) exſpectent, præſentes denique facilius, citiuſque effugiant, ac ab ijſdem liberentur.

Ad hæc poſt ſeminis conceptionem &c.

Exponit nunc Galenus ac recenſet illa, quæ mutationem à Luna ſecundum ſeptimanas circuitus, hoc eſt ſecundum quadraturas & oppoſitiones ſortiuntur, dicitque huic alterationi maximè ſubijci conceptionem ſeminis, editionem partus, & omne denique actionis initiũ. Qua in re ab Aſtrologorum doctrina parum, aut nihil recedit, licet enim illi in quocunque rei alicuius principio non ſolam Lunam, ſed reliquorum etiam Planetarum conſpirationem attendant & examini ſubijciant, præcipuas tamen vires actionemque euidentiorem ac præ cæteris magis relucentem Lunæ varijs de cauſſis attribuunt; illa enim humidis omnibus, qualia ſunt, quæ ortui vicina ſunt, naſciique primùm incipiunt, maximè prædominatur, deinde & corporibus eorumque augmentationi, ob luminis ſui augmentum decrementumque perbellè aſſimilatur, tum verò maximè parti vegetatiuæ, quæ in ortu hominis magnopere poteſt ac viget, ex Philoſophorum omnium ſententia dominatur. Porrò autem Aſtrologi ſingularum rerum exortus

tus tanquam principium ſumunt, in eoque lucem & calorem cęleſtem ipſis rebus recens exorientibus primitus impreſſum, perdurare tantiſper volunt, donec ipſæ permanſerint; ſed huic luci ac calori primario ſuperuenit deinde lux & calor ſecundarius, qui ſuccedentib. temporibus res iam natas inque lucem productas ſubinde aliter atque aliter afficit, prout ipſorum ſiderum poſitus continenter variatur: neque tamen calor ille cœleſtis vnicus & primarius ſeu materiæ primitùs impreſſus vllo modo à varijs ſuccedentium temporum conſtitutionibus extinguitur, ſed progreſſu temporis aduenię̃tibus cęli actionibus ac luce ſecundaria alteratur potiùs, varieque non minimam adducens differentiam diluitur. Cæterum primum illud principium mutationum omnium ſuperuenientium fundamentum eſt, & veluti materia quædam, ex qua reliqua omnia pullulant, germinãt, & enaſcuntur, & qua ceſſante, hæc etiam eſſe deſinunt. Quamobrem periti Aſtrologi futuros euentus cuiuſcunque rei definire volentis officium fuerit, vnicum illud ac ſtabile principium exactè perpendere, idemque cũ reliquis ſuperuenientibus vbique ac ſemper rectè contemperare: in quo radices quæſitorum vtpote durationis, qualitatis futurorũ euentuum ac reliquorum huiuſmodi reperiet; nam vnaqueque ſtella ſocietatem retinet cum ijs dicti principij locis, quorum ab initio gubernationem ſortita eſt: inimicitiam autem conſeruat cum ijs, cum quibus ab initio hoſtili radio configuratur, diſſidet, vel alia quacunque ratione aduerſatur. Hinc enim & quæ ad promouendam rem illam primitùs ortam, & quæ ad deſtruendam ſunt idonea probè innoteſcet.

Nam ſi Luna in Tauro exiſtente ſemen concipiatur, &c.

Adfert nunc Galenus exemplum alterationum illarum, quæ reſpectu Lunæ contingunt, & quidem à partu hominis; ait enim ſi tempore partus alicuius Luna reperta fuerit in Tauro, natum illum, vel quicquid illud erit, quod Luna ſic conſtituta ortum habuerit, magnas mutationes ſubiturum, dum Luna peragrauerit Leonem, Scorpium, & Aquarium, quorum ſignorum duo, Leo ſcilicet, & Aquarius tetragonam radiationem cum Tauro conſtituunt, Scorpius verò diametram. Ratio autem huius eſt, quod cùm Luna ab initio familiaritatem contraxerit cum ſigno Tauri, vbi tunc dominium acquiſiuit ſignificandi, & imprimendi ſuper complexionem dictæ rei eodem tempore exorientis, ſeu principium habentis, fit neceſſariò, vt eadem incurrente in ſignum ipſi Tauro aduerſarium, ſiue illud quadratum ſit, ſiue oppoſitũ, res illas alteratis humoribus patiatur, & debilitetur. Sic etiam ſi quiſpiam in ægritudinem inciderit, cùm Luna in aliquo gradu Tauri conſtituetur, is vbi eadem conſimilem gradum ſeu in Scorpione ſigno oppoſito,

posito, seu in Leone vel Aquario, signo quadrato occupauerit, malè sentiet, & humores in peius mutabuntur. Atque hæc quidem à Galeno allata sunt, vt constaret actiones Lunæ in septimanas circuitus con fici, hoc est singulis septem diebus propemodum euariari. Vbi Astrologiæ studiosos admonemus necessarium esse, vt in computandis hisce hebdomadibus, quæ ex accessu Lunæ ad loca quadrata & opposita cō surgunt, ad veros Lunæ motus, non ad medios, vt Galenus hic fecit, respiciamus, veri enim motus nunquam ijdem sunt, sed semper alterantur, vt alibi ostendimus.

Notandum de Lunæ motibus

Qui salutares aut infesti dies sanis aut ægrotis futuri sunt, ex Luna prænunciari posse. Caput VI.

PORRÒ illud denuò repetendum est, quod nos quoque obseruantes verissimum semper esse comperimus, ab Aegyptijs Astronomis inuentum, Lunā non modò ægris, sed etiam sanis dies quales tandem futuri sint, posse prænunciare. Si enim ad Planetas temperatos steterit (quos iam & ἀγαθοποὺς Græci nominant, salutares Latini) faustos ac bonos dies producere: si ad intemperatos, graues molestosque.

Galenum diligentem Astrologiæ operam nauasse tum in doctissimis suis operibus hinc inde, tum verò maximè ex huius loci testimonio fit manifestum; id quod de semetipso dissimulandum esse non duxit, neque id ignominiæ sibi, sed laudi potiùs futurum existimauit, vt non immeritò explodendi sint quidam nostræ ætatis Medici, qui vt ignorantiam suam aliquo modo videantur obtegere, Astrologiam ipsam non solum Medico necessariam esse negant, sed mendacem illam, falsamq; esse impudenti ore proclamare non erubescunt. Sanè si ijdem illi diuinam hanc scientiam cum Galeno sæpiùs experimentis comprobassent, non solùm veram illam esse & ipsi inuenissent, sed vtilem etiam & Medico maximè necessariam: quippe quæ tum salutares, tum infaustos ægroti dies indicet, & quem finem tandem ægritudo sortitura sit, vel ad mortem, vel ad salutem manifestis argumentis edoceat. Nec mirari satis possum Ioannem Manardum, Medicorum sui temporis non postremum, ita apertum & iuratum Astrologiæ hostem se profiteri, vt pestem illam Reip. & virus nocentissimum appellare non sit veritus, cū

tamen

tamen ipſe nihil ſolidi contra afferat, ſed ad Ioannis Pici & Hieronymi Sauonarolæ coętaneorum ſuorum ſcripta contra Aſtrologiam ſeſe referat. Quorum alteri Pico ſcilicet doctiſſimè reſpondit Lucius Bellantius Medicus Senenſis, & argumenta Pici non ſolùm egregiè conuulſit, ſed & omnem hanc noſtram ſcientiam maximè muniuit. Alter autem Sauonarola nihil nouum à Pico attulit, ſed quę hic diffusè, eadem penè ipſe paucioribꝫ cartis protulit. Manardi itaque partes erant proprijs argumentis & experientijs artem illam conuellere, quam ipſe tantopere exoſam aliorum auctoritate condemnat. Sed videamus nunc quæ ipſe Epiſtola quinta Libri decimiquinti contra præſentem contextum Galeni, quem non eſt veritus Præceptorē impudenter abnegare, inutiliter effutiuit: licet Galeni laus & gloria tam excelſo loco ſita ſit, vt à Manardi, viri alioquin doctiſſimi, calumnijs nequaquam ſit paſſura. Sed quomodo (inquit Manardus) poſſunt hi dies (critici ,, ſcilicet) certi quippiam habere, ſi verum eſt aliud, quod experientia ,, obſeruatum dicit Galenus, Luna beneuolos Planetas reſpiciente, bo- ,, nos & ſanis & ægrotis dies contingere; ſi ad maleficos reſpiciat, ma- ,, los & contriſtantes? Ex hoc enim plerumque euenit, vt laudati ab ,, Hippocrate dies maligni ſint, & quos ipſe vituperat, boni. Sed heus ,, Manarde, veram ne ſemper horum criticorum dierum ab Hippocrate ,, aſſignatorum rationem experientia cognouiſti? Profectò ſi ingenuus es, diſſimulare non potes, criticos illos dies ſæpiſſimè dummodo expertus ſis, ab Hippocratis opinione diſcedere & diuerſos eſſe. Nam & Cornelius Celſus Aſclepiadi Hippocraticam horum dierum obſeruationem repudianti ſubſcripſit: & multi præterea (referente Augerio Ferrerio Medico Toloſate) non vulgaris doctrinę & nominis ſui tēporis Medici in pauciſſimis ęgrotātibꝫ veritatem horū dierum criticorū agnouiſſe ſe fatentur; necnon & Federicus Chriſogonus in libello de Prognoſticis ægritudinum per dies criticos, Capite quinto, hos Hippocraticos dies decretorios in controuerſiam vocat. Cæterùm Aſtrologi omnes dierum criticorum rationem ad Lunæ motum referentes, illos dies notant, quibus Luna peruenit ad vtramque tetragonam, & ad diametram ſtationem reſpectu loci, in quo inchoante morbo reperiebatur, ideoq; primum tetragonum attinget nōnunquam ſeptimo, & interdum octauo die, diametrū verò nunc decimoquarto, nunc decimoquinto: & alterū tetragonū alias vigeſimo, & alias vigeſimoprimo die, ac tandem vigeſimoſeptimo vel octauo ad ſuam epocham reuertetur: & hanc rationem video probationes tum Aſtrologos tum Medicos ſequi: quin & Augerius Ferrerius eandem comprobat his verbis: quam methodū recētiores multi Medici, & Aſtrologi cęteris omnibꝫ ,, præferunt & extollunt mirum in modum, atque vt ingenuè fatear, ,, experimento ſæpè comperi morbos iudicium diſtuliſſe, donec Luna ,,

„ motu suo peruenisset ad quadratum, vel oppositum stellæ cum qua fue
„ rat, cum primum ægritudo inciperet, aut idem omninò punctum at-
„ tigisset. Quod frequenter contingebat die octauo & quindecimo, &
„ decimoseptimo, & vigesimo, & vigesimoprimo, & vigesimosecundo, &
„ cæteris indifferenter, vt non mirum sit Hippocratem sæpè decimum-
„ septimum & vigesimum, & alios qui his correspondent, tanquam de-
„ cretorios obseruasse: sed caussam agnoscere non potuit, quod suo tem
„ pore Planetarum motus non bene comperti essent. Hæc est igitur A-
„ strologorum sententia, Lunam in principio ægritudinis cum malefi-
„ co aliquo Planeta coeuntem, aut in eius quadrato aut opposito exi-
„ stentem maximas alterationes producere, cùm ad hostiles alios aspe-
„ ctus prouenerit, siue decretorio, siue non decretorio die id contingat,
„ vt cùm Luna in prima accessione iungitur Marti, tetragonos postea
„ eius radios oppositione attingens, miras tragędias excitabit, & mor-
„ tem sæpè afferat, cùm beneficorum radij Lunam non fouebunt. Hæc Ferrerius. Verum enimuerò, vt ne cui possit suboriri dubium, quos beneficos & salutares, & quos maleficos, seu infestos Planetas vocent. Astrologi, monendum duximus, Iouem maximè ac Venerem, deinde & Mercurium & Solem, quando bene affecti sunt, & Ioui ac Veneri benignè conciliati beneficos appellari; Martem verò atque Saturnum, sicque denuò Solem & Mercurium, dum malè positi, & Saturno, aut Marti sinistrè commixti sunt, maleficos nuncupari.

Fingamus enim homine quodam nascente salutares Planetas in Ariete, malignos in Tauro esse: is homo nimirum, cùm Luna in Ariete, Cancro, Libra & Capricorno fuerit, pulchrè deget: cùm verò Taurum ipsum vel tetragonum aliquod vel diametrum signum occupat, malè tunc & molestè vitam transiget.

Planetæ omnes ab initio nascendi familiaritatem requirunt cum illis locis, in quibus in dicto initio vel inueniuntur, vel aspectu aliquo copulantur. Quamobrem si contigerit Lunam vel quemcunque alium vitæ significatorem, aut dominum per loca fortunata decurrere, quæ benefici Planetæ tempore nascendi, vel corpore, vel radio possidebant, non tantùm sextili, aut trigono, sed etiam quadrato, opposito, vel antiscio: tunc bene habebit natus. Sed & idem etiam intelligendum est, quando Luna vel vitæ significator per directionem fertur ad dicta loca benefica, tūc siquidem natus optima fruetur valetudine: & effectus is à directione dependens multo erit & diuturnior & efficacior euentu illo, qui per transitum significabatur; directionum enim significata in annum integrum & vlterius etiam, transituum verò in dies singulos, vel complures incidunt, vel absoluuntur. Iam verò si Lunæ, vel Solis, vel vitæ significatoris, aut domini ascendentis directio vel transitus

situs per loca infausta contigerit, quæ ab initio malefici corpore vel radijs, noxijs scilicet vt quadrato vel opposito, & nonnunquam sextili vel trino, dummodo adsit inimicitia, obsidebant: malè tunc natus vitam transiget; ac directio quidem longiorem morbum, transitus autem breuiorem adferet.

Atque iam morborum initia huic cùm Luna in Tauro, Leone, Scorpio, & Aquario fuerit pessima: sine periculo autem & salutaria sunt, cùm Arietem, Cancrum, Libram, & Capricornum Luna permeat.

Hoc est si contingat morbum aliquem initium sumere, cùm Luna fuerit in loco alicuius malefici in natiuitate, vel eius quadrato, aut opposito radio, tunc quidem pessima erit ægritudo & lethalis. Verùm si quispiam ægrotare primum cœperit Luna possidente locum, quem benefica in radice tenuerat, aut radio aliquo aspexerat, tunc ægritudo erit sine periculo & ad sanitatem citò terminans, dummodo benefica illa nullam cognationem cum morte ab initio habuerit: potest enim & benefica nocere interdum, & maleficam induere naturam, cùm scilicet domina est loci mortis, aut maleficis stellis aliquo modo permiscetur. Extat autem Aphorismus cum hac Galeni doctrina consentiés in Centiloquio, quod sub Ptolemæi nomine circumfertur, estque talis. Morbus qui cepit cùm Luna fuerit in eo signo, quod malefica aliqua tenuit in genitura, tunc in quadrangulo, aut diametro eius grauissimus futurus est; si autem malefica respicit periculosus: sin in loco, vbi genituræ tempore benefica fuerit, sine periculo erit. Accedit huc, quod & transitus Solis per loca maleficorum genituræ, noxius est, ac tum quidem maximè, cùm Sol vitæ dominium acquisiuit: nec non & transitus malefici alicuins per loca luminarium radicis infaustus est, seu per locum ascendentis aut diametrum eius aut tetragonum: quinetiam si malefica aliqua ingreditur illum locum, ad quem directio ascendentis vel alterius cuiuspiam vitæ significatoris illo anno peruenerit, præsertim si id ad initium anni, quo Sol ad locum natalitium reuertitur, acciderit, infausta erit talis progressio. Sed hęc à nobis fusius cap. 20. cum sequentibus nostris tractatus describentis.

Cæterum non ab re erit videre, quæ contra præsentem Galeni contextum scripserit Manardus Epistolarum libro 15. Epistola quinta, cuius hæc sunt verba. Ex hoc enim plerumque euenit, vt laudati ab Hippocrate dies maligni sint, & quos ipse vituperat, boni. Sicut etiam ex alio Astrologorum dicto, à Galeno non minus recepto. Asserunt, quippe ijdem Aegyptij Astrologi, quoties id signum, in quo boni Planetæ fuerint, natiuitatis alicuius hominis tempore Luna insederit, bonos dies illi homini futuros: atq; è diuerso malos, quoties in eo signo,

 fuerit,

,, fuerit, in quo mali Planetæ erant, dum homo nasceretur. Idem iudi-
,, cantes ex signis, quæ de quadrato vel aduerso primordia illa signa
,, respiciunt. Vt si Arietem boni Planetæ tenuerint hora natiuitatis, &
,, mali Taurum, quando Luna in Ariete, Cancro, Libra & Capricor-
,, no fuerit, bene cum homine illo agetur, quando in Tauro, Leone,
,, Scorpio, vel Aquario, male. Quid igitur certi relinquetur die-
,, bus Hippocratis, si in vno Lunæ circuitu vix decem supererunt dies,
,, qui ex cœlesti caussa non impediantur? Sed cùm duo sint secundum
,, Astrologos beneuoli Planetæ, Iupiter & Venus, duo maleuoli Sa-
,, turnus & Mars: fingamus aliquem Planetis his quattuor diuersa si-
,, gna tenentibus, vt me hæc scribente contingebat: Iupiter enim in
,, Scorpione, Venus in Libra, Saturnus in Cancro, & Mars erat in
,, Virgine: nullus ei nato, quocunque ægrotauerit tempore, ex no-
,, tatis ab Hippocrate diebus relinquetur, qui à proprio significato
,, non detorqueatur. At dixerit fortè quispiam per bonos hosce in-
,, fluxus iuuari bonos Hippocratis dies, per malos malitiam malo-
,, rum augeri. Sed dicat mihi, quidnam fiet si cum bono influxu ma-
,, lus dies, vel cum malo bonus coniungatur? Mixta inquiet ex bono
,, & malo proueniet operatio. Verum, nonne hoc est Hippocrati-
,, cas obseruationes peruertere? & ordinem omnem ab eis auferre, atq;
,, Medicum à propria professione ad supputandos cœlestes motus euo-
,, care, & in hanc necessitatem adducere, vt cuiuscunque ægroti cura-
,, tionem accepturus est, natalem horam cognoscat, & Planetarum lo-
,, ca cum stylo & abaco in eadem hora peruestiget? Verùm & morbo-
,, rum initia non minore diligentia erunt obseruanda, quum iuxta A-
,, strologorum & Galeni sententiam bona futura sint, his orientibus
,, signis, in quibus boni Planetæ fuerunt tempore natiuitatis: & mala
,, illis orientibus, in quibus mali fuerunt collocati. Idemque iudican-
,, dum de signis quæ vel ex aduerso, vel ex diametro respiciunt. Tanti
,, autem momenti esse Galenus putat principia, vt ab his ferè depen-
,, dere dicat vniuersam ex crisimis diebus prognosticationem. Magnas
,, enim quæ in quadratis, vel in aduersis locis fiunt mutationes, in bonis
,, principijs bonas, in malis malas esse arbitratur: vt & hic illud dici pos-
,, sit, quale fuerit principium, talem & exitum. Quare principij ho-
,, ra erit cum astrolabio à Medico accuratissimè cognoscenda, & quod
,, signum in ea oriatur, solertissimè inuestigandum: hoc enim perdito,
,, simul omnis dierum iudicialium ars deperibit: alioqui eo etiam ha-
,, bito ruitura, si horæ principij magis standum sit, quàm diebus ab
Hippocrate scriptis. Hucusque Manardus, qui illud in primis mole-
stè ferre videtur, determinatos Hippocrates dies decretorios ab A-
strologis excludi: & eosdem variè permutari pro diuersa Lunæ cum
cæteris Planetis configuratione. Verùm si Manardus, vt par erat,

Medi-

Medicinæ Aſtrologiam coniunxiſſet, longè diuerſum ſenſiſſet, & dies illos Hippocraticos non euerti, ſed pro vario ſyderum habitu moderari intellexiſſet. Nequaquam enim tot tantique lunaris circuitus dies à cœleſtibus cauſſis, vt ait ipſe, impediuntur, neque enim ſemper Lunæ congreſſus cum maleficis dies infęlices efficit; nam ſi Luna à malefico aliquo impedita morbum concitauit, dum eadem deinde cum alio malefico alterius ab illo naturæ congreditur, non auget morbum, nec immutat, ſed in eodem relinquit ſtatu. Sit exempli gratia ægritudo biliosa, qualis à Marte excitatur, iam verò dum Luna Saturno pituitoſos humores fouenti copulatur, non ſentiet ægrotus alterationem: ſicque etiam contrà decumbens pituitoſa ægritudine, Saturnina ſcilicet, Luna accedente ad Martem, non ſentiet ille mutationem in peius. Nam qua ratione Mars igneus pituitoſas fouebit ægritudines? Alterum eſt quod Manardum ab Aſtrologia deterret, nempe oportere Medicum, qui Aſtrologiæ ſtudeat, verſatiſſimum eſſe in calculo Aſtronomico, & auocari eundem à ſolita profeſſione, cùm aſtringatur ad examinandas cuiuſcunque ægroti genituras. Præclarè profectò. Ergo ne ita oſcitanter de re adeò magni momenti tractandum eſt? De vita & ſalute hominis, hoc eſt de ſumma rerum agitur, cui ſi Medicus opportuno tempore & conuenienti medela ſubuenire neſciat, quid aliud agere dicetur, niſi hominem ad orcum demittere? Quot paſſim quotidie miſerrimè decedunt, qui niſi in Medicorum ignorantium manus incidiſſent, facilè poterant letho eripi & conualeſcere? Niſi Manardus noſter Galeno impudenter renunciaſſet, ad octauum librum de ingenio ſanitatis ipſum remitterē, vbi Galenus ait Medicos Aſtrologiam ignorantes peiores eſſe ſpiculatoribus & homicidis, non cognoſcentes neceſſaria requiſita ad Medicinam. Nunquid Medicus, qui temperaturam ægroti, quam ex Aſtrologia optimè poterat diſcere, ignorat, facillimè contraria medicamenta ægroto præbere poteſt, & ita lethum eidem propinare? Neq; tñ aſtringendos abſolutè Medicos arbitrarer, vt ſingulorum qui ſuæ curæ ſunt, natiuitates ſcrupuloſè diſcutiant, id enim nimij foret oneris, ſed vt id ſedulò præſtent, quod pro tēporis anguſtia facillimè poſſunt, prout nos in ſequente tractatu de Aſtrologię & Medicinę cōſenſu monebimus. Interim tñ non ab re erit illorum ſaltem, quorū ordinariam curam gerunt, horā natiuitatis cognoſcere, & vitæ ſignificatores dirigere, vt morborū maximè principalium tempore pręcognito, faciliùs poſſint aduenienti malo obuiā ire & reſiſtere: vt ſi verbigratia viderint ſignificatorem aliquem vitæ, qui vt plurimum eſt vel Sol, vel Luna, vel Horoſcopus, deferri per deiectionē ad corpus vel aſpectum aliquem malefici Martis, morbum acutū & ardentē ſignificantis, poſſint tunc tēperaturam nati ad ſuſtinendū morbi impetum cōponere, & cor-

Solut.ᵒ

Vna Infortᵃ mitigat aliud

Medicis Astrologia ē necesᵃ

Solut.ᵒ

Notandū

& corpus ipsum refrigerantibus, aut venę sectione, si ita visum fuerit, ita præparare, vt ægritudinem superuenientem lenius ac moderatius ferat, & excipiat. Cauillatur postremò Manardus principia morborũ, ac Medici partes esse vult illa principia Astrolabio obseruare; quasi verò nõ sufficiat, principium hoc cognouisse ad communis horologij sonum, quod abundè sufficit ad cognoscendos dies decretorios, qui ad Lunæ positum radicalem in dicto morbi initio referuntur, & ad præsagiendum morbi terminum, an scilicet ad salutem, an verò ad mortẽ conducat, veluti fusiùs in subiecto tractatu patebit. cap. 14. & sequentibus. Cæterùm vt Medicorum omnium auctoritates pro Astrologia videatur sustulisse Manardus, cùm Galenum ipsum de Astrologiæ inscitia arguere nequeat, Hippocratem tacitè cõdemnat, quem si quando de constitutione Cœli locutus sit, de aeris constitutione loqui affirmat. Ita non veretur præceptorem suum ignorantiæ accusare, cuius ne ipse teneatur authoritate ac testimonio, sensum verborũ ipsius in alienam sententiam conetur detorquere. Ait Hippocrates primo Epidimiorum sectione tertia in principio morbos cognosci non solum ex tota, sed etiam ex partiali, seu vt habet alia versio, ex singulari constitutione cœlestium. Quid hoc est aliud dicere, nisi præter generalem astrorum constitutionem, particulares etiam cuiusque geneses obseruandas esse? vel singularum Cœli constitutionem ad illud temporis momentum, quo quis ægrotare cœperit, attendendam? Videant igitur nostri temporis Medici, quantum à vero præceptorum suorum tramite aberrent, dum negligunt Astrologiam medicinæ coniungere: sed ad Galenum reuertamur.

Ad hæc alterationes magnas, quas in tetragonis & diametris per septimanas fieri diximus, in lethalibus quidem morbis lethales & ipsas, in salubribus bonas euenire necesse est. Quamobrem Hippocrates etiam damnat maxime mutationes, quæ in diebus decretorijs ad peiora declinant: quippe quod lethalis morbi symptoma sit, quemadmodum, vt arbitror benigni contrarium.

Non potest Medicus ab ipso statim morbi exordio de fine eiusdem vel ad salutem, vel ad mortem determinare, ac proinde dies decretorios exspectat, vt de morbi conditione certior euadat: sed Astrologus ab ipso principio immediatè iudicat, sitne futura ægritudo lethalis, an verò ad salutem terminatura: maximè si figuram natiuitatis ægri examinarit, & loca maleficorum noxia & beneficorum salutifera didicerit, & quo cuiusque Aphetæ aut vitæ sustentatiui directio progressa sit, examinarit: nam si vitæ significatorum aliquis ad locum malefici infaustum impegerit, & simul adsint sub morbi initium certa mortis inditia (qualia in tractatu subsequente c. 21. 22. & 23. adferemus) valida

lida erit mortis venturæ significatio: contra si directiones faustæ, & nulla adsint, incipiente morbo, signa mortem minitantia. Quam ego iudicandi rationem certiorem esse, quàm Medicorum à posteriori coniecturā arbitror: quid enim prohibet quominus vel in morbo lethali septima dies, quæ decretoria est, possit esse fausta, & morbi sęuitia nō-nihil intermitti, cùm sæpe sæpiùs eueniat, vt Luna illa die beneficis stellis coniungatur: & tamen supraueniente postea infęlici stellarum habitu morbus vires acquirat, & mortem in decimaquarta inferat?

Quod si quis & huius ipsius caussam, cur quadratę & diametræ stationes sint potentissimæ quærat, is longissime à proposita disputatione digreditur. Nam in præsentia non primas caussas omnium quæ ad astronomiā pertinent, sed quæ proposito nostro vtiles sunt inquirere cogitamus. Vtiles autem caussę sunt, quæ septimanæ naturam interpretantur.

Non adstringit Galenus Medicum ad tantam subtilitatem, quantā Manardus videtur requirere, sed sufficere ait, vt ab Astrologo nonnulla tanquam certa & experientia comprobata recipiat, & ea tantùm scrupulosè perquirat, quæ ad medicinam maximè conducant. Superuacaneum enim foret, si Medicus caussas singulorum, quæ ab Astrologis afferantur, velit cognoscere, vt si inuestiget cur trinus & hexagonus aspectus proficuus & salutaris, quadratus & oppositus maleficus & noxius ab illis censeatur. Sufficit vt Medicus in his Astrologorum experientiæ per rationem comprobatæ acquiescat; interea tamen si cuipiam lubeat principia Astrologiæ, quam vocant Iudiciariæ, ex fundamentis cognoscere, is recurrat ad primum librum quadripartiti Ptolemæi, aliosque scriptores, qui de illis ex professo tractant.

Rursus igitur eas in summam colligamus. Lunæ tetragonæ & diametræ stationes in principijs bonis bonas faciunt alterationes: in malis malas. Atque hoc præterquam quod Astronomis inconfesso est, integrum est & tibi obseruare. Sin autem huiusmodi nec obseruare volueris, nec ijs qui obseruarunt, fidem adhibere, indubiè sophistarum vbique nunc obstrepentium aliquis es, qui ratione manifestò apparentia nos approbare postulant, cùm ė contrario ex euidenter apparentibus, de abditis ratiocinandum esset. Ita suo quæque res principio circuitus sequentes vniuersos consonos habet.

Repetit ea, quæ paulò ante dixerat, nimirum Lunæ tetragonas & diametras stationes in principijs bonis bonas facere alterationes; in malis, malas. Quæ autem sint principia bona, quæ mala, ex supradictis Galeni facile est intelligere; bona enim erunt, si Luna in genitura

Notandum

vel in morbi initio benè affecta sit & cũ beneficis Planetis aliquo modo copuletur; tunc enim vbi ad quadrata & opposita loco peruenerit, optima contingét simptomata, & ægritudo in melius commutabitur: mala autem erunt principia, quando Luna qualicunque modo maleficis Planetis copulabitur; tunc enim in quadratis & diametris eiusdẽ stationibus acerba accident simptomata, & ęgritudo in peius declinabit, sicut videre licet cap. 17. sequentis tractatus. Postremò tandem inuehitur Galenus in illos, qui eius sunt peruicaciæ, vt nec ipsi obseruationibus vacare nec obseruantibus credere velint, & hos meritò sophistas seu cauillatores appellat: estque hoc genus hominum adeò perfrictæ frontis, vt laudem sibi ac gloriam & aliorum calumnijs existiment prouenire.

In acutis morbis summam vim obtinere septimanas: in diuturnis ortus siderum, quibus anni tempora variantur: itemque illis coincidentes plures inesse iudicatorios, in his circuitu magis septimanarum fieri iudicationem. Cap. VII.

Circvitvvm alij numero quodã dierum constant, alij mensium: Iam verò qui dierum numero constant, septimani sunt, & Lunæ modo incedunt, qui autem mensium ad Solem referuntur, eodem modo euenientes.

Distinguit morbus Galenus, & alios dicit esse, qui diebus mensurantur, vt sunt qui intra mensem finiuntur, & hi secundum septimanas pro Lunæ cursu alterantur, quatenus scilicet ipsa ad quadratas & diametras stationes peruenit; alios verò, qui mensium numero finiuntur, & hi ad Solem referuntur. Augustinus Niphus Libro primo de diebus Criticis Enunciato nono distinguit morbos è materia emergentes penes tẽpus, in diarios, hebdomadarios, menstruos, & annuos; & diarij quidem dicuntur, qui intra diem apti sunt desinere, vt anginę & neruorum resolutiones, & id genus alij, quos perperacutos Medici solent appellare, quod accidentia habeant sęuissima: Hebdomadarij sunt, qui septem dierum spatio finiri consueuere, & hos Medici peracutos vocant, quod in illis accidentia non sunt extremæ vehementiæ aut sæuitiæ, vt in perperacutis, sed sæua tamen cum vehementia, vt sunt pleuresis, phrenesis, & quædam apostemata hepatis, præterea

Qui morbi ad Lunę mobiũ et qui ad Solẽ referant

etiam

etiam apoplexia, bubones pestilentiales, & alij nonnulli, quorum quidam terminantur etiam quarto die. Menstrui sunt, qui infra mensem desinunt, vt die decimoquarto, vel decimoseptimo, vel vigesimo, vel vigesimoquarto, vel vigesimooctauo, & hi dicuntur acuti, neque sunt à principio ad finem æquales, sed nunc molesti sunt, nunc mitescunt, nũc leuiores fiunt, nunc grauiores, pro diuerso Lunæ, quam sectantur, habitu. Annui denique morbi sunt, qui intra annum desinunt, & Solis peragrationem per signa Zodiaci, eiusque configurationem cum reliquis Planetis sequuntur. Accedit his aliud morborum genus, quod annis mensuratur: qui morbi cùm vltra annum producãtur, & chronici sint ac longi, ideo Planetis tardioribus, vt Saturno, Ioui ac Marti assignantur.

Iterum enim ab Hippocratis verbis initium sumendum, æstiuos morbos dicentis Hyeme solui, Hyemales Aestate. Hoc quidẽ longorum morborum, & quasi dicas annalium iudicij statum tempus est, quemadmodum acutorum decimusquartus dies. Tempus enim quod à mensis principio ad vsque plenilunium est, totius Lunaris circuitus dimidium existens, eandem rationem habet cum interuallo, quod ab Hyeme ad Aestatem vsque intercedit: quinetiam à plenilunio adusque occultationem tempus, spatio quod ab Aestate ad Hyemem vsque porrigitur, proportione respondet.

Facit nunc comparationem morborum annalium cum morbis Lunaribus, seu menstruis: vt enim totus Solaris circuitus toti Lunari assimilatur, ita partes partibus etiam correspondent, nam dimidiũ mensis correspondet dimidio anni: vnde in acutis morbis se habet dies decimusquartus, vt in annuis spatium sex mensium Solarium, & sicut quidam morbi acuti soluuntur die decimaquarta, ita nonnulli annui finiuntur transactis sex mensibus sicque Aestiui morbi Hyeme, Hyemales Aestate soluuntur. De comparatione autem mensis Lunaris cũ cursu Solis annuo, quam hic Galenus instituit, agimus supra Capite quinto huiusce tractatus.

Sed horum vtrumque bifariã sectum, in acutis morbis septimana est: in diuturnis clarissimorum siderum exortus, quorum ratione Ver, Aestas, Hyems, & Autumnus describuntur. Non enim pari dierum numero hæc secundum vllius Astronomi sententiam diuisa sunt: verùm manifestis circumflui aeris mutationibus distinguuntur.

Quemadmodum in omni mense Lunari, quattuor sunt quadraturę seu hebdomadæ: ita Solaris annus, vt sępius iam dictum est, quattuor

quadrantes, totidem anni tẽporibus congruentes continet; quos Ptolemęus & optimi quiq; Astrologi metiuntur ab ingressu Solis in quattuor puncta cardinalia, quorum duo sunt Aequinoctialia, vt Arietis & Libræ initia; duo autem tropica, vt Cancri & Capricorni exordia. Verùm Hippocrates & antiqui complures quattuor anni tempora ab exortu & occasu illustrium stellarum fixarum capiebant: & Hyemem quidem à Vergiliarum, seu Pleiadum occasu matutino inchoabant vsque ad Aequinoctium; Vèr autem ab Aequinoctio Verno vsque ad exortum Pleiadum matutinum; Tum verò Aestatem ab exortu Pleiadum vsque ad Arcturi matutinam apparitionem, atque Autumnum denique ab hoc termino vsque ad Pleiadum occasum matutinum. Hæc autem anni tempora tali ratione ab Hippocrate & antiquis diuisa non solùm sunt inter sese eodem tempore quantitate discrepantia, sed etiam pro climatum ac locorum varietate insigniter differunt, eò quòd dictæ stellæ fixæ eodem sæculo nunquam vno eodemque die annuatim exoriantur & occidant: vt interim nihil de alteratione ortus earundem ob motus tarditatem pro diuersis sæculis proferam. Non est itaque tuta hæc Hippocratica anni diuisio, sed cõsultius erit sequi anni partitionem ab ingressu Solis in quattuor notas cardinales, quã Ptolemæus & vniuersa propemodum Astrologorum schola vnanimi consensu amplectitur.

Rursus & alio modo: quemadmodum septimana acutorũ morborum decretoria est, sic temporis annui mutatio diuturnorum morborum erit solutoria: vt in Hyeme quidem constitutum morbũ Ver soluat: in Vere conflatum Aestas: simili ratione per Aestatem contractum, Autumnus: in hoc paratum Hyems.

Vult Galenus, vt quemadmodum in acutis morbis septima dies decretoria est vel ad salutem vel ad mortem; ita in morbis diuturnis & annuis processus Solis ad sequentem anni quadrantem pro salute vel morte decernat. sed hac in re tutius erit respicere ad partitionem annui spatij per dodecatemoria, seu signa Zodiaci. Fingamus exempli gratia hominem aliquem morbo, qui diuturnus futurus sit, occupari, dum Sol possidet gradum 15. Capricorni, is certè insignem mutationem sentiet Sole ingrediente gradum 15. Arietis, quando scilicet ad proprium tetragonum peruenit. Cæterùm firmiore coniectura de morbo iudicium feret Medicus, si ad reliquorum etiam Planetarum cum Sole configurationem respexerit. Decumbat nunc aliquis die 6. Ianuarij anni 1604. dum Sol obtinet gradum 15 ♑, quo tẽpore ipse Sol dominium vitæ obtinens peruenit ad quadratum Martis. Considerabimus autem reliquorum Planetarum habitudinem ad Solem. Cùm itaque Sol defluat à dicto Martis tetragono, qui est in gradibus 13. ♎,

& Ve-

Æquinoctialia Puncta que Tropica Puncta que

Hipp.^s quattuor Anni Tempora Acceptio

Hipp.^is Lapsus in d.^a Anni Diuisione replici cũ vide pag: 26. B.

Notãdũ

& Veneri corporaliter applicet, non iam ſpe fruemur decubitum hunc poſt ſumma diſcrimina ad ſalutem terminaturum. Verùm ſi Venus abfuiſſet, iam de morte ſucceſſura nullum erat dubium. Porrò quadratum Solis deinde conſidero (prout in morbis acutis, Lunæ motum ac ſtatum ſequentibus, diem ſeptimam, ſeu quadratam configurationem) & video die quarta Aprilis anni dicti 1604. Solem ad gradum 15 Arietis accedere, & quadratum cum loco Solis ab initio aſpectum conſtituere: reliquorum autem Planetarum ad Solé habitus talis eſt. Saturnus trina radiatione Soli configuratur, cui deinde ſuccedit trinus Iouis ad eundem. Neque Saturnus hic obeſt, cùm contrariæ naturæ ſit Marti ægritudinem inferenti. Spes igitur adhuc ſalutis ſupereſt, quam deinde Mars, Soli ab initio morbi inimicus, omninò tollit: is enim in gradu vigeſimoprimo Libræ retrocedens, ac Soli die nona ſubſequente obuiam diametra radiatione factus, ægroto lethum comminatur: dummodo ægritudo in dictam diem protrahatur, grauiſſimum enim mortis periculum ſubeſt die menſis ſeptima, ſiquidem tunc Luna gradum decimumſeptimum Cancri poſſidens in vtriuſque, & Martis & Solis tetragono conſtituitur. Iudicium itaque non incertum Medicus proferet, ſin ægrotum circa illos dies (ſeptimum vel nonum menſis Aprilis) deceſſurum affirmauerit.

Cætetùm ſingularum partium bifariam diuiſarum partes menſis quaternionibus proportione reſpondent. Quin aſtrologis etiam dicitur, quem in modum anni temporis cuiuſque & initium & finis, ſyderum clarorum ortu & occaſu deſcribitur, in eundem quoque cuiuſque medietas, alterius rurſus ſideris exortu diſtinguitur.

Annus vniuerſus de veterum ſententia in duas potiſſimum partes diſtributus eſt, in Hyemem ſcilicet, & Aeſtatem: nam pro Solis à vertice noſtro receſſu fit Hyems, dum Sol circa Solſtitiũ Hyemale, quod eſt Capricornus commoratur, & pro eiuſdem acceſſu ad verticem, ſeu ad Tropicum Cancri fit Aeſtas. Cæterùm cùm veneranda antiquitas, ſenſu ipſo & experientia approbante probè cognouiſſet gradum illum caloris, qui Aeſtatem efficit, multò antè in aere vigere, quàm Sol ad Aeſtiuum Tropicum accederet; ſicque etiam gradum frigiditatis, qui Hyemem conſtituit, multò antè dominari, quam Sol ad Capricornum perueniret, idcirco Aeſtatem cępit, dum Sol medium Tauri ſignum occuparet, Hyemem verò dum locum oppoſitum, ſeu medietatem Scorpij obtineret. Cumque illis ſæculis exortus Vergiliarum cum medietate Tauri, occaſus verò cum Scorpij medietate coueniret, ideo non ineptè in anni diuiſione hoc potiſſimum ſidere vſa eſt, cuius emerſione Aeſtatem, occultatione Hyemem, quod in his magnæ fierent in aere mutationes, inchoari decreuit. Exortus itaque Pleiadum parti-

quando Etas, et quando Hyems fiat

Etatis, et Hyemis princip.m iuxta Antiquos, et quare

tur ferè per medium illum quadrantem anni, qui est ab Aequinoctio Verno vsq; ad solstitium Aestiuum;|& occasus earundem diuidit aliũ quadrantem ab Aequinoctio Autumnali vsq; ad Solstitium Hyemale. Sed & reliqui duo quadrantes partiendi sunt, & illius quidem à solsti tio ęstiuo vsque ad Autumnale Aequinoctium diuisio quadrat cum exortu Caniculæ; alter autem à brumali solstitio vsque ad Aequinoctium Veris, prope Aquarij medietatem, & Fauonij flatum diuiditur. Atque hac ratione octo erunt anni partes, prout in textu Galenus innuit. Cæterùm rectiùs feceris si hascè octo anni partes ab ipsis dodecatemorijs, seu Zodiaci signis, non ab exortu stellarum fixarum sumpseris: stellæ.n. fixæ sedes suas permutant respectu punctorum Aequinoctialium: & licet priscorum sæculo cum hac octogena anni diuisione propè conuenirent, hac tamen ætate admodum inæquales redderent has anni partes. Nam pars illa anni, quæ ab Aequinoctio Veris vsque ad exortum Pleiadum antiquitùs complectebatur propemodũ dies 44. hoc sæculo diebus penè 28. aucta est, & conficit ferè dies 72. Verùm vt dicta pars anni accreuit, sic pars Aestatis ab exortu Pleiadum vsq; ad solstitium Aestiuum totidem penè diebus 28. destituitur. Sicque etiam reliquæ partes anni inæquales factæ sunt respectu exortus memoratarum stellarum. Tutius est itaq; partiri annum respectu transitus Solis per duodecim signa Primi Mobilis, quibus deinde comparandi sunt exortus & occasus illustrium stellarum fixarum, vt qualitates ipsarum anni partium cognoscamus.

Itaque vniuersas particulares morborum mutationes vel tanquã ad proprium ipsorum principium, vel tanquam ad ambientis nos aeris conuersionem euenire necesse est. Quæ igitur ceu ex proprio ipsorum principio fiunt, Lunam sequuntur; quæ verò ab aeris nobis circumflui conuersione, in toto quidem anno Solem, in singulis autem mensibus Lunam.

Distinguit mutationes particulares, quæ in morbis eueniũt, dicitq; eas accidere vel respectu initij ægritudinis, prout Luna ad quadratos, seu ad diametram stationem peruenerit: vel quidem euenire à mutatione temporis, vt si quis ex ingressu vel Veris, vel Autumni vel alterius stationis ęgrotare incipit. Atque hæ quidem ægritudines quatenus diuturnæ sunt, à Sole regulantur per totum annum: sed in singulis mensibus ad Lunæ motum respiciunt.

Hic iam accidit mutationes validissimas esse, quæ videlicet cuique per septenos dies propriè contingunt, quamuis etiam ipsis quodammodo commisceantur, quas aer excitat. Quare merito inde quod semper eodem modo accidant, in id, vt in pluribus morbis

fiant,

ſiant, decidunt. Adhuc autem magis ipſarum ordinem perturbat acceſsionum violentia, criſes prærumpere compellens, vt in ſermonis proceſſu dicemus. Ad hæc variùs in ægrotos admiſſus error tum ab ipſis Medicis, ſi Medici appellandi ſunt, non artis corruptores, qui hoc ſæculo permulti ſunt: tum nihilo minus ex ijs, qui laborantes peccant: quin & propter miniſterium quandoque, & propter aliquid eorum, quæ extrinſecus accidunt, vti prius diximus. Igitur ſeptimanarum circuituum virtutem mirari conuenit, ſi tot cauſſis eos interrumpentibus, multo tamen alijs fortiores inueniuntur. In acutis quidem morbis coincidentes decretorij plures ſunt, quoniam & corpus mutationi accommodum eſt, in motu & perturbatione vehementi conſtiutum; in longioribus, vita & ordine magis ſeptimanarum circuitus procedit.

Contextus hic Galeni nulla Aſtrologica dilucidatione indiget, ideoque ab eius expoſitione, quæ Medicorum eſt, data opera ſuperſedebimus, vt & in plerisque ſequentibus. Iam tum enim à principio nobis propoſuimus ea tantùm in hoc Galeni libro exponere, quę ad Aſtrologiam pertinent, ne in alienam meſſem demiſiſſe falcem videremur.

Primum diem inter iudicatorios non enumerari, & quæ cauſſa dierum coincidentium. Caput VIII.

QVAPROPTER ab acutis denuò incipiamus omnium conſequenter decernentium dierum cauſſas inueſtigantes. Iam quidē in primo febres diarias ſolui contingit, non tamen iam cum certamine & perturbatione effatu digna, quanquam nonnulli Hippocratē quoque dies decretorios in epidemicor. primo enumerantem, & primi meminiſſe putant, duplici nomine errantes. Circuitus enim primus, & non dies primus manifeſtè ſcriptus eſt in parium, imparium que dierum catalogo. Quemadmodum igitur in parium enumeratione primum circuitum præfatus quartum diem inducit: ita in mentione imparium, tertium. Adhuc verò magis ignorāt, quod à fronte operis prognoſtici deſcriptum reliquerit de facie emortua.

Quod

Quod si ob huiusmodi caussas hæc faciei species orta est, vna die nõ ctéque iudicatur, non intelligentes loco verbi, probatur & cognoscitur, dictum esse. Hos igitur missos faciamus. Principium autem dierum, qui cum agitatione quadam acutè morbos mutant, tertium à principio statuere oportet, veluti priùs etiam dictum est: qui nullam iam cum prima septimana communionem habet, sed ex coincidentibus existit. Siquidem quaternio, quod septimana in duas partes secta absoluitur, ideoque permagnam facultatem obtinet, in priore sermone dictus est. Tertius verò & quintus, licet alia nulla ratione, quàm quod iudicia cum accessionibus fiunt, coincidant, non minus quarto die decernunt: quoniam hoc ipsum & ab experientia testimonium habet, & ratione contemplantibus non obscura eius caussa est.

Tertius dies i. q. p.º fit Criticus & decidetiam et quare

Nam perturbationis violentia naturam ea, quæ molestant, etiã ante tempus propulsare compellit, quippe virtus ipsa est alienorum expultrix, quemadmodum in opere de naturalibus facultatib. antea demonstratum est. Tempus autem actionis post finem alteratoriæ facultatis est, tunc enim functionem obire omnibus secundũ naturam absolutis, ostendebatur, cùm illa ab actione destiterit. Verùm ante perfectam coctionem interim, quæ offendunt, amoliri cogitur, vt interdum concoctione iam absoluta, moratur adhuc, & lentè propter imbecillitatem munus subit. Vtrumque autem in ventriculo clarè licet contemplari: instigatus enim concoctionis tempus non exspectat, sed protinus etiam idoneum cum eo, quod molestat, excernit; & vbi iam satis concoxerit, interdum lentè ac cunctanter superfluũ, imbecillitatis vitio expellit. At, cũ naturali habitu fruitur, perfectæ concoctionis tempus, ipsius recrementorum expulsionis terminus est, quem neque præuertit, neque pręsentem adhuc moratur. Cęterùm vt in ventriculo, sic in singulis totius corporis partibus alienorum expultrix facultas esse ostendebatur, quæ meo sanè iudicio & crisim in morbis efficit: atque propterea optimæ fiunt crises, cùm iam omnia in animantis corpore concocta fuerint. Præuenire aut crisim, quod Hippocrates προεκρήγνυσθαι, quasi dicas pręrumpere appellare consueuit, malum est: nam idonea simul cum ijs, quæ lædunt, excernuntur: fitque hoc natura incitata vel ab exteriore quodam, vel ab ijs quæ in ipso corpore detinentur. Extrinsecus

cus

cus igitur est Medicus, qui parum rectè quippiam fecerit, æger, famuli, atque alia, quæ propriè exteriora nominantur; in ipso autem corpore sunt morbi ipsi, eorumque caussæ & accessiones. Considera iam mihi tale quid in natura accidisse, quod hominibus infirmis contigit, qui à fortioribus quibusdam intempestiuè ad congressum irritati, imparati, pugnando superantur. Quinetiam onus deponere quis volens, interim vel inuitus cum eo concidit. Item vehementius quis currens, deinde seipsum retinere nequiens, inuitus in conuallem delatus est. Omnia hæc exempla sunt malorum iudiciorum, de quibus in opere de crisibus copiosiùs dicturi sumus. Sed nunc quoque necessarium dicetur, cùm instituerim, quidnam verbo προεκρήγνυσθαι Hippocrates sibi velit interpretari. Etenim fieri non potest, vt qui de diebus decretorijs quippiam referre aggressus sit, nihil de crisi etiam dicat, vel qui de crisi doceat, non etiam de diebus decretorijs verba faciat. Verùm sermo ad propositam institutionem semper reuocandus est, & tantam adhærentium mentionem facere oportet, quanta necessaria esse videtur. Vnum iam ex illis quæ naturam stimulant, & veluti prouocant, accessio est, nullam quietem, nec moram concedens, verùm incitans, mouensque, & veluti dixeris, pugnam indicens. Vnde acutorum morborum in diebus imparibus iudicium contingit, in his enim & accessiones sunt. Quæ igitur caussa sit, ob quam in acutis morbis tertio quoque die plurimum accessiones fiant, in longis autem vel quotidie, vel quarto quoque die non promptum est inuenire, nec in præsentia disquirere necessarium. Quod verò sic eueniunt, oculis vsurpare licet (& ad præsentia rationem ex principio habet) si enim ponamus, vt etiã apparet, secunda ab initio accessio, ad tertium diem delabetur, tertia ad quintum, quarta ad septimum, quinta ad nonum: omnes autem in impares incidunt. Cùm ergo natura non conuenienti semper tempore de morbis decernat, sed cõcitata plerumque alias ab alijs caussis, à quibus accessio in morbis acutis maximè continua redditur (ostensa verò est in impares incidere) in imparibus acutorum morborum plurima iudicia fieri ratio est. Non quod dies ipsi primariam decernendi virtutem non habeant (semper enim huic animum adhibere oportet) sed quia per accidens aliquod sic eueniat. Prædixi autem, opinor, manifesto iam hoc accidens: siquidem ratio-

ne

ne, qua morborum iudicia frequentissimè in accessionibus accidũt, hæ autem in dies impares incidunt, eadem in morbis acutis imparibus diebus crises contingunt. At si dierum numerus ipse decernendi facultatem haberet, non frequenter diebus imparibus, rarò paribus, verùm perpetuò imparibus, nunquam paribus, de acutis morbis iudicium fieri oporteret. Neque enim septimi vel quarti numerus, crisis author est: sed quod Luna innouante & immutante terrena, motuum quoque circuitus ad hos principes numeros venire contingat, meritò in ipsis tanquam stata alterationum tempora inueniuntur. Quippe non a numeris, sed à Luna mutationes terrenis adueniunt: at cum in motu mutans consistat, tempus mutationibus necessariò coniunctum est, quare etiam numerus necessariò. Non igitur, quòd omnis par numerus fœminam, impar masculum referat, acutorum iudicia imparibus diebus accidunt: neque.n. impar absolutè pari fortior est, neque si fortior, iam fœmininus imbecillior: neque, si fœmininus quidem hic, masculus autem alter sit, acutos morbos in masculis numeris iudicari, diuturnos in fœmininis, rationi consentaneum est. Omnia enim quæ de numerorũ virtute nugantur, tam facilè absurda esse deprehendimus, vt mihi subinde mirari subeat Pytagoram illum tam sapientem virum numeris tantum tribuisse. Atque nunc aduersus ipsos etiam nobis nugari nõ vacat: nam satis est ad rem institutam terrena Lunam alterare, & in septimanis potissimum magnas parere mutationes, post in quaternionibus exiguas, ad hæc crisim accessione plurimum indigere; item accessiones tertio quoque die in morbis acutis euenire; his etenim subiectis acutos morbos in imparibus diebus magis ad iudiciũ tendere necessitas erit. Huius rei gratia tertius & quintus meritò decernunt, non ex lunari circuitu decernendi potentiam sortiti, sed vel quod ob violentiam accessionis tertius crisim quarto die futuram præuertat: vel &, per Iouem, quod natura, dum quarto die lassa nec incitata cõquiescit, quinto ad iudicium commoueatur; nam hic vero decretorio tardiùs venire, tertius paulò magis anticipare conspicitur: atque ambo crisim obtinuisse, quod vicini ambo verè decretorio, accessiones susceperint. Iam verò & nonus inter duos decretorios septimum & vndecimum, medius vel non factum in septimo die iudicium, vel vndecimo futurum ipse sibi vendicat: rarius

Ad Crisim Oper Lune motu, et accessio requiritur

quare Acuti morbi magis in dieb. imparib. iudicantur

Quare in 3°, et in 5°. die fiant Crises

De Nono die

rius quidem ſeptimi,ſæpè vndecimi criſim aſſumit. Etenim ſeptimi diei propria criſis,non ad nonum, modo pauci errores cōmiſſi ſint, vnquam peruenerit: ſed hoc in libris de criſibus declarauimus: vndecimi verò è contrario,cùm & exactè omnia geſta ſint, & violenta noni diei acceſsio inuadat. Porrò iudicia in huiuſmodi diebus propter acceſsionū vehementias incidere clariſsimè demonſtrat, quod videlicet in diuturnis morbis non ſimiliter eueniunt. Sicut enim acceſsionum vehementia, ita dierum quoque coincidentium numerus in illis exoluitur: ſic rurſus acceſsionum vehemētia criſim alio, quàm ſtatu,tempore fieri compellit. Quare in omnibus ferè diebus peracutos morbos iudicari,videre licet,quoniam vltimus ipſorum dies decretorius eſt ſeptimus,& ante hunc non quartus modo, ſed etiam tertius,quintus, & ſextus aliquando decernunt. Quin & de primo,an decerneret inter Medicos,vt dicebatur,quæſitum eſt. Reliquus itaque ſecundus ordine decretorio indubiè elapſus eſt: fit autem,ſi vis,& primus. Sed tertius,quartus,quintus,ſextus, ſeptimus omnes decernunt. Ac omnes dies poſt morbi principium in peracutis propter acceſsionum vehementiam decernere videntur. Ergo ſextus etiam,& ſi nec inter decretorios, qui circuitu conſtant, nec impari numero aſcribatur,tamen & ipſe perſæpè decernit: quoniā intra peracutorum terminum continetur. Vniuerſi autē tales morbi,alterum duorum habent,vel ſynochon, ideſt febrem continentē (ita enim appellant, quæ à prima conſtitutione eundem tenorē ſine meniſeſta declinatione ad criſim vſque, vti diximus, ſeruat) vel febrem aliam, quæ etſi manifeſtas habeat declinationes & acceſsiones,non tamen tertio quoque die manifeſtas tantùm habet, verùm in ipſorum dierum quoque medijs, quemadmodum & ſemitertiana. Proinde prima peracutorum differentia, velut vna quædam eſt acceſsio:quamobrem nihil,quantum ad acceſsionem pertinet, impares paribus pręſtabunt,cùm febris ſingulis diebus æqualis exiſtat. Secunda etſi per triduum magnas habeat acceſsiones,& veluti principia circuituum,tamen medius ipſorum dies tantam & ipſe in acutis morbis acceſsionem frequenter affert,vt etiam magnis aliorum quorundam morborum acceſsionibus nihilo ſit inferior. Cùm igitur morbus velut ad ſeptimum feſtinat, & ſecundum ipſius rationē in eodem iudicandus eſt: mediæ verò acceſsionis magnitudo natu-

H ram

omnib fere dieb fiunt Crises

ram ad crisim ante suum tempus venire compellit: vel extrinsecus aliquid euenit, ipsam irritans: sic crisis sexto die prærumpet. Atque hæc tanto peior est ea, quæ septimo futura erat, quanto magis ipsam præuertit. Pessima verò crisis secundum aliam rationem sexto die accidit, quam in opere de iudicijs pleniùs enarrabimus: quippe ad illud propriè pertinet bona, malaque iudicia distinguere, hic tantum de diebus decretorijs differere statuimus. Sed quia semel de sexto die vniuersa dicere parauimus, hoc quoque adhuc summatim adiungemus. Inuadunt quidam morbi secundum diem primo grauiorem habentes, quartum tertio, & totas accessiones in diebus paribus, qui longorum quidem morborum naturam, quéadmodum in commentarijs de crisibus ostendemus, habent: iudicium tamen præuertunt, vt acuti, propter accessionis vehementiam: hi etiam secundo die interficiunt, & quarto, sed sexto plurimos. Etenim in secundo die natura quodammodo valida adhuc est, item in quarto adhuc valida magis, quàm in sexto, sed nondum in certamen venire audet: at in sexto accessionis vehementia frequenter eam ad certationem prouocat. Quare alterum è duobus sustinet, vel in ea concidit, & prius quàm, quæ offendunt, excreuerit, extinguitur; vel plurimum ex eis propulsat, reliquum verò adhuc non potest, verùm imbecilla, & defatigata prorsus cadit, & languida iacet. Deinde, si quomodo postero tempore recreari ac refici potuerit, paulatim morbum concoquit: quod si morbi reliquiæ eius robore maiores sint, tamdiu æger superuiuet, quamdiu natura adhuc sufficere potest, morietur tamen postea. Iam verò de diebus coincidentibus abundè dictum est.

Sexta dies Pessima, et quare

Cùm in præsenti capite Galenus nihil astrologicum adferat, sed tantummodò caulam dierum coincidentium medicam explicet, non est quod huic immoremur. Medicorum enim interest hęc aliunde petere, cùm nostri instituti sit illa, quæ ad Astrologiam in hoc Galeni libello pertinent, tantùm explicare.

Cur

Cur vigeſimus fortior vigeſimoprimo; & quod ſeptimanæ, ac cætera tempora iudicatoria integris diebus nequeant numerari, Cap. IX.

CVR autem & vigeſimus & vigeſimusprimus, multò magis vigeſimus decernat, explicabo. Primum, quoniam huiuſmodi morbus diuturnus iam eſt, ipſas acceſſiones dies pares excipiunt; deinde quod ſeptimana non integris ſeptem diebus conſtet (veluti prius expoſitum eſt) nouit hoc quoque Hippocrates; Cùm enim dixiſſet in opere prognoſtico; Hi verò ex acutiſſimis morbis per quattuor in viginti ex additione perueniunt; his ſubiungit; Verum huiuſmodi ſupputatio per integros dies nimirum fieri non poteſt, quippe cum nec annus, nec menſes ipſi integris diebus numerari poſſint. Vt igitur annus ad trecentos ſexaginta quinque dies particulam diei, maiorem quarta, adiectam habet: tum menſis ad triginta dies abſoluendos vnius dimidium deſiderat; ſic & ſeptimana ſexta maximè diei parte, vt ſeptem integros habeat, indiget. Quamobrem fit vt tres ſeptimanæ non vnum, & viginti dies integros, ſed minus ferè tota dimidia parte vnius conſequantur. Ob quod etiam numerum huiuſmodi non magis viginti, quam vni & viginti diebus vicinum, vtrique parti conuenire videas. Nam cum totus Lunaris circuitus ſeptem & viginti dieb. & adhuc tertia vnius parte abſoluatur, ideóque ſeptimana quęlibet ſeptem diebus minus ſextante conſtet, tres ſeptimanæ viginti dies, & dimidium habebunt. Quoniam igitur vigeſimus exactam periodum propinquam ſibi vendicat, tales iam morbi inueteraſcent, & acceſſiones paribus diebus accipiunt: quorum verò acceſſiones in imparibus eueniunt, horum & iudicia ad vigeſimumprimum delabuntur.

Galenus cum Hippocrate tam vigeſimum, quàm vigeſimum primũ diem, à die inuaſionis morbi, decretorium conſtituit, licet plus viriũ vigeſimo tribuat. Sed Archigenes prætulit vigeſimumprimum, & Cornelius Celſus ac Ferrerius vigeſimumprimũ potiùs experientiæ, quàm

Alij 20.m diem
Alij 21.m criticũ
constituunt

vigeſimum reſpondere atteſtantur. Porrò Galenus duplicem adfert rationem, cur vterque dictorum dierum poſſit decernere, quarum prima medica eſt, vt patet in textu: altera verò à motu Lunari dependet, qui non conſtituit hebdomadas dierum præcisè ſeptem, ſed ſingulis hebdomadibus deficiunt horæ quattuor. Cùm enim curſus Lunaris perficiatur diebus vigintiſeptem & triente, ſeu horis 8. ſi hoc tempus per quattuor hebdomadas diuiſerimus, fiet quælibet illarum, dierum ſex & horarum 20. Quamobrem cum tres hebdomadæ complectãtur dies 20. cum dimidio, fit vt vigeſimus & vigeſimusprimus, ex mente Galeni, poſſint decernere. Verum enimverò cùm ipſe moneret hebdomadas ſecundum medium Lunæ motum: & conuenientius ſit verum eiuſdem motum reſpicere, non obſcurum erit poſſe tam vigeſimum, quàm vigeſimumprimum, necnon & vigeſimumſecundum diem decernere. Ex omnium enim Aſtrologorum ſententia conſtat, Lunam, dum mouetur velociſſimè, peruenire ad ſuum tetragonum dextrum diei vigeſima, ſed dum mediocriter vel tardè incedit, attingere tetragonum die vigeſimaprima vel etiam ſecunda. Cæterùm non ſolùm tetragonũ & diametram Lunæ configurationem decet conſiderare, ſed & cæteros Planetas omnes; tum verò maximè illum, qui morbi author eſt: cui ſi Luna vel corpore, vel maleficis radijs poſtmodum iungetur, ſiue id decretorio, ab Hippocrate & Galeno præſcripto, ſiue alio quocunque die contigerit, tunc quidem æger malè & cum periculo vitam ſuſtentabit.

Non ſolùm autem Lunæ circuitus, ſed menſtruum etiam tempus apparitionis virtutem quandam in nos poſſidet, vti priùs docuimus: ipſe etenim ſigniferi circuitus accommodatiſſimus eſt vnicuique rei proprijs principijs: menſtruale verò tempus, quo Luna conſpicitur, ambientem nos aerem immutans, omnibus ex æquo hominibus communem effectum oſtendit.

Vult Galenus Medicum obſeruare non ſolùm Lunæ curſum ſecundum ſigniferum, quatenus.ſ. illa peruenit ad tetragonas & diametrã ſtationem, reſpectu ſuæ epochæ, quam incipiente morbo obtinebat, verumetiam habitudinem ipſius Lunæ ad Solem, omnib. ex æquo hominibus, vt rectè Galenus ait, communem; alia enim Lunę conſideratio, ab initio morbi ſcilicet, cuilibet ægroto ſolùm propria eſt. Vnde non minùs mutationem ſentiet æger, dum Luna tetragonum cum Sole vel diametrum aſpectum conſtituerit, quàm cùm eadem ad proprium ſuum quadratum, ſeu oppoſitum, reſpectu morbi inchoantis peruenerit; ſicque duo vel plures ægroti habebunt dies decretorios tũ diuerſos inter ſe, reſpectu loci radicalis Lunæ ad morbi initium, tum verò communes, quibus ſcilicet Luna cum Sole vel corpore, vel radijs

congre-

congreditur : & hiſce diebus quiſque pro ſui morbi natura alteratio-nem ſentiet, eò quòd in configurationibus Lunæ cum Sole aer nos am biens plerumque immutatur.

Demonſtratum eſt autem & hoc tempus viginti & ſeptem dies propemodum continere: ideoq; ſeptimana eius minor adhuc priùs dicta meritò euadet. Siue enim à triginta tres illos, qui circa coitio-nem ſunt dies, in quibus nihil adhuc de aere decernitur, auferre co-gites : ſiue à viginti nouem & dimidio, reliquum tempus, quo Lu-na manifeſtum de ſe lumen præbet, priore modo ſeptem & viginti dies: altero viginti ſex & dimidium habebit.

Menſem illuminationis diebus 26. cum dimidio confici tum hic, tũ quarto Capite huius libelli recenſet Galenus. Verba autem illa huius contextus [ſiue enim à triginta] perperam de Græco in Latinum ſer-monem conuerſa eſſe teſtatur Federicus Bonauentura in annotatio-nib. libelli Theophraſti de pluuiarum ſignis ; & affert ipſe noſtro qui-dem iudicio longè meliorem conuerſionem, quæ talis eſt: [Siue enim à triginta diebus auferre volueris tres illos dies circa coitum, in qui-bus ambiens aer ſine iudicio eſt. &c.] Fruſtra igitur contendit ex hoc loco Planerius Galenum ſibi metipſi contradicere, prout Capite quin to retulimus, diluit enim, ac ſcrupulum omnem locus hic ſubmouet potiùs, quàm augeat, vt optimè Bonauentura cenſuit.

Meſis illumi-nat.

Quoniam ergo mutationes corporibus noſtris accidere diximus quaſdam proprias, quaſdam communes : proprias, quæ tanquam ad propria principia ſpectent : communes, quæ ad communem am bientis vſum : ad eundem modum vtroſque Lunæ circuitus fieri contingit, & communes proprijs paulò breuiores eſſe. Atque ſic iam ex ſeptimanæ numero quippiam auferetur. Nam ſi propriæ com-munis admiſceatur, ſitque paulò diuturnior, ita quoque ſeptimanã imminui, & veluti in medio quodam proprię & communis conſiſte re, neceſſe eſt. Voco autem propriam, quæ ex ſigniferi circuitu profi ciſcitur, nam is cuique noſtrum virtutem affert: cõmunem, ex men-ſtruo tempore ortam, quam ſupra recenſui nequaquam ſeptem & viginti dierum eſſe. Nam ſi à menſtrui tempore exacto, quod ad tri ginta dies integros vnius dimidium maximè requirere dicebatur, tres, qui circa coitum ſunt, dies ademeris ; reliqui videlicet viginti ſeptem minus diei dimidio erunt. Itaque hoc tempus non men-ſtruale totum in ſeptimanas diuiditur. Quare cõmune tempus ſe-

ptimanæ,

ptimanæ,quod aerẽ immutat, minus erit eo, quod ſingulis eſt proprium:quanquam & hoc virtutem habere dicebatur,ideoque nonnihil ex alterius ſeptimanæ tẽpore conſtringere: vt medium vtriuſque, quod velut miſtum ex eis, plus ſexta parte ſeptimanæ demat. Ac exactam quidem, vel miſturam, vel ablationem Deus tantùm nouit:quantum verò humana coniectura indipiſci licet,præſtet circuitum earum communem,medium inter vtraſque collocari.

Galenus, non contentus acceptione ſeptimanarum à motu Lunæ per Zodiacum dependentiũm, à quo propriæ noſtrorum corporũ mutationes dependent, nec etiam acceptione ſeptimanarum, quæ à menſe illuminationis colliguntur, à quo mutationes omnibus hominibus communes proueniunt, effinxit menſem alium medicinalem ex duorum illorum menſium mixtione: idque eo conſilio fecit, quod videret neutram dictarum hebdomadarum cum morborum temporibus ſatis probè conuenire: quæ enim à motu Lunæ per Zodiacum dependet, plus iuſto excreſcit, & quæ ab illuminatione, deficit. Menſis itaq; medicinalis medius eſt inter vtrumque, & dies 26. ac horas 22. continet, ſicque ex mente Galeni dies decimusſeptimus, vigeſimus, & vigeſimusquartus inter decretorios maximè numerantur; decimusoctauus verò, & vigeſimus primus ac ſecundus poſtponuntur.

Mensis Medic. a Gal. quare inventus

Cùm ergo apparitionis manifeſtæ & efficacis tempus ſit dies vigeſimus ſextus & dimidius: ſigniferi verò circuitus expleant viginti ſeptem dies cum tertia vnius parte, liquet medium ipſorum fore vigeſimumſextum diem, ad hæc dimidium, & tertiam maximè ac duodecimam vnius diei partem. Siquidem vbi vtroque tempore coniuncto dimidium acceperis, medium ipſum inuenies.

Exemplum huius Galeni contextus tale eſt

Dies	Horæ	
27	8	Circuitus Lunę per ſigniferum
26	12	Menſis apparitionis
53	20	Summa vtriuſque
26	22	Dimidium ſeu menſis medicinalis Galeni.

Dimidium igitur aggregati, quod ex additione vtriuſque menſis, tum circuitus Lunæ, tum menſis illuminationis prouenit, complectitur dies 26. & horas 22. eſtque id, quod Galenus ait, dictum dimidiũ, ſeu menſem medicinalem continere dies 26. & dimidiam, ac tertiam necnon duodecimam vnius diei partem. Nam dimidium diei eſt horarum

rarum 12.tertia eiusdem pars horarum octo, ac duodecima denique pars horarum 2.quæ omnia simul iuncta constituunt horas 22.

At hoc tempus medium à viginti septem diebus duodecima maximè vnius diei parte deficit:quia si in quattuor ipsum diuidas,exactum septimanæ tempus offendens,non sexta modo vnius diei parte,sed etiam maiore indigens.

Mensis hic medicinalis Galeni deficit à diebus viginti septem, duodecima vnius diei parte,idest horis duabus.Quem mensem si in quattuor partes diuiseris,tempus vnius septimæ colliges,quod à septē diebus plus sexta parte vnius diei, idest plus horis quattuor, deficit, vt paulò infra patebit.

Sumatur enim ex viginti sex diebus & dimidio, & ex vnius diei tertia & duodecima parte, pars quarta,erit sanè tempus dierum sex,& dimidij & quintæ partis, & particularum minorum insuper adiectarum, quæ sunt sexagesimaprima, deinde centesima vigesima,ducētesima quadragesima.Idem tempus & hoc dici possit dierum sex,& dimidij, & sextæ partis diei, & vigesimæquartæ & quadragesimæ octauæ.

Definit adhuc Galenus eandem septimanam medicinalem alijs fractionibus,aitque illā esse dierum sex,& dimidij,& quintæ partis,adiectis insuper particulis,sexagesima,centesima, vigesima, & ducentesima quadragesima. Miror autem Galenum tanta verborum prolixitate in re parui momenti abuti,poterat enim laconicè eandem septimanā definire esse dierum sex,horarum 17.& dimidiæ; cū quo numero tot superuacaneæ fractiones exactè coincidunt. Nam media pars diei est horarum 12,quinta eiusdem pars est horarum quattuor, ac minutorum 48. (diuiditur enim omnis hora Astrologicè in sexaginta minuta vt vulgò notum est)sexagesima verò diei pars minuta 24.cōtinet:centesima & vigesima 12.ducentesima denique & quadragesima sex.Quę omnia in vnam summam reducta constituunt horas 17. & dimidiam horæ partem, vt hic vides.

	H.	M.
Dimidia pars diei,hoc est horæ	12	0
Quinta pars diei, seu horæ	4	48
Sexagesima pars diei, siue	0	24
Centesima & vigesima pars diei seu	0	12
Ducentesima & quadragesima diei pars	0	6
Summa omnium	17	30

Abest

Abest autem huiusmodi tempus à septem diebus vnius diei quadrante, &, si exactè computes sexagesima parte, centesima vigesima, & ducentesima quadragesima.

Id est ad complendam diem septimam in hebdomada medicinali desunt horæ sex cum dimidia, vt facillimè patet, si subducantur horæ 17 minuta 30 ab horis 24. Cæterùm horæ sex cum dimidia non efficiunt sexagesima diei partem, & centesimam vigesimam, ac ducentesimamquadragesimam; &, vt benè Manardus admonet, delendum est in Græco codice ρκ, in latino centesimam vigesimam. Continet enim sexagesima pars diei minuta horæ 24, & ducentesima quadragesima minuta sex; quæ aggregata faciunt minuta 30 seu dimidiam horæ partem.

Quæ cùm ita se habeant tres septimanæ viginti diebus, & sexta vnius diei parte comprehendentur. Proinde si hunc in modum exactè rationem ineamus, trium septimanarum numerus paululũ viginti dies excedet, atque his multò magis, quàm viginti & vni erit proprius. Iam sanè ostendi secundum rerum veritatem, & Hippocratis sententiam, nullam horum supputationem per dies integros fieri posse, hoc est absolutè citraque facturam, neque septimanam, neque quaternionem, neque mensem, neque annum, neque alium quemuis numerum.

Cùm Galenus faciat hebdomadam medicinalem dierum sex, ac horarum 17 cum dimidia, erit spatium duarum hebdomadarum dierum 13 & horarum 11: atque tres hebdomadæ constituent dies 20, horas 4 cum dimidia. Perperam igitur in textu Galeni dicitur tres septimanas continere dies 20 & sextam vnius diei partem; quibus si addideris quadragesimam octauam, errorem sustuleris.

Omnis autem Galeni disputatio de mense hoc medicinali ideò instituta est, vt vigesimum potiùs diem, quàm vigesimumprimum inter decretorios numerandum esse ostenderet; ex quo sequitur decimumseptimum, qui huius indicatiuus est, non autem decimumoctauum, qui vigesimiprimi index est, coroborari. Dies autem medicinalis Galeni est horarum tantummodo 23, & minutorum 4 ferè, siue horarum 23 cum decimaquinta horæ parte; atque integra mensis medicinalis series talis est.

	D.	H.	M.		D.	H.	M.
Prima hebdomada.	0.	23.	4	Tertia hebdomada.	14.	10.	4
	1.	22.	8		15.	9.	8
	2.	21.	13		16.	8.	13
	3.	20.	17		17.	7.	17
	4.	19.	21		18.	6.	21
	5.	18.	26		19.	5.	26
	6.	17.	30		20.	4.	30
Secundahebdomada	7.	16.	34	Quarta hebdomada	21.	3.	34
	8.	15.	39		22.	2.	39
	9.	14.	43		23.	1.	43
	10.	13.	47		24.	0.	47
	11.	12.	51		24.	23.	51
	12.	11.	56		25.	22.	56
	13.	11.	0		26.	22.	0

Porrò hunc mensem Galeni non solũ Petrus Aponensis, Manardus, Cæsar Optatus, & omnis ferè Medicorum schola, sed & ipsi Astrologi tanquam commentitium, portentosum, & ab omni veritate alienum reijciunt ac contemnunt: quorum omnium rationes in medium adferre non est huius loci, ne actum agere videamur. Satis est monuisse dies decretorios à vero Lunæ motu desumendos esse, vt vt illi nõnunquam ab Hippocratis & Galeni diebus decretorijs paululum diuersi sint ac dissentiant. Sunt autem illi dies decretorij 7. 14. & 20 ac nõnunquam 21, deinde 27 vel 28; & indicatiui horum seu iudiciarij sunt 4. 11. 17 vel 18. & 24 vel 25. ita vt quartus indicatiuus sit septimi, vndecimus decimiquarti, decimusseptimus vigesimi, vel, vt alij volunt, decimusoctauus vigesimiprimi, vigesimusquartus vel vigesimusquintus vigesimiseptimi, vel vigesimioctaui; atque hi quidem dies iudiciarij dicuntur decretorij minores. Cæterùm primus dies decretorius ex Lunę peragratione ad primam quadraturam colligitur, estque dies septimus vel octauus, eiusq; indicatiuus est quartus, quòd illo temporis spatio Luna perueniat ad medietatem sui tetragoni, seu ad gradus 45; tunc enim indicat, quæ futura sit crisis die sequente decretorio, quando scilicet quadratũ suum, respectu loci, quem in primo ægritudinis aggressu obtinebat, attingit. Alter autẽ dies decretorius principalis erit dies decimusquartus vel decimusquintus, quo Luna, pro velocitate vel tarditate sui motus, perueniens diametrũ occupat illius loci, quẽ primo morbi die obtinuerat; estq; huius diei decretorij index dies vndecimus vel duodecimus, dũ .s. Luna medium tenet spatiũ inter primam qua-

draturam & oppositionē. Porrò tertius dies decretorius erit ille, quo Luna ad secundam quadraturam accesserit, estque is vel vigesimus, vel vigesimus primus, necnon etiam vigesimus secundus. Indicatiuus autem huius decretorij erit ille, quo Luna medium interuallum inter diametram & alteram quadratam configurationem obtinuerit. Postremò verò, quo die Luna ad suam epocham, seu principium reuersa fuerit, & hic erit decretorius, cui index erit ille, quo eadem in medio spatio inter vltimum quadratum, & locum radicalem collocatur. Sunt itaq; in vniuersum octo anguli totius lunaris cursus obseruandi, quorum singuli distant ab inuicem gradibus 45. Horum autem angulorum quattuor continent duas quadraturas, & oppositum loci Lunæ radicis, in quo radicali loco Luna primum angulum efformat: atque hi anguli per septenos ferè dies proficiscuntur: reliqui autem quattuor anguli in medietatibus singulorum quadratorum figurantur. Cęterum hanc criticorum, seu decretoriorum, nec nō & indicatiuorum dierum rationem elicit Cardanus, & post illum Naiboda, ex Capite 12 seu contextu 63 Secundi Libri Quadripartiti, seu de Astrorum iudicijs Claudij Ptolemæi, qui locus ex Naibodæ versione talis est.

Octo Anguli obseruandi in Lunari Cursu

„ Tertia ratio est qua adhuc subtiliores indicationes intensionum remissionumque obseruantur. Contemplamur autem hanc partem tum per Solis Lunæque particulares non solum interlunij & plenilunij; sed his quoque interiectas, hoc est quadratas cōfigurationes; vbi animaduertendum est, vt plurimum depromere sese harum significationū mutationes ante tres aut etiam post tres nonnunquam dies itineris erga solem ad æquilibrium exæquati.

Quibus verbis ex supradictorum opinione voluit Ptolemæus indicare in examinando aeris statu, & partibus mensium perpēdendis obseruandas esse non solùm quadratas Lunæ ad Solem radiationes, verumetiam coniunctioni, oppositioni, & quadraturis interiectas medietates, vt quæ nobis indicare soleant eas aeris mutationes, quas Luna factura est, vbi adepta fuerit inde proximè sequentem tetragonum vel oppositionem, vt fusius apud Naibodam declaratur. Cardanus autem, dum hunc locum commentatur, ait obseruādum esse Lunæ locum ad illud temporis momentum, quo quis ægrotare incipit, moxque determinandos esse octo illos angulos per continuam 45 graduum additionem ad dictum Lunæ locum; cum quibus angulis vbi planetarum aspectus comparaueris, iam tibi constabit de salute vel morte ægri, de longitudine seu breuitate morbi, necnon de eiusdem prauitate ac lenitate. Iam verò vt etiam rudioribus in hac arte satisfiat, explicandam duximus Galeni, & probatissimorum Medicorum opinionem ac sententiam de die septimo, an scilicet ille inclusiuè à die inuasionis morbi, an exclusiuè numerandus sit. Vt si quispiam ægrotare

Modus Praedicendi Aeris Statum in Toto Mense

Modus Praedicendi in Morbis ex Card.

tare

tare cœperit die primo alicuius mensis hora meridiei, in controuersia est, sitnè assumendus dies ipse septimus mensis currens, an potiùs dies septem absoluti, hoc est dies septimus completus à morbi initio, vt scilicet crisis futura sit transacto die septimo adunguem ab hora inuasionis morbi. Ait Galenus mutationes in morbis fieri per septimanas. Qua sententia omne tollit dubium, ac expresse docet, septem dies integros ab initio morbi numerandos esse, & crisim circa septimanæ vnius exitum & alterius principium, non autem sub diei septimi principium subsequuturam. Id quod clarissimè demonstratur ex diei decimiquarti assumptione, qui duplum temporis spatium, respectu diei septimi, debet comprehendere, duas scilicet hebdomadas integras. Verùm si septimum diem currentem, initio ab ipso inuasionis die facto assumeremus, decimumquartum eodem modo supputantes, tunc quidem inæqualia forent dicta spatia, ac in primo sex dies tantùm, in secundo septem numerarentur. Verus itaque terminus futuræ crisis erit in exitu septem dierum à morbi inuasione. Crises autem non fiunt in instanti, sed in sensibili aliquo temporis spatio, ideoque rationi consentaneum est posse easdē nonnunquam horis aliquot ante septem dierum completorum terminum inchoari, & in diem octauum produci, idque pro varia ipsius materiei affectione. Qua ratione & septimus dies currens pro decretorio assumi potest, licet non septimi initium. Adfert de septimo die completo exemplum Cardanus Libro secundo Commentariorum in Apotelesmata Ptolemæi textu 63; vbi ait Antonium de Campionibus ægrotasse primum die 10 Maij hora octaua P. M. anni 1553, deinde eundem in septima, cùm nondum Luna perueniſſet ad nonagesimum gradum distantiæ, ob motus tarditatem, sed ad Leonis initium, deterrimè se habuisse. Erat autem sub morbi initium Luna in grad. 10 ♉, ac die decimaseptima ad eandē horā octauam post Meridiem, obtinebat grad. 3 1'2 ♌. Verùm si Galeni hebdomadam sequemur, quā dierum 6 horarum 17. 3'0 esse vult, fuisset tunc Luna in grad. 29 5'8 ♋ prope Leonis principium; idque die eadem decimaseptima, hora vna & dimidia post mer. Porrò & in sequenti Cardani exemplo idem confirmatur, de assumendo scilicet die septimo completo. Ait enim quendam ægrotasse die 23 Martij, hora 3 post Meridiem, & eundem die septima longè deteriore vsum valetudine, quod tunc Luna esset cum cauda, & vacua ab aspectu Iouis ad diametrum Veneris tenderet, idque die mensis trigesima, elapsis scilicet septem diebus à die inuasionis morbi. Sed & Federicus Chrisogonus idem apertè confirmat, qui capite nono de prognosticis ægritudinum per dies criticos, dum de mense peragrationis verba facit dierum 29, ait. In quo quidem mense apparent omnes periodi febris tertianæ, & quartanæ, & dies

Dubitatio

Solutio

critici omnes maximè in septima, & decimaquarta completis diebus, qui maximè obseruandi sunt. Cæterùm vt dubium omne de diebus hisce criticis si quod adhuc latet, ex animis omnium auferatur dabimus nos exemplum huiusmodi.

Sit morbi alicuius initium die prima Ianuarij anni *1606.* ipso meridiei momento, quo Luna possidet grad. 1. 5′. ♎ Iam hunc locum pro primo angulo assumemus, ac reliquos ita (temporis etiam momenta, quibus Luna illos angulos ingreditur obseruantes) determinabimus.

Anguli	Locus ☽ S.	G.	M.	Tēp.	P.	M.		
1	♎	1	5	1	0	0	Radix seu locus Lunæ ad initium	
2	♏	16	5	4	4	20	Semitetragonus 1. finist.	Indicatiuus 1.
3	♑	1	5	7	5	5	Tetragonus sinister.	Decretorius 1.
4	♒	16	5	10	7	27	Semitetragonus scd's fini.	Indicatiuus 2.
5	♈	1	5	13	15	10	Diameter seu oppositus.	Decretorius 2.
6	♉	16	5	17	5	18	Semitetragonus 1. dext.	Indicatiuus 3.
7	♋	1	5	20	23	40	Tetragonus dexter.	Decretorius 3.
8	♌	16	5	24	17	34	Semitetragonus 2. dex.	Indicatiuus 4.
	♎	1	5	28	6	10	Reditus ad Epocham.	Decretorius 4.

Contingit itaque primus indicatiuus, die quarta mensis hora 4. 20′. Post Merid. hoc est ab inchoato morbo die quarta; & primus dies decretorius incidit in diem septimum mensis ac horas 5. minuti 5. post Meridiem, idest in diem septimam currentem ab initio morbi, non transactam. Secundus indicatiuus accidit die decima labente, & decretorius secundus die decimatertia nondum absoluta. Tertius dies indicatiuus incipit post inchoatam decimamseptimam à morbi initio, & tertius decretorius prope finem vigesimi diei currentis.

Postremò tandem quartus indicatiuus accidit die vigesimaquarta labente ab initio ægritudinis, & quartus dies decretorius, qui est reditus Lunæ ad suum initium, contingit die vigesimaoctaua currente, idest post completos dies vigintiseptem, horas sex, ac sextam horę partem à primo ægritudinis puncto. Sequimur autem dies naturales, horarum scilicet 24. Vnde luce meridiana clarius est, hos ipsos dies parum à Galeni & Hippocratis dierum enumeratione differre, quicquid enim differentiæ est, id in secundo die tum indicatiuo, tum decretorio accidit, qui secundum verum Lunę cursum die decima & de-

cimatertia,

cimatertia,& ex illorum opinione die vndecima & decimaquarta eue niunt. Iam verò dies hoſcè criticos Aſtronomicos cum Galeni doctrina conuenire, vel ex quinto Capite Libri huius fit conſpicuum, dum quattuor præcipuos diei decretorios hiſce verbis confirmat: [Nam ſi Luna in Tauro exiſtente ſemen concipiatur, vel partus, vel omninò alterius cuiuſdam principium contigerit (puta ægritudinis) magnas eius mutationes faciet, quando ſigniferum percurrens in Leone &c.] Nihil autem mirum eſt, Galenum non aſtringere Medicos, vt ſecundum verum Lunæ curſum quadratas Lunæ ac diametram ſtationem inquirant, id enim grauiſſimi erat oneris illis maximè temporibus, quibus nullæ celeſtium motuum extabant Ephemerides, è quibus vera Lunæ ac reliquorum Planetarum loca poſſent excerpere: id quod noſtra ætate facillimum eſt ob Ephemeridum copiam, quæ niſi ſuppeteret, paucos repereris, qui ad deligenda è Tabulis Aſtronomicis vera Planetarum loca ſufficerent. Quamobrem & Galenus, dies criticos ſecundum medium Lunæ motum definiuit, eadem ratione, qua vulgus & imperitiores nonnulli ab epactis proximi nouilunij diem perſæpe (licet non rarò aberrent) ſolent definire: quos Medicorum nonnulli Aſtrologiæ ignari imitati, dies criticos vel maturiores vel tardiores incertis rationibus aſcribunt, nunc copiam materiæ peccantis, nunc errorem ægro, vel famulorum ęgroto ſeruientium incuſantes: qui ſi Aſtrologiæ principia primis labris attigiſſent, proculdubio tarditatem illam ſeu velocitatem, ad tardiorem vel maturiorem Lunæ decurſum referrent.

Cæterùm non eſt prætermittendum eſſe permultos Aſtrologos, qui non contenti figura octangulari, aliam ſexdecim angulorum ad initium morbi conſtituunt, permoti auctoritate Auctoris cētiloquij, qui aphoriſmo 60. ita ſcriptum reliquit: Super ægrotis criticos dies inſpi-,, ce, ac Lunæ peragrationem in angulis figuræ ſexdecim; vbi enim,, eos angulos bene affectos inueneris, bene erit languenti, contra ma-,, lè ſi afflictos inueneris. Supputato itaque Lunæ loco ad ægritudinis,, initium, addunt eidem decies ſexies grad. 22. cum dimidio, & ſic angulos ſexdecim conſtituunt, in quibus ſanè octo illi, quos ſupra memorauimus, continentur. Sed hæc ſexdecagona Zodiaci partitio, quãuis à nonnullis grauiſſimis viris, vt à Pontano, Lucio Bellantio, Trapezuntio, Nipho Ferrerio, alijsque recipiatur, Federicus tamen Chriſogonus contra eandem Capite ſeptimo libelli de Prognoſticis ęgritudinum diſertiſſimè diſputat; ac Thomas Boderius in libello ſuo de ratione dierum criticorũ eandem refellit, aitq; ſe, licet frequentiſſimè horũ ſexdecim angulorum vires pertentauerit, nunquam tñ illos virtutem decernendi habere inueniſſe. Sed neq; ſemitetragonæ radiationes Federico Chriſogono probantur, quarum vice, vnà cũ Boderio

hexa-

Alia sent.ª de ſexdecagona figura

hexagonos & trigonos Lunæ radios magni æſtimat. Lucas Gauricus autem longè diuerſam à reliquis omnibus opinionem de ſexdecagona hac figura recenſet, & aphoriſmum ſupradictum multò aliter explicat, & ſexdecim illos angulos ita tuetur. Primum conſtituit eſſe locum illum ſigniferi, in quo Luna hora decubitus inuenitur; Secundũ, quando Luna ad proprium quadratum peruenerit; tertium quando oppoſitum, quartum quando alterum tetragonum obtinuerit, eruntque nunc quattuor anguli efformati: totidem deinde recenſet, quando Luna ad Solis coniunctionem, quadratum ſiniſtrum, diametrum, ac tetragonum dextrum acceſſerit, & hac ratione octo angulos ſtabiliuit: reliquos autem octo efformat, cùm Luna ad ſynodicos congreſſus, & ſingulos maleficarum ſtellarum Saturni ſcilicet ac Martis hoſtiles radios peruenerit. Atque hæc Gaurici ſententia, licet à mente auctoris centiloquij fortaſsè ſit aliena, non eſt tamen aſpernanda; neque enim ſolùm cum Galeni, ſed etiam cum omnium ferè Aſtrologorum dogmatibus conſentit. Et licet prædicti auctores videantur inter ſe diſcrepare, in præcipuis tamen angulis omnes conſentiunt, è quibus primarij dies decretorij colliguntur; tetragonæ enim & oppoſitæ Lunæ radiationes fortes motus & veras criſes efficiunt, ſeptima, decimaquarta, & vigeſimaprima die circiter.

Quibus & qua de cauſſa tertium hunc de diebus iudicatorijs librum Galenus compoſuerit. Cap. X.

QVI iam diſputationis huius ſubtilitati ſuccenſet, ac difficilem eam exiſtimat, hunc nemo ipſam addiſcere cogit, verum primus huius operis liber ei ſufficit. Quòd, ſi non laboris fugitantior ſit, ſecundum quoque adijciat, à tertio autem abſtineat. Nos ſiquidem hæc paucis planè, ijsque inuitos, ſcripſiſſe affirmamus. Vos ò Dij immortales nouiſtis, vos in teſtimonium voco, hæc me amicorum quorundam precibus vehemenrer adactum ſcriptis mandaſſe.

Ecce tibi vſque à Galeni temporibus Medicorũ de Aſtrologia peruerſa opinio, timet enim Galenus, ne ſibi vitio vertatur, quod librum hunc aſtrologicum conſcripſerit, ideoque ſe amicorum precibus adactum & inuitum hæc ſe ſcripſiſſe affirmat. Verum ſi rem ipſam penitiùs introſpiciamus, non video cur Medico à zoilis iſtis ſit metuendũ,

cò

eò quòd illa, quæ per experientiam & practicam, vt dicunt, vera esse cognouit (vt sunt hi dies critici) per theoricam etiam addiscere, caussasque illarum rerum cęlestes inquirere gestiat. Quin imò & Galenus ipse supra affirmat, se Lunæ aliorumque Planetarum vires in hæc inferiora cognouisse. Neque dubitandum est, fuisse etiam Galeni ætate nonnullos, maximè Aegyptios, qui de medicina Astrologica ex professo conscripserint, vt fortasse Hermes, aut Mercurius Trismegistus de infirmorum decubitu, quem antiquissimũ auctorem Stadius & Ioannes Boderius in Latinam linguam conuerterunt. Sic etiam liber ille, qui sub Hippocratis nomine circumfertur, de statu ęgrorum secundum motum & dispositionem Lunæ; necnon & alter, qui inter Galeni spurios est, de infirmorum decubitu, si nõ sunt dictorum virorum, at certè antiquissimorum virorum esse conuenit.

Aduersus eos, qui nugantur de numerorum dignitate. Cap. XI.

NAM stulti nimirum essemus, si huiusmodi sermonẽ vulgo conuenire arbitremur; quoniam illi vnionem, matris expertem, dualitatem numerũ inaudire suauius est, & alia ratione vnitatem formam esse, dualitatem materiam infinitam: deinde trinitatem absolutam harmoniam, vel perfectum numerum, & primum, aut solidum, aut planum. Quicquid enim in mentem ipsis venit, dicunt, alij aliud, & Mineruam aliquem numerum appellant, alterum Dianam, alium Apollinem. Quemadmodum igitur hoc non ignoramus, ita dicere dedignamur, cùm nullam demonstrationem scientificam huiusmodi placitis adducere queamus. Et amicis frequenter ipsa re ostendimus, huiusmodi frigidis sermonibus vtenti, siue quẽuis numerum laudare, siue reprehendere voluerit, procliue esse. Nã periculum est, ne eo stupiditatis veniant, qui huiusmodi nugantur, vt cùm vel de septimana, vel de alio quouis dixerint, non contenti solis huiusmodi ineptijs, addant Pleiadas septem, & vtramque Vrsam ἑπτάστερον, idest septistellam: etenim sic nominant, immo & Thebarum ἑπταπύλων, quasi dicas septiportarum meminerunt. At quid ad rem propositam spectat, si Pleiades septem sint, Dionẽ laterali morbo laborantem septimo die de morbo iudicium sustinuisse?

nuisse? etenim aliàs nono, aliàs decimo die crisim habuit. Quid autem similitudinis est, si septem Nili sint ostia, Theonem pulmonis vitio ægrotantem septimo die iudicatum fuisse? nam aliquando quarto, interdum quinto, morbi iudicium accepit. Verùm, vt in alijs omnibus duplex vitij cuiusque ac prauitatis natura est, excessus & defectus: ita hic quoque nonnulli eos, qui veritatem de septimana dicere conantur prorsus auersantur, quippe qui sermonem quemlibet summo odio prosequuntur: nonnulli in tantam nugacitatem incidunt, vt etiam ea, quæ ad rem nihil pertinent, commemorent: vtrique Vrsæ, inquiunt, septem stellæ sunt; primum sanè verum non est, sed hoc extremam eorum inscitiam coarguit. Esto iam verum, sed neque Bootes, neque qui ipsas Vrsas transit Draco, septem stellas obtinet. Pari modo nec Corona, nec Ophiuchus, nec Cancer, vel Leo, nec omninò vllum ex duodecim signis, in quibus planetæ feruntur. Etsi illa terrena exornare, atque etiam disponere non Astronomis modo, sed etiam Philosophis clarissimis in confesso habetur. Quamobrem nec recipiendi sunt nugatores, nec cogendi, qui huiusmodi speculationem semper refugiunt.

Etiamsi Galenus vires nullas inesse numeris acerrimè & obstinatè asseueret, sunt nihilominus hac nostra tempestate complures, qui numeris non postremas vires tribuunt: quorum coriphæus est Augerius Ferrerius, qui existimat Hippocratem dies suos criticos in numerorum doctrina Pythagorica fundasse: vnde in opusculo suo de diebus decretorijs ita scriptum reliquit: Quapropter cùm Galenus numerorum vim deridet, se ipsum & Hippocratem deridere videtur; & alibi. Ego verò quantum per experientiam cognoscere potui, deprehendi morbos esse aliquos, qui dies criticos ex arithmetica Pythagoricaque ordinatione imitentur; alios qui Lunæ motum sequantur. Vides ergo quantum tribuat numeris Ferrerius, qui cùm satis aptè, non autem superstitiosè, vt alij nonnulli, de hac materia scripserit, non est quod diutius hisce immoremur; & qui hanc numerorum rationem curiosius inquirere volent, dictum Ferrerij libellum de diebus decretorijs adeant; qui licet probabilibus argumentis demonstret dies nonnullos criticos rationem numerorum Pythagoricam sequi, sum tamen ego istius opinionis, dies potiùs intercidentes (vt Medici dies illos intermedios solent appellare) hanc numerorum rationem imitari, quàm dies decretorios & iudiciarios.

Aliqui dies Crit. [illegible] Lunæ motum aliqui [illegible] num. rationem [illegible]

Quæ hactenus monstrata sunt, & cur quaterniones aliqui cæteris necessario iungantur, aliqui separentur. Cap, XII.

AM itaque veritatem ipsam, quantum homini licet, inuentam esse puto: quam quidem & Hippocrates prius cognouerat, sicut & pręscriptis verbis indicauit: vulgare autem Medicorum genus præ segnitie ea subticuit. Enimuerò nec aliud quippiã ab Hippocrate frustra scriptum inuenio, nec illud, quod vlla horum cõputatio totis diebus fieri nequit. Atque principium non Astronomis tantum, vel naturalibus Philosophis, sed agricolis quoque, & nautis, hominibusque omnibus receptum assumi, Lunam videlicet terrestrem plagam, veluti hyparchum quendam magni Regis Solis, gubernare. Huiuscè circuitus dies decretorios sequi monstrauimus: adhæc coincidentium dierum caussas indicauimus: itẽ, cur tres septimanas ad vigesimum, non ad vigesimum primum potius Hippocrates voluerit deducere. Cæterum his demonstratis nullum adhuc negotium est inuenire, quare primam septimanam à secunda separet, hanc autem tertiæ coniungat. Neque enim secundam primæ, crisi ad quartumdecimum diem perueniente, coniungere ratio postulabat, neque tertiam à secunda remouere, cum vigesimus magis, quàm vigesimusprimus iudicia excipiat. Quoniã verò inter septimanas ipsas duæ quidem primæ separantur, tertia verò copulatur, perspicuum est quaterniones quoque nonnullos necessario coniungi, alios separari. Itaque secundus quaternio & primus coniungentur, quod vnius septimanæ primæ bifariam diuisę particula vterque sit: tertius à secundo disiungetur, quoniam & septimana secunda à priore separata est. Tertius autem quarto copulabitur, quoniam secundę septimanę vterque particula est. Hic itaque rursum quartus propter tertiam septimanam secundæ coniunctam, quinto copulabitur: Adiungetur etiam sextus quaternio quinto, in decimaseptimo die, tanquam tertiæ septimanæ pars vterque existens.

Repetit Galenus nunc ea, quæ in ſuperioribus Capitibus dixerat, Lunam ſcilicet tanquam Solis vicariam, terreſtrem hunc mundum gubernare, eiusque circuitum dies Decretorios ſequi, quod hi ſecūdum ſeptimanas procedant, licet ipſæ ſeptimanæ integros dies ſeptē non complectantur, quemadmodum ſupra in 9. Cap. demonſtratum eſt, vbi ſeptimanam de mente Galeni definiuimus eſſe dierum 6. horarum $17\frac{1}{2}$. quo fit vt ipſæ ſeptimanæ non ſint omnino diſtinctæ ſed implicatæ. Enimuerò licet prima ſeptimana ſeparetur à ſecunda, cum nō deficiat ab integris diebus ſeptem niſi horis $6\frac{1}{2}$. attamen ſecunda non poteſt eſſe diſtincta à tertia: quia cum deſinat ipſa ſecunda poſt dies 13. & horas 11. dies illa decimaquarta, in quam deſinit, cum nō ſit abſoluta, euadit ſimul principium tertiæ hebdomadæ. Qua autē ratione id à Galeno acceptum fuerit, explicauimus capite ſuperiore. Præterea eodem modo in quaternionibus, hoc eſt in diebus indicatiuis, qui ſecundum numerum quaternarium proficiſcuntur, idem obſeruatur à Galeno, vt ſcilicet naturam ſequantur ipſarum hebdomadarum quas ſecant; quod melius ex ſubiecta figura cognoſces, quam longa verborum copia, vbi ſeries quattuor hebdomadarum, & octo quaternionū in menſe Galenico conſpicies.

Quaterniones.

1 2 3 4 5 6 7 8

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27

1 2 3 4

Hebdomadæ.

Contra hanc hebdomadarum Galenicarum & quaternionum rationem diſputat Federicus Chriſogonus Capite quinto de Prognoſticis ægritudinum per dies criticos: quem qui volet adeat.

Quis propriè acutus morbus, quis tardus, quis breuis, quis longi temporis dicatur.

Cap. XIII.

Quapropter ad bonam victus rationem inſtituendam vtiliſſimum eſt iudicij tempus præcognoſcere: num verò acutum, vel diuturnū, vel alio modo, morbum nominare conueniat, qui vigeſimo die, verbigratia, iudicandus eſt, id nihil ægro præſidij affert: poteſt enim quiſpiam ne locutus quidem, immo qui nec prorſus cogitaue-

gitauerit, qui nam ipse vocandus sit, probum victus modum ægro instituere, modò nihil ex alijs præterierit, quæ huc conferre videntur. Iam sanè veritatem simul & vtilitatem exposui, sophisticarum autem nugarum finis iam esto, post hæc ostendentibus nobis hoc in loco, quantum plerique Medici ea, quæ conueniant, ignorent. Putant enim acutum vocari morbum, qui celeriter iudicatur: contrarium huius diuturnum. At veritas non ita habet. Est siquidem morbus quidam breui tempore durans (græci brachychronion appellant) non tamen omninò acutus. Huic contrarius est morbus diuturnus, vel multo tempore durans (græcè chronios vel polychronios, vel quomodocunque aliter quis vocare ipsum malit) acuto alia morbi natura nullum proprium nomen sortita, opposita est: idque meritò euenit: nam acuti morbi (qui vt Archigenes quidem describebat, cum velocitate est periculosus: vt Hippocrates autem cum febre continua euenit) accidens necessario erit, vt celeriter iudicetur. Etenim ex motus specie acutus nuncupatur. Quiescere autem celeriter ipsi est necesse, vt qui ad proprium finem properet: nam idem est celeriter moueri, ac ad terminum confluere. Erit iam omninò brachychronius, alia tamen atque alia ratione, & acutus & brachychronius dicetur: nã propter motus celeritatem acutus: quod verò diu morari is, qui celeriter mouetur, non potest, brachychronius appellabitur. At ei natura alia morbi coniuncta est: multæ siquidem febres diariæ ex frigore quodam vel adustione partium exteriorum, vel labore breui, vel vigilia, vel tristitia, vel ebrietate, vel ira, vel id genus similibus proueniunt, paruæ simul, & breues, & periculis prorsus vacuæ: atque nemo has, vel idiota, vel Medicus acutum morbum vocare consueuit. Itaque acutus a brachychronio morbo clare in his ipsis distinctus est: tardus autem cum polychronio, seu longo confusus est, quanquam non eandem notionem obtinet: siquidem acutus tardo, oligochronios idest exigui temporis, polychronio oppositus est. Omnis ergo acutus planè exigui temporis morbus est, & omnis diuturnus necessariò tardus: non tamen, si breuis temporis, acutus statim est: neque si tardus, longi temporis. Proinde ex tali immutatione non admodũ manifesta com-

pluribus Medicis, non appellationes tantùm, ſed rerum quoque ipſarum dignotiones, confuſæ fuerunt.

Totum hoc caput poſtremum Galeni Medicum eſt, & à noſtro inſtituto alienum, quippe qui ab initio huiuſce commentarij diximus nos ea tantùm explicaturos, quæ ad rem noſtrã, hoc eſt Aſtrologiam facerent: vt aliqua ratione Medicis in illa parum verſatis ſubueniremus: quos nunc precamur ne ſiniſtrè interpretentur, quicquid à nobis hucuſque dictum eſt: & ſi per otium licet, euoluant etiam tractatum ſubſequentem ipſis præcipuè ſcriptum; cuius præcepta ſi deinceps in arte Medica exercenda obſeruarint, maiori certè cum gloria ac languentium commodum medicinam adminiſtrabunt.

IO. ANTONII MAGINI PATAVINI, MATHEMATICARVM IN ALMO BONON. GYMNASIO PROFESSORIS,

DE LEGITIMO ASTROLOGIAE IN MEDICINA VSV, LIBER VNVS.

PRAEFATIO.

ANTEQVAM pręcepta de Aſtrologiæ in Medicina vſu explicemus, neceſſarium nobis viſum eſt, vt ſummatim priùs oſtendamus, quibus Aſtrologię partibus Medicus in primis indigeat. Primùm itaque temperaturam nati, cuius ipſe Medicus curam gerit debet inueſtigare; quã licet à poſteriori, ex præceptis Medicis facilè queat cognoſcere, tutiùs tamen fecerit, ſi cõiecturis Medicis ac Phyſicis adiunxerit etiam cauſas cęleſtes à genitura nati dependentes. Deinde conducit vt à cęleſti Planetarum conſtitutione ab initio naſcendi cognoſcat, quibus morbis ac malis à natura natus ſubijciatur. Tertiò conuenit, vt animaduertat prorogatores vitæ, qui tunc cùm in hanc lucem emergit, dominium ſuſceperunt, & an robuſti ſint ac fortes, an verò debiles, ac quouſque poſſint vitam Aſtrologicis coniecturis producere ſiue ſuſtentare; necnon etiam quibus temporibus ſeu annis nati, impingant

pingant in loca anæretica, seu infausta, & quę mala vel ægritudines illis temporibus sint allaturi. Quartò momentum temporis, quo aliquis in aduersam valetudinem incidit, à Medico diligenter obseruandum est, ex quo non solùm caussam ægritudinis ac eiusdem essentiam (si figuram cęlestem ad dictum momentum constituerit) edíscet, verumetiam de longitudine vel breuitate morbi, ac de termino eiusdem vel ad mortem vel ad salutem certior fiet. Quintò diligens cura adhibenda est, vt dies criticos Medicus cognoscat, sic enim statim à morbi initio de diebus; vel infaustis, vel salutiferis iudicium ferre poterit. Sextò & vltimò dies ad exhibenda pharmaca magis idonei seligendi sunt, ne tempore incongruo & ægro aduersanti ægritudinem potiùs promoueat, quàm subleuet. Porrò infinitas aliorum, qui hanc Astrologiæ partem tractauerunt, ineptias ac superstitiones hic missas facimus: quorum omniũ errores persequi tædiosum foret, nobis sufficerit ea tantùm adferre, quibus Medicus necessariò indiget, & quæ cum ratione naturali congruunt. Neque est quod sinistrè aliquis interpretetur, arbitrari me necessarium esse, vt Medicus genituram nati, vel ęgri suæ curæ commissi inspiciat & examinet: id. n. reliqui omnes, tum Medici, tum Astrologi, qui hac de re egerunt, faciendum esse censuerunt; necnon & Galenus Capite sexto Tertij Libri de diebus decretorijs (quẽ nos Commẽtario Astrologico illustrauimus) innuit, vt geniturę ratio habeatur. Vnde nõ est, quod Medicorum aliqui cauillentur. Astrologiam à sacrosancta Ecclesia condemnari: ideoque boni Christiani officium esse eandẽ non solùm aspernari, sed cane peius & angue fugere. Nam licet meritò & sanctissimè à Sancta Matre Ecclesia prognosticationes & iudicia natiuitatum circa actiones humanas, quæ à voluntate nostra, & libero arbitrio dependent, condemnentur; nequaquam tamen illa hanc Astrologiæ partem, quæ ad sanitatem humani corporis facit, Medico interdixit. Interesse autem Medicorum, vt temperamentum nati cognoscant, vt tempus ægritudinis successuræ præuideant, vt quibus maximè malis natus expositus sit, addiscant, nemo est qui nesciat. Nisi enim illa diligenter inuestigarent, non possent temperamentum nati ita accommodare, vt ægritudini venturæ ferendo esset; nemo enim sanæ mentis negauerit, posse contrarijs medicamentis naturam hominis ita disponi, vt morbum superuenientem facilius ferat. Taceant igitur, qui non veritatis, sed calumniandi causa in hanc scientiam profano ore debacchantur, & Medici ad studium hoc, à quo maxima glorię ipsorum pars dependet, alacriori imposterum animo accedant.

INDEX

INDEX
CAPITVM LIBELLI
DE LEGITIMO ASTROLOGIAE
IN MEDICINA VSV.

18 In

INDEX.

CA-

CAPVT PRIMVM.

De temperamento corporis ex constitutione planetarum in genesi nati cognoscendo.

COMPLEXIO, seu temperamentũ hominis est cognita mixtura quatuor primorum & naturalium humorum nostri corporis, sanguinis scilicet, pituitæ, atræ bilis, seu melancholicæ, & flauæ bilis, seu choleræ, secundum tamen harmoniam specificam, vt vnus ipsorum humorũ cæteris secundum magis, vel minus prædominetur. Quod sanè hominis temperamentum, vt est in singulis diuersum, propter multiplicem ac variabilem astrorum positum, ita in vnoquoque alijs etiam de causis, quæ sunt parentum varia affectio, educatio, victus ratio, & loci, vbi natus degit, natura, potest aliquã variationẽ suscipere. Verũ nostri erit instituti cœlestes tãtum causas persequi; qua in re Ptolemæi ac probatissimorũ Astrologorũ vestigia insequemur.

Primum itaque pro dijudicanda nati temperatura duo Zodiaci loca in genesi eiusdem præcipuè sunt obseruanda, horoscopus scilicet seu gradus ascendens, & locus Lunæ; sed primas signo horoscopanti meritò concedimus, ea tamen lege, vt non solùm illã Zodiaci partem, quæ in linea Horizontali orciua tempore genituræ emergit, sed totum illud spatium, quod inter Horizontem ipsum, & secundæ domus cuspidem est, solicitè examinemus, plus semper virium partibus horoscopi vicinioribus, quàm remotioribus tribuentes. Tum verò & dispositores dictorum duorum locorũ, qui sunt horoscopi & loci Lunæ domini, sunt attendendi. Ac denique tum planetarum, tum etiam stellarum fixarum habitudo ad dicta loca & ad ipsos dispositores est perpendenda, vt scilicet præ reliquis obseruemus illos maximè planetas, qui horoscopo adsunt per præsentiam; hi enim cæteris sunt valentiores, potentioresque in huiusce rei significatione; & sic etiam eos qui Lunæ corpore coniunguntur; tum verò & illos qui cùm horoscopo tum Lunæ radio aliquo copulantur. Sed & stellæ fixæ, quæ cũ dictis locis sub eodem circulo positionis cooriuntur, sunt examinandæ, nec qualitas tum quadrantis Lunaris ad Solem, tum quadrantis anni, in quo scilicet Sol versatur, est prætereunda. Sol namque in quadrante Verno caliditatem ac humiditatem, in Aestiuo caliditatẽ & siccitatẽ, in Autumnali frigiditatẽ & siccitatẽ, in Hyemali deniq; frigiditatẽ & humiditatẽ conferre solet. Ex his.n. omnibus summa cũ diligentia accurateq; discussis, qualitates, in tẽperatura nati prædomi-

Temperatura Corporis quid sit

Temperati Varietas unde oriatur

Unde sumatur iudicium de Temperatura Nati

nantes, facillimè colligemus. Et si contigerit, vnum aliquem planetam plura præ cæteris obtinere suffragia, ille profectò plus etiam reliquis in hac qualitatum significatione poterit, ideoque augenda semper ac multiplicanda sunt eiusdem testimonia, perinde ac si duo vel plures essent planetæ eiusdem naturæ. Porrò malefici planetæ dictis locis, vel consentientes vel prædominantes, tùm corpore, tùm nociuis radijs, noxias etiam qualitates, & distemperiem (quod illorum est ingenium) in complexione nati solent excitare. Simplices autem singulorum planetarum significationes in hac materia, ex Ptolemæi doctrina, sunt huiusmodi.

Planet. tempe. quomodo mutent.

Saturnus Orientalis, vel fixa de eius natura, humidiorem & frigidiorem dat temperaturam; Occidentalis verò humidiorem.

Iupiter vel Venus Orientalis, vel fixa eiusdē naturę crasim magis ad calorē & humorem declinantem adfert; occidentalis verò humidiorē.

Mars orientalis, vel fixa Martia calidiorem & ficciorem temperaturam facit, sed occidentalis siccam.

Mercurius orientalis vel fixa ipsius naturæ tribuit complexionem magis ad calidam accedentem, & occidentalis ficciorem.

Iam si aliquis horum planetarum Lunæ configurabitur, faciet illa generaliter temperaturam viuidiorem & robustiorem; sin Soli, caliditatem & siccitatem pro sua natura ille tribuet, licet aliter operetur respectu quadrantis, quem in zodiaco tenet, Luna autem peculiares donat qualitates pro situ suo erga Solem: nam in prima quadratura à coniunctione frigidum, & humidūm temperamentum efficit in secunda calidum & humidum, in tertia calidum & siccum, in quarta verò seu vltima frigidum & siccum. Correspondent enim hi quattuor Lunæ quadrantes, totidem anni quadrantibus, prout diximus in Commentarijs Capitis Quinti Libri Tertij de diebus decretorijs Galeni, id quod à Ptolemæi doctrina non dissentit.

Luna quas temperaturas habeat in suis Quadris.

Sed & planetarum qualitates plurimum à signis, in quibus hærent, alterantur; vt, si verbi gratia planeta calidus signum similiter calidum obtinuerit, qualitas illius ad calidum magis cooperabitur, si frigidum calor eiusdem plurimum remittet, aduersante signi facultate naturæ ipsius planetæ. Naturam autem signi à trigonorū ingenio proficiscentem potiùs, quàm ab anni quadrantibus comprobo; signi enim natura, pro situ eiusdem in anni quadrante tunc consideranda est, cū Sol in eodem repertus fuerit. Quamobrem ex communi Astrologorū opinione Aries Leo & Sagittarius, quæ trigonum igneum constituunt, calida erunt & sicca: Taurus, Virgo & Capricornus, terrei trigoni signa, frigida erunt & sicca: Gemini, Libra, & Aquarius signa aerea, calida erunt & humida: Cancer denique Scorpius & Pisces, signa aquea frigida erunt & humida.

Natura signi zodiaci unde

Trigoni sign. Ignei, Aerei Aquei, Terrei

Sunt

Sunt itaque ex accurata contemperatione tot concurrentiũ simplicium testimoniorum eligendæ duæ illæ qualitates, tanquam per excrescentes seu præualentes numeros, quæ temperaturã nati propriam indicent, & in temperamento nati prædominium habeant. Cæterũ dictis qualitatibus respondent crases ipsæ hac ratione: calido & humido respondet sanguinea, calido & sicco cholerica, frigido & humido phlegmatica, & denique frigido & sicco melancholica. Prudentis itaque & circumspecti Medici partes erunt coniecturis hisce Astrologicis Physicas etiam indicationes adiungere, sic enim tutiùs complexionem ipsam nati cuiuscunque indagabit. Summa autem in contemperandis tot tamque diuersis qualitatibus, industria & iudicantis sagacitate opus est, eò quòd huiusmodi rerum adeò multipliciter sese variantium exquisitiones vix capiat humanum ingenium.

CAPVT SECVNDVM.

De vitijs & morbis corporis in genere.

PTOLEMAEVS eruditè sanè hanc materiam pertractat Capite Decimotertio Tertij Apotelesmatici, cuius vestigijs & nos insistemus.

Primò itaque distinguenda sunt vitia à morbis, & vitia seu læsiones sunt sensui patentes notæ, formam corporis deturpantes, quæ semel tantum, dum scilicet ab initio infliguntur, dolorem adferunt, suntque postmodum inseparabiles: vt cęcitas, surditas, gibbositas, aliaque huiusmodi. Morbi autẽ dicuntur, qui, dum adsunt, vel continuos vel reciprocos dolores infligunt, & natura sua sunt separabiles: & reciproci quidem illi appellantur, qui definitis temporibus recurrunt, vt sunt asthma, comitialis, podagra, aliaque huius generis: alij verò morbi, qui non habent definita accessionum aut recessionum tempora, continui nominãtur, & sunt febres, morbi laterales, angina & similes. Pro dijudicandis autem vitijs & morbis corporis, cõsiderat Ptolemeus in genere duos Horizontis cardines, alterum Orientis, qui est prima domus, alterum Occidentis, qui est domus septima, quibus adiungit domum sextam ascendenti inconiunctam, dicta enim Cęli loca corporis affectionum sunt susceptiua, quæ si à maleficis, vel ab altero saltem eorum, seu corpore (quod nocendi vim habet maximam) seu radijs noxijs, oppositis vel tetragonis infecta fuerint, vitia & morbos corporis nato infligunt; eruntque hi effectus euidentiores, si luminaria vel ambo, vel vnum saltem in dictis locis reperiatur, à maleficis modo supradicto infestatum: neque

magni intereſt, vtrum maleſica ſtella luminari coniuncta, ipſum vel præcedat, vel ſubſequatur, dummodo illa ſit in cardine vel ſexta domo; magis tamen obeſt ſuccedens Planeta quàm antecedens. Iam verò qualitatem futurarum affectionum indicabit natura tum ipſorum luminarium damnatorum, tum verò maleficorum damnantium, necnon & his configuratorum Planetarum (planetæ enim ſpecies & cauſſas ſymptomatum aperiunt) & ſignorum in Horizonte vtroque afflictorum. Ex his enim omnibus eruemus locum in corpore humano decretam impreſſionem ſuſcepturum; ſicque cognoſcemus, ſitne pars illa corporis aut læſionum, aut morborum, aut denique vtriuſque generis calamitatum capax. Vbi & hoc animaduertendum, maleficos orientales læſiones, occidentales morbos ſolere infligere; potentiores enim ſunt dum orientales à Sole ſunt, hoc eſt dum ante Solem oriuntur, debiliores verò ſeu minùs potentes, dũ ab eodem ſunt occidentales, hoc eſt dum poſt Solem occidunt. Porrò corporis totius partes tùm ſignis Zodiaci, tùm duodecim Cœli ſtationibus hac ratione aſcribuntur.

Aries & Prima domus	habet caput, faciem, oculos, aures, & morbos, qui in capite generantur, ac præeſt choleræ
Taurus & Secunda domus	præeſt collo, ceruici, gutturi, & melancholico humori.
Gemini & Tertia domus	tenet humeros, brachia, ſcapulas, manus, mamillas, & ſanguini dominatur.
Cancer & Quarta domus	pulmonem notat, pectus, epar, coſtas, ſplenem, & ſalſo phlegmati præeſt.
Leo & Quinta domus	dominatur ſtomacho, ventriculo, cordi, dorſo, lateribus, diaphragmati, & cholerico humori.
Virgo & Sexta domus	ventrem habet & inteſtina, ac melancholiam parit.
Libra & Septima domus	lumbos, vmbilicum, renes, veſicam, femora, & inferiora ventris indicat, ac ſanguini præeſt.
Scorpius & Octaua domus	obtinet inguina, pudenda, veſicam, anum, ac phlegmati dominatur.
Sagittarius & Nona domus	coxis, natibus, femoribus ac choleræ præeſt.

Capri-

Capricornus & Decima domus	poplites, & genua denotat, ac malencholicum humorem ciet.
Aquarius & Vndecima domus	crura, tibias, ac fibulas indicat, ac ſanguinem habet.
Piſces & Duodecima domus	talo & pedibus, ac phlegmati dominatur.

Saturnus prætereà habet ex ſenſibus auditum præcipuè auris dextræ, ex virtutibus retentiuam, ex humoribus atram bilem, ex complexionibus melancholicam ſeu frigidam & ſiccam, ex partibus ſeu membris humanis ſplenem quæ eſt receptaculum atrę bilis, aurem dextrā, oſſa, veſicam vrinæ, dentes cum cartilaginibus & ligamentis.

Iupiter dominatur ex ſenſibus tactui, ex virtutibus principalib. naurali participante tamen Venere & Luna, & etiam vegetatiuæ, & ex minus principalibus ſeu adminiſtrantibus digeſtiuę, ex humorib. ſanguini, ex complexionibus calidæ & humidæ, ex membris ſeu partibus hominis, hepati, ceu iecinori quod eſt officina ſanguinis, carni, ſanguini, venis, & pulſui.

Mars gubernat ex ſenſibus auditum ſiniſtrum, ex virtutibus iraſcibilem & attractiuam ex humoribus flauam bilem & ſanguinem inflāmatum, & complexionibus cholericam, ſeu calidam & ſiccam cū exceſſu, ex partibus hominis fel quod eſt receptaculum flauæ bilis, renes, inteſtina, ſedem ac ſiniſtram aurem.

Sol regit ex ſenſib. viſum, maximè oculi dextri, ex virtutib. vitalem potentia, & attractiuam ex humorib. coleram, remiſſam ex cōplexionib. calidam & ſiccā moderatè, ex mēbris hominis oculū dextrū, cor, arterias addito ſanguine in eis contento, & dextram hominis partem.

Venus prçeſt ex ſenſib. odoratui, guſtuique, ex virtutib. appetitiuę, & cum Luna augumentatiuæ, & cum Ioue generatiuæ, ex humoribus phlegmati naturali, ex complexionibus phlegmaticæ vicinæ temperamento, ex membris humanis vaſis ſeminarijs, & ſemini, pudendis vtriuſque ſexus, venis, clunibus, colo, naſui propter odoratum, labijs ob voluptatem, vmbilico, lumbis & ventriculo.

Mercurius præeſt ex ſenſib. phantaſiæ, memoriæ, & ſenſui cōmuni, ac præterea ſermoni, intellectui, menti & rationi, ex virtutib. ſeu facultatib. animali, ex humorib. melancholiæ aduſtæ, ex membris humanis pulmoni (cuius officium eſt ſpiritum trahere, corq; & reliqua membra ſua anhelatione refocillare, inſeruit etiam loquelæ plurimū) linguæ, & omnibus inſtrumentis, vocis, manibus, digitis, neruis & lieni.

Lunæ reſpondent ex ſenſib. viſus, præcipuè verò oculi ſiniſtri, & ex parte guſtus, quod is maximè neceſſarius eſt nutritioni, ex facultatib. naturalis, quā gubernat vnà cū Ioue & Venere, ex virtutib. expulſiuę,

ex humoribus phlegma, seu pituita addito sanguine menstruo, quod & ille pituitosus etiam est, ex complexionibus phlegmatica seu frigida & humida, ex partibus corporis cerebrum, oculus sinister guttur, ventriculus & sinistra omnia.

Sed nunc ad particulares læsiones ac morbos accedamus, prout Medico inseruire possunt. Et læsionum quidem duo sunt genera, aliæ enim sunt grauiores, vt cęcitas, sterilitas, claudicatio: aliæ verò leuiores, & ad cutim ac carnem solùm pertinentes, vt vitiligo, lepra, impetigo, & lentigo. De claudicate autem, gibbositate, linguæ impedimentis, alijsque huiusmodi nullus nobis erit sermo, quorum cognitio ad Astrologos potius, quàm ad Medicos pertinet; de quibus qui erudiri volet, Ptolemæum aliosque scriptores passim de his agentes consulat.

CAPVT III.

De cœcitate & visus debilitate.

PTOLEMAEVS quinque constellationes ad oculorum læsionem pertinentes recenset; quarum quattuor primæ alterius tantum oculi infortunium præsagiunt, quinta & vltima vtriusque.

Et prima quidem est, cùm Luna fuerit in memoratis centris primæ vel septimæ, vel etiam in sexta domo, Soli coniuncta, vel eidem è diametro opposita.

Secunda cùm Luna fuerit in ijsdem locis & Solem quadrato aspiciens applicet ad Stellas fixas nebulosas siue in Zodiaco, siue extra Zodiacum, dummodo cum illis quæ extra Zodiacum sunt reperiatur in eodem circulo positionis. Sunt autem stellæ nebulosæ illæ omnes, quas iam secundum Tychonis calculum ad annum Domini 1600, vel secundum Copernicum in ijs, quas Tycho non obseruauit, referemus.

Pleiades seu Vergiliæ, quæ occupant in longitudine à grad. 23. 3′0 ♉ vsque ad grad. 24. 47′. cum latitudine gr. 4. circiter Borea.

Præsepe seu nebulosa in pectore Cancri, quæ est in grad. 1. 4′6. ♌ cum latitudine grad. 1. 1′4 Boreali. Aselli à primo gradu ♌ vsque ad 3. 8′ ♌.

Aculeus Scorpij grad. 19. 0′ ♐ cum latitudine Meridiana gra. 13. 20′. secundum Copernicum. Nebulosa sequens aculeum gr. 22. 36′ ♐ cum latitudine Meridiana gr. 13. 1′5. secundum eundem.

Cuspis sagittæ Sagittarij gra. 25. 56 ♐ cum latitudine 6. 3′0 Meridiana secundum eundem.

Coma Berenices à grad. 18 ♍ vsque ad gr. 23. cum latitudine Borea

rea à grad.24.vsque ad 28. Et nebulosa eius incidit secundum Copernicum in grad.16.16.cum latitudine gr.30. Septentr.

His adduntur & aliæ quædam stellæ ad cęcitatem cooperantes, vt sunt.

Nebulosa oculi Sagitarij ex Copernico in grad.6.3′6 ♓ cum latitudine grad.0.4′5 Boreali.

Nebulosæ in Capricorno à grad.27.vsque ad 30 ♑, cum latitudine circiter vnius gradus Borea.

Cingulum Orionis à gradu 17. vsque ad 19.6′ ♊, cum latitudine Australi à gradu 23.3′8.vsque ad 25.2′1.

Γαλαξία seu Via lactea incipiens à gradu 20 ♊ vsque ad 2 ♋ & ex parte opposita à grad.6.vsque ad 16.Sagittarij, ac denuo à gradu 24 eiusdem Sagittarij vsque ad gr.6 ♑.

Quibus omnibus addit Pontanus Linum Piscium, & Caput Arietis: in vniuersum autem præter nebulosas, reliquæ etiam omnes stellæ occultæ, quæ sunt de natura Solis & Martis, vel Lunæ ac Martis ad oculorum læsionem conferunt.

Tertia Ptolemæi constellatio est, cùm maleficus Orientalis Lunæ cardinali lumenque vacuanti in ascensione succedit, hoc est cùm maleficus ad Lunam motu quotidiano fertur, ita enim fit vt eam exspectet in partibus proximè succedentibus.

Quarta cùm malefici cardinales ante Solem sursum motu vniuersitatis feruntur, mane Soli prelucentes & validi.

Quinta cùm malefici ad vtrumque luminare memoratis modis respiciunt, idque seu in vno eodemque signo per præsentiam, seu in aduersis per oppositionem, ita vt Soli sint eôi, Lunæ verò hesperij.

Quibus constellationibus iam enarratis si stellarum fixarum etiã testimonium accesserit, longè peiores euadent ad oculorum infortunium significandum. Vbi & hoc animaduertendum est superiores constellationes etiam in alijs quàm in prædictis angulis vires ad nocendũ obtinere, licet debiliores producant effectus.

Debilem preterea visum præsagit nodus Austrinus in horoscopo absque beneficæ alicuius testimonio. Suntque etiam complures à diuersis Astrologis adducti aphorismi in hac materia, licet maiore ex parte confusi & inordinati, & qui facillimè ad ipsius Ptolemęi constellationes possunt reuocari.

Tempus autem, quo similis oculorum læsio seu ægritudo accessura sit, nisi à natiuitate adsit, ex directione luminarium ad Planetarum malum hoc decernentium radios colligemus. Sic ego multoties obseruaui luminarium ad præsepe, & asellos, aliasque supra memoratas stellas, deuolutionem, oculorum discrimen attulisse, dummodo à radice infortunij adsit significatio, & si non est à tempore nascendi

signifi-

significatio nihilominus ex prędictis directionibus defluxus humorũ ad oculos visum pro tempore labefactantes adducunt, cito tamen transituros.

CAPVT IV.

De sterilitate & genitalium vitijs.

STERILITATIS indicationes ac læsiones circa genitalia vasaq; seminaria sumuntur præcipuè secundum Ptolemæum & Astrologos à Veneris corrupto positu. Hæc enim si fuerit in aliquo sæpè memoratorum angulorũ, orientis scilicet ac maximè occidentis, necnon etiam in sexto loco, & à Saturno per præsentiam, vel diametrum, vel quadraturam, vel per mutuam locorum propriorum receptionem seu commutationem vitiata, Marte super eam eleuato aut in diametro constituto, tunc quidem fiunt viri steriles, & ob semen corruptum infœcundi, & pigri etiam, fœminarumque consuetudinẽ abhorrentes: mulieres verò infœlices experiuntur conceptiones ac subiectæ sunt abortionibus, & intempestiuis ac immaturis fœtum deiectionibus, & hoc maximè vbi commemorata figuratio inciderit in ♋, ♍, & ♑, & Luna Orientalior, Marte eidem proximè applicet.

Quod si ijsdem sic stantibus accesserit etiam Mercurius, ita vt eidẽ Veneri vnà cum Saturno copuletur per præsentiam, vel diametrum, aut oppositionem, aut mutuam propriorum locorum commutationẽ, qui sic nascuntur euadunt eunuchi, vel androgini, vel ex genitalium meatuum concretione læsi.

Præterea si ijsdem si sese habentibus Sol quoque eidẽ Veneri, iuxta aliquem modorum de Saturno, & Mercurio memoratorum, configuretur, sintque luminaria, & Venus masculescẽtia, & Luna marcescẽs, & malefici planetæ in partibus subsequentibus succedentes, tunc quidem ex huiusmodi constitutione viris pudenda præcidentur, eruntq; in eis insignes læsiones; atque hæc calamitas magis sæuiet, si Venus in Ariete aut Libra constituetur. Fœminę verò euadunt infœcundę ac steriles. Et qui sub tali constitutione nati fuerint, oculorum etiam læsionibus erunt obnoxij ob luminarium deprauationem.

Iulianus Ristorius ait se obseruasse, Venerem à Saturno commaculatam semper sterilitatem adferre, ita tamen vt vel ambo vel Venus sola in signo sterili reperiatur.

Porrò huc pertinent aphorismi nõnulli, quos iã opponimus Venus in sexta propter loci malignitatem semini genitali obest, vnde viros

efficit

efficit frigidi coitus, & plerunque steriles, mulieres verò ex partu laborantes, & quæ partum immaturum edunt, suntque hæc mala eo maiora, quo ipsa Venus magis à maleficis infortunabitur.

Venus in occasu & vespertino exortu, Saturno ex culmine Cœli quadrangulata, non minus viros, quàm mulieres frigidi efficit coitus.

Venus in decima Saturno partiliter per corpus aut inimico radio copulata, & in Lunæ quadratura vel oppositione, sterilitatis indicium non leue affert.

Venus in dignitate Martis inuenta, siue in ortu, siue in Cœli culmine, in diametro, vel tetragona configuratione, vel etiam antiscio maleficorum domicilium permutantium, spadonem fore, qui sic nascetur, indicat.

CAPVT V.

De vitiligine, lepra, impetigine, alijsque leuioribus vitijs.

QVANDO Luna vel dominus horoscopi in memoratis locis primæ, septimę, vel sextę infestantur à maleficis, & decurrunt per partes notis cardinalibus proximas, tūc quidem secundum Ptolemęum accident leuiores cutis, carniūque extremarum lęsiones; Ac vitiligini quidem erit obnoxius natus, si Luna vel horoscopi dominus circa proximas Arietis partes versabitur; est autem vitiligo vitium lęuissimū solam cutem defœdans; sed si prope Autumnale signū hoc est circa Libram dicti significatores fuerint, lepra, hoc est squamosa scabie, diuexabitur. Iam verò circa tropicū æstiuum seu Cancrum producit dicta constitutio impetiginē, estque id vitium grauius, colorē enim pilorum immutat, ac radices in carne profundiores agit. Deniq; prope hybernum signum, hoc est circa Capricornum, lentiginem, hoc est maculas subrufas lenti similes adducit.

Sed nunc aphorismos aliquot ad hanc rem facientes proferamus.

Mercurium in sexto loco Lunę crescenti copulatum vitiosas decernere ęgritudines, & corpus nati albis maculis infectum iri, neoterici quidam tradiderunt.

Mars in trizodia aquea oppositus Lunę impetiginem denunciat.

Luna in diametro Saturni, in Tauro vel Scorpione, nulla benefica radiatione intercedente elephantiæ vitium ob corruptum sanguinem nato comminatur.

Luna in trizodia aerea à Marte impedita, nisi beneficorum auxilio subleuetur, putredinem ac lepram infligit.

Luna in aquea triplicitate à Saturno infecta, absque fortunæ aspectu lepram albam, podagram, vel cancrum significat: & si infortunæ simul in aqueo trigono Lunæ copulabuntur, decernent morpheam, scabiem, vel allopeciam.

Saturnus in signo aqueo, & in sexta à Sole combustus, leprosos efficit, & in septima dat fistulas & cancros in pudendis.

Sol in sexta Saturno per diametrum in signis maleficis oppositus paralysin comminatur.

Luna cum Saturno & Marte in duodecima & Solis diametro neruorum resolutionem indicat.

Saturnus, & Mercurius coniuncti in octauo loco in genitura diurna, calculo & vesicæ vitio laborantes efficit.

CAPVT VI.

De Morbis in specie.

HVCVSQVE de læsionibus, nunc de morbis agendum, qui nato solent euenire, quando in constitutione supra Capite 2. memorata malefici sunt à Sole occidentales, quod tunc debiliores sunt ad infligenda mala ob Solis ab ijsdem elongationem; & à Luna orientales, quod tũc Luna ab illis defluat ac separetur.

Efficit autem Saturnus in genere, vt Ptolemæus ait, vẽtribus frigidos, ac valdè pituitosos, & fluxione plenos, tenue simul ac valetudinarios, ictericos, disentericos, tussientes & exspuentes, colicos & leprosos; & præter hæc fœminas ex vtero laborantes.

Et si Mercurius ei configurabitur, frigus Saturni augebit, facietq; assiduam agitationem, ac humorum & fluxionum conturbationem, præcipuè eorum quæ à capite descendunt, ac circa pectus, stomachũ, guttur seu fauces tumultuantur.

Mars verò facit sanguinem expuentes, anhelosos seu ægrè spirantes, scabiosos, sectionibus & vstionibus subiectos, vexationes continuas in abditis locis patientes, ob fistulas, hemmorrhoidas, inflãmationes, vlcera ardentia & carnem depascentia: in mulieribus abortus, euulsiones fœtus, & corrosiones fœturæ inchoatæ.

Cum quo si Mercurius conspirauerit, augebit malam Martis significationẽ cooperando ad desiccationes, quæ fiunt & cernuntur in exul-

ceratione,

ceratione, depilatione, incrustationibus, aposthematibus, erysipelatis, alijsq; vlcerationibus feruentibus, & in lychenibus feris, idest cancris & gangrenis.

Particulare verò de morbis sumitur iudicium ex astrorum illos decernentium, & his configuratorum naturis ad certas corporis partes relatis, quas indicant signa affecta, quæ in angulos vel sextam domum incidunt.

Peculiariter autem Cancer, Capricornus & Pisces, & in genere humi versantia & aquatica signa octauæ Sphæræ faciunt affectiones vlcerum depascentium, serpentiumque & scrophularum aut pustularũ ac lepræ, & his similium. Sagittarius verò & Gemini ad comitialem disponunt: & denique altra iam dicta in extremis dodecatemoriorum partibus seu signorum primi mobilis reperta circa membrorũ extremitates ex humorum defluxũ morbos decernunt, vnde in vniuersum oriuntur lepræ, podagræ, & chiragræ.

Sed & hic adiungendi sunt aliorum Astrologorum aphorismi, valdè memorabiles ad morbos pertinentes.

Saturnus vel Mars in sexta aut duodecima, infortunans dominum sextæ, maximè si in sextam inciderit aliquod ex his signis ♑, ♒, ♓, debilitatem in partibus inferioribus significat, facitque artheticos, podagricos, vel qui dolore iuncturarum cruciantur.

Maleficarum alterutra peregrina in septima significat infirmitatem in natibus & hemorrhoidas, & multo magis si ambæ ibidem fuerint.

Dominus ascendentis in septima à malefico damnatus, vel natura sua maleficus existens, hemorrhoidas vel morbos ani decernit.

Saturnus in horoscopo in opposito Martis, & Luna domina sextæ in septima infortunata, hemorrhoidas vel ani morbos promittit.

Sic Mars in Scorpione absque aspectu beneficę idem pręsagit.

Dominus horoscopi, quicunque ille fuerit, in sexta domo constitutus, semper valetudinariũ efficit, vt & dñs sextæ afflictus seu infœlix: qui si fuerit Saturnus, & a Sole aut Marte dãnatus, vel Lunæ cõiũctus corpus catharosum & paralysi obnoxium decernit, interdum etiã hydropicos facit, vel assiduo vrinæ fluxu laborantes, vel scabiosos aut podagricos, pro natura signi quod Saturnus obtinuerit. Sin verò Mars fuerit debilis, vel à Sole combustus, vel alioquin impeditus febres acutas aut tertianas & combustiones decernit, præcipuè in signis igneis; in aqueis verò dysenteriam aut fluxum alui periculosum.

Iupiter in sexta infœlix seu damnatus, inflammationem hepatis, rubedinem faciei, aut pustulas in ea decernit.

Sol dominus primæ in sexta, vel dominus sextæ à maleficis afflictus & debilis, facit cardiacas passiones & tremorem cordis.

Venus ita se habens debilis vel à maleficis afflicta, stomachi imbe-

cillitatem adfert, & mulieribus matricis passiones, & difficultates partus, aliaque similia.

Luna eodem modo posita, & à Saturno afflicta, cholicas plerunque passiones, tormina ventris, & dolores intestinorum, præsertim in Virgine aut Libra decernit.

Cæterùm hic animaduertas oportet, in memoratis omnibus læsionum & morborum significationibus, quod si beneficorum aliquis affulserit vel luminaribus, vel maleficis morborum auctoribus, ita tamẽ vt non sit à maleficis supplosus vel in eorum potestate, dictas læsiones futuras mitiores, & morbos facile sanabiles; at si beneficę nullã opem tulerint, magis isthæc mala sæuient.

CAPVT VII.

De vitæ prorogatoribus, & locis prorogatorijs.

DIIVDICATVRO ex Ptolemæi & probatissimorum Astrologorum doctrina de vitæ temporibus sciendũ est, quinque esse in figura cœlesti loca aphetica seu vitæ sustentatiua, in quibus necesse est vt aphæta, qui vitã debet decernere, reperiatur, suntque singula hęc loca cũ horoscopo, qui maximam cum nato conuenientiam habet, radio aliquo colligata: vt domus decima seu Cœli culmen, quod cæteris locis potentius est, & ab horoscopo tetragono radio dissidet: Horoscopus seu ascendens, idest prima domus, quæ post cœli culmen cæteris præstat: vndecima domus quæ hexagono radio intuetur ascendens, septima domus quæ oppositis, & denique nona quæ trinis radijs primam domum aspicit, estque nona domus cæteris omnibus in significanda vitæ gubernatione inferior ac debilior. Iam verò vnaquęque domus exordium capit quinque gradibus æquinoctialibus ante cuspidém seu centrum suum, & desinit gradibus vigintiquinque post cuspidem. Cæterùm excluditur domus octaua à vitæ gubernatione (quæ quod supra terram extet, videri posset admittenda) eò quòd contrariam vitæ actionem habet, mortem enim significat, & nullo cum horoscopo vinculo seu radio copulatur: sic duodecima, licet ipsa etiam supra terram sit, vitam tamen largiri nequit, quod horoscopo inconiuncta sit, & quod planetę iam iam ab Horizonte emergentes & in duodecima constituti à terræ vicinę humoribus impediti, vires suas maximè vitales diffundere nequeunt. Reliquæ autem domus omnes subterraneæ, sola prima excepta, quæ ortui proxima est, à vitæ significatione excluduntur.

Ordo domorum Prorogat. et gubernat. vitæ
Dom. Xa
Ascend. Ia
Dom. XIa
Dom. 7a
Dom. 9

Princip. et fines domorum

Vitæ autẽ gubernator ſeu aphæta eſt vel Sol, vel Luna, vel Horoſcopus Regionis, vel Horoſcopus Lunaris, vel etiam quicunque alius Planeta, qui deficientibus luminaribus dominium vitæ iuxta conditiones iam exponendas, adeptus fuerit. Eligendi verò ſunt vitæ ſuſtentatiui hiſce rationibus.

In genitura diurna præferendus eſt Sol, ſi ille in aliquo dictorum locorum hylegialium reperietur; ſed ſi idem octauã fortaſsè vel duodecimam obtinuerit domum (quas domos ſupra tanquam non vitales reiecimus) tunc Lunam aſſumemus: quæ ſi nec ipſa locum hylegialem poſſederit, recurremus ad illum Planetam, qui in loco vitali repertus, tria minimum ſuffragia ſeu dignitates ex quinque quæ ſunt domus, altitudo, trigonus, finis, & irradiatio, in his tribus locis conditionis diurnæ obtinuerit, nempe in loco Solis, in loco coniunctionis genituram præcedentis, etiamſi proximè anteceſſerit oppoſitio, & in horoſcopo Regionis, qui ad Solem, dominum ſcilicet temporis refertur. Quod ſi neque talis Planeta pro vitæ gubernatore haberi poterit, tunc tandem horoſcopum ſeu gradum aſcendentem accipiemus. Verùm cùm non rarò poſſit euenire, vt plures in genitura diurna ſint aphetæ, vt ambo luminaria & Planetarum vnus, tunc quidem præferemus luminarium illud, quod maiorem habuerit prærogatiuam, tum reſpectu loci hylegialis, tum ſigni in quo verſatur, & quod conuenientiori radiatione cum beneficis copulabitur. Nonnunquam tamen poſtponemus luminaria Planetæ illi, qui trium locorum ſupra memoratorum dominus extiterit, ſi is duas habeat conditiones, nempe vt ſit in potiore loco aphetico, quàm ſint luminaria, & ſit dominus vtriuſque temporis, hoc eſt vt non ſolùm tres dignitates in tribus locis conditionis diurnæ, ſed totidem etiam in tribus locis conditionis nocturnæ obtineat, in loco Lunæ ſcilicet, oppoſitionis præcedentis, & Lunaris horoſcopi.

In genituris nocturnis autem eligenda eſt primò Luna ſi obtinuerit aliquem locorum hylegialium: ſecundò Sol ſi fuerit in prima domo, hoc eſt in illis vigintiquinque gradibus, qui à linea, ſeu cuſpide horoſcopi pro prima domo numerantur, dummodo Luna ſit in loco minùs vitali. Tertio ſi vtraque luminaria à vitæ dominio exciderint, illũ preferemus Planetam, qui in loco hylegiali poſitus tria minimum obtinet ſuffragia in totidem locis conditionis nocturnæ, qui ſunt locus Lunæ, horoſcopus Lunaris (qui conditionem Lunæ ſequitur) & oppoſitio precedens, etiam ſi proximè natiuitatem coniunctio antecedat.

Quarto ſi nullus ex ſupradictis obtinuerit vitæ dominium, tandem vel horoſcopum Regionis aſſumemus, ſi proximè anteceſſerit natiuitatem luminarium coniunctio, vel horoſcopum Lunarem, ſi op-

si oppositio. Postremò vero si neque horoscopus Lunaris sit in loco ad vitam sustentandam idoneo, extremum refugium erit ad horoscopum regionis.

Atque hæc est sententia Ptolemęi de eligendo vitę gubernatore primario seu præcipuo, cui adiungendus est aphęta seu vitæ dator secundarius vnus vel alter: vt exempli gratia sit Sol secundum conditiones supra memoratas vitæ dator principalis, si Luna quoque fuerit in loco vitali, eligemus eandem vnà cum horoscopo Regionis pro vitæ dominatoribus secundarijs; sed Luna existente in loco ad vitam inhabili, solus gradus ascendens secundarius erit vitæ dator; & sic de reliquis etiam Planetis.

Cæterùm hic etiam obseruandum est, semper horoscopũ Regionis in gubernatione vitæ, & in decernendis ægritudinibus efficacem esse, quando per directionem ad infausta Planetarum loca deuoluitur, étsi vel ambo simul luminaria, vel alterutrum eorum hylegialem potestatem obtineat. Quin immo & luminaria ipsa, licet sub terra sint, vel in locis illis, qui supra terram extantes à vitæ gubernatione excluduntur, vt in octaua vel duodecima domo, valent nihilominus ad ægritudines significandas, licet non ad vitam terminandam ex morte naturali; nam eo, qui veraciter est vitæ significator benè se habente, vita quoque nati firma persistit ac salua, permanetque natus incolumis, etiamsi reliqui interea competitores patiantur maleficium. In genere autem locus ille, qui vitæ sustentatiuus est, fortior esse debet, quocunque alio eorum, qui ad hanc dignitatem aspirant. Neque hoc prætereundum est, genesim esse valentiorem pro vita sustentanda, quando plures habuerit aphætas, eosque validos ac robustos, tunc enim vita euadit etiam robusta & diuturna; neque natus facilè nisi ex valida caussa decumbit, prout infra, vbi de directionibus agemus, referemus; neque enim vnicus ille tantùm prorogator, qui potestate reliquos opprimit, & qui in vita gubernanda pondus accipit, dirigẽdus est in caussa vitæ, sed & reliqua loca authentica, quæ de vitæ dispositione aliquantisper participant.

Quòd si verò solus horoscopus Regionis fuerit vitæ princeps, nec à maleficorum radijs infestetur, sed à beneficis auxiliante radio adiuuetur, luminaribus interim validis & à beneficis benè irradiatis, tum quidem vita etiam nati robusta ac longæua esse poterit, præsertim si ipsa luminaria horoscopum benignè aspexerint: ac maxima quidem vis perdiu est Solis, noctu verò Lunæ.

At si aphetæ ipsi debiles fuerint, vita quoque nati debilis erit, quæ tamen longæua esse poterit, prout ipsi aphetæ tardè ad loca anęretica, de quibus paulò post disseremus, delabentur. Solo autem horoscopo imperium vitæ sustinente, & luminaribus interea infęlicibus, ac inua-

inualidis, vita nati leuiſſima de cauſſa ſæpè ſæpiùs abſcinditur, atque eò magis, ſi & horoſcopus ipſe debilis fuerit ac male affectus.

CAPVT VIII.

De locis, qui vitę prorogatoribus occurrunt, & anęretæ ſeu vitæ abſciſſores appellantur.

ANÆRETAE, abſciſſores, ſeu interfectores vitæ in genere dicuntur ij, qui quoties ſignificatori vitæ per directionem obuiam fiunt, vitam nati abſcindere, vel ſaltem graui aliqua noxa ſanitatem eius labefactare poſſunt. Duplicem autem directionem Aſtrologi cum Ptolemęo faciunt, ſicut nos in Canone 42. noſtrarum Tabularum Primi Mobilis ſeu directionum oſtendimus; altera generalis eſt & legitima, quæ à Ptolemæo Actinobolia, ſeu vt alijs lubet, directa, vel in ſignorum conſequentiam directio appellatur, atque hæc communiter omnibus dominatoribus, vbicunque locorum in figura Cœli compertis, conuenit, fitque dum promiſſores, quos in negotio vitæ anæretas, vel abſciſſores vocant, ex partibus ſequentibus ad ſignificatorem vitæ vel alterius cuiuſcumque rei accedunt, & ad illius Horizontem reducuntur, vnde ipſe vitæ dominator in loco ſuo perſiſtens exſpectat perimentium inuaſionem; altera directio particularis eſt, & conuerſa, ſeu in ſignorum præcedentiam, & à Ptolemæo horiæa dicitur, quæ locum habet dominatore vitæ in quadrante Cœli deſcendente conſtituto inter Cęli culmen & Horizontem occiduum, & vnicum tantummodo interemptorem habet, gradum occidentis ſcilicet; de qua fuſiùs egimus Canone 48. dictarum noſtrarum Tabularum, vbi opinionem noſtram de praxi huius directionis, exploſa Cardani ac Valentini Naibodæ ſententia, attulimus, quorum poſtremus, Naiboda ſcilicet, in Commentarijs ſuis ſupra Ptolemæi Quadripartitum, in eandem fuſiùs ac prolixiùs ſcribit ſententiam, quam in commentarijs ſupra Alcabitium attulerat; ac denique parum de hac Ptolemæi directione ſatiſfactus, allatis nonnullis inconuenientibus, quæ ex eadem emanant, hiſce verbis ſermonem vniuerſum concludit: Vnde fortè non iniuria quis ſuſpicari poſſit, iſta quoque Ptolemæi adiectiua & ablatiua habere quandam perplexionem haud abſimilem adiectionibus & ablationibus illis, quales Arabes ſuo Alcocodæo circa vitæ tempora colligenda aſſignarunt. Hæc ille. Atque vt ingenuè fatear quod ſentio, exiſtimo ego additiones illas & ablationes in directione conuerſa, ineffi-

caces

caces & vanas esse; simplicem tamen aphætæ descensum ad gradum occidentis effectum aliquem producere nequaquam ambigo; sed directio huiusmodi simplex nihil aliud est, quàm horoscopi Regionis ad oppositum aphætæ deuolutio, eritque hac ratione vna sola directionum species.

Huius itaque legitimæ directionis interemptores dupliciter diuiduntur, alij enim sunt generales abscissores, qui vbicunque reperti fuerint, vim perimendi retinent, & occidunt per se generaliter, licet nõ necessariò semper, & hi sunt octo: nempe duo corpora maleficorum planetarum Saturni & Martis, duo opposita eorundem, & quadraturę tum dextræ tum sinistræ amborum: alij sunt interemptores speciales, qui per se generaliter non occidunt, nisi adhibita aliqua certa conditione, & hi sunt de sententia Ptolemæi, primò quidem maleficorum Saturni & Martis hexagoni & trigoni aspectus, accedentes ad naturã tetragoni respectu ascensionum Aequatoris; & quidem hexagonus, si inciderit in signa longarum ascensionũ, in parte Cęli ascendente, adeò deprauatur, vt in naturam tetragoni degeneret; & trigonus in eadem parte ascendente in signis breuium ascensionum, quadrati etiam ingenium suscipit. Sic in parte Cœli descendente hexagonus in signis longarum descensionum, & trigonus in signis breuium descensionum in tetragonum deriuant. Nos autem magnifacimus ipsas tetragonas radiationes perfectas in Aequatore sicuti docuimus in nostris Directionum Tabulis Canone 40.

Secundò possunt etiam ijdem aspectus maleficorum sextilis & trigonus interimere, etiamsi ab Aequatore non deprauentur, nec in quadrati naturam degenerent: vt si maleficus ille fuerit dispositor mortis, hoc est octauæ domus dominus, vel in eadem per præsentiam repertus, vel etiam in sexta aut septima domo positus: præterea si fuerit idẽ maleficus aphætæ inimicus vel ratione signi, vt quando ab initio aphæta & anæreta fuerint in aspectu opposito vel quadrato, siue in antiscio aut partibus inuicem imperantibus & obedientibus: adhæc quando memorati aspectus, sextilis ac trigonus scilicet, cadunt prope antiscia tum primaria tum secundaria eorundem maleficorum: primaria autẽ antiscia sunt, quæ in eundem parallelum cum Planeta incidunt, & hæc propriè antiscia appellantur; secundaria verò, quæ cadunt in diuersos parallelos æquali spatio ab æquatore remotos, & aliter dicuntur imperantes & obedientes partes.

Plurimum etiam possunt ijdem sextiles ac trini radij in genituris debilioribus, in quibus vnus tantùm, & debilis est vitæ significator, & non raro vitæ discrimen mortemque etiam adferunt: ijdem tamen aspectus in Aequatore assumpti licet interimere fortasse nequeant, grauem nihilominus noxam & periculum inferre abundè possunt.

Tertiò

Tertiò habent & antiſcia maleficorum vim inimicam ac hoſtilem, nec ægritudines ſolùm ac externa pericula, ſed mortem etiam quandoque inferunt, id quod nos ipſi ſæpiùs experti ſumus. Partes autem imperantes obedientesque, quas ſecundaria antiſcia appellamus, malæ quidem ſunt ac noxiæ, ſed minùs poſſunt, quàm antiſcia.

Hinc eſt, quod tetragonæ maleficorum radiationes, quę circa medietates dodecatemoriorum fixorum incidunt, vt ſunt ♉ ♌ ♏ & ♒ efficaciores ſunt cæteris quadraturis, & certiùs mortẽ inferunt propter conduplicationem malignitatis, quod in dictis medietatibus etiã antiſcia concurrant.

Quartò connumeratur inter abſciſſores quadratus proprius aphętę cuiuſcunque tam in Zodiaco, quàm in Aequatore: necnon & ſextilis eiuſdem longus ac trinus breuis, ab Aequatore ita deprauati, vt quadrato ſint viciniores. Aphætam autem intelligo quemcumque, qui hylegialem adeptus ſit poteſtatem, ſiue is Sol fuerit, ſiue Luna, ſiue horoſcopus Regionis, ſiue Lunaris, vel etiam quicunque alius Planeta, cui tale dominium ceſſerit.

Quintò ponit Ptolemæus locum ſeu corpus Solis pro peremptore, ſi id Lunæ vitam ſuſtentanti occurrerit. Neque id caret ratione, luminaria enim diſtinguuntur ſectis aduerſarijs. Verùm enimuero etiamſi corpus Solis Lunam perimat, tetragonus tamen eiuſdem, ſeu diameter, ſiue etiam antiſcium ægritudines tantum comminantur. Nec Lunæ ſolùm obeſt Solis aſpectus ſeu corpus, ſed horoſcopo etiam & cuicunque alio vitæ ſignificatori, tum verò maximè, ſi à radice Sol ipſi aphætæ aduerſabitur, vel amicitiam contraxerit cum domo mortis, vel in eandem fuerit, vel etiam à maleficorum aliquo ſiue per pręſentiam, ſiue per radium malignum diuexabitur.

Sextò Luna fit interfectrix tum horoſcopo Regionis, tum Soli, ſecundum Auenefram, ob ſectæ diſcrepantiam; dictus enim horoſcopus Solis naturam ſequitur. Quinimò idem ille aſſeuerat, Lunam infeſtis Solis imbutam radijs omnem alium ſignificatorem perimere, maximè ſi octauæ domus dominium acceperit, aut in eadem præſens fuerit.

Septimò Mercurius poteſt etiam fieri anereta, dum malefici naturam induit. Acquirit autem Mercurius ingenium maleficum, quando corpore vel radijs alicui maleficorum commiſcetur, ſiue cùm reperitur in eodem circulo poſitionis cum ſtella fixa violenta, aut eſt in malefici poteſtate, aut hoſtili radio dominatori vitæ configuratus, aut etiam in contrario ſigno ſuæ domus, aut altitudinis, aut etiam retrocedens.

Octauò nodi Lunares ac præcipuè Auſtrinus, quem vulgò caudam Draconis dicunt, auctore eodem Auenefra, perimunt Lunam, non autem alios ſignificatores; & conſtat experientia ipſum nodum Au-

strinum obtinere vim noxiam, & non solum Lunam sed etiam Solem, aliumve quemcunque vitæ significatorem per directionem offendere.

Nonò stellæ fixæ, quæ de maleficorum natura sunt, vim interemptricem obtinent, vt sunt Pleiades, Hiades, quarum præcipua est, quam dicunt Palilitium, seu Aldebaran, Hercules, Cor Scorpij, seu Antares, Caput Gorgonis, Bellatrix, Lanx Austrina, & aliç nonnullæ de natura maleficorum. Tanto autem certiùs perimunt, quanto propiùs ipsi significatori occurrerint, respectu deuiationis ab Ecliptica, vt si fuerit vtriusque, tum aphætæ, tum fixę, eiusdem affectionis & quantitatis latitudo, vel potius declinatio, tunc enim per eundem parallelum feruntur. Porrò cor quoque Leonis, quamuis in cæteris caussis, vt ait Naiboda, prosperitatem faciat, in caussa tamen vitę, propter caloris exuberantiam ad perimendum confert, id quod nos ipsi sępius in pueris experti sumus, quibus dicta stella parum ab Horoscopo distabat, luminaribus extra loca vitalia incidentibus.

Postremò addunt tum Arabes, tum alij nonnulli scriptores superioribus omnibus alios adhuc interfectores, vt sunt termini seu fines Planetarum, quos & Ptolemæus considerandos esse præcipit, non quidem vt abscissores, sed prout hic vel ille Planeta dominium in illis obtinet, vt suo loco dicemus; deindę cuspides domorum seu stationum Cœli infœliciũ, quæ sunt octaua, sexta, duodecima, & septima; his addunt domus quartæ cuspidem, si aquea sit & infortunata. Præterea etiam harum domorum dispositores vim perimendi obtinere volunt, quod incertum est, nec recentioribus Astrologis probatur. Cæterùm cuspidem quartæ domus, quam imum Cœli, seu foueam Planetarum appellant, ad interimendum plurimum valere, vt permulti affirmant, sic obseruantibus manifestum fiet; atque sic etiam dispositorem octauæ, aut Planetam in octaua compertum, maximè si is fuerit aliquo affectus infortunio; cui sententię subscribit Naiboda in Commentarijs supra Quadripartitum Ptolemæi.

Sed & hoc coronidis loco est adijciendum, nempe anæretas illos, qui alioquin in robusta ætate, & in validis genituris interficiendi vim non obtinent, in senecta tamen & genituris debilibus euadere satis efficaces ad perimendum. Sed nunc de conditionibus, quæ anæretæ, vt certiùs interimat, inesse debent, agamus.

CAPVT IX.

De distinctione malorum occursuum, qui vitæ prorogatoribus contingunt.

ENARRATIS hucusque abscissoribus vitæ simplicibus, restat vt explicemus, quæ directiones prorogatorum vitæ ad abscissores validæ sint ac efficaces ad vitam terminandam: quæ verò ad insultus graues inferendos: & quæ denique leui tantum ægritudine afficiant.

Supradicti itaque interfectores, alicui vitæ significatori obuiam facti non semper absolutè possunt interimere, sed tunc solùm cum afflicti, seu malè affecti fuerint, vt si directio incidat in terminos maleficorum, vel si illi successerint proximè radij alterius malefici, beneficis à loco interfectorio absentibus, vel si malefici inimicitiam cum apheta seu loco interemptorio contraxerint, aut eiusdem loci dominium obtinuerint. Sic si maleficus, corpore significatori vitæ occurrens, validus à Sole fuerit & angularis, ac peregrinus, seu infortunatus deiectione domus vel altitudinis, validissimus erit ad perimendum.

Et si contigerit directio in loco malefici opposito, atque si ille proprio loco dignitate aliqua pollebit, tunc etiam potentissimus erit ad nocendum, eò quod loci peremptorij euadit inimicus. Sic etiam, si maleficus extiterit in aliqua suarum dignitatum, & occursus eius per tetragonum fiat in loco suæ deiectionis, maligna erit constitutio; vt si Mars fuerit in Ariete, & directio sit ad tetragonum illius in Cancro; vel contrà, si fuerit cadens à dignitate, & directio fiat in loco suæ dignitatis, vt si Marte existente in Libra, occursus ad tetragonum illius fiat in Capricorno.

Sed & malefico dignificato occursus in loco, vbi ille dominatur, perniciosus est (minus tamen quàm in supradictis casibus) vt si Mars Capricornum possideat, & tetragonus eius obuiam fiat significatori vitæ in Ariete. In vniuersum enim malum est, maleficum dominari in loco interemptorio: peius, si eidem erit inimicus; nam maleficis inten sè nocituris conuenit infortunium; minùs verò nocituris, in proprio loco dominiũ; atque hac ratione occursus corporeus malefici in propria dignitate constituti minùs malus est, quàm si idem esset peregrinus, seu cadens à dignitate: omnis.n. Planeta domum seu altitudinem suam tuetur ac custodit, non autem euertit. Iam verò si supradictis

conditionibus adſint & alia infortuniorum teſtimonia, vt ſcilicet aphæta ſiue vitæ prorogator etiam ipſe infelix ſit, inualeſcet directionum malignitas: vt ſi aphæta ab initio anæretæ aduerſabitur, aut ſi locus in quem cadit directio, eidem vitæ prorogatori erit contrarius. Sic Soli occurrens locus interemptorius in Libra vel Aquario, Lunæ in Capricorno & Scorpio infortunium auget.

Cæterùm quinque ſunt conditiones, quæ vim locorum perimentiũ inhibere ſolent & impedire, ne ſempre occidant. Prima ſi in benefici alicuius, Iouis ſcilicet ac Veneris terminum incidat directio.

Secunda, ſi beneficus corpore vel radijs loco interemptorio ſecundum ordinem ſignorum ſucceſſerit, dum tamen non excedat illa diſtantia beneficorum à dicto loco, metas ſuorum orbium, vt ſcilicet Iupiter non abſit plus gradibus duodecim, & Venus plus gradibus octo. Verùm hic obſeruandum eſt, beneficum, qui ratione terminorum, vel etiam corpore aut radijs auxilium tulerit, ſi debilis ſit vel aliquo modo infœlix, aut afflictus, aut cognationem cum morte habuerit, vel nullam exilem opem ferre: at ſi contrà potens fuerit ac dignitate pollens, plurimum adiuuare. Neque aſpernanda eſt benefici opera, ſi locum directionis proximè anteceſſerit, eoque magis, quo vicinior ipſi loco fuerit.

Tertia conditio eſt, ſi vitæ domini locum anæretæ ab initio benignè reſpicientes diſponant, aut etiam in loco directionis dignificentur. Expedit enim ſaluantes ſtellas tam in proprijs, quàm in peremptorijs locis dignitatem obtinere.

Quarta eſt, cùm prorogator & interfector diuerſam habent latitudinem, tunc enim promiſſor fertur, ſecũdum motum directorium, per circulum æquatori parallelum, & diuerſum à circulo ſignificatoris; ac proinde debilitatur effectus directionis, quæ eò erit efficacior, quo viciniores fuerint hi circuli, & efficaciſſima, ſi per eundem circulum tum promiſſor, tum ſignificator incedat, vt quando eiuſdem affectionis obtinent ambo declinationem. Qua de re egimus Canone 52. Tabularum Directionum.

Quinta ac poſtrema cõditio eſt, ſi interfector fuerit ſub Solis radijs, tunc.n. nihil ipſum virium obtinere teſtatum reliquit Ptolemæus, cui Cardanus, Naiboda, & plerique omnes hucuſque Aſtrologi vnanimi conſenſu ſubſcribunt. Nos autem experimentis quàmpluribus didicimus, interfectorẽ radijs Solis inuolutum, vim obtinere noxiam, eiuſq; radios vitę prorogatori obuiantes pericula & ęgritudines inferre, rarò tñ mortem, niſi natiuitas debilis ſit, & alia conſpirent infortunia.

Diſtinguuntur autem occurſus mali in peremptorios ſimpliciter, in gradarios, ſeu ſcalares, & in tranſitorios.

Peremptorius abſolutè eſt ille occurſus, qui penitùs & ſine contro-

uerſia vitam abſcindit , vt quando exacerbata ſunt omnia loca peremptoria rationibus ſupra expoſitis, vel etiam quando eadem ab vtriuſque generis lumine , primario ſcilicet ac ſecundario infecta ſunt, hoc eſt quando vitę prorogatores perueniunt per directionem ad loca peremptoria, quæ partim à lumine primitus (ab initio ſcilicet naſcendi) impreſſo ſunt infeſtata, vt ſi à maleficis damnentur, & à beneficis deſerantur: partim à lumine ſecundario ſeu ſuperueniente ad exitum anni ſcilicet deprauantur, hoc eſt in reditu Solis ad ſuum initium, de quo paulò poſt; in quo ſi damnentur loca vitalia, & à locis peremptorijs abſint beneficæ, penes planetarum tranſitus ſcilicet & progreſſiones annuas, erit occurſus ille ſiue directio validiſſima. Exempli gratia ſi in releuatione anni alicuius, in quem maligna incidit directio, luminaria à maleficis aliqua ratione affligantur, per ingreſſum, vel tranſitum, vel per progreſſionem annuam; nec beneficæ, in eodem anni redditu, reſpiciant loca interemptoria, ad quæ ſignificatores vitæ per directionem proceſſerunt, tunc quidem mors certa, ex coniecturis Aſtrologicis, eſt exſpectanda.

Gradarius ſeu ſcalaris concurſus contingit, quando non omnia loca peremptoria ſunt penitus exacerbata à lumine primario, ſed aliqua tantum; & ſic etiam quando à lumine superinducto hoc eſt in anni reditu, non ſunt infecta abſolutè loca vitalia & peremptoria, ſed aliqua tantum & leuiter: tunc enim occurſus ille periculoſas infert ægritudines, & ambiguas, ita vt æger nunc ad ſalutem pendere, nunc mortis indicia monſtrare, nunc grauiſſimis conflictari accidentibus videatur, adeò vt quem finem ægritudo habitura ſit, in controuerſia ſit. Terminabit autem ægritudo ad ſalutem, ſi teſtimonia beneficorum præualuerint maleficis ægritudinem inferentibus; contra verò interibit natus, ſi maleficæ ſuperabunt beneficas vel potentia, vel teſtimoniorum ſuffragijs. Qua in re ſagax periti Medici, & Aſtrologi iudicium & induſtria requiritur.

Tranſitorius denique occurſus accidit, quando loca ipſa peremptoria non ſunt afflicta ab initio, nec in anni reditu infecta ſunt loca præcipua; vitalia ſcilicet & peremptoria, ſed potius beneficæ iiſdem auxiliantur, tunc enim huiuſmodi occurſus languores ac leuia nocumenta, & ægritudines citò terminandas adducunt, prout eorundem occurſuum fert conditio.

Non eſt autem ſilentio inuoluendum, poſſe nonnunquam vel Medici imperitia, vel malo ægroti regimine, vel ex alio aliquo accidente externo, tranſitorium occurſum conuerti, & tranſire in gradarium grauem; cum nihil aut certè parum diſtet tranſito-

rius

rius à gradario leuiore; & similiter posse gradarium occursum interdum assumere vires, & permutari in peremptorium simpliciter ijsdem de caussis.

CAPVT X.

De colligendo tempore ægritudinum vel mortis ex directionibus infaustis.

TEMPORIS quantitas seu annorum numerus, quo interemptor quicunque obuiam fit vitæ prorogatori, sumitur ex interuallo vtriusque, penes æquinoctialis tẽpora inter vtrumque interiecta secundũ Sphæræ ascensiones, iuxta situm seu eleuationem poli supra circulum positionis ipsiusmet prorogatoris. Quæ res quoniã satis prolixè à nobis est petractata in Directionum Tabulis, non amplius hic de eadem verba faciemus; sed studiosos eò remittimus, vt directionum doctrinam, quæ præcipuum totius Astrologiæ fundamentũ est, nauiter ac sedulò addiscat. Quantum autem temporis correspondeat singulo gradui Aequatoris, id etiã in dictis Tabulis Canone 49. definiuimus, sed cum post illud temporis, quo Tabulæ nostræ Directionum euulgatæ sunt, Serenissimus ac optimus Mantuæ ac Montisferratis Dux VINCENTIVS GONZAGA, inter Principes Italiæ liberali munificentia ac splendore erga liberales artes, & præcellentes animi dotes, ac summa quæque ingenia, comprimis conspicuus, cuius tot in me extant singularis munificentiæ beneficia, vt quacunque ratione grati animi officiũ, imò iustissimũ obsequium declarare pro virili nunquã sim destitutus, cum, inquã, is clemẽtissimè ac humanissimè mihi indulserit, vt doctissimũ Valentini Naibodæ Erphodiensis, Mathematici, & Astrologi longè eruditissimi opus, quod manuscriptũ Dux ipse thesauri instar possidet, diligentius, per summũ otium domi meæ euoluerem; non parum gauisus sum, vbi ex mente dicti auctoris, naturalem dirigendi modũ, secundũ Ptolemæũ, penes circulos positionũ instituendũ esse (id quod meæ sententiæ, quã super hac re in dictis Directionũ Tabulis euulgaui, consonũ est) nõ autẽ per horaria tẽpora, vt Cardanus, Stadius, alijque nonnulli hactenus fecere animaduerti. Atque cũ idem Naiboda in opere supradicto probare conetur temporis mensurã in directionibus esse de mente Ptolemæi iuxta medij motus diurni Solis quantitatẽ, ideò rem longè gratissimã studiosis facturum me sum arbitratus, si à Serenissimo Duce exorarem, vt quæ

eius est humanitas & erga liberales artes beneuolentia benignè mihi concederet, vt integram Naibodæ de hisce duabus controuersijs disputationem, sub finē huiusce tractatus adiungerem & publici iuris facerē. Quod cùm facilè à Principe erga nostra studia optimè affecto exorassem, nō dubito, quin eidē in acceptis relaturi sint studiosi, quicquid ex hac Naibodæ opinione vtilitatis sunt percepturi.

CAPVT XI.

De reuolutionibus annuis rectè hoc sæculo instituendis.

QVONIAM superius Capite nono de annuo Solis reditu, seu reuolutione tāquàm summè necessaria, & cū directionibus coniungenda, vt quæ earūdem effectus vel aggrauet, vel leniat, mentionem fecimus, non ab re fore iudicamus ea de re nunc ex instituto disserere. Est autem reuolutio annua, Solis ad epocham seu locum suum, quem ab initio nascendi obtinuerat, reuersio, idque ad certum tēporis momentum, quod ex recentissimo præstantissimi ac nobilissimi Tychonis Brahe calculo, qui palmam in hoc genere obtinet, docebimus inuestigare. Enimuerò quàm aliàs tradidimus Copernici rationem, hanc erroneam esse in Progymnasmatū primo Tomo Tycho ipse cum fundamento demonstrauit. Cæterū magnifaciendā esse Solis ad natalitium locū reuolutionē, quotidiana docet experiētia, & Ptolemęus in fine Capiti vndecimi sui Quadripartiti admonet. Arabes autem, alijque Astrologi præteritorū temporum, tantum tribuebant reuolutionibus, vt non dubitarint integra de illis volumina conscribere; quorum tamen plerique omnes multa profana ac superstitiosa huic arti immiscuere, à quibus eandem pro virili, quantum ad Medicinam attinet vindicare statuimus. Scripserunt autem antea de reuolutionibus Hermes, Abenragel, Bonatus, Albumassar, Gauricus, Iunctinus, Bonincontrius alijque.

Constructurus itaque reuolutionem alicuius anni recurre ad Tabellam primam Reuolutionū Solis positam in primo Progymnasmatū Tychonis tomo, pagina 108. in quam ingredere cum annis completis, ad quos reuolutionem desideras, vel simplici vel duplici ingressu, sub signo conueniente, & colliges horas & minuta, quæ semper addenda sunt horis ac minutis à meridie numeratis in radice, vt proueniat momentum temporis, quo Sol ad suum initium restituitur. Quòd si ag-

grega-

gregatum exceſſerit vigintiquattuor horas, totidem ab illo detrahes, & reſiduum reſeruandũ eſt pro tẽpore reuolutionis: quod an ſit eiuſdem diei radicis, an verò ſequẽtis ex Ephemeridũ inſpectione ediſces: & ſupputatis inde ad tempus inuentũ locis planetarũ, ac figura cœleſti, vt moris eſt, erecta reuolutionem conſtitueris. Hoc tamen obſeruato, vt ſi Sol non fuerit in initio alicuius ſigni, ſed aliquot gradus in eodem proceſſerit, tunc quidem, vt exacta fiat operatio, ingredieris Tabulã ſuperius memoratam cũ initio illius ſigni, quod Sol obtinet, & obſeruata differentia horarum & minutorum, quę ad ſequens ſignũ excreſcit, accipies partẽ proportionalẽ, vt moris eſt, pro gradibus Solis; quam vbi adieceris primo numero cũ principio ſigni Solis obſeruato, exactum temporis momentum pro reuolutione adeptus fueris.

Subſeruiet autem dicta Tabella abſque graui errore tum pro ſæculo præterito, tum etiam pro tẽpore venturo, ab anno ſcilicet 1500. vſque ad annum 1700. vt ipſe Tycho affirmat.

Sed hanc Tabellam Deo volente, in noſtris Ephemeridibus iam ſub prælo verſantibus, pro commodiore vſu reponemus.

CAPVT XII.

De qualitate, & effectibus reuolutionum annuarum, quoad vitam nati, ac valetudinem.

CONSTRVCTA reditus Solis ſeu annuæ reuolutionis figura perpendenda erit diligenter & cum radice conferenda, necnon & cũ directionibus & progreſſionibus annuis, vt exactius iudicium de vita & valetudine nati ferri queat; quod vt ritè fiat, hæc imprimis obſeruanda ſunt.

Primùm in genere obſeruetur luminarium ſtatus; an ſcilicet illa à maleficis ſtellis commaculata ſint abſque beneficarũ auxilio, nã tunc infœlicẽ obnunciant annum, dũ tamen Luna ingreſſa non fuerit in locum, quẽ beneficus Planeta in radice corpore vel ſalutari radio occupabat: neque etiã benefica tranſitũ fecerit per ipſiuſmet Lunæ locum radicalẽ, ſi quidem tunc lenietur valdè mala illa luminariũ ſignificatio. Quod ſi luminaria ipſa fuerint à maleficis libera, & beneficis ſtellis configurata, tunc optimã decernunt nati valetudinẽ ac tranquillitatẽ, dũmodo non adſint alia infortunia, vel ex ingreſſu maleficorum in loca luminariũ radicalia, vel ex ingreſſu luminarium in loca radicalia ipſo-

ipsorum maleficorum. Enimuerò malum est, maleficũ aliquem in reuolutione occupare locum Lunæ radicalem, vel illum ex diametro, tetragono, vel antiscio lædere; sic Lunam ipsam in reuolutione inueniri in loco, quẽ maleficus corpore, vel radio noxio, vel antiscio in radice obtinebat. De Sole autem, cuius respectu fiunt reuolutiones, in confesso est, quod dum affligitur à malefico in reuolutione, necessario dictus maleficus vel corpore vel quadrato, vel opposito locum Solis impugnabit.

Secundò aspiciendum est, quomodo se habeat dominus horoscopi radicis in figura reuolutionis, nec non etiam dominus horoscopi ipsiusmet reuolutionis, an scilicet vnus & idem planeta, & is beneficus, vtrique horoscopo præsit ac dominetur, an verò duo. Quod si duo, optimum erit ambos societate aliqua vel ratione signi, vel irradiationis coniungi. Præterea, si ijdem ponatur in locis figuræ laudabilibus, hoc est in angulis (præterquam in septima) vel etiam in alijs domibus conuenientibus optimè se habebunt, præsertim si fuerint dignificati, & à maleficis liberi. Quod si sextam, septimam, octauam, vel duodecimam possederint, significabunt vel malas valetudines, vel angustias, & tribulationes, tum verò maximè si etiam alia accesserint infortunia, & si domus illa, quam obtinent, ab initio nascẽdi, fuerit malè affecta. Horoscopus autem reuolutionis conueniens erit, si fuerit è signis in bono figuræ radicis loco collocatis, & bene affectis; disconueniens verò si fuerit signum sextæ, septimæ, octauæ, vel duodecimæ domus radicis, & si eadem domus infortunium aliunde sentiat. Quod si fuerit idem horoscopus reuolutionis cum illo radicis, aliquid promissum in genitura eueniet, & longè maius ac certius, si etiam Luna reuersa fuerit ad locum natalitium, vel si dominus horoscopi radicis aliqua ratione in redditu annuo configurabitur cum loco eiusdem radicali.

Tertiò consulendus est dominus anni, qui erit semper dispositor signi annuæ profectionis, ad quod horoscopus ad initiũ illius anni pertingit. Hic autem si fuerit fortunatus, & in bono figuræ reuolutionis loco positus, necnõ etiam in radice fœlix, testimonium præbebit prosperitatis nati ac bonæ valetudinis. Contra verò si fuerit maleficus, & in vtroq; cœli themate malè collocatus, patietur natus aduersa pro magnitudine vel paucitate infortunij. Incipit autem dominus anni vires & ius suum exercere, quando progressio annua pertingit ad initium signi illius, cui ipse dominatur, quod fit vt dominium non ad anni principium, sed nunc tardius, nunc citius immutetur; dum tamẽ horoscopus non fuerit in initio alicuius signi. Conducit autem ad statum meliorem, si dominus horoscopi radicis simul euadat anni dominus; & optima erit conditio, si idem in horoscopo reuolutionis imperium teneat, & in conueniente Cœli loco statuatur.

Dnus Anni ē semper dispositor signi annuę profect ad qd horosc ad initiū illius Anni pertingit.

Quartò perpendenda est figura reuolutionis in genere perinde ac si foret aliqua genesis: significant enim aliquid planetæ in figura reuolutionis, respectu domorũ, in quas incidunt, licet debilius ac leuius, quàm in radice, & non nisi pro illo anno, & in cõparatione ad radicẽ: vt exempli gratia si in sextã domũ reuolutionis inciderint malefici, ægritudines quidem sed leues indicant, dũmodo adsit in radice significatũ, & sic de alijs. Planeta namque in reuolutione augere vel imminuere potest significata radicis, auertere autem nequaquã. Vnde si contrarium aliquid & alienũ à radice significauerit, vmbram potius suæ significationis, quàm effectum producit. Benefici autẽ angulares in annuo reditu ac fortes prosperitatem ac bonã valetudinem nati indicant, cæteris non repugnantibus: infortunæ verò ita positæ, & maximè in horoscopo malum, seu ægritudinem obnunciant, pro natura signi, quod possederint, & pro significato in radice.

Cardanus affirmat, omnem reuolutionem, in qua planetæ sunt contrario modo dispositi statui radicis, etiamsi bene disponantur, malam esse, & periculũ ingens denotare, vt si in genitura planetæ omnes sint sub terra, & in reuolutione inciderint supra terrã vel contra; sic si in radice omnes planetæ fuerint cadentes à domibus, & in reuolutione in suis domibus; nec non si fuerint in genesi planetæ omnes retrogradi, in reuolutione verò directi, & contra. Deterioris autem erit conditionis hæc permutatio, si constellatio bona radicis in malã & infœlicem reuolutionis conuertetur.

Verùm si reuolutio fuerit absolutè similis radici, bona erit vt plurimum, & tunc magni aliquid, à genitura antea promissum erit exspectandum.

Quintò per Canonẽ 50. nostrarum Tabularum Directionũ elicies in genitura Zodiaci partes illas ad quas singuli significatores vitæ anno illo, cuius reuolutionẽ perpendis, peruenerint: & per Canonẽ 53. addisces signa, ad quæ eorundẽ significatorũ annuæ progressiones fuerint deuolutæ. Deinde videndũ est, vtrũ in partibus illis per directionem sumptis, sint vel corpora, vel radij quicunq; tum beneficorũ tum maleficorũ; quorum radiorum auctores, hoc est natura illorum ac vires diligenter sunt examinandæ, necnon & finiũ, in quos directio incidit, dominatores sunt perpendendi: & horũ omnium significationes cum progressionibus iã dictis, & cum figura ipsius reuolutionis conferendæ. Enimuerò planeta ille, ad cuius corpus vel radios significatoris peruenit directio, chronocator generalis & præcipuus dicitur; dominus autẽ terminorum seu finium ipsius directionis, particeps domini appellatur: & horũ duorum natura qualitatẽ ipsius directionis, malanè sit an fœlix, declarabit. Efficacia autẽ eiusdem ex robore vel debilitate significatoris vitæ & promissoris seu radiorum domini colligitur

Chronocator qui dicatur.

ligitur. Atque cum significator fortis est ac robustus, promissor verò debilis & inualidus, minus nocet mala directio; at significatore existête debili, ac promissore malo ac valido, praua erit directio, & ad labefactandas nati vires efficacissima. Porrò præcipua directionis vis ac robur illo anno maximè, in quē exactè incidit, natum occupat ac maximè viget; impressio autē per directionem facta tantisper perdurat, quousque planetæ illius, qui promissoris officio fungitur, meta orbis extendatur, dummodo intra easdem metas non successerit promissor alius priori significationem derogans.

In genere autē Martis effectus validi ac potentes breuiores sunt, solent enim eodem anno, quo significator ad corpus vel radios eiusdem fertur, terminari: verùm infortunia à Saturno illata diuturniora sũt, & ad annos aliquod producuntur. Quamobrem si generalis chronocrator, & collega eiusdē seu finium dominus illo anno, quo fit reuolutio, fuerint benefici, bene dispositi, & nulla ex parte ab infortunijs supra nominatis infœlices, prosper erit annus ille & natus optima fruetur valetudine: at si ijdem fuerint malefici & infortunati, contrariũ eueniet. Tum cum his conferantur profectiones, quæ si bonæ sint directiones fœlices promouent & adiuuant, infœlices verò ac malas debilitant & aliquo modo labefactant: at si malæ sint directiones bonas contaminant, malas autē peiores ac perniciosiores reddunt, quibus si accesserint aliqua ex infortunijs supra memoratis, virus augent, & ad nocendum potentiores euadunt: siquidem videmus indies directiones ipsas per se minus esse validas ac potentes, nisi à progressionibus annuis & transitibus planetarum adiuuentur; progressiones verò & transitus sine directionibus parum posse, & exiles ac vmbratiles quodãmodò effectus producere. Cæterùm si in reuolutione illius anni, in quē exacta cadit directio, significator ad locum promissoris, vel hic ad locũ illius redierit, promissor autē ipse seu significator vel corpore, vel radio aliquo ibidem præsens fuerit, effectus vtriusque, directionis scilicet, & reuolutionis erit efficacissimus.

Sexto considera planetas, qui vel corpore vel radijs per loca illa Zodiaci, ad quæ directiones vel progressiones significatorũ vitæ illo anno pertigerint, discurrũt: qui si fuerint benefici bonam indicant illo anno valetudinem, si malefici aduersam. Validiores autem sunt transitus per loca directionum, quàm per loca progressionum annuarum. Porrò transitus etiã ipsi extra reuolutionis initia aliquid, licet minus operantur: quippe si planetæ benefici per horoscopi aut significatorũ vitæ loca trãsierint, faustus erit trãsitus, si malefici infaustus. Sic ēt in reuolutione trãsitus dñs ascēdentis super loca genituræ malefica, malus est, super benefica bonus, tũ verò maximè, si locus ille hoc est planeta maleficus vel bñficus in reuolutione progatiuã aliq̃ obtinuerit.

Iam verò transitus mali in specie coniungendi sunt directionibus pro inueniendo mense ac die, quam proximè futuri mali vel ægritudinis. Occurrente enim directione aliqua infœlici, diligenter examinandi sunt mali planetarum transitus illius anni, atque eorum maximè, qui ad directionem ipsam pertinent. Addunt autẽ nonnulli profectiones etiam mẽsurnas & diurnas, quæ cum directione aliqua cõueniũt; de quibus nos in Directionum Tabulis egimus. Sed hac in re summo iudicio est opus, quod in anno quocunque plures cõtingant infausti transitus, qui directionem ipsam possunt deprauare.

Septimo si progressio horoscopi, vel Solis vel Lunæ peruenerit ad locum, quem maleficus quispiam in radice per pręsentiam vel hostilem radium infestauit; atque ipse maleficus in reuolutione eundem locũ malignè respexerit, iudicium est ægritudinis vel angustiæ animi, seu alterius periculi, pro natura ipsius malefici.

Octauò & vltimò Eclipsis vel cometes, quæ vel in annuæ reuolutionis initio, vel post contigerit, super gradum Solis proximè, vel Lunæ, vel horoscopi, mala est & nonnunquam lethalis, & ad mortem inferendam sufficiens, pręsertim si luminare offensum hylegialem potentiam, hoc est vitæ dominium obtinuerit. Sed & idem eueniet, si cometes vel eclipsis acciderit in loco directionis cuiuscunque vitæ significatoris: aiuntque alij malum etiam esse, si occurrerit in horoscopo reuolutionis, vel in loco Lunæ eiusdem.

CAPVT XIII.

De conijcienda qualitate ægritudinis vel mortis ex mala directione.

SVPRA Capite octauo recẽsuimus complures anęretas, qui vel ad inferendas ægritudines, vel ad vitam terminandam sunt idonei: sed de qualitate ægritudinum ab anæretis illis prodeuntium, & de mortis causa nihil egimus, idq; eo consilio, vt ea premitteremus, quę ad sequentium maiorem intelligentiam facerent. Vt igitur iam cognoscamus, cuius speciei sint ægritudines, ac mala quæ ab vnaquaque directione proueniunt, consulendus erit locus, vbi fit occursus, idest ipse promissor: qui vel erit corpus vel radius alicuius planetæ, vel antiscium: & hic quidem planeta principalis ægritudinis, vel mortis author existet: cui si alius vel corpore, vel radio proximè successerit, is etiam pro qualitate mortis, vel ægritudinis decernenda erit assumendus, ita tamen vt summum imperium

Author Morbi est Promissor, qui principalis et qui secundarius

hac

hac in re primario auctori, ſeu promiſſori concedamus. Quin immò omnis Planeta, qui ſuperioribus aliquo pacto configuratur, & finium loci directionis dominus eſt, variandæ qualitatis ægritudinis, vel mortis facultatem non contemnendam habet. Horum itaque omnium proprietates adinuicem commiſcere & contemperare conuenit, coniungendo etiam naturam loci ſeu ſigni, vbi cadit directio, & propriã ſignificationem, quam ſortiuntur Planetæ in radice tum reſpectu loci figuræ, tum reſpectu ſigni in quo verſatur; quorum ingenium ediſces ex capite ſuperiore de vitijs & morbis. Verùm enimuerò ſi peremptor ſeu occurſans fuerit proprius ipſiuſmet aphætæ quadratus, tunc pro conditione mortis ſeu ægritudinis definienda accipiemus illos Planetas, qui poſt illum aſpectum quàm proxime vel corpore vel radijs ſuccedunt, & qui finibus, in quos aphætæ aſpectus incidit, prædominantur. Nunc autem ſimplices idiotropias, ſeu ſignificationes ſingulorum Planetarum, ex Ptolemæo, Cardano, Naiboda, Ferrerio, alijsque recenſebimus; quę licet in ſingularibus rarò comperiantur, attamen ad certam ſpeciem ſeu formam particularem, ex aliquot ſimplicium concurſu erumpentem, à ſagaci Medico & Aſtrologo detinendam, plurimum conducunt.

Saturnus ægritudinem vel mortem adfert ex intemperie frigida & materia cruda, ex morbis qui in humorib. melancholicis, & humiditatib. æquoſis fundantur, & cum ſplene & matrice, & omnib. alijs cauitatib. retentioni deſtinatis cognationem habent, vt ſunt febres quartanæ, diuturnæ, & quotidianæ, phtiſis, lepra, & omnia cutis vitia à putridis ſalſis & atris humoribus orta, vt ſcirrhus, cancer, ſtrumæ, inueterata malignaque vlcera, alopecia & ophiaſis, ſurditas, diuturna ſpirandi difficultas, canina appetentia, hepatis & lienis obſtructio, cachexia, hydrops, colicus affectus à flatibus vel pituita, hæmorrhoidum dolores, veſicæ calculus, hernia, vteri durities & ſuffocatio, mola, podagra, chiragra, & iſchias ex frigidis humoribus, varices, & quicunque morbi ex craſſis & melancholicis ſuccis aut flatibus, vel ex immoderata corrumpenteque copia frigoris generati longiore tempore perdurant.

Iupiter facit morbos, qui cũ alterato excretoq; ſpiritu rem habẽt, vt ſunt aſthma, fetor oris, angina, pleuritis, peripneumonia, cõuulſio, apoplexia ex plenitudine, dolores capitis & pectoris ex copioſo sãguine, febres ſynochæ nõ putridæ, diariæ oẽs febres, columellæ inflammationes, ſingultus, ac inſuper interiores oẽs ac exteriores ex ſanguine tumores, & morbi ex copioſi ſanguinis & ſpiritus corruptione exorti.

Mars facit ægritudines vel obitus per plagas, per ſanguinis exſpuitiones, per hæmorrhagias, ſeu ſanguinis per inteſtina, ſedemque fluxiones, per febres tertianas, continuas, & ardentes,

per

per pestem, & vlcera ardentia, per hemicraniam, capitisque dolores ex bile: Ac insuper conueniunt Marti, phrenesis, mania, æmoptois, cholera, icterus, dysenteria, nephritis, exanthemata, herpetes, erysipelæ, furunculus, carbunculus, & breuiter omnes morbi, qui ex bile aut torrefacto sanguine, aut renum affectione, & calidi superfluam & corrũpentem copiam ortum ducunt; & in mulieribus particulariter significat abortiones, & difficiles, infaustosque partus.

Sol

Soli adscribuntur calidi defluxus humorum ad oculos, cœcitates, ophtalmiæ, sincope, cordis palpitatio, cardiaca, febres continuę mitiores, capitisque dolores ex calido humore vel spiritu à Martis feruore declinantes.

Venus

Venerei morbi sunt ex superflua pituita, humiditateque & intemperantia consurgentes, & qui cum ventriculo & intestinis & genitalibus cognationem habent, vt sunt abscessus molles & pallidi, ædemata, satyriasis, priapismus, gonorrhęa, imaginaria Venus, concumbendi impotentia, insania ex amore, morbus gallicus, vlcera quoque molliter serpentia & fistulæ, potiones venenorum, & denique Medicinę importunè exhibitæ Veneri adscribuntur.

Mercurius

Mercurius facit morbos, qui cum cerebri spiritibus, & neruis, pulmonibus, linguaque cognationem habent, vt sunt maniæ, seu insaniæ & amentiæ, phræneses, lethargus, vertigo, caducus, tusses siccæ & leniter irritantes, multa frequensque expuitio, balbuties, & alia linguę, seu loquelæ impedimenta & vitia: cogitationes horribiles, & inquietudo animi, & quotquot ex superflua & corrupta siccitate proueniunt, & quicunque incertis temporibus affligunt & occultam caussam habent.

Luna

Lunæ tandem, teste Ferrerio, conueniunt epilepsiæ, podagræ, anthritides, hydrops ex flatibus, aut pituita serosisve humoribus, sed tamen participante Saturno propter diuturnitatem, ac insuper apoplexia, paralysis, lethargus, coma, catochos, catalepsis, soporiferæque affectiones, conuulsiones, tremores, chatarri, grauedines, distillationesq; omnes, oculorum vitia ex frigidis & humidis caussis, stomachi frigiditas & imbecillitas, diarrhæa, lienteria, lumbrici, luxationes, & quicunque cum frigiditate humiditatem admittunt.

Cæterùm hæ affectiones, Planetis adscriptæ, non sunt alienæ ab attributis quattuor anni temporum, quæ ab Hippocrate recensentur; quæ enim Ptolemæus & Astrologi beneficis Ioui & Veneri assignant, eadem Hippocrates tribuit tempori Vernali: similiter Martis ac Solis attributa conueniunt morbis per Aestatem grassantibus, Mercurio cum Saturno conueniunt morbi Autumnales, magis tamen Mercurio; Hyemales demum morbi conueniunt Saturno ac Lunæ.

Huius etiam loci est scire quattuor esse mortis genera, quæ Ptolemæus

mæus Capite 10. Quarti Apoleteſmaticorũ introduxit. Vna eſt mors mitis & naturalis per humidi radicalis conſumptionem, calorisque vitalis defectum in vltimo ſenio, quę rarò hominibus contingit: alia eſt propria naturalis, ſed non mitis, quæ contingit ex morbis ab vtriuſq; temperamenti intemperie ſuſcitatis, qui violentiam quandam internam nato cauſſant, ex qua mors prǽmaturè, ſeu temporius nato accidit, & huius generis occubitus ſunt ex morbis acutiſſimis, vt eſt pleuritis, angina, peripneumonia, & quicunque alius morbus peſtilens & referuntur etiam huc mulierum abortus, & fœtus mortui.

Hi autem occubitus proprij & naturales accidunt, quotieſcunque potiores mortis auctores qualitatem eiuſdem decernentes fuerint in locis proprijs & domeſticis, adiuti à beneficis ſtellis & eiuſdem ſectæ, & minimè ſuperati à ſectæ contrariæ ſtellis. Tertia & quarta mortis ſpecies, ſunt neces violentæ & crudeles à cauſſa externa illatæ: & harum vna eſt priuata, vt ſi quiſpiam in rixa aliqua occidatur, vel aquis mergatur, vel precipitio vitam finiat: altera eſt publica, vt quando ex condemnatione ſpectante populo capite truncatur, vel ſuſpenditur, vel crematur. Has autem mortes violentas euenire vult Ptolemæus in genere, quando ambo malefici Saturnus & Mars imperant ſeu dominantur loco anaretico, ſeu coniuncti, ſeu quadrangulares, ſeu oppoſiti, vel quando alteruter maleficorum ſeu ambo affligunt alterum, vel vtrumque luminare. Sed non eſt noſtri inſtituti mortis violentæ ſignificationes referre, cuius ſingulæ ſpecies ſeu formæ particulares recenſentur tum à Ptolemæo, tum ab alijs nonnullis. Propoſuimus enim nobis ea tantum ſcribere, quæ ad rem medicam faciunt, & quæ à ſacroſancta Eccleſia Catholica, cui ego in omnibus me ſubijcio, ſcribi poſſe conceduntur.

CAPVT XIV.

De momento temporis, quo quis primum decubuit, diligenter obſeruando.

COMMVNI omnium tum Aſtrologorum, tum Medicorum, qui hanc artem (Aſtrologiam dico) præclarè exercent, opinione receptum eſt, conſtruendam eſſe figuram cœleſtem ad morbi cuiuſcunque initium, vt eiuſdem tũ eſſentiam, tum dies critici, tum accidentium varietates, & denique exitus præuideri queant; ſi quidem ex tali cę leſti ſchemate, ſitne ægritudo lethalis vel ad ſalutem terminans, diuturna

Mortis genera 4.
1a
2a
3a
4
Mortis violentæ ſigna

turna vel breuis facillimè ratiocinari possumus. Sed horam primi insultus ipsius ęgritudinis exactè inuenire difficillimum est, tum verò maxime in febribus, & alijs compluribus morbis: in plerisque tamen, vt in vertigine, apoplexia, epilepsia, paralysi, emoragia, pleuritide, & similibus non est magni oneris horam morbi præcisam consequi. In genere autem illud temporis momentum pro morbi initio assumendum est, quo quis manifestam operationum in corpore senserit læsionem, aut cùm manifestò febricitare incipiens decubuerit. Quod temporis punctum, vt facilius nonnulli assequerentur, horam æstimatam ipsius decubitus, non aliter quàm si foret aliqua genesis, solent rectificare per Animodar, iuxta doctrinam Ptolemæi Capitis secundi Apotelesm. 3. de parte Horoscopi. Quam ego temporis inueniendi curiosam rationem neque refello, neque approbo, sed Medicis, quorum illud est oneris, experientia approbandum relinquo. Sed aliorum quorundam curiosam superstitionem maximè redarguendam censeo, qui ægritudinis principium ignorantes, ad damnatam quæstionum seu interrogationum artem confugiunt, & figuram cęlestem interrogationis erigunt ad illud temporis momentum, quo vrina ægri ipsis oblata est, aut quo de morbi auxilio ab ægroto consuluntur; & de hac figura non secus iudicium ferunt, quam si exactum primi decubitus punctum obtinuissent. Atque hæc Arabum quondam & Iudæorum Astrologorum fuit amentia, quos nescio quo consilio neotherici complures sectantur, vt Albertus Magnus, Marsilius Ficinus, Villanouanus, Apponensis, Boderius, alijque. Quinimmo & Augerius Ferrerius peruersa aliorum opinione induci se est passus, vt crederet tolerandam esse hãc doctrinam, dummodo Medicus horam interrogationis non deliberato animo, sed quasi interrupto sortiatur. Scribit enim in hæc verba in libello de diebus decretorijs. Putant Astrologi repentinos illos incautosque animi motus è Cœlo promanare, Cœlumque & ad accersendum Medicum, & ægrotantis amicos & ministros eo modo impellere. Verùm enimuerò nos superstitiones hasce, apparenti aliqua veritatis vmbra, seu superinducto illinimento contectas, omnino repudiandas censemus, & rationabilia artis principia tantum retinenda, non minùs enim hanc interrogationum Astrologicarum vanitaté, quàm Geomantiæ friuolam superstitionem à bonis omnibus meritò damnatam, explodendam iudicamus.

Constructa itaque ad morbi initium cœlestis figura diligenter conferenda est cum figura natiuitatis ægri, & cũ reuolutione anni illius, in quo natus decubuerit, examinatis prius singulorum vitæ sustentatiuorum directionibus, progressionibus annuis, alijsque requisitis, de quibus paulò post agemus. Enimuero decubitus magnam habet familiaritatem & dependentiam à genitura; nam cùm ab initio nascen-

di

di cuicunque noſtrum calor quidam cęleſtis primarius infundatur, nobiſcum vſque dum viuimus permanſurus, & cũ ſuæ cuique impreſſæ ac congenitę ſint peculiares influentiæ ad ſua accidentia naturalia; huic primario calori deinceps ſuperuenit calor alius ſecundarius ac influentiæ aliæ, ex quibus ſuccedentibus temporibus accidẽtia ipſius nati ſubinde aliter atque aliter afficiuntur, prout ipſorum ſiderũ poſitus continenter penes directiones, progreſſiones, & trãſitus variãtur, in comparatione tñ ad primam natiuitatis radicem, cùm hæc omnia per experientiam inueniantur adinuicem congruere. Quapropter velle reſolutè ſcire eſſentiam alicuius ægritudinis, & exitum eiuſdem, eſt reducere eandem ad ſua principia propria, & ad ſuas cauſſas, in quib, latitat, tanquã regrediendo ab effectu ad cauſſam. Enimuerò certum eſt, Planetas, ad ſanitatẽ & infirmitatem, vitam & mortem, tanquam cauſſas efficientes, ſecundarias & inſtrumentarias naturales ex diuina prouidentia concurrere. Cœleſtia enim corpora non ſolum agunt lumine, motu, & influentia in quattuor elementa, ſed etiam in omnia elementata, & præcipuè in hominem, non ſolùm in ipſo naſcendi principio, verumetiam continuo vſque ad eius durationem & interitum, nunc excitando in ipſo ſanitatem, quæ ſtat in perfecta humorũ contemperatione, cùm ſcilicet loca ſuſtentatiua vitæ benignos ac ſalutares radios attigerint directione, proceſſu, & tranſitibus: nunc infirmitates varias eidem inferendo, alteratis nimirum humoribus eius, & eductis de potentia materię contrarijs qualitatibus & præter naturã, idque propter malam aliquam ſuſtentatiuorum vitæ directionem ad noxios Planetarum maleficorum & vitæ inimicorum radios, quæ qualitates corrumpere valent complexionem innatam membrorum, excitando in illis noxios humores, & conducendo ad talem ſtatum, ſub quo temperatura nati ſtare non poteſt: vnde cùm actus ſolitos & operationes neceſſarias ſubire natus nullo pacto queat, non ſolùm in ægritudines labitur, ſed & ad mortem ſæpiſſimè conducitur.

Vt autem morbi cuiuſcunq; efficientem cauſſam ex præcognita geneſis figura cognoſcamus, confugiendum nobis erit ad Canonẽ 50. noſtrarũ Tabularum Directionum, quo mediante loca ipſa Zodiaci ediſcemus, ad quę directiones ſingulorũ vitæ ſuſtentatiuorum illo anno peruenerunt; vñ facillimè poſtea cõſtabit, an illis in locis adſint malefici vel corpore, vel radijs noxijs, vel per antiſciũ, & vtrũ ægritudo futura ſit periculoſa vel leuis, & ex qua cauſſa. Quę omnia cognoſcemus, ſi loca ipſa occurſus, & vitæ prorogatores diligenter examinauerimus, ſicut in ſuperioribus docuimus. Et vbi Planetã illum, qui ægritudinẽ cauſſat, inuenerimus, conducet ẽt plurimum ad ſpeciem morbi digno ſcendã figura cęleſtis ad illius initiũ cõſtructa, in qua per cõſenſum apparebit vel Lunã infortuniũ pati ab eodẽ Planeta, qui morbi auctor

P eſt,

est, vel aliud quidpiam consimile. Enimuero volunt Astrologi ac Medici in figura ægritudinis Ascendentem seu primam domum, & Lunam cum dispositore ascendentis in vitam ęgroti & corpus eius, ac humores præcipuum obtinere dominium, & nonnunquam etiam Solem. Sed ascendentis & Lunæ dispositores propriè sunt significatores animę ipsius nati & infirmitatum, quæ eidem accidere possunt, vt alienatio mētis & rationis, mania, melancholia, phrænesis & similia. Quare si ascendens, Sol, & Luna damnati fuerint, ægritudo erit in toto corpore; si horum etiam dispositores, vel omnes, vel duo saltem afflicti fuerint, erit etiam ægritudo in spiritibus cum mentis alienatione. Considerant porrò sextam tanquam domum ægritudinum, sicut in genesi, licet nonnulli septimam morbo ascribant, vt Cardanus; sed optimum erit vtrāque tam sextam, quàm septimam perpendere. Octaua autem mortis significationem retinet. His adiungit Cardanus luminaria viribus laborantis ascribi, & infortunas viribus morbi, & curiosiores quidam aiunt decimam domum eiusque dominum significare Medicum; quartam verò & eius dispositorem indicare medicinas & astantes ac seruientes ægroto. Sed Ferrerius diuersam ab alijs opinionem tenet, ait enim, ascendentem morbo deberi, septimam ægro, decimam Medico, & quartam medicamentis. Quod cùm rationi ipsi & communi omnium opinioni repugnet, non video, qua ratione possit experientiæ (nam ita se expertum esse scribit Ferrerius) respondere.

Verùm penes auctorem sit fides, ego. n. nunquam succenserim' figurā ad initium morbi constitutam hac in re diuersam esse à genituris.

Cæterum ex hac consideratione in genere iudicium ferre possumus de statu infirmi; nam si prima domus & Luna eorumque domini malè afficiātur ratione signi vel domus erit languenti malum, si damnati sint à maleficis, erit mortis periculum, maximè verò si cum domino octauæ cognationē habuerint. Contrà si bene afficiantur, morbus erit sine laboribus, si saluentur & à maleficis liberi sint, nihil erit periculi in ægritudine. Præterea si fortuna fuerit in ascendente & benè affecta, æger erit boni regiminis & salubribus incumbens, ac Medico ac astantibus obtemperans: at si ibidem fuerit infortuna, æger sua victus & animi intemperantia morbum fouebit & augebit, nec erit Medico aut sibi seruientibus obediens.

Deinde beneficus Planeta in sexta vel septima domo morbum absq; medicamentis curat; maleficus verò ægritudinem in aliud morbi genus traducit, & malum plerumque finem comminatur.

Adhuc beneficus in decima Medicos salutares porrigit, maleficus ibidem inutiles. Tandem verò si quartam domum fortunatus Planeta obtinuerit, medicamenta nato proderunt, si maleficus, illa quæ prodesse debebant, morbum augebunt.

Sed

Sed hæc in genere dicta sunto, nunc ad particulares figuræ ad inuasionem morbi constitutę indicationes accedamus; quæ Medico summam opem ferent, etiamsi genituram ægri non viderit, magis tamen proderunt, si & genituram ipsam & reuolutionem annuam, prout monuimus, simul obseruarit.

CAPVT XV.

De essentia, seu natura ægritudinis, ex figura ad initium morbi erecta, cognoscenda.

DIXIMVS supra, caussas efficientes primitiuę alterationis & corruptionis humorum, ex quibus ægritudines proueniunt à cęlestibus corporibus deriuare, præsertim verò à maleficis stellis, quando aliquo pacto vitæ significatoribus obuiam fiunt. Quamobrem cùm luminaria vt plurimum vitam foueant, accidit interdum, vt Sol tempore illo, quo quis decumbit, malo aliquo transitu diuexetur, sæpiùs autem Luna, quæ quoniam terris est proxima, magis regit nostros humores, & ob sui cursus velocitatē cæterarum stellarū influxus ad nos defert. Quin etiam quandóque contingit, vt tam Sol, quàm Luna ad initium morbi à maleficis per transitū affligatur, & tunc validū erit iudicium grauissimæ ægritudinis, quæ plerunque morte terminabitur: cui assentitur Rigius Aphorismo 92. dum ait, detestabilissimas esse figuras natiuitatum, quando ambo luminaria sunt in oppositione duarum infortunarum, ac vtraque in malo aspectu.

Sed & alius quicunque Planeta malæ affectionis à seipso significatę indicium dabit, si in radice testimonium talis morbi obtinuerit.

Vbi igitur Solē videbis ad initium morbi afflictum à Saturno vel cōiunctione, vel quadratura, vel oppositione, vel per antiscium, conijcies protinus ægritudinem futuram Saturninā vtpote ex melancholicis humoribus ortam, & ex genere illarum, quas Saturno proprias esse supra diximus: pro qua particularius dignoscenda aliæ etiam coniecturæ requiruntur, vt sunt testimonia reliquarum stellarum, quæ cum Sole vel Saturno commiscentur, item Luna & horoscopus, & signi emergentis ad initium morbi dominus, qui semper significationem habet super esse ęgri. Idem iudicandum est, si Sol repertus fuerit in loco Saturni radicis, vel in eius opposito, vel quadrato, quando de genitura constat, etiamsi directiones anni labentis ignorentur.

Verum si Sol à Marte ad initium morbi aliquo modo infortunetur,

Nota

Caussæ Primitiuæ ægritudinis ...

Aphorismus

Si ♄ initio morbi Author

Testimonia ægritudinis

Nota Sole

Si ♂ initio morbi Author

ægritudo erit cholerica & à bile orta, aut ex mala affectione cordis, vt palpitatione, aut etiam ex alia ægritudine à Sole vel Marte originē trahente, vtpote ab exuperantia caloris & corrupta ſiccitate. Sin autē Iupiter afflictus erit, morbus ex mala hepatis affectione, aut ex alia cauſſa, quæ Ioui conuenit, procedet, iuxta ea quæ Capite tertiodecimo ſcripſimus. Venere autem exiſtente infortunata, morbus erit ex intemperantia coitus, vel nimia crapula, & circa pudenda, vel ex mala ventriculi affectione, vel ex alia cauſſa Veneri cognata. Sed ſi Mercurius infortunabitur, laborabit æger ex inquietudine animi, vel amentia, vel phræneſi, vel ſimilibus indiſpoſitionibus ſupra Mercurio aſſignatis. Poſtremò verò ſi Luna à malefico aliquo infortunium patietur, iudicandum erit de ægritudinis eſſentia & qualitate pro natura ipſius malefici, & pro ingenio ſigni illius, quod tunc Luna poſſidet. Qua in re conſulerem ego recurrendum eſſe ad Mercurij ſeu Hermetis Triſmegiſti Iatromathematicam, vel ad libellum Hippocratis de decubitu infirmorum, i. de ſtatu ægrorum ſecundum motum & diſpoſitionē Lunæ, necnon ad libellum eiuſdem materię Galeno adſcriptum: qui omnes ita inter ſe conueniunt, vt videantur doctrinam hanc per manus mutuò ſibi tradidiſſe. Sed his ſuperiorum auctorum ſcriptis ſobriè eſt vtendum, vt ait Ferrerius, largior enim eſt eorum doctrina, quàm vt in tanta corporum affectorum varietate eodem tempore in omnibus reperiri poſſit.

Si Jupp.r sit Author morbi

Si ♀

Si ☿

Si Da fuerit male affecta

Sed & ad hanc cognitionem conferunt ea, quæ Cardanus ſcribit Segmento Quinto, Aphoriſmo 101. vt, Saturnus in igneis, cùm Sol debilis fuerit, facit hecticas febres; Iupiter autē ſanguineas abſque putredine; quod ſi Mars affuerit, putridas.

Præterea Mars in ſignis igneis facit ardētes febres omnis generis, & acutas ex materia cholerica, & Venus in iiſdem ephimeras; ſed Mars Veneri commixtus putridas febres ex pituita gignit. Mercurius verò in ſignis igneis mixtas febres pollicetur. Quòd ſi Luna ipſa in eis ſimiliter ſit, pituitoſas gignit febres ex craſſo humore putreſcente. At ſi Saturnus ſic exiſtens cum Marte miſceatur, fiunt febres melancholicę. Si Mars ſub Sole ſit in ſexto loco vel duodecimo in igneis ſignis, febres æſtuoſas ac incēdentes, & pernicioſas, ſimileſque venenis efficit. Quòd ſi his exiſtentibus humana ſigna pro igneis ſupponantur, eadē erunt: ſed vt mitiora videbuntur, ſic magis occulta, ac veneni qualitatem præſeferentia. At ſi cum his Saturnus, aut cauda, caputve, aut Venus combuſta miſceatur, vel ſtella fixa, quæ venenum decernat, vt eſt Cor Scorpij, aut conſtitutio fuerit peſtifera, vel Planetæ hi in Scorpione vel Leone adurantur, erunt febres hæ omninò peſtilentes ac pernicioſæ. Proprium autem prauarum febrium eſt, vt fiant Sole in Leone damnato. Sed Sole ipſo valido exiſtente, non fiunt

febres

febres ex putrescente materia, nisi casu. Signa autem aquea febres putridas minantur, & mali moris, sed & putredines, & corruptiones cùm Mars in eis dominatur, præsertim combustus. Postremo verò terrea signa à putridis febribus maximè sunt remota. Idem Cardanus alibi ait: Beneficas stellas mites, maleficas prauos suggerere morbos: & orientales manifestos, occidentales ocultos, sed sub Solaribus radijs latentes, prorsus etiã incognitos: quanquam planeta ibi constitutus, si morbi auctor erit, solùm virtutis languorem, & humorum exustionem decernit. Hæc ex Cardano, quibus addere possumus illa, quæ Ludouicus de Regijs Aphorismo 73. secundæ partis tradidit: Lunam scilicet in Ariete in octaua indicare calidam infirmitatem in capite, & in pectore. Deinde & Aphorismo 91. eiusdẽ partis ait: In omni morbo Lunã considerandã esse, quæ si fuerit in opposito Martis, morbos venenosos inducit, sicut in signis igneis, terminanturque citò, & raró ad vitã. Si verò fuerit iuncta Marti in signis aereis, & potissimũ in Geminis inciscionẽ ferri seu percussionem demonstrat. Ait præterea Federicus Chrisogonus, Saturnum in trigono aqueo, dum morbi auctor est, ægritudinẽ producere ex materia frigida, & humida, maximè si planeta humidus testimoniũ præbuerit, vt Venus, vel Luna: & materia morbi tũc erit multa, vel grossa, vel vitiosa, cũ accidentibus & paroxismis longis, cum frigiditate, horripilatione vel tremore. Sed si idem Saturnus fuerit in signis fixis, efficiet febrem longã, subintrantem, vel raró à febre mundum, vel quartanam: si verò in signis mobilibus fuerit, faciet pituitam nasi, vel descensum catharri à capite ad stomachum, vbi putrefit, & stomachi dolorem ac nauseam adducit. Et si ratum ille fluxus per nucam habuerit, dolores causabit in mẽbris & iuncturis. Saturnus etiam vltra febres, existens in diuersis signis solet causare morbos inseparabiles, quãdo morbi caussa fuerit. In signis autẽ fixis facit leprã, podagrã, vel sciaticam, & chiragrã. In signis autẽ mobilibus facit fluere humores per totum corpus: puta hydropẽ, debilitando virtutẽ digestiuam ipsius, resoluendo calidũ eius naturale nimia eius frigiditate: quòd si Mars ibi testimonium præbuerit; & in signo mobili fluere faciet catharrum salsum à capite ad pectus, qui vlcerando substantiam pulmonis & pthisim causabit. Si verò extiterit in signis communibus, scilicet in Geminis, Virgine, & Sagittario seu Piscibus; ægritudo non erit vna, sed plures, & recidiuam patietur: in qua si Saturnus cum bonis fuerit in illa recidiua sanabitur, si verò cum malis, in illa morietur. Si verò Mars febris causa extiterit, & in Leone fuerit, ebulitionem humorum & causonidem producet, minera cuius erit in venis magnis prope cor. Si verò in signis mobilibus, vt in Ariete, Cancro, Libra, vel Capricorno, febris erit acuta & citò terminatur, vt in pluribus in malum.

lum.

lum. Si verò in signis communibus, ægritudines erunt plures, & acutæ, cũ recidiua; cuius accidétia erunt repétini motus, & crises veloces in bonum vel in malum pro natura aliorum significatorum. Signa etiam longarum ascensionũ adiuuant ad longitudinem morborum, & in toto corpore: breuium autem ascensionum, diminutioné morborum, vel amißionem alicuius membri causabunt, cito terminantem. Si verò æqualium ascensionũ fuerint, morbos causabũt æquales in malitia & longitudine: si autem Mars fuerit morbi significator, breues morbos, sed acutos significat. Sed si Saturnus longas ægritudines; si verò cum bonis fuerit, minuetur de malo, & si cum malis augebitur de malo. Hucusque Chrisogonus.

Sunt etiam, qui dicant sextam Cœli domum, eiusque dominũ ostendere infirmitatem, & eius caussam; in quam si inciderit signũ terreum, indicabit ægritudiné ex frigiditate & siccitate, & proinde melancholicam: si aereum ægritudinem ex caliditate & humiditate, & per consequens ex sanguinis corruptione genitã esse: si ibidem sit aqueum signum, erit infirmitas ex frigiditate & humiditate, vtpotè ex flegmate, si fuerit igneum signum, erit infirmitas cholerica ex caliditate & siccitate proueniens. De domino autem ipsius sextæ domus præcipiunt obseruandũ esse signum, quod ipse possidet, vt in cognitionem deueniat, quo in membro futurus sit morbus & infirmitas, maximè si dictus planeta infortunium in illo signo patietur, vt si fuerit in Ariete, denotabit morbũ in capite, si in Tauro, in collo, & sic de reliquis, iuxta prædominium super mẽbra corporis, de quo extat supra Caput 2.

Alij considerant planetam maleficum morbi auctorem, & iuxta domum, in qua inuenitur, venantur corporis parté, quæ morbum passura sit: vt si talis planeta in prima domo fuerit, capiti infirmitas imminet; si in secunda, collo, & sic de alijs. De domorũ autem significatis super humani corporis membra, egimus dicto secundo Capite. Verũ consideranda est imprimis propria ipsius morbi auctoris natura, habita etiam ratione signi, quod possidet. Nec debet Medicus his tantũ caussis cœlestibus, quæ à priori essentiã & caussas ægritudinis cõmonstrant, acquiescere, sed oportet, vt easdem inuestiget à posteriori, per signa & accidentia, quæ ipsam ægritudinem cõsequuntur, quo tutius ac certius iudicium ferre queat de ægri vel salute, vel morte, & vt in medicamentis adhibendis recto procedat ordine.

CAPVT XVI.

De quattuor anni temporibus à Sole per Zodiacum diſcurrente factis, ac de quattuor diei quadrantibus, qui totidem anni temporibus aſſimilantur.

CVm Medico omninò ſit neceſſariũ, vt in ægritudinibus dignoſcendis ſtatũ temporis anni diligenter obſeruet, quòd ſingulis anni partibus proprij ac peculiares deſtinentur morbi ex conſimili humore tẽporis geniti, operæpretiũ facturi videmur, ſi de his etiam breuiter nonnulla diſſeremus.

Contingunt autẽ diuerſitates temporũ non ſolum ob propinquitatẽ & remotionẽ Solis, quã ſortitur obliquè aſcendendo vel deſcendendo, ſed habent etiã illæ reſpectum ad priorẽ terræ diſpoſitionẽ; quinimmo in vnoquoque horizonte ſingulæ hæ quattuor temporis qualitates alterari poſſunt ex varia reliquarum ſtellarũ cum inter ſe, tum ad Solem habitudine.

Sol itaque initiũ Capricorni obtinens, longius à vertice noſtro recedit, & terrã obliquis admodũ radijs ferit, quo fit, vt eandẽ nõ admodũ calefaciat; vnde terrę ipſius & aquę vis frigida maximè dñatur, nec tunc aer roreſcit aut areſcit, propter radiorũ Solis debilitatẽ, imò potius ſpiſſatur in nubes, quæ deinde diſſoluuntur in pluuias vel niues. Hinc fit quædã anni varietas frigida, & humida, quã hyemẽ dicunt, quæ producitur ac perdurat, donec Sol quadrantẽ integrũ Zodiaci, quẽ hyemalẽ dicunt, vt Capricornũ, Aquariũ, & Piſces pertranſierit. Ingreditur autẽ Sol primũ Capricorni punctum hac noſtra ætate die 23. Decembris anni Gregoriani.

Quamobrẽ ex debili actione Solis terrã parũ excalefacientis, & ex forti reſiſtentia frigoris tunc admodũ vigentis conſtringuntur pori ſuperficiei terræ, nec calor ille exiguus in eandẽ immiſſus poteſt euaporare, ſed retẽtus potius inter terræ viſcera, radices herbarũ & arborũ nutrit, vicemq; matris prægnantis obtinet. Crementũ autẽ conferre nequit, quia nec humor, nec calor, ex quibus eſt omne crementũ, poteſt aſcendere. Sic etiã in corpore humano pori ex frigore conſtringuntur, vnde calor nequiens euaporare detinetur intus ac plus conſumit, quo fit vt homines hyeme plus cibo indigeãt, quàm cæteris temporibus:

Hyemis initium quad.

poribus: quamobrē sanitati maximè conducit vesci tunc cibis calidis & siccis. Est autem hyems in genere frigida & humida, sed tamen sub principiū est magis frigida, & minus humida, dum scilicet Sol Capricorni signū permeat, in medio æqualiter est frigida & humida, Sole discurrente per signum Aquarij; sed in fine est magis humida, q̃ frigida, Sole per signum Pisciū deambulante. Assimilatur autem hyemi ex elemētis aqua, ex humoribus phlegma, ex cōplexionibus frigida & humida, & ex hominū ætatibus decrepita. Præterea vt phlegmatici tēpore hyemali malè se habent, quod phlegma ipsum augeatur, ita contra cholerici probè & optimè valent; & sicut hyeme, qua phlegma dominatur, malè se habent senes, ita è contrario optimè iuuenes. Quod verò ad morbos attinet pessimi sunt illi, qui ex phlegmate oriuntur, vt febres quotidianæ, minus mali, qui ex cholera originē trahunt, vt tertiana. Cōtingunt autē vt plurimū hyeme catharri, destillationes, morbi laterales, & pulmonis inflāmationes, tumores, grauedines, atq; raucedines, tusses, dolores pectoris, punctio laterū atque lumborū, capitis dolores, vertigines & apoplexiæ. Suntque vt plurimum hyemales morbi longi, ac variantur interdū iuxta variā ipsius hyemis constitutionē, & prout præcedens anni constitutio se habuerit, vt apud Hippocratem & Medicos patet.

Veris initium quādo et illius æquinoctium

Veris initiū Sol efficit attigēs primū Arietis punctū Aequinoctij die 21. Martij, & discurrens per totū quadrantē Zodiaci Vernalē, qui continet Arietē, Taurū, & Geminos. Porrò cū Sol ipsū Aequinoctiū ingreditur, tunc est in medio ascensu respectu vtriusq; tropici, nec à vertice nostro nimiū remotus, nec nimiū propinquus, ideoq; nec aer nimis vel calidus, vel frigidus, vel siccus, vel humidus, sed inter quattuor qualitates tēperatus est; ex qua deinde tēperie pori terræ aperiuntur, euaporatq; fumus humidus, qui per radices herbarū & arborū ascendens cōfert eis augmentū & vegetationē. Est autē hoc Veris tempus de sui natura calidū & humidū, sed tamē inconstans, vt scilicet nunc pluuiosum & humidū sit ob hyemis vicinitatē, nunc remissè calidū, nunc verò frigidum. Et viget in illo calor maximè ac humor: calor quidē ob accessionem seu eleuationē Solis respectu verticis, humor verò ob vicinitatem præcedentis hyemis. Præualet tamen in principio Veris humor calori, discurrente Sole per signū Arietis; sed dū ille Taurū obtinet, medio scilicet Veris tēpore, calor & humor ex æquo prædominatur; in fine autem, Sole in Geminis versante, calor humorem superat.

Adhuc Vernali tēpori assimilatur ex elementis aer, ex humoribus sanguis, ex cōplexionibus calida & humida, ex ætatibus pueritia. In hoc melius se habent melancholici, peius sanguinei, melius senes, peius pueri. Pessima est infirmitas ex sanguine ortū ducēs, vt sinoca; minus mala, quæ venit ex melancholia, vt quartana. Accidit autem

sæpissi-

ſæpiſſimè, vt homines tēpore Veris; maximè verò in initio, dū Sol prope Aequinoctiū verſatur, in ægritudines incidant, quod tunc corpora humida aperta ſint ex calore, qui illo tēpore vigere incipit, ideoque mox ſuperueniente frigore corrūpantur. Graſſantur autē Veris tempore furores, & atræ biles, morbi comitiales, profluuia ſanguinis, anginæ, grauedines, raucedines, lepræ, tuſſes, impetigines, vitiligines, puſtulæ vlceroſæ, tubercula, & articulorum dolores. Suntque Vernales morbi vt plurimum breues, & ſalubres potiùs, quàm exitiales.

Sol Cancri initiū ingreſſus (ad quod 22. die Iunij peruenit) Aeſtatem conſtituit, quod tunc altior eſt reſpectu noſtri verticis, & quadrans æſtiuus, tria continet ſigna Cancrum, Leonē, & Virginem, in quibus Sol exiſtens terrā incēdit & deſiccat, ideoq; Aeſtas calida eſt & ſicca. Prædominatur autem calor magis in initio, ſiccitas magis in fine, & æqualis in medio eſt conſtitutio. Vis huius temporis eſt radices herbarum & arborum deſiccare; & conuenit Aeſtati ex elementis ignis, ex humoribus cholera, ſeu flaua bilis, ex complexionibus calida, & ſicca, ex ætatibus iuuentus. Melius ſe habent hoc tempore phlegmatici, peius cholerici; melius decrepiti, peius iuuenes. Peſſima eſt infirmitas, quæ prouenit ex cholera, vt tertiana, minus mala, quæ fit ex phlegmate. Fiunt autem vt plurimum Aeſtate febres acutæ, continuæ & ardentes, cauſones, ſynochi, tertianæ, vomitus, alui profluuia, lippitudines oculorum, aurium dolores, vlcera oris, ſudamina, & genitalium putredines.

Autumnus incipit Sole per Libræ initium deuagante, die 23. Septēbris ſcilicet, & durat vſque dum Sol per Librā, Scorpium & Sagittariū progreſſus fuerit. Eſtque hoc Autumnale tempus de ſui natura frigidum & ſiccū, in principio tamen magis ſiccū, in fine magis frigidū, & in medio indifferens ſeu æquale: & colliguntur tunc fructus humorē in ſe continentes (vt ſunt racemi, alijque) qui ex gemina ſiccitate Aeſtatis & Autūni maturuerunt. Aſſimilatur autem Autumno ex elementis terra, ex humoribus melancholia, ex complexionibus frigida & ſicca, & ex ætatibus ſenectus. In hoc melius ſe habent ſanguinei, peius melancholici, melius pueri, peius ſenes. Deteſtabilis eſt ægritudo, quæ ex melancholia originem ducit, minus mala quæ ex ſanguine. Eſt autem tempus ipſum multum inæquale ex vicinitate pręcedentis Aeſtatis, & ſubſequentis Hyemis; vnde ex ſuccis fructuum tunc abundantium indiſcretè homines periclitantur. Nutritur tunc atra bilis, ex quo oritur pituita ſtomachi, & fiunt plurimi morbi, vt febres erraticæ, quartanæ, lienes, aquæ inter cutem, tabes, ſtillicidia, vrinæ, difficultates inteſtinorum, coxendicum dolores, anginæ, aſthmata ſeu anhelationes, morbi comitiales, furores, atræ biles.

Q Cæte-

Cæterum considerandus est etiam quadrans diei, quo quis ægrotare incipit, pro cognitione humoris prædominantis & peccantis. Enimuero à prima diei hora vsque ad sextã seu meridiem, sanguis prędominatur; à meridie ad duodecimã, seu ad occasum flaua bilis, seu cholera: inchoante verò nocte vsque ad medium eius, atra bilis, seu melancholia, reliquo denique noctis tempore pituita dominatur.

CAPVT XVII.

Criticos dies penes verum Lunæ motum determinare, in morbis præsertim acutis, qui Lunæ motum sequuntur, & ex consequenti dies malos ac bonos pro ægroto enunciare.

Dies Critici ex Lunæ Motu

SVMME etiã necessariũ est ex Astrologica disciplina dies criticos & iudiciarios cognoscere; sic enim Medicus tutiùs regimen dietatiuũ & curatiuũ ipsius ægroti ordinabit, & firmius iudiciũ de fine ægritudinis, & quibus diebus æger malè, quibus benè se habebit, ferre poterit. Dies itaque critici & iudiciarij simpliciter summuntur respectu Lunæ (de quibus plura diximus in Cõmentarijs super tertiũ Librũ Galeni de diebus Decretorijs, Capite 6. & 9.) & sunt illi quibus Luna peruenit ad quadraturas proprias, respectu loci sui ad morbi initiũ, & ad semiquadraturas ac oppositioné. Sed quia Luna nó est adæquata caussa omniũ ægritudinũ, non fiet adæquatũ iudiciũ in his diebus simpliciter criticis, neque totalis erit facienda prognosticatio de alteratione infirmi & progressu ægritudinis per solã Lunã, & per solos dies criticos hac ratione acceptos. Cũ enim omnes in genere planetæ, necnon & stellæ fixæ, ac signa Zodiaci sint adæquatæ caussæ ægritudinum, & omniũ effectuum naturalium in hisce inferioribus cõtingentiũ, vt omnes Astrologi longa rerum experientia edocti cẽsent, idcirco de ægritudine ipsa iudicandũ erit non aliter, quàm de genitura aliqua, ratione habita omniũ simul planetarum ac fixarum, & pro varia illorũ habitudine tum inter se, tum facta cõparatione ad loca genituræ, si de illa constiterit. Præcipuè autẽ Luna respicienda est, quò illa cæteris planetis velocior est, & terris vicinior, ac proinde aptissima ad recipiendas omnes virtutes & influentias reliquarum stellarũ, & ad nos subinde transferendas. Accedit huc, quod cum humiditatis domina sit, ac productrix, terrena omnia humido constantia

Caussæ adæquatæ Ægritudinũ quæ

Luna influit oẽs virtutes stellarũ

auget,

auget, dũ lumine plena eſt; minuit autẽ & virtutẽ humidã ſubtrahit, dum lumine diminuta eſt, vt manifeſtè apparet in debilibus, & ægrotis, qui à modicis læduntur & ſenſibiliter alterantur. Meritò igitur Lunæ curſum in progreſſu ægritudinum, & in prognoſticis de ſtatu infirmi eruendis, attendemus: non quidem vt cauſſam totalem, ſed partialem ac principalem, & quæ magnam habet conuenientiã & potentiam in humoribus & humiditatibus noſtri corporis alterandis.

Erecta itaque figura Cœli ad initium morbi, prout diximus Capite decimoquarto, examinabimus eã diligenter iuxta præcepta Capitis decimiquinti, vt ægritudinis ipſius eſſentiã ac naturã cognoſcamus, & à quo planeta potiſſimum dependeat. Tũ verò ſi fuerit acuta ægritudo, obſeruanda erit imprimis Luna, iuxta peragrationẽ, quã faciet ad proprias quadraturas, ac ſemiquadraturas, & ad ſuum diametrum (Chriſogonus & Boderius hexagonos etiã ac trigonos Lunæ aſpectus conſiderant) & quibus diebus illa acciderint, notandæ ſunt configurationes reliquorum planetarum cum ipſa Luna. Vbi ſi videris, beneficorũ aliquẽ Lunã ipſam fęliciter intueri, aut eidẽ corpore coniungi; vel eandẽ ſine aſpectu aut applicatione alterius planetæ in dignitate ſua conſtitutã, iudicabis illa die ægrum nõnihil à morbo ſubleuandũ, pro viribus ipſorum beneficorum. Verum ſi contigerit Lunã malefico alicui applicare hoſtilibus radijs, vel per corpus, aut eandẽ in caſu ſuo aut detrimento eſſe, tunc quidẽ languenti malum erit & grauamen: ac ſi malefica illa cum Luna congrediens fuerit valdè potens, & natura ſua morbum cauſans vel fouens, de morte etiã timendum erit. Admonet autẽ Ferrerius infortunã ſeu maleficum nõ ſemper augere, vel aggrauare morbum; nã cum planetæ malefici vis naturæ morbi contraria extiterit, non exaſperat vtplurimum ægritudinẽ nec auget: atq; hac ratione pituitoſus Saturnus bilioſas augere nequit ægritudines, quas propriè Mars infert ac fouet: neq; Mars igneus phlegmaticos aut melancholicos cum Saturni natura congruentes morbos promouet; ſed quiſq; ſuæ naturæ mala exaſperat. Eadẽ ratio eſt beneficorũ, morbum à ſe illatum proprijs qualitatibus fouentium. Iupiter enim, cuius tẽperamentũ ſanguineũ eſt, niſi refrigeretur à ſigno frigido, in ipſo exiſtens, aut à Veneris vel Lunæ aſpectu, non poteſt Iouiales, hoc eſt à ſeipſo illatas depellere ægritudines, vt pleuritides, phlegmonas, & ſimiles. Nec Venus lienterias, fiſtulas, ædemata, cæteroſque Venereos morbos lenire poteſt, niſi radijs beneficis Iouis, vel Solis, vel Martis adiuuetur, & niſi ſignum naturæ morbi contrarium poſſederit. Sed exemplo declaranda ſunt ea quæ diximus. Ponamus itaque in initio alicuius ægritudinis Lunam verſari in gradu 10 ♌, vt in hac figura, & ibi formari primum angulum: à quo ſi numeraberis

Luna cursus ... in morbis magis sit observandus

... obseruanda in egritud. acuta

quando bonum ...

quando malum ...

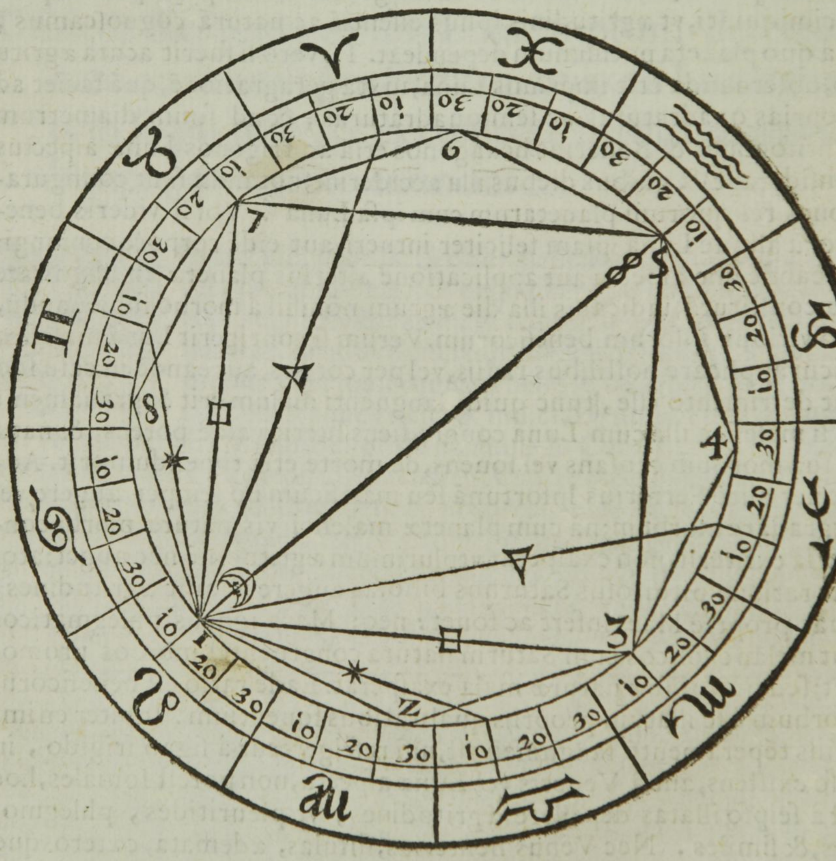
quando Mors ...

Infortuna non semper exasperat ...

Benefici Iovis non semper iuvant ...

Exemplum de ...

ris octies 45 gradus, patebunt octo principales anguli ipsius figuræ: nempe quattuor primarij, vt Lunæ locus radicalis, locus ei oppositus seu diameter, & ambæ quadraturæ: reliqui quattuor minus primarij, qui sunt in locis inter supradictos intermedijs, & semiquadrati dicuntur; quibus si adiunxeris hexagonos ac trigonos radios, obtinebis duodecim loca in Zodiaco, quæ ad Lunam respectum habent, & cognationem aliquam, in comparatione scilicet ad locum radicalem, quem ab initio inuasionis morbi obtinuerat.

Primus itaque locus radicalis, in quo scilicet Luna sub morbi initium inuenitur, est grad. 10 ♌, & dicitur primus angulus figuræ ipsius principalis octogonæ.

Secundus locus est gr. 25 ♍, distans à loco Lunæ radicali gra. 45.

qui

qui eſt ſecundus angulus figuræ octogonæ, & ſemiquadratus aſpectus loci Lunæ radicalis, quem Luna aſſequitur quarta die, eſtque indicatiuus primus, qui reſpectum habet ad primum decretorium die ſeptima ſubſequentem.

Tertius locus eſt gr. 10 ♎. nempe hexagonus Lunę aſpectus ſiniſter ad diſtantiam graduum 60. à loco ipſius radicali, qui à Boderio & Chriſogono tanquam indicatiuus conſideratur, & hunc aſſequitur Luna die quinta circiter. Sed cùm ſit aſpectus mediæ amicitiæ & conueniens, idcirco non fit criſis aliqua per ſe, nec fit iudicium aliquod niſi per accidens, prout fuerit Luna tunc in aſpectu aliorum Planetarum; aut etiam ſi aſpectus ipſe conſtiterit è ſignis quadratum radium in Aequatore conformantibus.

Quartus locus eſt grad. 10 ♏, nempe ad ſiniſtram ipſius Lunæ quadraturam, ad diſtantiam 90. graduum, vt ſit tertium latus figuræ octogenæ, ad quod peruenit Luna vt plurimum diebus ſeptem cōpletis: cumque hic aſpectus ſit malus ſua natura, & mediæ inimicitiæ, ob diſſidentiam ſignorum in qualitatibus, ideo tunc contingit pugna inter morbum & virtutem; atque hinc iure merito dicitur criticus, ſeu decretorius primus; in quo ſi contigerit Lunam affligi à Saturno vel Marte, vel à mortis domino, criſis vt plurimum ingraueſcente morbo fiet ad mortem.

Sed ſi Luna à beneficis tunc ſuſtentabitur, virtus ægri ſubleuabitur, & iudicium vſque ad decimamquartam diem, qua Luna diametrum ſuum aſſequitur, ſolet transferri.

Quintus locus contingit in gradibus 10. Sagittarij, ad diſtantiam ſcilicet grad. 120. à loco Lunæ radicali, & hic conſtituit Luna trinum radium ſiniſtrum; qui aſpectus beneuolus eſt & perfectæ amicitiæ, ideoque, niſi alia adſint contraria, virtus ægri ſubleuatur, ac proinde Medicus huic non debet confidere, neque pro indicatiuo decimiquarti ſimpliciter recipere, ſicut falsò Boderius & Chriſogonus affirmant, dummodo non deprauetur hic trigonus reſpectu æquatoris, vt in quadratum aſpectum tranſeat. Attingit autem hunc locum Luna nona vel decima die.

Sextus locus eſt peragratio Lunę ad gr. 25. ♑, hoc eſt ad diſtantiā gr. 135. à ſua epocha, vbi cadit ſemiquadratus ſecūdus ſiniſter, ad medium interuallum ſcilicet inter tetragonum primum & oppoſitionem; ad quem locum Luna peruenit die vndecima, & interdum duodecima, quæ deinde indicatiua eſt decimæquartæ, vel decimæquintæ.

Septimus locus eſt diameter loci radicalis Lunæ, nēpe gr. 10. ♒, ad quem pertingit Luna die 14. vel 15. eſtque hic aſpectus perfectæ inimicitiæ, & virtutem ægri maximè aggrauans, & multum deprimens:

in

in quo si Luna applicuerit malefico alicui, fiet crisis ad mortem, pro potentia ipsius malefici; solent enim in hoc statu morbi acuti terminari ad malum, & malitia huiuscemodi febriũ accrescere, licet in peracutis, & adhuc magis in perperacutis soleant de malignitate sua nonnihil remittere. Dicitur autem hic dies decretorius primarius secundus.

Octauus locus contingit in grad. 25 ♓. ad distantiam ab epocha per gradus 225, vbi incidit semiquadratus primus dexter, quem Luna occupat post dies 17. vel 18, quæ indicatiua est vigesimi vel vigesimi primi, quo Luna peruenit ad secundam quadraturam.

Nonus locus est in gr. 10 ♈, scilicet in trino aspectu dextro respectu loci Lunæ radicalis, à quo distat ille grad. 240. quos ingreditur Luna post dies 18. vel 19. & huius trini aspectus dextri eadem est natura, quæ trini superioris sinistri.

Decimus locus habetur in gr. 10 ♉, in quem incidit secundus quadrangulus dexter, remotus à loco Lunæ radicali per gradus 270. quos Luna conficit diebus viginti vel 21. prout fuerit motu velox, aut tarda, & interdum etiam die 22. Est autem hic dies decretorius principalis, & tertius in ordine, & est similis primo decretorio, nam & in hoc solent nonnunquam infirmi decedere.

Vndecimus locus occurrit in radiatione hexagona dextra ipsiusmet Lunæ ad interuallum à primo loco graduum 300. quod emetitur Luna diebus 23. circiter. Est autem hic locus eiusdem naturæ cum tertio loco, vbi incidit sextilis sinister.

Duodecimus locus incidit ad distantiam gra. 315. à primo loco, & est semiquadratus Lunæ dexter secundus, & dies indicatiuus vigesimę septimæ, seu vigesimę octauæ, ad quem Luna accedit die 24. vel 25.

Postremo verò Luna emensis omnibus hisce locis reuertitur ad suã epocham, seu locum radicalem, quem ad initium decubitus possederat, qui reditus absoluetur diebus ferè 29, postquam Luna emensa fuerit totum Zodiacum, in quo sanè dierum spatio complentur dies critici omnes & indicatiui, quos Medici solent obseruare, prout aliàs diximus, inter quos memorabiles sunt tres dies decretorij principales, qui sunt vt plurimũ septimus, decimusquartus, & vigesimusprimus: in quibus febres acutę & pperacutę solẽt terminari. Atq; hoc est quod Hippocrates dixit acutos morbos in quatuordecim diebus iudicari, & tertianam exquisitam septenis circuitibus; contingunt enim septem tertianæ accessiones antequam ad decimamquartam diẽ accedamus; vnde in dicta decimaquarta plurimi à morbo liberantur: in qua si cõtigerit febris accessio, tunc solet morbus produci in diem vigesimamprimam, vel vigesimãoctauam, vel etiam vlterius. Præterea in eodem mense Lunari apparent omnes periodi febris tum tertianæ, tum quartanæ,

tanæ,

tanæ, nam complentur in ipso quindecim paroxismi, seu accessiones tertianæ, & decem quartanæ. Adhuc post diem decimumquartũ, hoc est transacta Lunæ oppositione, solent febres acutæ remitti, nisi per errorem Medici, vel ob malum infirmi regimẽ virtus aggrauetur, & morbus inualescat. Verùm si Luna fuerit extra memorata loca, nullum fit iudicium per Lunæ cursum de ipso morbo, quod tunc nullo aspectu configuretur cum loco morbi radicali, vnde cursu vacua in hoc casu appellatur à nonnullis: cùm tamen propriè Luna cursu vacua vocetur, quando nullo aspectu Planetæ alicui iungitur, & sine virtute est, & efficacia; ideoque rectius fortasse dixeris, si Lunam tunc radicali loco inconiunctam appellaueris.

Luna cursu vacua prop. dicitur

Cæterùm hæc criticorum dierum ratio locum omninò habere non potest in morbis chronicis, qui motum Solis, vel aliorum Planetarum sequuntur, vt febris quartana & similes: sed vt plurimum viget in morbis acutis, & quando Luna in principio ægritudinis maleficum aliquẽ corpore vel radiatione noxia non attigerit; constat enim experientia, quod dum Luna ad initium morbi cum Sole, vel aliquo malefico, seu corpore, seu radio coniuncta fuerit, crisim tunc frequenter dubiã fieri, & maximas alterationes effici, cùm eadem ad hostiles alios aspectus vel eiusdem malefici, vel ipsius Solis peruenerit, siue decretorio id die, siue non decretorio acciderit; vbi si tunc Luna à beneficis subleuabitur, spes aliqua salutis superest, & æger non sine labore conualescet; si beneficorum radijs salutaribus non fouebitur, mortis non infima suspitio, vel certè periculosa recidiua exspectanda est; sed si maleficorum testimonijs mali significationes duplicabuntur, de vita actũ est; præsertim si concurrerint adhuc alia mortis inditia paulò post à nobis adferenda. In genere aũt quando Luna attigerit hostiles maleficorum radios, vel corpora, vel ẽt Solis tetragonum seu oppositionem, die decretorio vel non, vt plurimũ tunc languẽti malum erit, peius autem, si maleficus ille consenserit ipsi ægritudini, licet extra dies decretorios, ex applicatione Lunæ ad maleficos, non possit colligi iudicium de crisi subsequutura. Illud etiam scias, teste Boderio, quando Luna in diebus criticis est fœliciter illustrata, & illi dies nihil leuamenti afferunt, mortis iudicium, vel morbi transmutationem, ac longitudinẽ afferunt, tunc enim coniectari licet, perniciosam occurrere significatori vitę directionem. & Lunam in locum maleficum geniturę incidisse. Demum & hoc obseruandum est, Luna sub initium ægritudinis è combustione exeunte, morbum inualescere, donec eadem ad oppositũ gradum pertigerit; quo tempore si maleficorum alicui vel corpore vel radijs noxijs applicabit, præsertim domino mortis, periculum esse grauissimum; sin secus euasionem promitti.

Notabu

CAPVT XVIII.

In chronicis & diuturnis morbis Solis motum præcipuè, vel alterius Planetæ morbum facientis obseruari.

DISTINXIMVS morbos è materia emergentes in diarios, hebdomadarios, menstruos, & annuos, ex Suessani, aliorumque sententia, in Commentarijs supra tertiũ librum Galeni de diebus Decretorijs Capite septimo, vt Federicus Chrisogonus huic sententiæ sese opponat. Potest autem hæc diuisio bimembris fieri, ex opinione Galeni in eodem septimo capite, ita vt morbos in duplici differentia esse cum eodem asseramus. Sunt enim alij acuti, qui proueniũt à Sole & Marte; & hi Lunæ motum sequuntur, & alterationem secundum septimanas suscipiunt, vt idem Galenus asserit, & nos capite superiore ostendimus; terminantur autem vt plurimum intra mensem, nisi fortè per accidens mensis spatium excedant. Alij sunt morbi chronici, seu diuturni, qui licet motum Solis sequantur, mineram tamẽ seu originem trahunt à Saturno & Mercurio, alijsque etiam Planetis, atque hi quidem intra annum plerumque desinunt, licet vlterius produci queant, vt sunt febres quartanæ & similes. Sunt etiam & alij morbi longiores & chronici, quos tardiores Planetæ gubernant, & producuntur in annos; sed hos cùm rari sint, nullaque eorum apud Astrologos fiat mentio, nos etiam silentio inuoluemus. Erit autem nobis sermo in hoc Capite de morbis chronicis, qui à Sole moderantur; in quibus vice Lunæ, Solem obseruabimus, quomodo is affectus sit à maleficis, oportet enim vt vel ab ambobus, vel ab altero maleficorum ad initiũ morbi impugnetur; vel etiam vt constituatur in loco malefico, quem seu Mars, seu Saturnus corpore, vel radijs noxijs obtinebat in genitura, aut in reuolutione annua, tunc, quando mala significatorum vitæ occurrit directio morbum hunc diuturnum præsagiens. Fieri etiã potest, vt maleficus, qui morbi auctor est, sub illius initium discurrat per locum alterutrius luminarium præsertim Solis, vel super gradum horoscopi, vel per locum directionis ipsius vitę significatoris, vel vt aliud aliquod simile infortunium hora ægritudinis accidat. In quibus omnibus casibus Solem respiciemus, & decretoria tempora faciemus illa, quibus ipse tetragonas & diametram stationem respectu loci sui radicalis assequutus fuerit, sicut diximus in supradicto Capite septimo Galeni;

Galeni; accidunt enim hæ crises in temporibus anni diuersis, id quod Hippocrates attestatur dum ait, æstiuas ægritudines hyeme, brumales verò, vt plurimum Aestate solui. Quin immò & illi dies attendendi sunt, quibus Sol cum malefico aliquo morbi auctore congreditur, siue corpore, siue aspectu inimico; vel etiam, quibus Sol transit per loca Zodiaci à maleficis aliquo modo in genitura infestata, ijs enim diebus languens periculum adibit. Postremò beneficorum etiam aspectus ad Solem non sunt omittendi, vt enim malefici sæuissima caussant symptomata, ita benefici subleuant ægritudines & languenti sanitatem restituunt. Denique & Luna respicienda est illis maximè diebus, quibus crises Sol efficit.

Demus nunc ad maiorem huius capitis dilucidationem exemplum a Ferrerio sumptum; ait is, decubuisse aliquem die 3. Maij anni 1546. ex palpitatione cordis cum febre, dum Sol obtineret gra. 22. Tauri, & Marti tetragona radiatione iungeretur, qui percurrebat gr. 22. Aquarij. Constat igitur ægritudinem à Sole quadratum aspectum cum Marte constituente significatam fuisse; nam ægrotus vita functus est die 10 Septembris anni eiusdem, quando Sol gradus 27. ♍, ingressus diametrum constituebat cum Marte retrocedente in gradib. 27. Piscium, qui Mars morbi auctor fuit.

Exemplu̅ de Chronico morbo

Neque profuit languenti Iouis trigonus ad Solem, tum quia in gradib. 27. ♑, scilicet in casu suo positus, & à retrocessione stationarius, necnon & Soli ob signum Virginis, quod aduersum est suæ domui, inimicus esset, tum etiam quod à Marte retrocedente sextili aspectu, hic infausto pulsaretur. Sic ego, cùm in mea genesi Saturnus constituatur in gradib. 11. Arietis quartana febri grauissima ac longa correptus fui die 21. Septembris anni 1576, quo die Sol accedebat ad locum Saturni oppositum in radice, erat enim in gradibus 8. Libræ; perfectum autem diametrum non potuit Sol exspectare, quod illa die vigesimaprima Septembris Luna in gradib. 25. Virginis, loco Martis radicali posita, in Saturni, gradus 25. Sagittarij obtinentis, diametro constitueretur, qui Saturni locus propè aberat à gradu horoscopi meæ geneseos, qui est gr. 21. 38. Sagittarij. Porrò directio horoscopi illo anno deuoluebatur ad Saturni tetragonum, qui morbi auctor extitit. Accedebat huc horoscopi ad corpus Martis, & Solis ad corpus Saturni progressio. Quinimmò & in anni reditu Sol per præsentiam à Saturno patiebatur, à quo solum per quattuor gradus aberat. Producta itaque tot concurrentibus malis, fuit hæc quartana ad plures menses cũ sæuissimis accidentibus, & parum abfuit, quin vitã cum morte commutarẽ; euasi autem, quòd Sol præcipuus vitę gubernator per directionem saluus esset, quam diem non annotaui. Sed dabimus exempla aliquot chronicarum ægritudinum sub finem huiusce libelli.

Exemplu̅ de Egritud.ne Authoris

CAPVT XIX.

An futurus sit morbus diuturnus vel breuis.

Morbi longi et diut.ni quadi

DE longitudine vel breuitate morbi iudicamus tum à genitura, tum ab anni constitutione, tum verò à figura ad morbi ipsius initium fabrefacta: vt nihil interim dicamus de propria ipsius morbi natura, quæ Medicis vt plurimum aliunde constat. Si itaque de genitura constiterit, & directiones singulorum vitæ sustentatiuorum confectæ fuerint, perpendenda erunt tum loca principalia, quæ vitam gubernant ac fouent, & sunt vt plurimum Ascendens, Sol ac Luna, tū etiam loca anæretica seu peremptoria, ad quæ tunc temporis dicti vitæ prorogatores accesserunt. Enimuero si tam promissores, quàm abscissores validi omnes fuerint, vel debiles omnes, iudicium erit morbum euasurum longum: nam tunc conflictum æqualem exercent malorum virtus, & virtus vitæ prorogatorum, & ambigua vtrorumque est victoria. At si vitæ datores robusti, anæretæ verò imbecilles fuerint, ægritudo breui tempore ad salutem verget; sed si contrà prorogatores vitæ debiles, anęretæ verò fortes extiterint, breuis etiam morbus erit, sed ad mortem seu malignitatem tendens. Morbi insuper frigidi & sicci in genere, qui à Saturno fiunt, & Mercurio, & qui in vniuersum à Sole reguntur, spōte sua lōgi ac diuturni sunt: calidi verò & sicci, qui à Sole & Marte incrementum suscipiunt, & à Luna potissimū gubernantur, breues existunt. Solet autē particulariter Saturnus longos morbos facere, Iupiter & Sol breues, Mars breuissimos, Venus mediocres, Mercurius varios, Luna deniq; reuertentes, vt vertigines, comitiales, podagras, & similes. Præterea Sole in signis vernalibus constituto salubres & breues fiunt morbi, in æstiuis signis breues & periculosi, in autumnalibus lethales, & in hyemalibus lōgi. Sed de morbis quattuor anni temporum egimus abundè Capite decimosexto.

Breues Morbi qdo

Ex figura autem ac statu Planetarum ad morbi initium traduntur hi aphorismi de longitudine vel breuitate morbi, qui desumuntur à luminaribus, à domino ascendentis, & à sexta domo, ac eius domino.

1 Quando ambo luminaria cadunt ab angulis, & eorum dispositores & dominus ascendentis fuerint impediti, periculosa erit ægritudo; sed si beneficæ auxilium tulerint, prolongabitur morbus, & ex acuto euadet diuturnus, seruabiturque natus præter spem si beneficæ præualebunt.

2 Si infirmus cœperit ægrotare versante Luna in signo mobili, maxi-

mè

mè si fuerit in ascendente, vel fuerit etiam ascendens signum mobile, æger vel cito morietur, si aderunt mortis significationes, vel si non aderunt, citò liberabitur, & ad bonum terminabit ægritudo. Si verò fuerit ipsa Luna in signo fixo, ægritudo erit longa, & si in communi, mediocris & mutabilis. Et hæc applicari etiam possunt Planetæ morbum inferenti.

3 Luna coniuncta cum Planeta orientali velocis motus, aut directo, breuitatem ægritudinis arguit, sed cum occidentali tardiore & retrocedente diuturnitatem.

4 Si Luna aut dominus ascendentis, fortunæ regredienti corpore vel aspectu sociabitur, salutem quidem pollicetur, sed morbi longitudinem.

5 Cùm luminare morbo dominans (ait Cardanus) grauioribus Planetis commiscetur ac tardis, morbus natura & euentu longus erit: sin autem grauioribus Planetis natura velocibus aut motu, vt cùm Saturnus & Iupiter prope Solem sunt, morbus quidem natura sua diuturnus breuior fiet: sicut contrà, si Mars, Venus ac Mercurius tardi fuerint, morbi natura breues protrahentur; sin veloces, velociter finientur morbi natura etiam per se breues.

6 Luna cum Saturno, corpore vel radijs noxijs colligata, valdè mala est, morbum enim prolongat, pręsertim si Saturnus fuerit cursu tardus; velox autem non ita diuturnum facit morbum. Sed si retrocedat, fueritque ante oppositionem Solis, recidiuam minatur. Prætereà Luna sic Saturno iuncta si cursum intendit, & lumine decrescit, timendũ est de ægritudine diuturna & crisi horrenda; si motu tarda & lumine aucta, minus mali significat, quàm si lumine diminuta foret.

7 Cùm Luna Marti corpore, vel radijs tetragonis aut oppositis iungitur, morbos acutos efficit, qui citò, vel ad vitam, vel ad mortem terminantur.

8 Cùm Luna ad initium morbi fuerit proxima occultationi, hoc est prima vel secunda die ante nouilunium, æger aut morietur, aut diuturno morbo detinebitur.

9 Si Mars in ascendente fuerit hora decubitus, ęgritudo ipsa paruam moram seu terminum habebit, & vt plurimum ad malum terminabit. Sed si Saturnus in ascendente compertus fuerit, longos producit morbos.

10 Sexta domus habens signum fixum (vt nonnulli dicunt) significat longitudinem ægritudinis; mobile breuitatem, commune mediocritatẽ, seu mutationem ægritudinis, vel recidiuam.

11 Si fuerit Saturnus dominus sextæ indicat ægritudinem fore longam, si Iupiter, vel Sol, vel Mars mediocrem, si Venus, vel Mercurius, vel Luna breuem.

CAPVT XX.

De magnitudine & malignitate ægritudinis, seu morbi in genere, & an sit curabilis & ad salutem terminans, an verò incurabilis, & ad mortem ægrum conducens.

Sig.ra Genit.is Fer Vtilis in morbis cognoscendis.

QVANTVM adiumenti hac in re præstet genituræ inspectio, supra satis ostensum est, vbi de morbis, qui nato possunt euenire, cognoscendis disseruimus, atque etiam de directionum malarum significationibus & effectibus, & quę sint prauæ & morbi magnitudinem significantes, & quæ leues tantùm ęgritudines, & quæ denique mortem inferre valeant. Nunc vero magis particulare iudicium trademus ex figura morbi, vel sola, vel cum genesi comparata, si hæc cognita fuerit. Quoniam verò raró contingit aliquem ęgrotare, qui non habeat malam aliquam directionem alicuius vitæ significatoris, idcirco conuenit etiam, vt ingressus & transitus Planetarum tempore decubitus malè se habeant, & cum directione ipsa congruant; vnde vel tunc luminaria, vel alterum eorum, & præcipuè Luna infortunium patietur à maleficorum aliquo, vel coniunctione, vel oppositione, vel quadratura, vel antiscio; aut quidem in loca, quæ malefici ab initio nascendi, vel in reuolutione illius anni infestarunt, incident. Ait enim Cardanus, quod quibuscunque sub initijs morborum Cœli constitutio longè lenior est morbo, his à natiuitate morbus sæuitatem contraxit, principalibus locis, idest Sole vel Luna, in praua loca cadentibus. Quapropter nihil mirum est, si quandoque tempore inuasionis morbi neque Sol, neque Luna à malefico aliquo affligatur, tametsi morbus grauis sit. Nam si genesim & reuolutionem illius anni, in quem morbus incidit, aspexerimus, proculdubio statim innotescet infortunij origo, apparebunt enim loca infecta in vtraque figura; in genesi quidem per directionem, in reuolutione autem per configurationem Planetarum inter se, & cum genitura.

Morbi q.do adueniat

Morbi aliq.do à natiuit. sunt

Modus exam. di Fig.ra Egritut.is

In figura itaque ad initium morbi erecta considerandus est status luminarium, præcipuè verò ipsius Lunæ, deinde & ascendens eiusque dominus obseruandi sunt, & cum domino octauæ comparandi: quinimmò & beneficorum, qui auxiliari solent, & maleficorum, qui morbi auctores existere, positus attendendus est, videlicet quomodo illi se habeant ad luminaria, ad ascendentem

eiusque dominum, necnon ad octauam, & sextā domū. Accedunt huc coniunctiones luminariū morbi initia proximè antecedentes, à quibus in genere de morbis illo mēse venturis iudiciū sumitur. Enimuerò si domini trigoni coniunctionis præcedentis validi fuerint, & benefici, ac benignè inter se configurati, seruabunt ægros illo mēse à morte; at si debiles & inualidi magna ex parte perdent. Porrò quando luminaria non sunt admodū infortunata (neque enim possunt esse omninò libera) nec dominus ascendentis à malefico quopiā diuexatur; neque luminaria aut horoscopus cognationē habent cum dño mortis, & beneficæ maleficis præualebunt, ac iā dictis locis auxiliabuntur, iudicabimus ægrū facilè ab ægritudine posse liberari; mutabitur autem morbus in melius & æger conualescet, vbi Luna tēpore morbi ad planetas morbo contrarios, maximè verò ad Iouē, Venerē, vel Solē defertur. At si luminaria & horoscopus, illiusq; dominus infortunium patiantur, maleficis præualentibus, & beneficis abiectis ac nullū auxilium locis supradictis ferentibus, malignā seu acerbā fore ægritudinē morte vtplurimū terminandā iudicato, eoque magis si Luna, vel horoscopi dominus, à domino domus mortis impugnetur.

Est autem malum ac metuendum cum Sol de die in principio ægritudinis, & Luna noctu fuerint impediti, vt ait Hermes aphor. 96. Deterior verò conditio incipientis morbi est, teste Cardano, si morbo sæuo existente Luna & dominus ascendentis non existentes cum malis ad malos deferantur.

Luna in augmento sui luminis mala est, si morbus fuerit ex copia humorum, ait Auenaris, vel ex repletione; sed diminuta lumine melior est, quod tamen graue est in ægritudine quæ fit ex inanitione, cui conuenit Lunam augeri lumine. Sic Cardanus: cum Luna fuerit in principio ægritudinis perseuerantis, vel sub radijs Solis, aut cū cauda Draconis, vel cū Saturno, aut Marte, ingens periculum significatur. Quod si senex fuerit infirmus, etiam Ioui iuncta, aut Veneri, vel Mercurio: quod si horum oppositis vel quadratis, idem sed leuius continget. Quod si cum hoc in locis his etiam à genitura inuenta fuerit, proculdubio morietur. Cùm igitur duo ex his conuenerint, & alterum validum fuerit, ægrotabit homo; sin autem ambo valida sint, grauiter; si tertium adest, morietur: sed in senio duo tātum possunt occidere.

Dicit præterea Ludouicus Rigius Aphorismo 93. Secundæ partis: Per applicationem Lunæ ad beneficas non dispositas à maleficis vinci naturam morbi, & per separationem ab illis, & applicationem ad infortunas causari mortem. Beneficas verò, ait idem Aphorismo 94. transire in maleficas, hoc est maleficarum naturam induere, quando morbus de natura beneficorum, siue de natura

sua-

ſuarum ſignificationum erit; ſicque etiam maleficas eadem ratione, ſeu conditione in beneficas permutari, quia contraria contrarijs curantur effectibus. Sed & idem Aphoriſmo 95. affirmat coniunctionem in luminarium ſignis Martijs, vel in ſignis humanis, Venere & Mercurio ibidem exiſtentibus retrogadis morbos inducere terminantes omnino ad mortem: & ſi illa coniunctio erit in Ariete, ducere infirmum extra mentem ſine ſpe. Adhuc, ait Cardanus, Martem in aſcendente hora initij morbi, morbū facere velocem, vehementem, & partes ſuperiores affligētem, perturbantemque mentē. Quod ſi cum hoc diſpoſitores luminarium & aſcendentis fuerint impediti, ſuccedet mors.

Sed & ſtellarum fixarum in hoc negotio accurata habēda eſt ratio, quarū crudeliores permixtæ luminaribus, vel hora ægritudinis orientes aut occidentes, morbū ipſum plurimum augent & exaſperant. Cęterum de coniunctione Lunæ cum ſingulis planetis ad morbi initium alij vberius tractauerunt, nos nihilominus probatiores aliquos Aphoriſmos huius materiæ ex Auenare, & alijs compendioſè recenſebimus.

Coniunctio Lunæ cum Saturno mala eſt, præſagit enim vt plurimū ægritudinē diuturnam; quæ grauior, mitiorvè erit penes bonam vel malam affectionem tam Saturni quàm Lunæ.

Si enim Saturnus curſu tardus fuerit, plurimū nocet, morbumque aggrauat: & retrogradus ante Solis oppoſitionem, facit recidiuam. Contra verò velox motu, vel retrogradus poſt oppoſitionem cum Sole minus nocet. Orientalis à Sole alleuiat morbum à frigiditate procedentem, auget verò morbum ex caliditate productum.

Occidentalis autem à Sole, morbum frigidum exaſperat, calidum remittit. Luna curſu tarda & aucta lumine ægritudinem mitigat, velox & diminuta lumine eandem promouet, augetque.

Pernitioſa denique cenſenda eſt Lunæ & Saturni oppoſitio & tetragonus, licet minus quam coniunctio. Sed ſi Saturnus in congreſſu cum Luna, receperit ipſam ex domo vel altitudine ſua, minus ipſi nocebit.

Coniunctio Lunæ cum Ioue, proſpera eſt, maximè ſi contigerit in Cancro, vbi vterque planeta dominatur, vel etiam in alijs domibus Iouis, minus tamen bona eſt in Capricorno, in quo vterque cadit à dignitate. Porrò cæteri quoque aſpectus Lunæ cum Ioue boni ſunt, magis tamen trinus & ſextilis, minus verò quadratus & oppoſitus.

Confert autem Iupiter magis ægris adultis poſt mediam ætatem, minus vero pueris & iuuenibus ante mediam ætatem.

Coniunctio Lunæ cum Marte peſſima eſt, & ſine beneficorum radijs in morbis calidis lethalis, magis verò cum Luna creſcit lumine,

quàm

quàm cum decreſcit, augebiturq; ægritudo ſi motu velociore proue-
cta luminis incremento turgeſcere incipiat. Adhuc Mars occidenta-
lis non adeò furit, neque ita formidabilis eſt, vt orientalis. Denique
& diameter Martis ac Lunæ malus eſt, necnon & tetragonus, ſed
minus.

Coniunctio Solis & Lunæ ſemper mala eſt, & vt plurimum mortem
præſagit vel periculoſam ægritudinem. Sed de his infra.

Coniunctio Veneris & Lunæ ſalutaris eſt, ſicut & Iouis: confert ta
men Venus plus ægritudinibus cholericis quàm Iupiter, ſicut hic ma
gis adiuuat ęgritudines frigidas, quàm Venus. Pręterea prodeſt Ve-
nus magis iuuenibus ac mulieribus ęgrotantibus, quàm ſenibus. Sunt
denique & cęteri omnes Veneris aſpectus cum Luna auxiliares, ſed
conuenientiores trinus ac ſextilis.

Coniunctio Lunę ac Mercurij mediocriter bona eſt vel mala, pro in-
genio ipſius Mercurij, prout ſcilicet ipſe fuerit in bono ſtatu reſpectu
radiorum Solis, & aliorum planetarum, & pro natura ſigni quod obti
net; idemque etiam cenſendum eſt de reliquis Mercurij ac Lunę con-
figurationibus.

CAPVT XXI.

Complectens aphoriſmos particulares, ſeu indicationes Aſtrologicas de decubitu lethali reſpectu locorum genituræ, & annuæ reuolutionis.

TRADITVRI nunc particulares aphoriſmos de morte
ęgrotantis, è re ſtudioſorum futurũ arbitrati ſumus cõ
uenientẽ in his aphoriſmis Aſtrologicis adferendis or-
dinem ſequi, ne ingentẽ rerum farraginem ſine capite
vel cauda proponeremus; ideoque hoc pręſenti capite
illas indicationes Aſtrologicas de decubitu lethali ad-
feremus, quę ex genitura ęgri & annua reuolutione ad figuram ad ini
tium morbi comparata conſtant. Deinde proximo Capite aphoriſ-
mos hac eadem de re, à ſola morbi figura procedẽtes complectemur.
Verùm licet non ſemper neceſſario hi aphoriſmi ęgrum ad mortẽ con
ducant, nihilominus plures concurrentes certum teſtimonium, vel
mortis, vel grauiſſimæ ęgritudinis adferunt.

Aphor.

Aphor. 1 Cũ fuerit ascendens ad initiũ morbi aduersus horoscopo genituræ de vita timendũ est, nisi profectio horoscopi genituræ ad ea loca venerit: Aduersa autẽ signa sunt, quæ sextam, septimam, octauam, & duodecimam domum in genesi obtinent. 41. sententia Auctoris centiloquij.

2 Ascendens signũ ad initium morbi, quod in genitura, vel in annua reuolutione, licet minus, malefica possidebat, ægrum acerbissimè diuexat, maximè si gradus ille, quàm proximè in horoscopo constituatur.

3 Morbus qui cœperit, cũ Luna fuerit in loco maleficę geniturę, vel reuolutionis annuæ, vel in eius opposito, vel quadrato, vel antiscio grauissimus futurus est, & si maleficã illã aspicit, periculosior, eoque magis si Luna fuerit tẽporis domina, & gubernatrix vitę. Verùm si ad morbi initium Luna fuerit in loco vbi genituræ tempore, vel reuolutionis annuæ benefica erat, nihil grauius metuendum est. 42. sententia Auctoris centiloquij.

4 Quando loca aphętica radicalia cum dominis ascendentis genituræ & figurę ad initiũ morbi constructæ oppressa fuerint, confestim mortẽ iudicato, nisi fuerit receptio inter maleficas, & beneficorũ salutaris aspectus; sic enim volente Deo euadere poterit.

5 Cùm quis ægrotauerit sub mala reuolutione, in qua vnus locorum hylegialiũ geniturę per directionẽ affligatur, cæteris vitæ sustentatiuis locis per ingressum & progressum malè se habentibus, euidentissimum mortis periculũ adibit æger. Quibus si accesserint alia infortunia ad horam decubitus, certior mors exspectatur.

6 Si ad initiũ morbi Sol fuerit in loco genituræ malefico, quẽ scilicet malefica ab initio nascendi vel corpore, vel radio noxio, vel antiscio obtinebat, grauissima erit ægritudo, & plerũque chronica, ac diuturna: si tunc etiã à malefico aliqua ratione patiatur, adhuc magis lethalis efficitur morbus; qui denique infirmũ ad mortem conducet, si Sol fuerit vitæ prorogator, ac per directionem afflictus.

7 Morbus, qui cœperit eo anno, quo Eclipsis contingit in ascendente genituræ, vel annuæ conuersionis partiliter seu intra distantiã quinque graduum, vel etiã in loco alicuius vitæ prorogatoris, exitiosus & mortalis est. Minus tamen nocebit, si in dictum locorũ opposito, vel quadrato acciderit. Porrò intelligendus est hic aphorismus, quando Eclipsis ipsa mala fuerit, eiusque dominatores malefici. Quanto autẽ maior erit Eclipsis, tanto grauior ac intensior erit ægritudo: quod si parua, debilis. Fortasse idem poterit, si contigerit in loco directionis horoscopi, vel luminaris aphętici.

8 Morbus qui cœperit eo anno, quo duorum maleficorum Saturni & Martis coniunctio accidit in ascendente genituræ, vel annuę reuolu-

tionis,

tionis, vel in loco prorogatoris vitæ partiliter, lethalis est: sicque etiam si contigerit in opposito vel quadrato dictorum locorum, sed minus. Quin & idem operatur Saturni & Iouis, vel Iouis & Martis coniunctio, præualente tamen malefico in ipsa coniunctione, maximè verò si & alter maleficus inimico radio testimonium attulerit.

9 Apparitio cometis, vel nouæ stellæ super gradum horoscopi genituræ, vel super locum luminaris vitam sustentantis, noxia est ac lethalis; idemque valet, si contigerit in loco, ad quem illo anno deuolutio horoscopi, vel luminaris vitam fouentis facta fuit.

10 Transitus malefici ad initium morbi per locum horoscopi radicis vel luminaris vitam gubernantis pernitiosus est, minus tamen si per oppositum, seu quadratum dictorum locorum deferetur. Necnon & transitus malefici per locum directionis horoscopi, vel luminaris aphętici malus est, maximè si amborum maleficorum aliqua erit inter se configuratio.

CAPVT XXII.

Continens aphorismos particulares seu indicationes Astrologicas de decubitu lethali, ex sola figura ad morbi initium constructa prorumpentes.

11 QVANDO orientis seu horoscopi dominus fuerit cum domino octaui loci, aut cum planeta locum illũ obtinente coniunctus, vel hostiliter configuratus, aut per antiscium, mortis affert testimonium, prętertim nullo auxiliante benefico, eoque magis si etiam Luna particeps fuerit huiusce infortunij, vel alio modo male afficiatur. Quod si inter ascendentis & octauę domus dominum sit receptio per aspectum vel corpus mortem quidem languens effugiet, sed non grauem ægritudinem. Magis autem periculi est, si dominus horoscopi iungatur malefico, vel domino mortis, eumque recipiat, quàm si dominus mortis illum receperit. Habet similem aphorismum Hermes, dum ait 71. timetur in ægrotãtibus, cùm Luna & dñs ascendentis fuerint ab octaui loci dño impediti.

12 Dominator signi orientis si ex sua retrogradatione separatur à planeta dominium mortis sibi vendicante, desperationis inditium est, nisi propter retrogradationem à Sole fuerit combustus.

13 Dñs ascẽdentis si fuerit infortunatus in octaua domo absq; beneficis radijs, Luna existẽte corrupta, mortis pbet ĩdicationẽ, q̃ causa

ipſius ægri proueniet, nempe ex inordinato regimine, vel alio errore.

14 Dominus aſcendentis in aſcendente combuſtus mortem præſagit.

15 Dominus aſcendentis ſi ſimul etiã præfuerit octauæ domui (vt quando aſcendit Libra vel Aries, tunc enim plerunque cadit in cuſpidẽ octauæ Taurus, vel Scorpius) & infortunatus fuerit, mortem obnunciat ſui ipſiuſmet cauſſa, quæ futura erit quando ipſe vel Luna peruenit ad gradum octauæ domus.

16 Dominus aſcendentis cũ domino ſextæ, vel ſeptimæ, vel duodecimæ malè colligatur, ſiue per corpus, ſiue per aſpectũ malignũ, ſiue per antiſciũ; teſtimoniũ enim affert vel mortis, vel diuturnæ infirmitatis. Idẽ ſignificat ſi in dictis domibus reperiatur, præſertim in caſu ſuo, vel retrogradus, vel combuſtus, vel à maleficis aliqua ratione infeſtatus.

17 Dominus horoſcopi in ſeptima, vel deiectus ſub terra præcipuè, in quarta vel ſexta domo; vel etiam in alijs domibus cadentibus à maleficis oppreſſus, & dominus octauæ domus ſummum Cœli faſtigium aut occidentis cardinem obtinens, mortis præſagium obnunciat.

18 Dominus horoſcopi in ſexta, & viciſſim dominus ſextæ in horoſcopo eodem tempore ad initium morbi aliquantulum afflicti, chronicam ægritudinem; infortunium grauius paſſi, perniciem pollicentur.

19 Dominus octauæ domus in angulo, & pręcipuè in occidẽte, exiſtente Luna, & horoſcopi domino in cadentibus, aut à malis infeſtato, ſemper morbus lethalis eſt, magis verò ſi octauam infortunã diſponet.

20 Propè aſcendentem ſeu lineã horoſcopi, ſi fuerit maleficus planeta, præſertim ♂, vel fixa crudelis (de quibus Cap. 8. de vitæ abſciſſoribus mentionẽ fecimus) ita vt non diſtet à gradu horoſcopi plus tribus partibus, mortis indicium eſt; ſupraiuiet enim tot diebus æger, quot gradibus diſtiterit malefica illa ſtella à gradu horoſcopante, dummodo ſignum ſit mobile, ſed Saturnus ibi conſtitutus ſolet obnunciare lungas ægritudines, vt aliàs diximus, quin & in ſeptima domo malefica conſtituta, ita vt partiliter horoſcopum oppoſitis radijs feriat perniciem affert, licet non adeo ſicut ſi fuerit corporaliter in horoſcopo.

21 Malefici ambo planetæ poſſidentes angulos malum obnunciant, præſertim ſi hoſtiliter ſeſe aſpexerint, & aliud aliquod infortunium adfuerit, vt ſcilicet vel Luna, vel dominus aſcendentis ſit infœlix.

22 Maleficus planeta in ſexta, vel quicunque planeta ibidem infœli-

fœliciter positus, significat ægritudinem ad malum terminaturam, vel saltem malitiam illius morbi à se facti indicat.

23 Luna à domino ascendentis ad dominum octauæ lumen suũ immediatè transferens, indiciũ mortis præbet, sed non semper in morbo periodico.

24 Lunæ applicatio ad stellam aliquã in octaua existentẽ lethalis est, sicut etiam ad ipsius octauæ dominum.

25 Luna Libram permeans Saturno & Marti iuncta lethalis est.

26 Luna cum pleiadibus in domo mortis partiliter inuenta, mortem indicat. Idem puto contingere si fuerit cum alijs stellis fixis pernitiosis, vt sunt hiades, antares, hercules, lanx australis, & caput Medusæ.

27 Luna Orientalis plus sex gradibus à Sole non distans, ægrum ad periculũ conducit, & quanto ipsi propinquior erit, tanto certius periculũ adferet. Nã pessimus est ille Lunæ status, vergit enim ad cõbustionem: verum ad duodecim vsque gradus distans à Sole mala quidẽ est, sed tantam influxus acerbitatem non admittit. In Ariete autẽ & Leone minuitur infortunium. Quod si Sol dominium in octaua obtinuerit Luna sic combusta, maius mortis periculum subest. Sic quoque cum ipsa luminaria coniuncta inciderint in sextum, septimum, octauum, & duodecimum Cœli locum ab ascendente.

28 Luna ad caput vel caudã Draconis accedens intra quattuor, vel quinque ad summũ gradus, mortis testimonium confert, debilius verò testimonium est si recedat ab eodem.

29 Cùm Luna ad initiũ morbi constituitur in quadrato seu opposito Solis malũ est, fiunt enim crises malæ quando eadẽ ad malos Solis radios & coniunctionẽ peruenerit. Et si contigerit ipsius Lunæ, Solis Eclipsis in prima, vel secunda, vel tertia criticatione ab initio morbi, languentis pessima erit conditio; quo enim maior, peiorque erit Eclipsis, eo maius periculum subibit.

30 Luna velox motu & diminuta lumine cũ Saturno tardi motus vel retrocedẽte congrediens, præsertim in signis disconuenientibus, & sine beneficorum auxilijs, mortis discrimen adducit.

31 Lunæ congressus cum Marte pernitiosus est, nullo beneficorum adiuuante, & si vterque quartum Cœli locum teneat, mors subsequetur.

32 Luna inter vtrũque maleficum Saturnum & Martem obsessa, nec etiã inter Solem & Saturnum, vel inter Solem & Martem, nullo beneficorum auxiliarem manum porrigente, validum internecionis est indicium.

33 Luna in horoscopo mala sẽper est, ibi. n. corpus ægroti super quo significat, magis afficit, cũ ille locus orientis sit cõtrariæ naturæ ipsi

Lunæ, & quo vicinior fuerit lineæ orientis, eò deterior, & si fuerit malè affecta, non leue indicium mortis præbet.

34 Cum Sol ab initio ægritudinis à malefico quopiam corporaliter, vel tetragonis aut oppositis radijs affligitur, aut etiam per antiscium perfectum, præsertim si Sol luminare sit temporis, & malefico applicet, & non defluat, signum est vel mortis, vel validæ ac periculosæ ægritudinis, quæ plerumque solet esse chronica & diuturna; nisi etiam Luna affligatur, vel adsint alia indicia seu infortunia mortem accelerantia.

35 Cùm luminaria ambo sub terra malè affecta fuerint hora inuasionis morbi, timor ægrotanti, ac mortis discrimen imminebit.

36 Luminaria ambo à Marte sauciata ad initium ægritudinis acutæ, citissimam, & quodammodo repentinam seu violentam necem inferre consueuerunt.

CAPVT XXIII.

Continens particulares aphorismos, seu indicationes salutis.

ETSI supra Cap. vigesimo tradiderimus generalem doctrinam, quæ ex figura ad inuasionem morbi constructa eruebat iudicium de ægritudine ad salutem terminanda, nihilominus non minimum adiumenti Medicis videbimur attulisse, si de salute ægri particularia quædam præcepta, seu aphorismos tanquam in tabella describemus: vt collatis, tum quæ ad mortem, tum quæ ad salutem faciunt, significationibus, pro parte vincente iudicium statui queat.

Aphor. 1 Dominus ascendentis receptus à domino octauæ in figura ægritudinis, & vterque liber à maleficis, indicat ægrum post desperatam salutem conualescere.

2 Dominus ascendentis si extiterit beneficus, & in bono Cœli loco bene affectus atque à radijs noxijs liber, ad salutem languentis confert.

3 Dominus octauæ separatus à domino ascendentis, & à beneficis adiutus salutem tribuit ægrotanti.

4 Si benefici planetæ præualuerint maleficis conualescentiam arguunt, maximè si Lunæ ac horoscopo auxiliabuntur.

5 Sol

5 Sol in Horoſcopo bene affectus, aut in ſexta Cœli domo, aut combu rens dominum ſextæ, ſeptimæ, vel octauæ ſalutem ægro denunciat.

6 Iupiter & Venus in horoſcopo conſtituti, vel alibi in bono Cœli loco Lunæ commixti, ſanitatem indubiè pollicentur.

7 Si Luna, horoſcopus, & vtriuſque dominatores non fuerint combuſti, aut à maleficis ſauciati, neque in malo aſpectu dominorũ ſextæ, vel ſeptimæ vel octauæ, ægroto ſalutem decernunt.

8 Luna ſi fuerit in bono Cęli loco benè affecta, nulliſque malefico cõmixta, fęlicem ægritudinis finem indicat.

9 Luna ſeparata à malefico debili, & applicans beneuolo potenti, indicat poſt afflictionem ſanitatem ſecuram.

10 Luna in bono Cęli loco alligata domino horoſcopi, vel per corpus, vel per aliquem radium, etiamſi ille fuerit maleficus, dum tamen non ſit aliunde infortunatus, & vterque ſit curſu auctus ac lumine ſanitatem inducit.

11 Luna ab ambobus beneficis in bona Cœli ſtatione circũdata abſq; maleficorum radijs, auxilium non leue ad ſalutem tribuit.

12 Luna in Tauro vel Libra Veneris domibus, vel in Sagittario & Piſcibus, Iouis domicilijs inuenta in bono aſpectu alicuius eorum, præcipuè ſi fuerit in bono Cœli loco, & à malis tuta, ſanitatem ægroto decernit. Sic quoque in Cancro, domo ſua & Iouis altitudine conualeſcere facit.

CAPVT XXIV.

De tempore ſalutis vel mortis particulariter indagando.

TEMPVS nunc inueſtigandum eſt, quo æger conualeſcet, ſi inditia ſalutis conuenientia aderunt, vel quo decedet è viuis, ſi validiores mortis ſignificationes reperiantur. Cognita itaque ægritudinis eſſentia ac magnitudine, obſeruandus eſt motus Lunæ in diebus criticis, in quibus ſi contigerit Lunam à beneficis Planetis, qui tamen octauam domum non diſponant, coadiuuari, tunc quidem incipiet æger, facta bona criſi ſubleuari. Sic etiam quando Luna extra dies criticos, diſcedens, vel non diſcedẽs à maleficis, fortunarum aſpectus attingit, maleficis interim abſentibus, ſanitati paulatim reſtituitur languens, maximè ſi tunc etiam dominus orientis ſaluus fuerit, vel cùm celerius directo graditur curſu, domino domus mortis ab

eodem recedente. Necnon & de salute benè sperandum est, cùm Luna transit per loca geniturę benefica, dummodo absint maleficæ.

Verùm vbi de morte languẽtis ex supradictis certiores erimus, perpendenda erit diligenter magnitudo morbi, an scilicet acutus sit, vel acutissimus, an verò longus. Et si quispiam ex damnata prorsus Cęli constitutione laborabit morbo acutissimo, is vel quarta die à morbi initio, si tunc Luna infortunia patietur, vel septima, si tunc ad propriũ tetragonum cum testimonio maleficorum peruenerit, interibit. At si morbus sit simpliciter acutus, decimaquarta dies mortem indicare poterit, si tum Luna maleficorũ radijs in opposito loci radicalis ad morbi initium obruatur. Potest etiam & ante illam diem languens è viuis excedere, si Luna grauiter à maleficis extra dies criticos infestabitur, præsertim si maleficæ illæ stellæ morbi auctores, ac potentes extiterint, nec Luna à beneficis stellis subleuetur.

Volunt nonnulli horam mortis colligi posse à domino ascendentis, quando scilicet ille vel corpore, vel maligno aspectu domino octauæ coniungitur, vel etiam, quando dominus octauæ gradum ascendentẽ, aut gubernatorem vitæ attigerit. Pręterea aiunt ægros deterius se habere vt plurimum à Meridie vsque ad mediam noctem, in descensu scilicet Solis, & illa diei parte plures decedere, quàm à media nocte ad Meridiem dum Sol ascendit. Alij frequenter se obseruasse asserũt, illos qui graui ac periculoso morbo decumbunt, mori, Luna exoriente, vel in medio Cęli existente, rarò autem in quarta, vel septima, ac nunquam ferè in reliquis domibus.

Iam verò in morbis chronicis Solem inprimis obseruare conuenit, vnde si rectè ea, quæ superioribus capitibus tradidimus, percepisti, nullius negotij erit ipsam horam, vel saltem diem interitus prope verum cognoscere. Particularia enim hęc eruuntur è suis vniuersalibus, quæ diligenter in primis sunt cognoscenda.

CAPVT XXV.

De electionibus in medicina & cura ægrotantium faciendis, & primò de confortandis & coadiuuandis virtutibus corporis per influxum debitum.

HVcvsqve eatantùm proposuimus, quæ ad cognitionem ægritudinis necessaria nobis visa sunt, vt essentiam ipsam ac speciem ægritudinis ex proprijs ac præcipuis caussis à priori scilicet, hoc est à cœlestibus corporibus cognosceremus. Quibus si sagax

gax ac prudens Medicus vltrò adiunxerit indicationes à posteriori, ab accidentibus scilicet, & effectibus ægritudinem ipsam concomitantibus, collectas, perfectum iudicium de fine ægritudinis & essentia eiusdem consequetur. Reliquum est vt de praxi astrologica in curandis ac medendis morbis nonnulla disseramus. Quæ vt meliori ordine (vt in reliquis hucusque pro virili facere conati sumus) prosequamur, agemus primum de electione temporis in confortandis & adiuuandis virtutibus seu potentijs humani corporis, deinde in purgandis humoribus superfluis per pharmaca, postea in sectione venæ, atque in cucurbitis adhibendis, & denique de cura in corporibus ordinanda pro particularibus ægritudinibus secundum rationem cœlestem. Sic namque actiua passiuis debito modo coaptando ac commiscendo, debitum ac optatum sanitatis finem tutius ac commodius, vt plurimum Medici consequentur. Neq; me eorum absterrēt calumniæ, qui licet aliàs non parua cum laude ac vulgarium hominum applausu medicinam exerceant, Astrologiam tamen vaticano prosequuntur odio, & publica voce affirmant; nihil opus esse Medico Astrologiam nosse, licere quouis tempore venam secare, potiones exhibere, & reliquis medicinæ munijs fungi, nulla habita ratione cęlestium corporum; non quod ipsi per experientiam ita experti sint, nihilum enim de Astrologia norunt, sed ne vulgatum illud dictum mentiri finant, quod ait. Ars non habet cauillatorem, nisi ignorantem. Nam qui hanc Astrologiæ partem ingenuè tractauerunt, ijs optimè notum est, quàm sit periculosum & impium medicinam sine hac exercere. Ait Lucius Bellantius in opusculo suo de diebus criticis: medicinæ scientiam absque cęlesti fauore sæpiùs inanem ac noxiam doctissimos plerosque viros iudicasse. Haliabas primo Theoricæ capite tertio, ita inquit. Astronomia quoque indiget Medicus, qua medicaminibus electis temporibus, quibus Luna beatis & fęlicibus fuerit contemperata Planetis, & sub competentibus figuris vtatur. Cornelius Gemma Medicus Louaniensis ac Mathematicus longè doctissimus, de Arte Cyclognomica Libro primo, Capite octauo, sic de Luna loquitur: patet vsus eiusdem vberrimus in arte medica, quod post coniunctionem Lunæ ac Solis commodiores fermè sint venæ sectiones, purgationes per vrinam atque sudorem, & quæcunque à centro corporis, ad eiusdem circumferentiam ducunt, propter motus Lunaris analogiam. Contra digrediente Luna ab opposito Solis, magis & vomitus solēt succedere, & alui purgatio, si modo & ægri vires, morbi tempus, & vtriusque natura vniuersa consentiat: nec interim obsint congressus malefici, vel irradiantium siderum loca. Nec dubium quin & Planetæ vel stellæ cęteræ pari prorsus ratione ad Solem collatæ, vel ad Eclipticam, vires vbique particulares conferant, vnde in rebus naturæ arcana plurima colligantur, præsertim quę

Adagiū

Astrologię necessitas in Medicª

in dierum criticorum ambiguo lapsu, in excitandis tempestatibus Cęli, & popularibus morbis, in adhibendis humano corpori salubribus medicamentis exigi consueuerunt. &c. Sed audiamus nunc Federicũ Chrisogonum obiurgantem Cęsarem Optatum, Astrologiæ contemptorem, dum in fine Capitis sexti de Prognosticis ægritudinum per dies criticos ita scribit: Neque possum silentio pertransire dictũ eius, scilicet quod Medici exercitati non inuenerunt differentiam in pharmacando, vel flobotomando in nouilunio, vel alijs malis aspectibus Lunæ cùm Sole. Quæro tamen ab ipso si ille sit vnus de illis sic exercitatis & bonis Medicis, qui non adinuenit diuersitatem in flobotomando & pharmacando suos infirmos in plenilunio, vel nouilunio. Caueat dicere quod sic, quia viles mulierculæ lauantes pannos, essent magis prudentes ipso, quæ nouilunium vel coitum Lunæ cum Sole obseruant, ne panni in illa hora loti corrodantur, & piscatorum retia in mari tunc existentia corrumpantur. Censuram etiam Hippocratis incurret dicentis, quod quisque caueat à Medico ignorante Astrologiam, quia stellæ confundunt & alterant quattuor elementa, confundunt & quattuor humores: quare ipsæ stellæ in suis aspectibus sunt confusæ; humoribus autem stantibus confusis & ipsis in ebulitione positis, si pharmacia vel flobotomia illa in hora exhibeatur, certè æqualiter humores boni pariter & mali effluent. Neque virtus regitiua totius regulare poterit contra operantiam tanti influxus, & quamuis eadem virtus sit magis solicita per se, vt retineat magis apud se bonos humores quàm malos; tamen superata à confusione & ebulitione humorum per combustionem luminarium caussata superatur, & indifferenter humores per pharmaciam vel per flobotomiam effluunt. Hæc ille. Sed nimius forem, si omnium, qui astrologiam medicinæ laudabiliter coniunxerunt, auctoritates ad artis huiusce veritatem, & ad obstrepentium confusionem referre vellem; vnum solum, ac Theologũ quidem (qui instar omnium esse potest) hisce adijciam. Scotus secundo sententiarum distin. 14. quæst. 3. in responsione ad secundum argumentum, ita inquit: Conueniens est & necessarium, quod bonus Medicus habeat scientiam Astronomiæ, posset enim propinare aliquo tempore medicinam, quæ interficeret, & tamen alio tempore liberaret. En vobis obtrectatores non solùm Medicorum, sed & Theologi fundatissimi pręclara huiusce artis testimonia, quibus omnis sanæ mentis facilius quàm vobis fidem tribuet. Sed hęc παρέργως dicta sunto, nunc ad rem nostram, vnde digressi sumus, reuertamur.

Primò itaque adiuuari possunt in corpore nostro virtutes eius principales, quæ sunt vitalis, naturalis, & animalis; necnon & virtutes illis administrantes, quæ sunt attractiua, digestiua, vegetatiua & expulsiua.

Vitalis

Vitalis autem virtus, quæ in corde residet, regitur ac fouetur ab influentia Solis. Vtemur itaque ad eius corroborationem rebus calidis & siccis temperatè, vel calidis & humidis, atque illo maximè tempore, quo Sol dominatur, ac benignis radijs Iouis ac Lunę commiscetur.

Naturalis virtus gubernatur à Ioue cum participatione Veneris & Lunæ, & residet in hepate, in quo generantur quattuor humores, & confortatur præcipuè per Iouem, si vtemur rebus calidis & humidis tunc cùm Iupiter fuerit optimè dispositus, & præcipuè in horoscopo, vel Veneri ac Lunæ configuratus absentibus maleficis.

Animalis virtus distinguitur in intellectiuam, quam regit Mercurius; & in sensitiuam, quam gubernat Luna cum Ioue & Venere.

Fouetur autem ab ijsdem Planetis optimè dispositis, cùm vtimur rebus temperatis, & cum illorum natura congruentibus.

Attractiua (vt ad virtutes minùs principales, & primarijs illis administrantes transeamus) viget in caliditate & siccitate per influentiam Solis & Martis, qui calidi sunt & sicci, magis tamen per ipsum Solem, qui temperatè calidus & siccus est; Mars autem ob intemperatam caliditatem ac siccitatem, corruptiuam potius naturam obtinet. Confortatur autem attractiua à rebus calidis & siccis, Luna discurrente per signa ♈ ♌ & ♐. Excipiunt tamen Astrologi nonnulli signum Leonis tanquam inconueniens, nimis enim robustum est ac valdè ardens. Si itaque Luna in reliquis duobus signis benigno aspectu Soli configurabitur, vel etiam Marti (dummodo is occidentalis sit, & in signo noxias suas qualitates moderante) confortabitur optimè virtus attractiua. Sin autem Lunam in dictis signis habere non possumus, sufficiet eandem alteri dictorum Planetarum amico aspectu copulari tunc, cùm in horoscopo fuerit vel ♈, vel ♌, vel ♐.

Retentiua viget in frigiditate & siccitate per Saturni influxum, & corroboratur, si eligerimus Lunã in signo triplicitatis terreæ, vt sunt ♉, ♍, & ♑. Conducet etiam, vt Luna fęlici radio cum Saturno coniungatur: & si Luna in dictis signis non extiterit, sufficiet deligere tempus, quo aliquod ex dictis signis in horizonte fuerit.

Digestiua virtus viget per influxum Iouis in calido & humido; vnde Luna constituta in trizodia aerea, quæ constat ex ♊, ♎, & ♒, apta erit ad hanc virtutem constabiliendam: maximè si Ioui configurabitur. Quod si Luna in dictis signis haberi nequeat, consultum erit eligere tempus, quo signum aereum in ascendente sit.

Expulsiua virtus indiget influxu Lunari frigido & humido, dum Luna fuerit in trizodia aquea, verbi gratia in ♋, ♏, & ♓, vel dum vnum è dictis signis in ortiuo horizonte fuerit.

Solis Influa / Vitale Vir. / tut. fouet. et [illegible]

a Ioue, et Venere, et Luna / cu Natur. uirt.

a Merc. Luna / Ioue et Ven. / Animalis Virt.

CAPVT XXVI.

De electione temporis ex astris, quo pharmaca, quibus humores superflui & damnosi in corporibus humanis expelluntur, exhiberi consultè possunt.

QVONIAM accidunt nonnunquam hominibus humores superflui & damnosi à temperamento naturæ, qui ad ægritudinem, & quandoque ad mortem inducendam valent, idcirco Medici partes sunt, humores illos à corpore nostro depellere, illudque ad conueniens temperamentũ reducere. Porrò autem non omne tempus ad hanc rem conueniens est, sed primò cauendum est, ne feruente Aestate, aut summa Hyeme fiat corporum purgatio; commodiùs enim Vere, vel saltem Autumno purgantur, difficiliùs diebus canicularibus, aut frigidissimis.

Secundò obseruanda est Luna in medicinis exhibendis, vt sit lumine decrescens potiùs quàm aucta, neq; sit Soli propinqua, sed aliquantisper ab illo remota, & à maleficorum corpore vel radijs præsertim noxijs libera, nec Planetæ retrogrado nisi Ioui aut Veneri coniuncta; ita enim affecta magis confert ad purgandos humores.

Tertiò videndum vt Luna sit in signo expellendo humori contrario, vel saltem vt tale signum in Horizonte ortiuo scādat; & sunt signa aqueæ trizodiæ, vt Cancer, Scorpius, & Pisces, maximè idonea ad eijciendos & subducendos prauos humores cholericos; eò quòd Luna humectatrix in similibus suæ naturæ signis vires suas magis exercens, aluum etiam efficaciùs ciet, & commodiùs eijcit humorem contrariũ, qui non est in ebullitione. Et hoc est quod Almansor Aphor. 25. dixit: quod meliora signa in accipiendis laxatiuis & purgatorijs sunt aquatica, & horum melius est signum Scorpij, deterius Cācri. Præterea etiā recentes ægritudines commodiùs purgantur Luna existente in Piscibus, vel saltem piscium signo scandente. Adhuc & signa aerea, vt ♎, & ♒ satis apta sunt, maximè ad melancholicos humores subducendos; terrea autem, vt Taurus & Virgo commodiora sunt ad ęgritudines vetustiores per euacuationem expellendas. In primis autem cauendum est, ne medicina exhibeatur, dum Luna in Leone est, vel dum Leo scandit, quod ille ventriculo præsit.

Quartò considerandi sunt aspectus Planetarum ad Lunam, alij.n. operationem adiuuant, alij impediunt, pro natura tum aspectus tum Planetarum in comparatione humorum expellendorum. Enimuerò in genere Iupiter & Venus Lunæ corporaliter iuncti, impediunt medicinæ actionem, sed eidem configurati non tantùm. Extat enim auctoris centiloquij aphorismus talis; diminuitur medicinalis pharmaci operatio, quando Luna Ioui iungitur. Ratio est, quòd cùm corpus humanū Lunæ in primis subijciatur, quando illa Ioui iungitur, robustior fit natura, quàm vt medicinalis pharmaci virtus operari in illa queat. Est autem de medicinæ laxatiuæ ratione vt naturam vincat. Idem etiam in Venere locum habet, sed debilior est Venus. Saturnus etiā & Mars Lunam aspicientes impediunt medicationes; & Luna cum Planeta retrocedente copulata vomitum causat.

Quintò curandum est, vt deprimatur ille Planeta, qui præest humori euacuando; quod fiet si Luna cum illo non congrediatur, nec Planeta incidat in fortiorem Cęli locum tūc cùm medicina exhibetur: alias si ille Luna fortior erit, remanebit humor ille in corpore, tantumque inualescet, vt à Medicis postea nō ita facilè expelli seu deuinci queat. Eligendus est itaque Planeta oppositæ virtutis. Vt exempli gratia pro euacuanda cholera & purgandis renibus, quibus Mars præest, fortificanda est vel Venus vel Luna, & Mars ipse deprimendus. Curandum est igitur vt Luna, si fieri potest, sit in Cancro, & Veneri configurata; aut saltem vt Venus sit in potenti Cęli loco. Pro purganda melancholia & splene elige Iouem Lunæ aliquo aspectu configuratum, vel certè in forti Cęli loco constitutum: deprimè autem Saturnum melancholiæ auctorem. Porrò pro euacuando phlegmate vtere Solis ac Martis influxu, caue verò à Venere & Luna. Ac denique pro sanguine & hepate purgando Venerem ac Lunam elige, Iouem verò sanguini & hepati prædominantem reijce.

Sextò obseruandum est signum, quod in Horizōte est, dum medicina offertur; si.n. illud cum operatione medica non congruat, differendum erit tempus quousque signum conueniens in ortu reperiatur. Excipiuntur in hoc proposito signa ruminantia, quę dum ascendunt operantur ad euomendam medicinam, vel impediunt quominus excrementa ad inferiora ferantur, vel aliud quid incommodi afferunt. Sunt autem hęc ♈ ♉ ♑ & ♌; quæ tamen conducunt, cùm medicinæ etiā per vomitum debent euacuare: vt antimonium & similia medicamenta. Pręterea attendendum est, vt dominus horoscopi tunc emergentis iungatur corpore vel per aspectum Planetæ alicui sub terra versanti, ita enim conducit ad deijciendas sordes per aluum. Si.n. supra terram extaret, moueret stomacho nauseam, & sic euacuationem impediret. Hac de re ponit Hermes aphoris.74. Melius est autem in purgationi-

bus, vt tam Luna quàm dominus ascendentis descendant, & sint sub terra; in vomitorijs autem vt ascendant.

Septimò sedulò cauendum est, & si de genitura constet, ne Luna sit in loco natiuitatis malefico, & ne ascendat signum geniture contrarium, id quod ex superioribus Capitibus manifestum est.

CAPVT XXVII.

De eligendo tempore, maximè ad phlebotomiam, seu venæ sectionem ex astrorum positu, accommodato.

QVEMADMODVM in exhibendis medicinis, ita & in phlebotomia obseruanda sunt generalia quædam præcepta, nempe ætas ægroti, vires, consuetudo, & anni tēpus. Aetas.n. respicienda est, vt scilicet puero ante annum duodecimum non extrahatur sanguis, neque seni in vniuersum, sed si vires suprsint, etiam in sene forti ac robusto phlebotomia fieri poterit, in debili autem, tum per ætatem, tum per morbum, nequaquam.

Deinde & consuetudo seruanda est, nam si vir maturæ ætatis phlebotomiæ non assueuit, abstinendum est à sanguinis extractione. Deinde & temporis anni habenda est ratio: nam tempore calidissimo maximè diebus canicularibus præcauenda est phlebotomia, tunc.n. humores perturbati sunt, ac faciliùs boni quàm mali effluerent; sic in summa frigiditate humores compacti sunt, & si euocarentur, confusè tum boni tum mali elaberētur. Porrò tempore Verno & Aestiuali fiat phlebotomia in parte corporis dextra, Hyeme verò atq; Autumno in parte sinistra. His itaque in genere obseruatis, specialia etiam quædam præcepta ex Astrologica disciplina obseruanda sunt.

Primò Lunæ habitus ad Solem attendendus est: fugienda est.n. in primis Solis & Lunæ coniunctio, & toto isthoc tempore, quo Luna sub radijs Solis occultata permanet, biduum.s. ante, & biduum post coniunctionem, à venæ sectione supersedendum est, quod tunc corpora ab humoribus vacua sunt, & per phlebotomiam nimium euacuarentur.

Sic luminarium oppositio per diem vnū tam ante quàm post cauenda est, & in vtrisq; quadraturis per mediam vel etiam integrā diem à sanguinis effusione abstinendum est. Præterea iuuenibus conuenit Lunam esse in luminis sui augmento, senibus aūt & ætate prouectioribus

in

Cauendū a phleb.ª In Interlunijs duos dies ante et duos post

In opposit.ne ☍ Vnū diem ante et post.

In □ p media vel p integrā die

in decremento. Quãobrem primus Lunæ quadrans, à coniunctione ad primam quadraturã, congruens est pro iuuenili ætate; secundus quadrans à prima quadratura vsque ad oppositionem, pro iuuenili ac virili tertius ab oppositione ad secundam quadraturam pro virili, & senili: quartus ab hac quadratura vsque ad coniunctionem pro senili tantum.

Secundò præcauendum est, ne Luna, vel per corpus, vel per radios à maleficis infestata sit, sed beneficis configurata. Etenim coniunctio, vel oppositio Lunæ cum Saturno vel Marte, vel cum capite ac cauda venæ sectionẽ impedit per diem vnũ ante & post dictas configurationes. In quadrato autem illorum maleficorũ cũ Luna, tantisper à phlobotomia supersedendũ est, quousque maleficus per gradus duodecim ante, & per gr. 8. post à Luna separetur. Est autẽ bona coniunctio Lunæ cum Ioue vel Venere, modo Venus non sit cõbusta, ad promouendã minutionẽ sanguinis; necnon & trinus, quadratus vel sextilis eorũdem aliquid auxilij suppeditat. Laudabilis etiam est trinus vel sextilis aspectus Solis & Iouis vel Lunæ, aut etiam trinus vel sextilis Martis & Lunæ. Adhæc congressus etiam Lunæ cum stellis fixis imprimis fugiendus est, vt sunt pleiades, hiades, præsepe & aselli, lances, hercules, caput Medusæ, & aliæ de natura maleficorum.

Tertiò eligendum est signum conueniens complexioni ægroti, vt in illo Luna reperiatur, dum vena incidenda est. Enimuerò in signis igneis, vt ♈, & ♐, minutio prodest phlegmatis. Excipitur tamen signum Leonis, quod sit domus Solis & signum ardentissimum. In signis aereis ♎ & ♒, minutio conuenit melancholicis: signum autem ♊ ideo excluditur, quod spatulis, brachijs, & manibus præest: potest tamen & in illo sanguis euacuari in alijs corporis partibus, aut membris. In signis aqueis ♋, ♏, & ♓, fit minutio pro cholericis, licet nonnulli caueant à signo Scorpij, eò quòd in illo Mars prædominetur, & Luna à domo cadat: In signis terreis ♉ ♍ & ♑ sanguinis extractio omnis parum bona est, sed tamen pro cholera nigra seu melancholia potest Luna secundum nonnullos in illis signis accipi. Pro sanguineis verò bona signa sunt ♈, ♎ & ♒, mediocria autem ♋ & ♓. Extat autem de supradictis Almansoris Aphorismus 24. & 32. Hoc autem imprimis obseruandum est, nè Luna præsit signo illi, quod membro dominatur, ex quo sanguis educendus est: nam cum Luna soleat totum corpus humectare, tanto magis membrum illud, quod incidendum est, humore replebit; vnde si ferrum ipsi adhibuerimus, non vulgare periculum ob immoderatum effluxũ poterit exoriri. Extatq; hac de re auctoris centiloquij enunciatum 20. quod ait. Membrum ferro non percutito, cum Luna signum tenuerit, quod membro illi dominatur. Vnde non minoris est considera-

tionis aphorismus ille vulgaris: Caue ne Luna existẽte in Ariete caput tangas, tum præcipuè si infortuna ibi radios dirigat; sed si ab initio ibi fuerit infortunata, violenti casus effectum similem producet.

In Ariete itaque cephalica seu capitis vena excipitur, in Cancro pulmo & venæ cordis reijciuntur, in Libra nates, in Sagittario coxæ, in Aquario tibiæ, & denique in Piscibus venæ pedum.

Quartò & signum in Horizonte ortiuo scandens obseruandum est, dum sanguinis fit euacuatio; cauendum enim est ne signi ascendentis dominus, vel etiam Luna sit in sexta vel octaua Cœli domo, & ne cognationem habeat cum dominis dictorum locorum, aut maleficis aliqua ratione copuletur; & si ita fieri poterit, optimũ erit vt malefici ab angulis decidant.

Adhæc diligens adhibenda est cura, ne signum quod tempore euacuationis ascendit, ab initio nascẽdi, aut in reuolutione annua infestatum sit à maleficis; idq́ue etiam de signo quod Luna obtinet, obseruandum est.

CAPVT XXVIII.

De curatione particularium morborum secundum astra, vt facilius ac citius, quo ad fieri potest, cura efficiatur.

ADIVVAT cœlestium constellationum electio ad particularem morborum curam, vt testantur Medici Astrologiæ periti, atq; imprimis Marsilius Ficinus in Libro de Vita cœlitus comparanda. Quam curandi methodum per Astrologicas rationes si quis sequi voluerit, oportet vt imprimis attendat, quæ signa dominentur membro malè affecto, sicut à nobis traditum est Capite 2. Deinde videndũ à quo planeta morbus proueniat, idq; ex Cap. 13. Primò itaque in omni curationis tempore respice ad locum morbi in corpore, & cura vt luminaria inueniantur in signo illi membro prædominante, aut saltẽ, vt tale signũ in Horizonte ortiuo scandat. At si neutrũ horũ obtineri nequit, sufficiet Lunam obtinere signũ eiusdem quadrantis; vt verbi gratia sit ægritudo in parte corporis superiore complectente caput, guttur, & superiorẽ pectoris partẽ; curabis itaq; vt huic ægritudini subuenias, dum Luna est in aliquo trium signorum primi quadrantis, vt in ♈, ♉, & ♊. At si ægritudo sit in secunda corporis parte, à spatulis, s. vsq; ad vmbilicũ, medelam adhibe, dum Luna est in secun

do

do quadrante, vt in ♋ ♌ & ♍. Si morbus erit ab vmbilico vsque ad genua tam in anteriore, quàm in posteriore corporis parte, cura eundem existente Luna in ♎ ♏ & ♐. Denique in inferiore corporis parte à genibus vsque ad pedes curam adhibe morbo dum Luna est in vltimo quadrante, vt in ♑ ♒ & ♓. Caue autem ne Luna sit in signo fixo, morbum enim protrahere solent hęc signa, inter quæ pessimũ est Leo, mitius, Taurus.

Secundo fortificandus est planeta morbi auctor, vt scilicet sit à maleficis liber, & cum beneficis configuratus, maximè cum Luna, necnõ vt sit in fœlici Cœli loco.

Tertiò præcauendum est, ne Luna incidat in horoscopum, & si fieri potest, vt in illam domum incidat, quæ membro male affecto præest, sicut diximus Cap. 2. Aut saltem cura, vt beneficus illam domum obtineat, absit maleficus. Sit denique Luna iuncta fortunato planetæ, vel per corpus, vel per aspectum, sit velox cursu, aucta lumine, & à maleficis libera, & ab octaui ac sexti loci domino separata.

Quartò saluus sit horoscopi dominus à maleficis, & in bono Cœli loco beneficus vel beneficis configuratus, & à domino sexti ac octaui loci seiunctus.

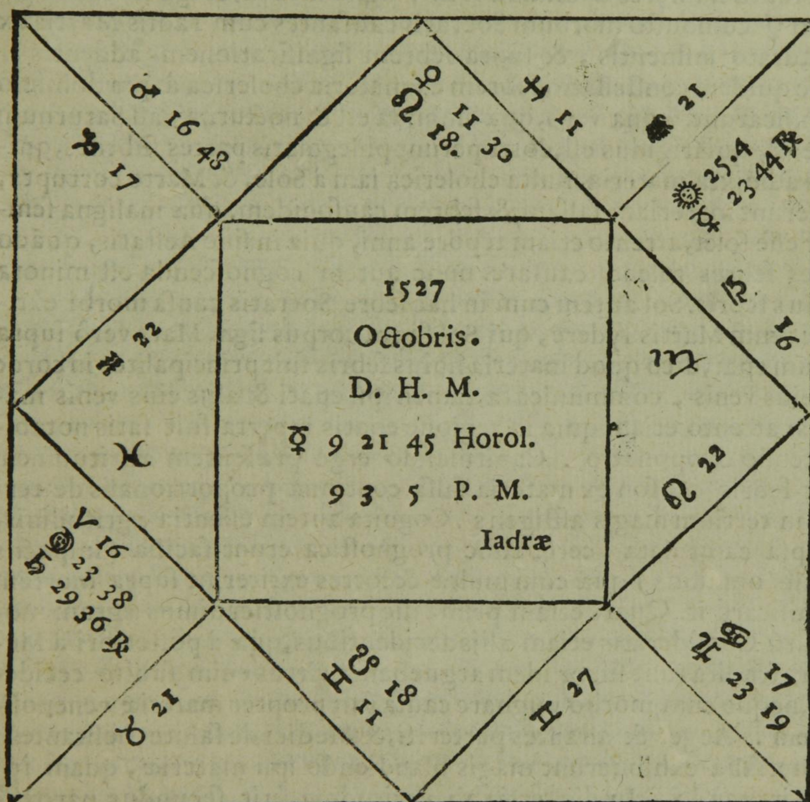
Exempli gratia in cura oculorum obseruatis his, quæ diximus supra, constitues Iouem in ascendente, vel in bono loco configuratum ascendenti; cauebis autem à constellationibus, quæ oculis obsunt, de quibus Cap. 3. Neque Luna sit in ascendente, & in signis terreis, nec Marti coniuncta, dum Chirurgus morbo oculorum manum admouet. Quæ omnia circa oculorum curam tradidit Hermes aphor. 39.

AD BENEVOLVM LECTOREM.

POSTEAQVAM nunc doctrinam de legitimo Astrologię in Medicina vsu absoluimus, non minoris commodi studiosis futurum arbitrati sumus, si obseruationes aliquas, tum aliorum, tum nostras, secundum hæc præcepta institutas subiecerimus. Poterunt enim hiscè vestigijs insistere iuniores, & facilius etiam, quæ à nobis in hoc libello tradita sunt, intelligere. Nostræ autem obseruationes, vt quod res est fatear, non sunt à nobis ad hunc finem tempore elapso institutæ, vt pro Astrologico Medicinæ vsu aliquando subseruirent; id enim si egissem, diligentius profectò ægritudinum nonnullarum progressum obseruassem; nihilominus tamen subseruire poterunt, vt consensus significationum cœlestium, tum figurarum morbi, tum natiuitatum Medico innotescat. Nos enim in eo hucusque toti fuimus, vt euentus seu effectus directionum tum in Zodiaco, tum in Aequatore factarum, necnō & totius artis Astrologicæ veritatem experientia comprobaremus. Cæterùm quas ex Boderio obseruationes attulimus, illas omnes exactiori calculo subiecimus, quippè cum is solùm ad integros gradus figuras suas cœlestes ex calculo Alphonsino liberiore vsu erexisset; figuræ autem ipsæ ita inordinatè ac confusè à typographo editæ sunt, vt vix cognoscas, quæ situm, aut Cœli locum planetæ sortiantur.

PRIMA OBSERVATIO.

De cubitus Socratis laborantis tertiana febri, positus pro exemplo à Federico Chrisogono Iadertino Medico insigni.

In hac figura horoscopus considerandus est cum eius domino, quem horoscopum inueni in ♒ gr. 23 & Saturnum dominum eius retrogradum in ♈ cadentem in secunda domo in suo detrimento, seu in casu suæ exaltationis: Solem etiam in ipsum fulminãtem ex domo mortis existentem cum ☿ retrogrado, qui quidem status horoscopi & Saturni mali significant Socratem à forti causa decubuisse. Domi-

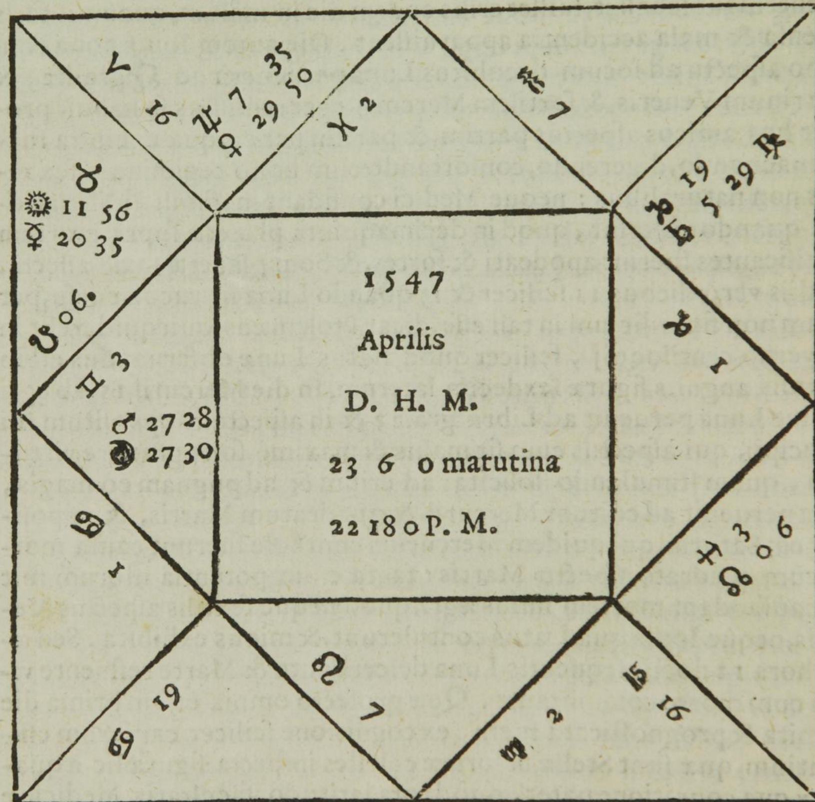
nus etiam ascendentis & Luna, qui supra corpus dominium habent in ♈ signo existentes: Sol etiam & Mercurius morbi causa existentes inuenti sunt in ♎ signo etiam mobili, quæ signa mobilia humores de sui natura in motu semper ponere consueuerunt, & in ebulitionem. qui corrupti febrem causant malignam. Cognita causa efficienti ebulitionis humorum, quærenda est causa, scilicet qui humores, à quibus Stellis corrumpuntur. Saturnus dominus ascendentis & ☽ qui supra humores domini sunt in ♈ signo mobili, & igneo: Sol etiam cum ☿ combusto morbum Socratis causantes cum radijs Martis ex quadrato influentis, & supra febrem significationem addentis. Hæc quidem constellatio febrem ex materia cholerica à prædominio significarunt. Luna verò, quæ humida est & nocturna, ad Saturnum fluens, qui frigidus est, corruperunt phlegmatis partes subtiles, quibus admixta materia multa cholerica iam à Sole, & Marte corrupta, fecerunt materiam salsam, & febrem causonidem, quæ maligna semper esse solet, attento etiam tẽpore anni, quia in fine Aestatis, quãdo tales febres solent causare. nunc autem cognoscenda est minora huius febris. Sol autem cum in hac febre Socratis causa morbi extiterit cum Martis sydere, qui Sol supra corpus sign. Mars verò supra ipsum epar, dico quod materia huius febris fuit principaliter in corde & eius venis, communicata tamen ipsi epati & alijs eius venis magnis: attento etiam quia in regione epatis reperta fuit satis notabilis tensio & oppilatio. Capitulando ergo præsentem ægritudinem erit febris causon ex materia salsa continua proportionalis de tertio in tertium magis affligens. Cognita autem essentia ægritudinis, & ipsa capitulata: certè tunc prognostica erunt facilia (inspectis causis omnibus) quæ cum multæ & fortes extiterint supra mortem significarunt. Quare etiam prima die prognosticauimus ægrum moriturũ. Consideratis etiam alijs accidentibus, quæ à posteriori à Medicis tradita sunt super idem arguebant: virtus enim subito ceciderat, neque cum morbo pugnare causa fuit propter materiæ venenositatem. Aeger & astantes perteriti, & Medici de salute hesitantes, vniuersalia exhibuerunt magis blandiendo ipsi materiæ, quam ipsam irritando. In die tertia ab ægritudine fuit secundus paroxismus, Luna tamen in illa non potest esse in aliquo aspectu ad gradum hora decubitus: ideo nõ fit aliquod iudicium per Lunæ cursum, dum vacua & sine aspectu est. Sed status Lunæ quærendus est in primo sextili, qui erit die quinta currente, quam inueni in gr. 23 ♊ fluẽtem à cauda draconis ad sextilem Saturni malè affecti: similiter & ad trinum Solis & Mercurij, qui quidem aspectus quamuis sint amici per naturam, tamen malitia Saturni retrogradi & Solis malè affecti in domo mortis contra operati sunt cum fortitudine contra hos ami-

cos

cos aſpectus : ideò hic ſextilis Lunæ modicum virtutis ægri ſubleuauit. Tertius ſtatus Lunæ contemplandus eſt in die ſeptima, quando ſcilicet peruenerit ad aſpectum quadratum loci decubitus, quam inueni coniunctam Ioui & in oppoſitione Martis, & in quadrato aſpectu Saturni, quæ mala conſtellatio idem confirmabat, quod & principium ægritudinis ſignificauerat, & niſi Iupiter opem præſtitiſſet, & virtutem ſubleuaſſet, fuiſſet criſis eodem die in malum, quamuis ſatis intenſa & mala accidentia apparuiſſent. Die autem Iouis nona & in trino aſpectu ad locum decubitus Luna peruenerit ad ♌ grad. 23 & ad trinum Veneris, & ſextilem Mercurij, ęger remiſſius ſe habuit propter hos amicos aſpectus partim, & partim per ea, quæ exhibita fuere euacuando, digerendo, confortando cum bono regimine in ſex rebus non naturalibus: neque Medici confidant in ſimili ſubleuatione, quando viderint, quod in decimaquinta planetæ ſupra mortem ſignificantes fuerint apodeati & fortes, & boni planetæ malè affecti. In alijs verò diebus 11 ſcilicet & 13 quando Luna fit vacua curſu, per quam non fit iudicium in tali eſſe, dicat Ptolemæus quicquid velit in 60 verbo centiloquij, ſcilicet quod ſtatus Lunæ obſeruandus eſt in ſingulis angulis figuræ ſexdecim laterum. In die Mercurij 15. ab ęgritudine Luna peruenit ad Libræ gra. 23 & in aſpectum oppoſitum ſui principij, qui aſpectus cum ſit malus & maximè ſolet grauare virtutem, quam ſtimulando ſolicitat ad criſim & ad pugnam eò magis, quia peruenit ad coitum Mercurij, & quadratum Martis, & oppoſitionem Saturni, qui quidem Mercurius cum Sole fuerunt cauſa morbi cum quadrato aſpectu Martis: tanta enim potentia iſtorum fuit ad cauſandam mortem huius ægri, quod neque ſextilis aſpectus Veneris, neque Iouis quadratus contulerunt, & minus exhibita. Sed æger hora 12 noctis ſequentis Luna deſcendente & Marte refluente vitam cum morte commutauit. Quæ profectò omnia etiam prima die cognita & prognoſticata fuere, ex cognitione ſcilicet cauſarum efficientium, quæ ſunt Stellæ & formæ cęleſtes inſpecta figura ſic æquata, ex qua cognitione patet, quòd tota latitudo facultatis Medicinæ ſine hac arte priuata & imperfecta eſt, maximè ipſius Auicennæ, qui declinauit ab hac ſciētia, excuſando ſe, quod ad alium artificem ſpectat de futuris, ſcilicet de diebus criticis per Stellas iudicare, ſed ad accidentia, & ad ea, quæ per criſes apparent ſe conuertere voluit.

Secunda obseruatio,

Augerij Perrerij in ægroto tertiana febri duplici laboranti.

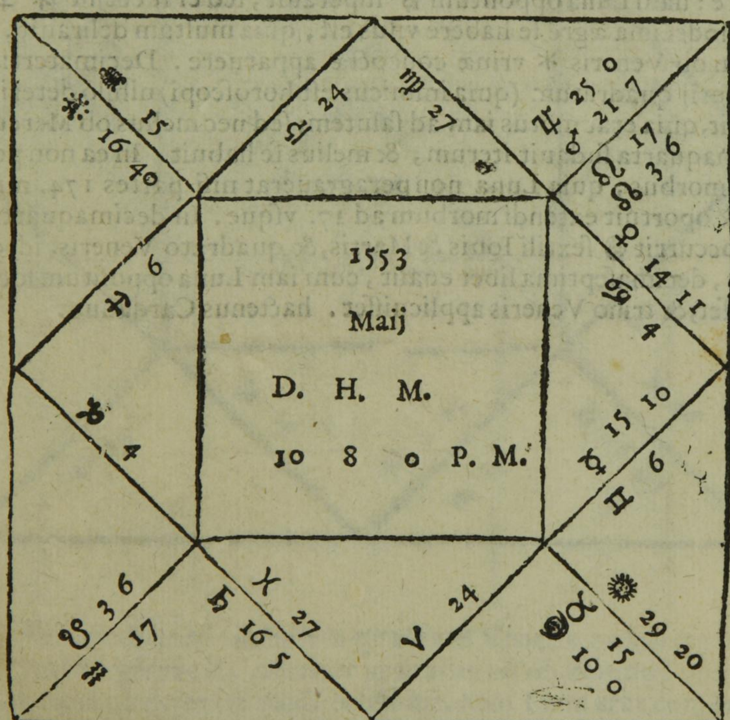

Inuasit quendam tertiana duplex, anno & hora sicut supra, quo Luna Marti iungebatur. die 26 sumpto purgante medicamento febris eum reliquit, quo die quadratus Solis aspectus obesse non potuit, quod in initio morbi Solem Luna nulla potenti radiatione pulsasset. Die 27 28 29 perfectè curatus videbatur, neque vlla febris vestigia apparebant. Die 30, qui octauus à principio ægritudinis erat, tetragonus Martis radius febrem continuam cum periculosis accidẽtibus ex leuissima causa excitauit; vt iam eo die & delirare inciperet,

ciperet, & floccos euellere, & ad oblata minimè bene se habere. Verũ quia in morbi exordio Luna à Martis congressu Veneris aspectum petebat, cessare ceperunt periculosa omnia symptomata die sexto Maij, qui decimusquartus erat ab initio morbi, quo Venus trigonum cum Luna effecit. Nec oppositio Martis rursus obfuit die 8. Maij: quòd à Marte ad Iouem, mox ad Venerem Luna fęliciter pertransiret. Fortunas autem certum est præseruare, quocunque aspectu infortunas, vel Lunam attigerint. Hæc autem ita ventura indicauerant sextiles trigonique Martis & ☉ radij.

Tertia obseruatio ex Cardano.

Decubitus Ioan. Antonij de Campionibus.

Io. Antonius de Campionibus (ait Cardanus) annorum circiter triginta ex itinere ægrotauit, primum quidem vt visus est leuiter vsque ad quartam diem, quòd Luna esset in sextili Veneris & Venus illam reciperet; nam Venus ęrat in suis dignitatibus.

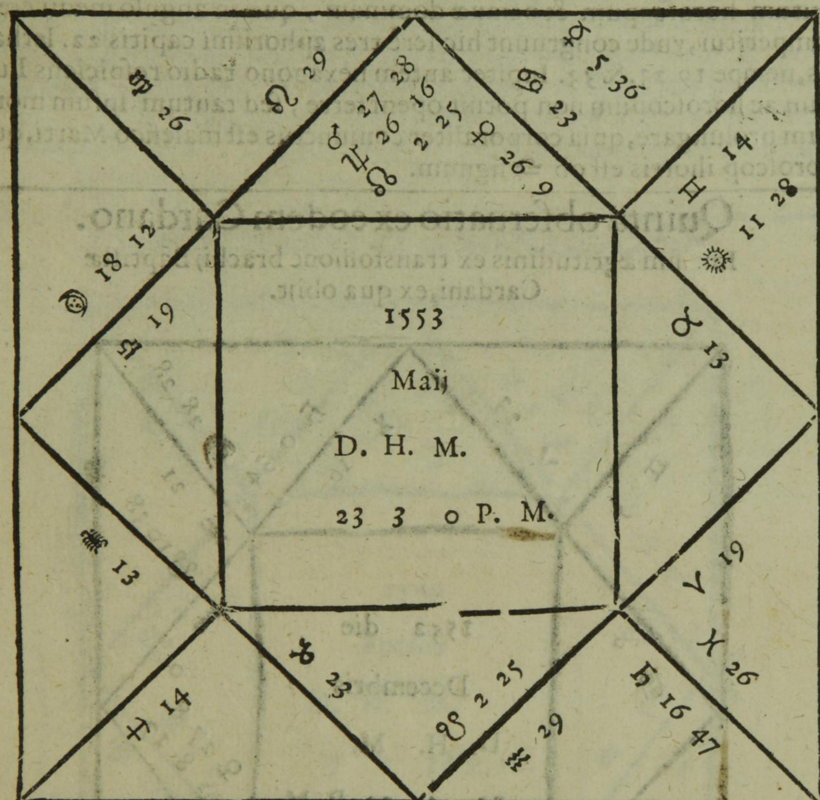
Et quia Luna erat cursu valdè tarda, morbus non est visus accipere incrementum, remorante vt dixi Venere, quæ Luna attigit partem vigesimamquintam ♊ in diebus tribus horis 18. fermè, ob motus tarditatem, vnde protracta est quarta dies; tunc verò occurrit Iouis & Martis ✱ in ♌, & cum stellis humidis, ideo factum est incendium magnum, & turbulentia in vrina, quæ ob protensam quartam diem visa sunt habere initium in quinta. In septima verò cum nondum peruenisset ad nonagesimum gradum distantiæ ob motus tarditatem, sed ad Leonis initium tantùm, deterrimè se habuit, quoniam nulli beneficæ occurrit (immò incidit in antiscio Solis existentis in sexta domo, & in caput draconis) similiter in octaua & nona morbus augebatur: quia tunc Ioui & Marti iunctis iungebatur, & quia erant inter humidas stellas, sudauit. Calor enim cum humido sudorem creat, & vrinam multã, quam reddidit. In vndecima sudauit, fuit tamen cum magno labore: nam Luna oppositum ♄ superauit, sed ei successit ✱ ♀.

Duodecima ægrè se habere visus est, quia multum delirauit. Sed tamen ob Veneris ✱ vrinæ concoctæ apparuere. Decimatertia ob Mercurij quadratum (quia inimicus est horoscopi) nihilo deterius se habuit, quia erat motus iam ad salutem; sed nec melius ob Mercuriũ: decimaquarta sudauit iterum, & melius se habuit. In ea non potuit solui morbus, quia Luna non peragrauerat nisi partes 174. minuti 22. & oportuit extendi morbum ad 17. vsque. In decimaquarta tamen occurrit ☊ sextili Iouis & Martis, & quadrato Veneris, ideo sudauit, decimaseptima liber euasit, cum iam Luna oppositum loci superasset, & trino Veneris applicuisset. hactenus Cardanus.

Quarta

Quarta obseruatio ex eodem Cardano.

Decubitus eiusdem, qui mortuus est die decimaquarta.

Hic Lunam ab initio habuit in quadrato Veneris, ex intemperie cibi & potus ægrotauit, celeriter grauatus est ob motum Lunæ velocem, in septima deterius valdè se habuit, nam Luna erat cum cauda, & vacua à Iouis aspectu ibat ad ☍ ♀, & tunc Sol □ ♄ affligebatur. Octaua leuari visus est fluente è naribus sanguine, sed tamen virtus cecidit ob Veneris oppositum. Nona aliqualiter respirare visus est ob trinum Solis. Decima fuit loco vndecimæ, cum ad angulum, idest Piscium initium peruenisset ad ☍ ♃ & ♂.

In vndecima par erat illum mori, cum ad Saturni coniunctionem

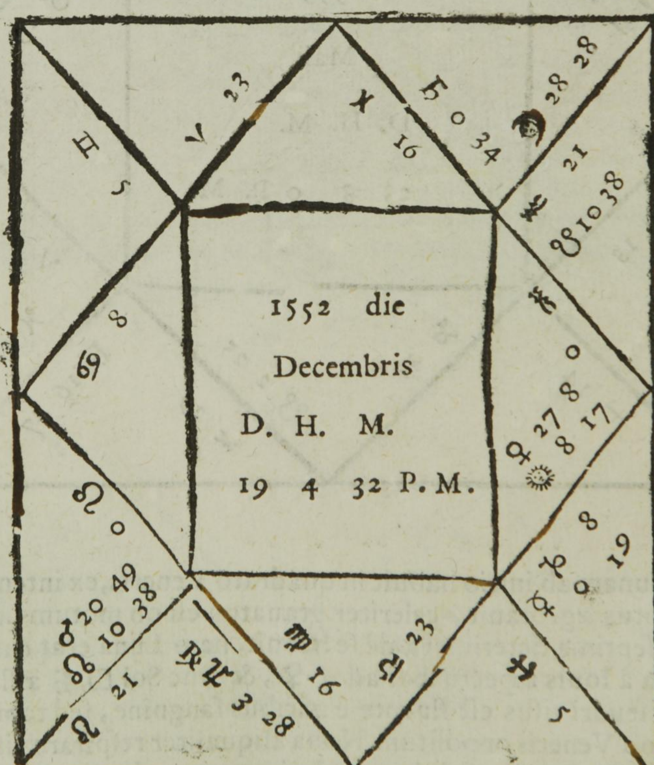
hora

hora decima, ad Solis □ hora decimaoctaua perueniſſet. Mortuus eſt quinta Iunij h. 3. ante meridiem, & fuit initium decimæquartæ, & Luna peruenerat ad oppoſitum loci ſui ad vnguem. Hactenus Cardanus.

Cæterum quod hic decubitus debuerit eſſe lethalis, colligitur ex Luna, quæ vix horoſcopum ſuperauit, quæ quidem lumen Saturni per antiſcium colligit, ipſumque defert ad Venerem per tetragonum intuitum horoſcopum & octauæ dominam, quæ in angulo medij cœli comperitur, vnde congruunt hic ferè tres aphoriſmi capitis 22. lethales, nempe 19. 23. & 33. Iupiter autem hexagono radio reſpiciens Lunam ac horoſcopum non potuit opem ferre, ſed tantum ipſum morbum prolungare, quia corporaliter coniunctus eſt malefico Marti, qui horoſcop ihortis eſt ob ♎ ſignum.

Quinta obſeruatio ex eodem Cardano.

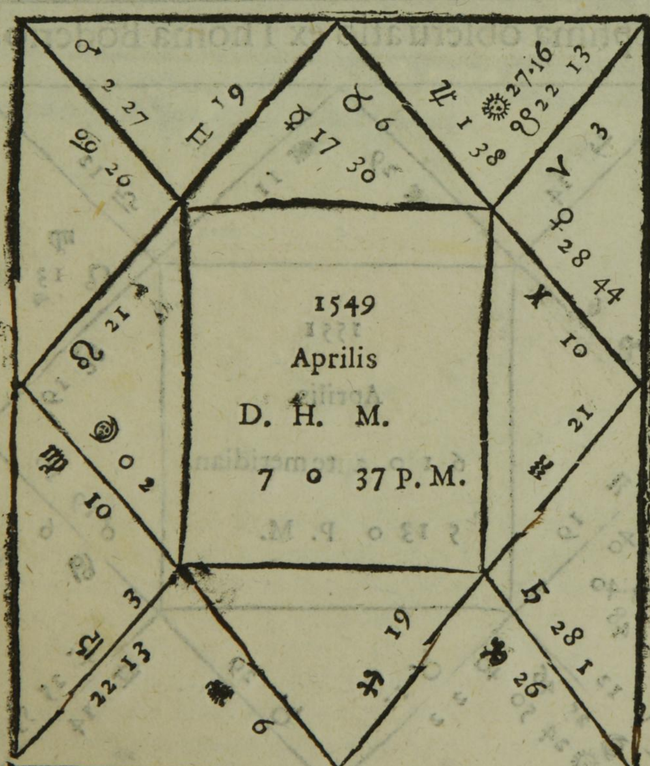
Initium ægritudinis ex transfoſſione brachij Baptiſtæ Cardani, ex qua obijt.

Hic alter (ait Cardanus) affinis meus erat & vir ſexagenarius, cùm vulne-

vulneratus est, Luna à Marte separabatur, & Mars cum capite erat, & Luna cum cauda, & applicabat Saturno & Iouis infelicis opposito, non tamen statim grauatus est, quia ☊ ibat ad sextilem Mercurij, & vulnus erat bracchij transfossio. Quarta grauatus est propter Solis quadratum, caruit tamen febre quia nulla malefica oppugnabat, ob id vsque ad decimam adeò leuatus est, vt surgeret. In vndecima grauatus est hora noctis tertia, cum Luna ad oppositum Solis tenderet. Hic autem erat anæreta, dominus siquidem oppositi loci Lunæ. Et post ☊, ad Mercurij oppositum ibat. Febre igitur, & sanguinis profluuio correptus est 14. die, quæ fuit secunda Ianuarij hora diei tertia, cum Luna corpore Marti iungebatur, expirauit. Hæc Cardanus. Verificantur hic aphorismi 11. 16. & 32. capitis 22.

Sexta obseruatio ex Thoma Boderio.

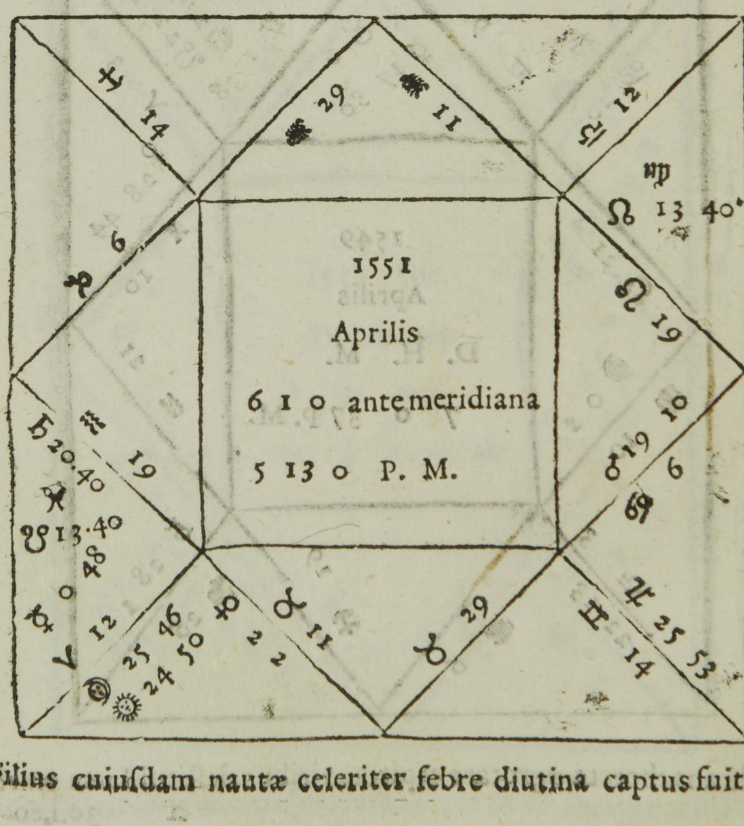

Quidā anachoreta ægrotare cępit, ac viribus destitui Luna pmeāte

X 30. Leo-

30. Leonis, seu initium ♍, ac constituta in aspectu Solis, Martis, & Iouis domini domus mortis collegiati quadrangulari radiatione cum Saturno. Ex his radiorum commixtionibus exoritur ęgrotatio à fluxu ventris (pro Galeni sen tentia cap. de schematibus ☽ in ♍) cum dolore hypochondriorum, vena incisa, iuxta Medici mandatum, ac sumpto medicamento obijt die 9. ab initio morbi Luna diametraliter verberibus ♂ pulsata, ac stante ad Iouem dominum octaui loci. Hactenus Boderius. Quod hic occubitus sit mortalis, colligitur ex Sole primum, qui dominus est horoscopi, cum lędatur tetragono radio à Saturno in sexta domo, præsertim quod Sol est cum cauda, nec ipsi auxiliatur Iupiter succedens, cum sit dominus domus mortis. Præterea ☽ concurrit etiam ad consignificandam mortem cum sit in horoscopo transferens lumen Solis horoscopi domini ad Iouem octauæ dominũ. Vide aph. 11. 16. 22. 23. 33. capitis 22.

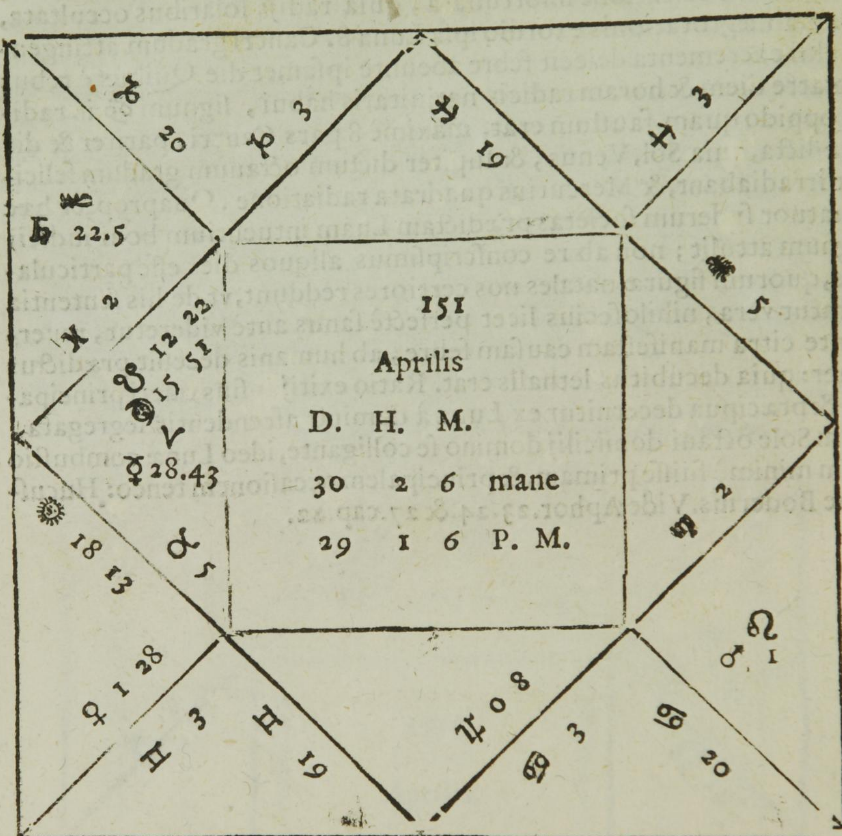
Septima obseruatio ex Thoma Boderio.

Filius cuiusdam nautæ celeriter febre diutina captus fuit, Luna per-

perambulante gr. 24. ♈ à Saturno horoscopi domino 21. ♒ possidente ad Solem octauæ stationis hospitatorem 25. ♈ gradum incubantem accedebat, ea ratione infortunata, quia radijs solaribus occultata, die 6. ab ægrotationis exordio ipsa Luna 8. Cancri gradum attingente alui excrementa deiecit febre abeunte ipsamet die. Quibus, è rebus à matre diem & horam radicis natiuitatis habui, signum ♋ in radice oppido quam faustum erat, maximè 8 pars Cancri, pariter & die prædicta, quia Sol, Venus, & Iupiter dictum octauum gradum feliciter irradiabant, & Mercurius quadrata radiatione. Quapropter hæc quatuor syderum societas prædictam Luam intuentium boni iudicij signum attulit; non ab re conscripsimus aliquos dies esse particulares, quorum figuræ natales nos certiores reddunt, vt de his sententia feratur vera, nihilosecius licet perfectè sanus antè videretur, reuertente citra manifestam causam febre, ab humanis decessit prædictus puer: quia decubitus lethalis erat. Ratio exitij ipsius pueri principalis & præcipua decernitur ex Luna à domino ascendentis segregata, cum Sole octaui domicilij domino se colligante, ideo Lunæ combustionem minimè fuisse primam, & principalem occasionem teneo: Hucusque Boderius. Vide Aphor. 23. 24. & 27. cap. 22.

Octaua obseruatio ex eodem Boderio.

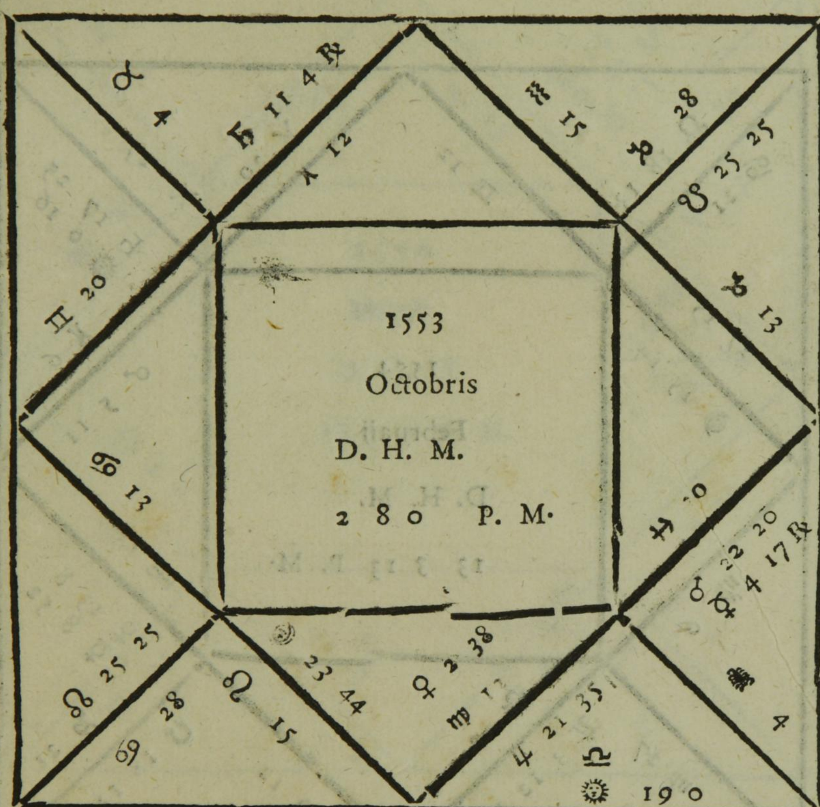

Quidā ſcriba febre acerba cū dyſenteria decumbere cępit Luna in horoſcopo platicè poſita in 16. ♓ partem peragrante, deinde 45. gradū ab initio morbi perambulāte ac quatuor ſyderum aſpectibus irradiata, conſultis Medicis in viuis eſſe deſijt; decubitus.n.fatalis erat. Hucuſque ex Boderio qui plura ēt proſequitur, ſed quæ veram huius decubitus cauſam nō concernant. Martis igitur certior indicatio colligitur à Luna poſita in horoſcopo prope caudā infortunata & à Sole tetragono Martis applicante, quin & à Venere horoſcopi domina cū Marte poſſidente domū ſextam, & octauæ domui imperante cōmixta. Vbi igitur ☽ applicuit quadrato ♂ in initio ♉ prope ſemiquadratū ipſiuſmet Lunæ, & ſimul Sol attingit tetragonum Saturni interijt hic

ægro-

ægrotans tertia ſcilicet die Maij, quæ fuit quarta ab initio morbi. Vide aphor. 22. 28. & 33. vigeſimiſecundi capitis.

Nona obſeruatio ex eodem Boderio.

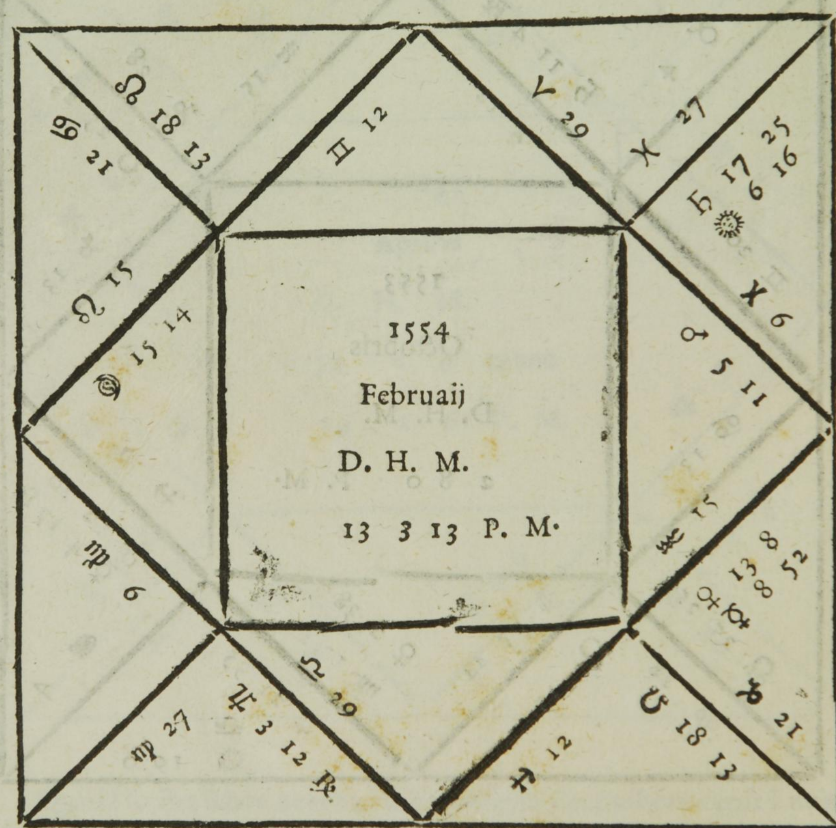

Guillelmus Gronetus grauiſſima ægritudine compreſſus fuit hora vt ſupra; Medicus iſtius ægroti venam percuti mandauit, ſed noluit ipſum audire. Prædixi hunc ægrotantem fore cardiacum pro opinione Galeni libro de decubitu infirmorum c. de ſchematibus ☽ in Leone: qm̃ Luna à Sole & Marte laceſſita pagrabat ♌ in 4. domicilio poſitũ, & gradũ 4. domicilij occupantẽ, & ita vſu venit intra quatuor dies ab hora decubitus diem ſuum obijt ipſe Cardiacus. Hucuſque Boderius.

Hic ſunt plures mortis indicationes, nimirũ ☽ in tetragono exacto Martis dñi ſextæ ac ipſam ſextam poſſidentis qui ẽt octauę domui ob altitu-

altitudinem præeſt; Dominus horroſcopi ☿ in 6. & retrocedens & in ſecundario antiſcio ♋. Vide aphor. 16. 22. 24. & 31. ſecundi capitis.

Decima obſeruatio ex eodem Boderio.

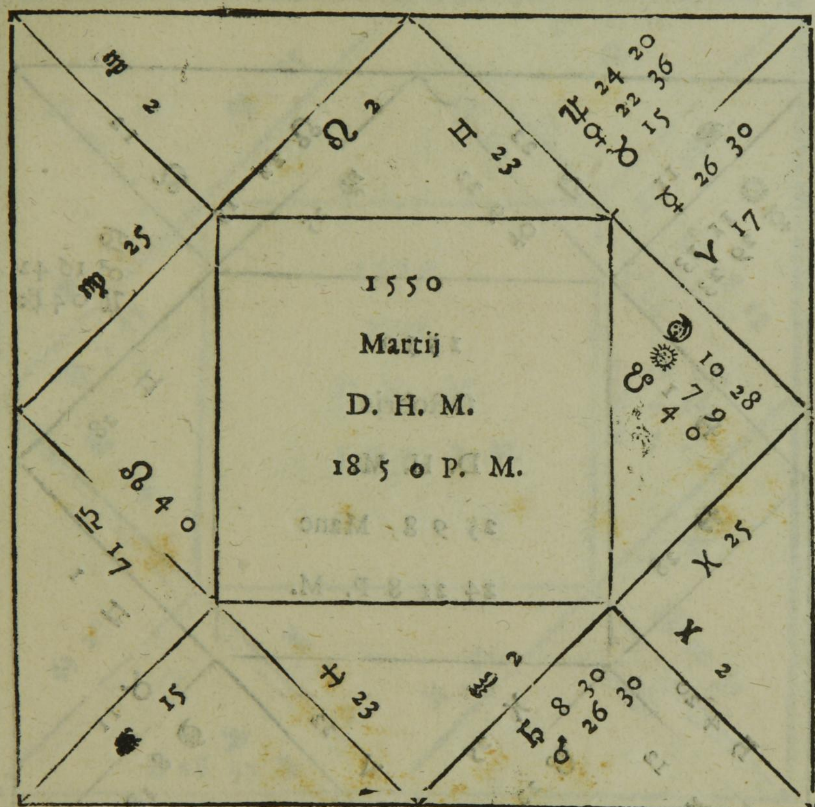

Petrus Binetus decubuit die & hora vt ſupra, Sole ſigna aſcendentis domino, & Marte octauum ab horroſcopo locum permeantibus ac partiliter ferè coniunctis, vnde ex hoc mors decernitur. Ille ęgrotans intra 5. diem à decubitu mortem obijt, propterea ego teneo à cardiaca haud immunem fuiſſe, quia Luna gr. 15 ♌ perambulabat. Hæc Boderius.

Vide aphor. 13. 33. 34. vigeſimiſecundi capitis.

Deci-

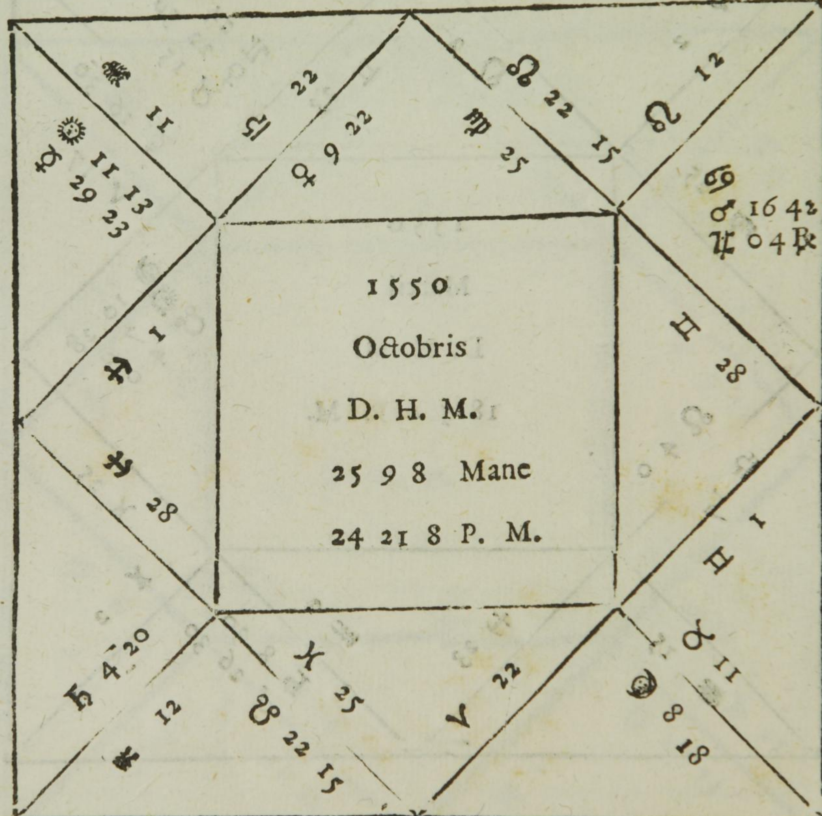
Vndecima obseruatio ex eodem Boderio.

Quidam ordinis Augustinensis die & hora, vt supra febre assidua, & ardenti correptus decubuit gr. 11 ♈ Lunam ferente disiunctam à Sole octauam dicti Arietis partem tenente, qua de re ipsa Luna radijs solaribus calefacta, ad primum hexagonum accedente à Marte ad Solem iter habente sine beneficarum præsidio plurimum vexatus fuit iste æger, de hinc locum trigonum tangente ac Solis, Saturni, & Mercurij aspectibus etiam Iouis radios per suum antiscium irradiata, fęliciter se habuit istę æger, nihilo tamen socius adunguem minimè percuratus fuit, propterea pauco post tempore inter viuos agere desijt, quia ☿ Orientis dominus in domo mortis inuētus, Marti domino

mino prædictæ octauæ cęlorum ſtationis immixtus erat. Hęc Boderius. Vide aphor. 11. 13. 27. 28. capitis 22.

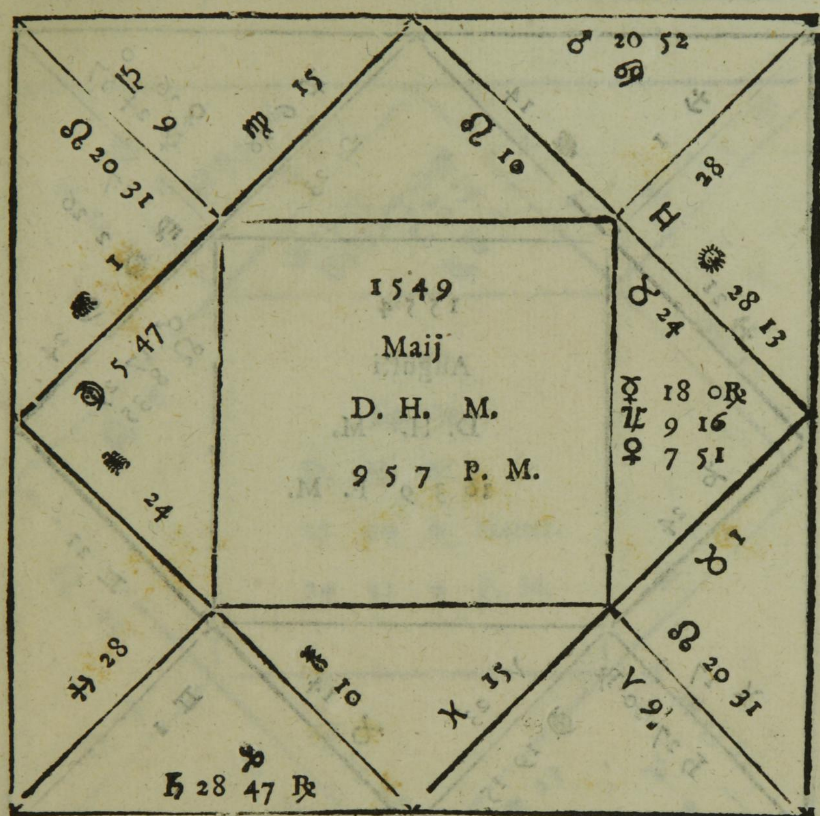
Duodecima obſeruatio ex eodem Boderio.

Quidā lanius acerba febre diutina captus fuit, vt ſupra. Vena inciſa, iuxta Medici mandatum, ſupremum vitæ diem obijt. Decubitus enim fatalis erat, quia Iupiter Orientis dominus retrogradatione vexatus octauum ab horroſcopo locum peragrabat, & per Lunæ tranſlationem Marti copulatus. Hæc teſtimonia huius lanij mortē obnunciabant. Hæc ille. Vide aph. 13. 16. & 29. capitis 22.

Ter-

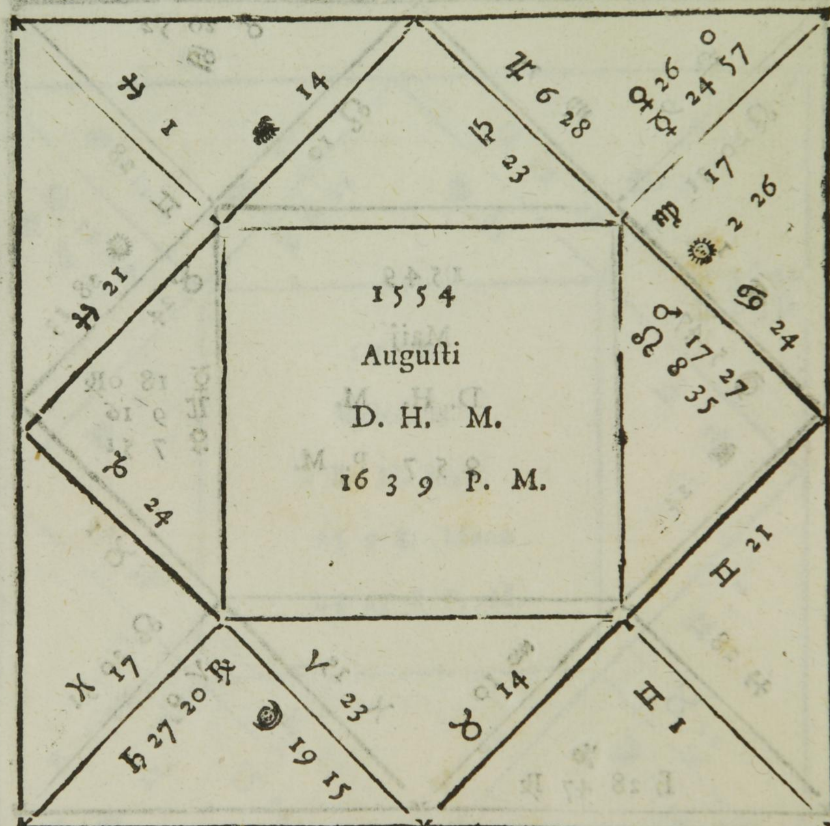
Decimatertia obseruatio ex eodem Boderio.

Quidam Faber Ferrarius octauum agens annum occubuit momento supra notato nimio febris ardore prægrauatus, quia calidus de vno fonte potauerat, ex quo occubitu mortuus est. Hæc Boderius.

Luna in horoscopo infęliciter collocatur, iuxta aph. 33. 22'. c. pręsertim quia est in casu suo, & in diametro ♀ dominæ octaue: Mars præterea horoscopi dominus infęlix est ob ♋ ac in diametro ♄, atque etiã Sol luminare conditionarium pessime collocatur in octauo loco ac tri gono Saturni, qui Sol descendit cum stellis infęlicibus, quæ sunt pleiades ac hiades. Quare tot malis concurrentibus nil mirum hunc ęgrotum interijsse.

Decimaquarta obseruatio ex eodem Boderio.

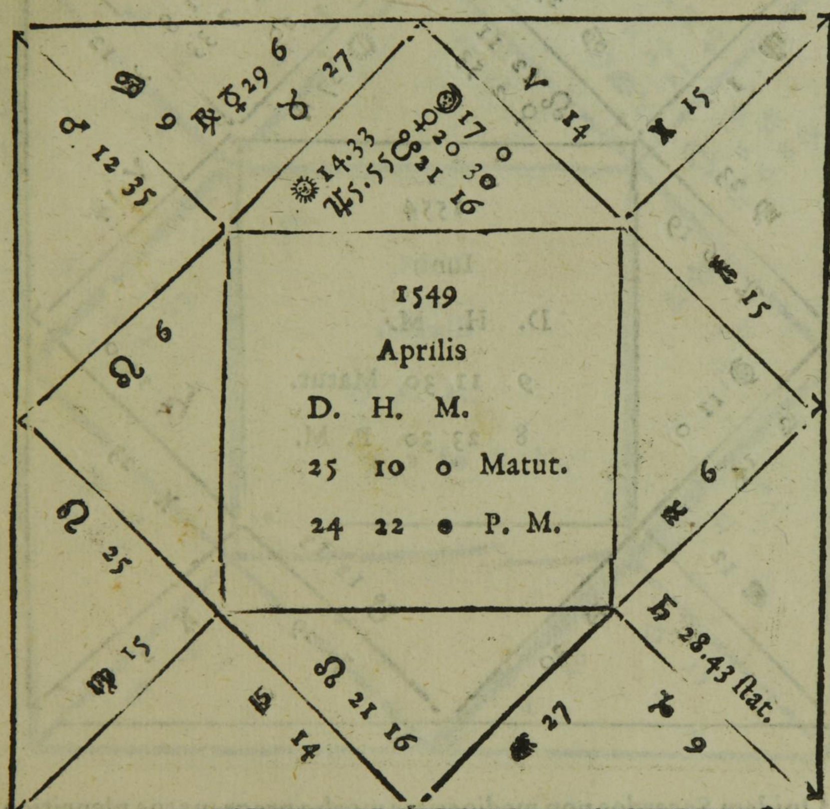

Quidam scholasticus decubuit die 16. Augusti hora sicut supra annotatum fuit, & ipsa Luna ad quadratum accedente animā reddidit. Boderius non bene causam huius lethalis occubitus assignat, quā constat esse manifestissimè ex malo Lunæ positu, quæ cum dominiū obtineat in domo mortis & à Marte tetragono radio pulsetur, mortem significat; præsertim quod & Sol luminare temporis incidit in octaua domo, & ♃ horoscopi dominus occurrit in antiscio ♄, qui demum Saturnus lędit etiam Venerem & Mercurium coniunctos oppositis radijs, & horoscopum tetragonis, vt nihil auxilij restet pro hoc ægroto. Cum igitur Luna ad proprium tetragonum & Martis corpus applicuit,

cuit,

cuit, quod fuit die 23. eiusdem mensis ægrotus is è viuis decessit nimirum in ipsa septima completa ab initio morbi.

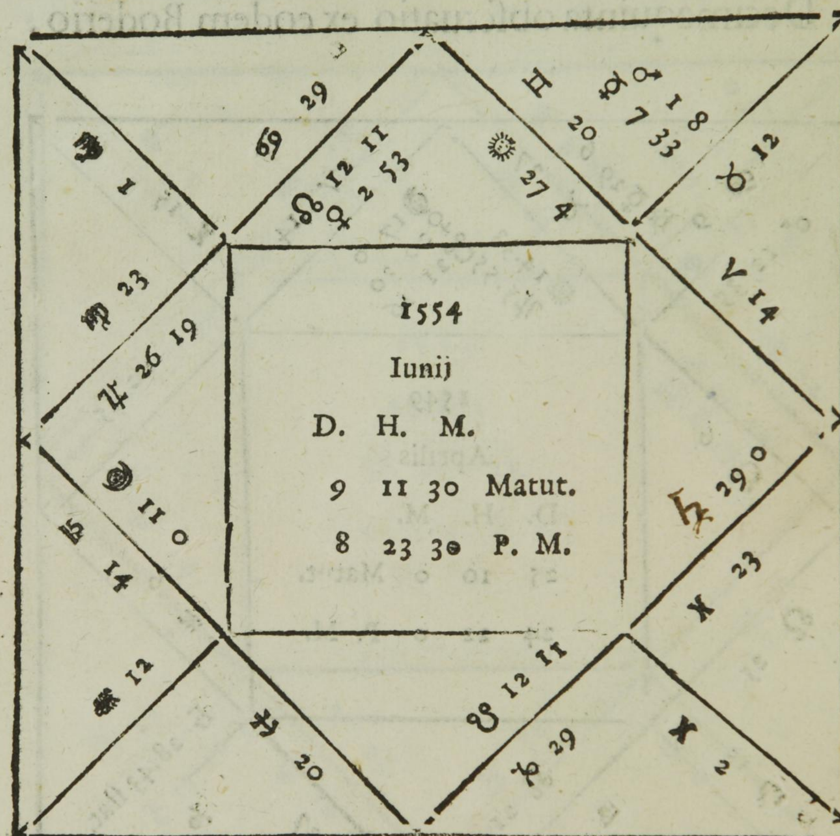
Decimaquinta obseruatio ex eodem Boderio.

Quidam ruricola morbo phrenetico (vt ex Hermete & Galeno libro de decubitu infirmorũ colligi valet c. de schematib. ☽ in ♈) laborare cępit hora supra notata Luna in hexagona radiatione quadratũ subsequente, collocata, vitã amisit dictus ruricola, quia Luna intra qnq; gradus caudæ draconis hora decubitus copulatá erat. Hæc Boderius.

Addi potest præcessisse Lunæ Eclipsim proximè nempe die 11. eiusdẽ mensis h. 15 à meridie, & Lunam esse tetragono Martis afflictam. Vide Aphor. 22. & 28. cap. 22.

Decimasexta obseruatio ex eodem Boderio.

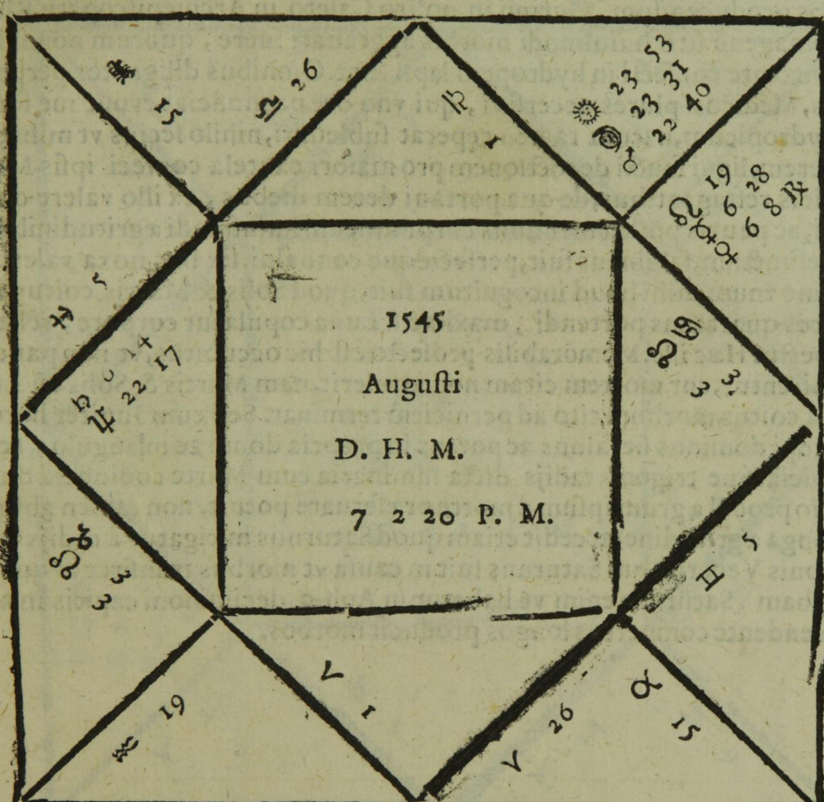

Quidam Sacerdos non mediocriter morbo pręgrauatus pleuritico decubuit hora supra annotata, ante quadratum sputa deiecit, Luna quadrangulum possidente supremũ diem expleuit. Huius Sacerdotis obitus causa, in hac quadrangula radiatione decernitur ex Lunæ coitu intra duos gradus cum cauda draconis. Hæc Boderius.

Manifestum est aũt hunc occubitum perniciem esse allaturũ, quia Sol luminare conditionarium constituitur in quadrato Saturni angularis & potentis, qui ẽt ♃ infelicem oppositis radijs affligit, vt ille nihil auxilij potuerit præstare; præterea etiam ☿ horoscopi dominus alligatur Marti octauæ domui, suntque ambo cum calamitosis hiadibus. Interijt itaque die 16. eiusdem mensis, hoc est in septima comple-

ta dum Luna attigisset proprium tetragonum coincidentem cum ☊.

Decimaseptima obseruatio occubitus Thomæ Boderij.

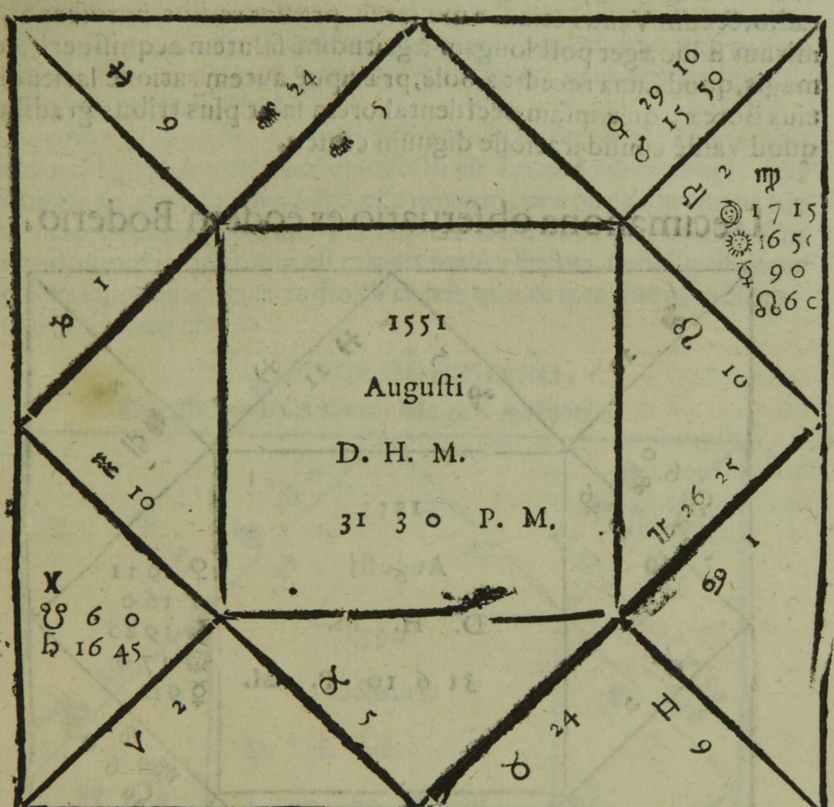

Labente anno 1545 die & hora, vt supra (ait ipse met Boderius) febre diutina cum thoracis, & hypochondriorum grauitate non vulgariter fatigatus decubui, Luna ad medietatem primam aspectus perueniente à Saturno, Venere retrograda, & Mercurio separata, Sol, Iupiter, & Mars ipsi Lunæ schemata porrigebant, in hexagono obtusu prędicta Luna à Saturno, Venere, & Mercurio discreta. Sol etiam, Mars, & Iupiter sua schemata Lunæ porrigebant: quamuis isti dies critici opportunis prædictorum syderum radiationibus muniti essent, ad sanitatem minimè me reduxerunt, vt supra scripsimus, tropici sæpissimè mensem excedunt, septem septimanas prægrauatus fui

ex illo

ex illo in febres quartanas huiusmodi morbus pertransijt, me ipsum aggrauantes circiter duos annos: prædicta Solis & Martis synodus dictam ægrotationem portendit. Mars enim morbos habet acutos. Sol chronicos, Lunæ coitus cum ipsis maiorem vim præbet ad ipsos morbos producendum. Plurimi in nostro Caleto in Archiepiscopatu Rhotomagensi sito huiusmodi morbis aggrauati fuere, quorum nonnulli senectute confecti in hydropem lapsi sunt. Omnibus diligenter perpensis, Medicos plures accersiui, qui vno ore pronunciauerunt me fore hydropicum, natura tamen cęperat subleuari, nihilo secius vt mihi cauerem, ligni sancti decoctionem pro maiori cautela confeci ipsis Medicis refragantibus, de qua portaui decem diebus, ex illo valere cœpi, ac paucis postea mensibus corpus meum huiusmodi ægritudinibus defunctum, salubrius fuit, perfectèque conualui. Ex hac noxa valetudine vnum mihi haud incognitum fuit, quod Solis & Martis coitus febres quartanas portendit, maximè si Luna copulatur corpore, vel aspectu. Hæc ille. Memorabilis profecto est hic occubitus, vt non pauci mirentur, cur mortem citam non attulerit, nam Martis & Solis cũ Luna coitus morbum cito ad perniciem terminat. Sed cum Iupiter horoscopi dominus sit saluus ac potens in propria domo ac in angulo, respiciatque trigonis radijs dicta luminaria cum Marte coniuncta dubio procul ægrum ipsum à morte præseruare potuit, non tamen absq; longa ægritudine, accedit etiam quod Saturnus mitigatur à radijs trigonis Veneris, qui Saturnus fuit in causa vt morbus transiret in quartanam. Saturnus enim vt habetur in Aph. 9. deciminoni capitis in ascendente compertus longos producit morbos.

Decimaoctaua obseruatio ex eodem Boderio.

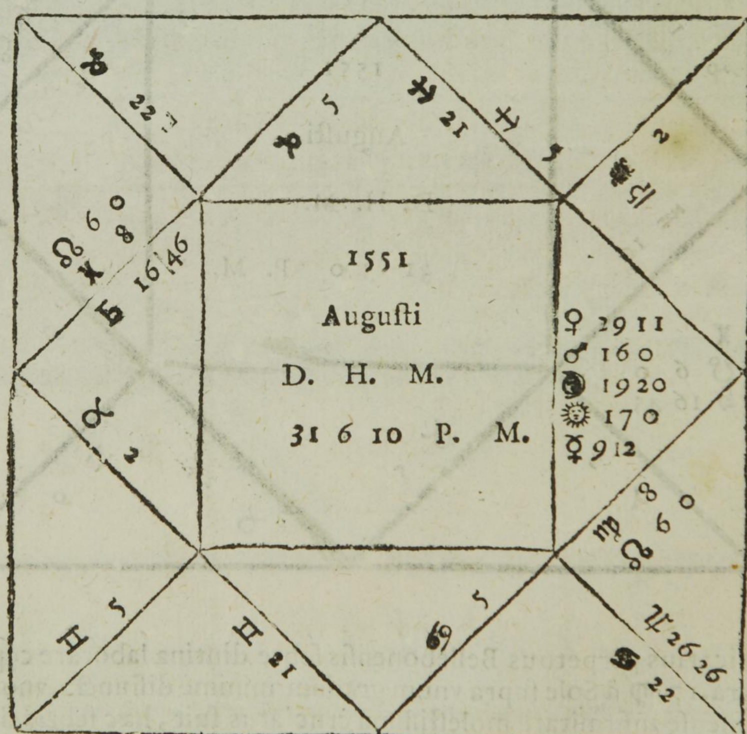

Vicarius perpetuus Bellebonensis febre diutina laborare cępit, Luna gra. 17. ♍ à Sole supra vnum gradnm minimè disiuncta, vno circiter mense infirmitate molestissima cruciatus fuit, hæc febris diutina in tertianam versa est, dehinc in quartanam, postremo sputamine eiecto 12 ante diebus prædicta quartana salubriter recessit. In summa colligamus, Lunam radijs Solaribus calefactã, morbi malignantis non autem lethalis iudicium afferre. Hęc ille.

Fatendum est certè, hunc occubitum debuisse esse lethalem, nam præterquam quod Luna combusta est à Sole intra vnum gradum longitudinis, (quæ Sola indicatio videre potest sufficiens ad mortem causan-

causandam, sicut diximus aph. 37. cap. 22.) sunt etiam ambo lumina-ria læsa à Saturni diametro, qui dominus est horoscopi & Sol octauę domui præest, vnde congruit hic aph. 11. dicti met. 22. capitis. Cæterum cum ♃ valdè potens luminaribus ipsis affulgeat suo hexagono radio, & cum Venus etiam auxiliares præstet radios horoscopo, nil mirum si hic æger post longam ægritudinē salutem acquisiuerit, eoq; magis, quod Luna recedit à Sole, præcipuè autem ratione latitudinis eius Boreæ, quæ ipsam occidentaliorem facit plus tribus gradibus, quod valdè consideratione dignum censeo.

Decimanona obseruatio ex eodem Boderio.

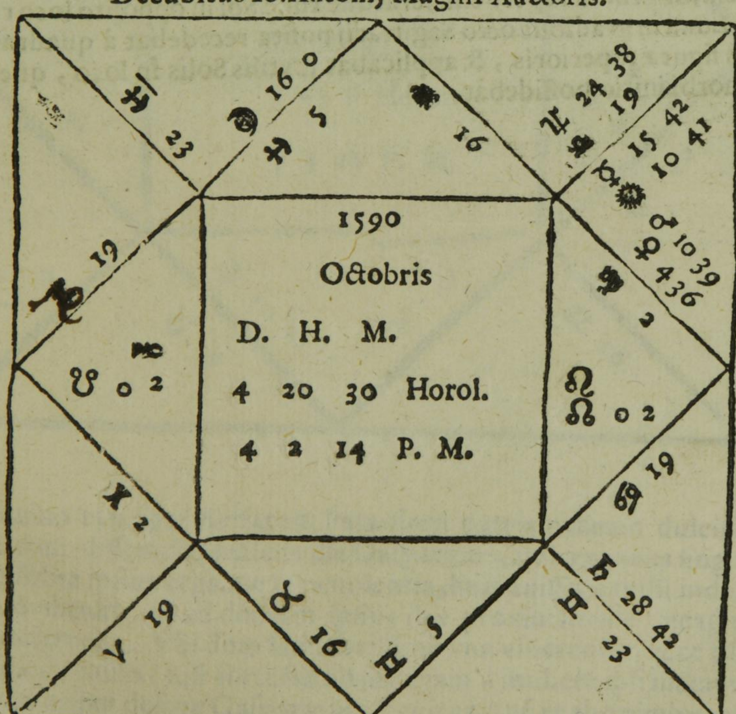
Magister Martinus Mondetus prædicta die vltima Augusti febre molestissima decubuit Luna gra. 20 ♍ permeante à Sole discreta, in primo hexagono Sol, Saturnus, Iupiter, & Mercurius Lunæ sua schemata obijciebant, nihilominus sudores tetrum odorem reddentes eiecit hic ægrotus: in tetragona irradiatione dicta 4. sydera Lunæ sua schemata dabant. Rursus sudores graue olentes emisit. Medicus ma-

giſtri Martini domum conceſſit ſecū volutans, ipſum Martinū attatim medelę ſumpſiſſe ad eius ſalutem nihil feciſſe: propterea ipſi Mōdeto conſuluit, quo ſuæ precaueret animæ ac iniquitatum vulneribus mederetur. Poſthac ad dictum Martinū iui ſine vlla ſalutis expectatione deſperatum, mihi omnia referentem: die & hora decubitus mihi cognitis ac perpenſis dixi hunc ægrotantem breui ab hac valetudine pernicioſa fore immunem, quoniam decubitus, nequaquam lethalis erat. Hactenus Boderius.

Cęterum cū hic occubitus non differat niſi tribus horis à ſuperiore decubitu, ſitque hic poſterior manifeſtū eſt Lunam adhuc magis à Sole elongari ac proinde non adeò eſſe noxiam, præterea mutantur hic domini aſcendentis & octauæ, & Iupiter horoſcopi dominus & ſi in ſextam domum incidat non eſt tamen malè affectus, imo dignificatur in ♋ & excipit quadratos radios Veneris quæ & ipſa quoq; in aſcendente dignitatem obtinet.

Vigeſima obſeruatio.

Decubitus Io. Antonij Magini Auctoris.

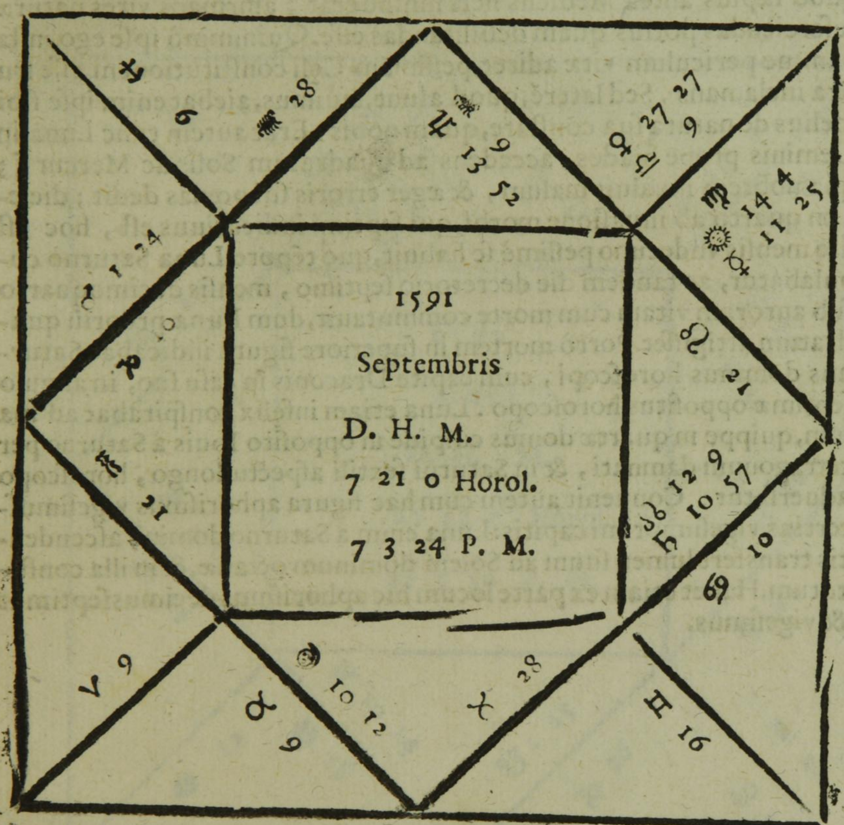
Aegrotare cępi febri quart. ſub hac Cęli cōſtitutione, in qua Saturnus

nus morbi auctor, & ascendentis dominus sextam ægritudinum domum obtinet, & Luna à quadrato Martis ac Sextili Solis & Mercurij discedens, ferebatur ad sextilẽ Iouis sui dispositoris. Decernebat itaq; hæc figura morbum quidem longum, sed ad salutem terminaturũ, tum verò maxime quod Iupiter in loco radicali positus trigonos radios auxiliares Saturno porrigebat. Innuebat autem hanc ægritudinem in genesi directio Solis vitę prorogatoris ad trinum Saturni in gradib. 11. 20. ♌ cui succedebat antiscium Veneris, & sextilis Mercurij. Porrò in hac ægritudinis figura Sol est in loco opposito Saturni radicis, qui Saturnus non longè abest à loco ipsius Solis radicali, vt videre est in genesi nostra in Tabulis Directionum posita sub anno 1555. Iunij die 14 horis 6. 57'. P. M. Euasi autem ab hac quartana, quando Sol attigit grad. 29 Sagitarij, locum scilicet oppositum Saturni huiusce figuræ, non longè à Iouis sextili, idque die 21. Decembris eiusdem anni, quod illa die vltimum paroxismum passus essem, nec imposterum quicquam mali sensissem; die enim 24 eiusdem mensis, in quem vigilia sanctissimi Natalis Saluatoris nostri incidit, cùm solitam febris accessionem exspectarem, nihil mihi superuenit, eratque tunc Sol in opposito loco radicis, & Luna in gradibus octo Sagittarij posita recedebat à quadrato Veneris figuræ superioris, & applicabat sextilis Solis in loco, quem ipsa à morbi initio possidebat.

Deci-

Vigeſimaprima obſeruatio.

Decubitus Franciſci Gaſparini Ciuis Patauini.

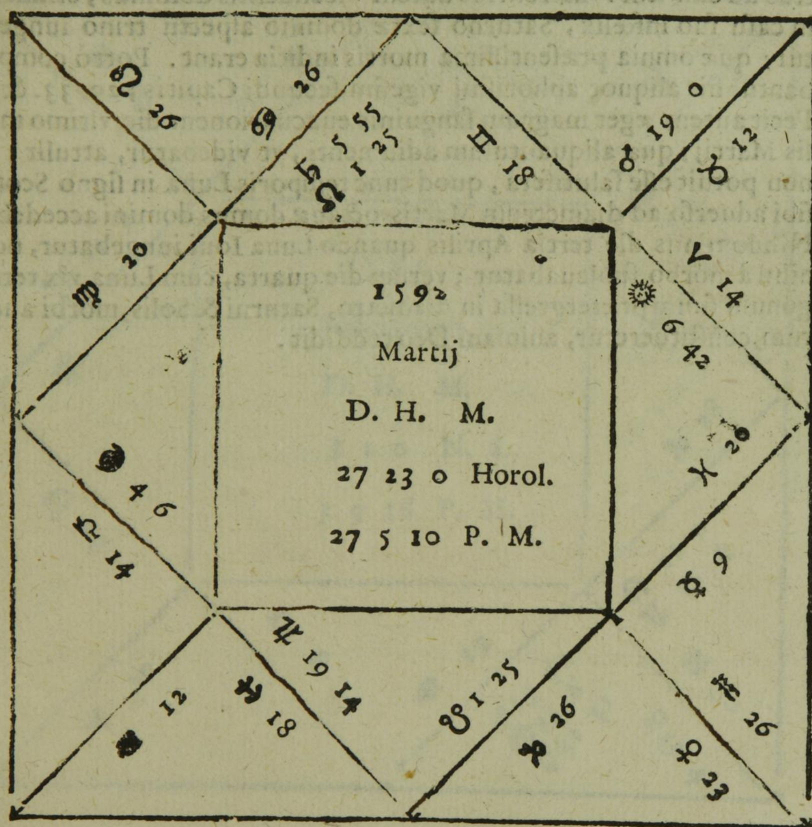
Dum anno 1591 per Aeſtatem Patauium patriam meam dulciſſimam me contuliſſem, Franciſcus ille Gaſparinus, amicus meus ſingularis, pro ſolita ipſius erga me beneuolentia, humaniſſimè mihi indulſit & vltrò obtulit, vt ad domum ipſius ſuæ proximam me meaque omnia conferrem. Vbi dum familiariſſimè vna viueremus, ecce tibi neſcio qua de cauſa (niſi fortaſsè ob iniuriam à muliere ipſi illatam) grauiſſimo animi dolore Gaſparinus obruitur, quē vt ab animo euelleret, genio ac voluptatibus iam ſenior plus ſolito indulgēs, rei Vene-

rex totum se abdicabat, adeo vt debilitatis naturæ viribus, die & hora supradicta, maligna correptus febri decumberet. Cui malo & hoc accessit infortunij, quod Medicus, cuius opera ipse alias vti solebat, die antecedente, ab vrbe discesserat. Quamobrem ipse Gasparinus accersito chirurgo sponte sua die mensis nona venam sibi secari iussit. Id quod sæpiùs antea Medicus fieri inhibuerat, affirmans vires naturæ resarciendas potius quàm debilitandas esse. Quinimmò ipse ego instabam, ne periculum vitæ adiret, pessimam Cęli constitutionem esse frustra inclamans. Sed laterē, quod aiunt, lauimus, aiebat enim ipse sibi melius de natura sua constare, quàm nobis. Erat autem tunc Luna in Geminis prope hiades, accedens ad quadratum Solis ac Mercurij; quamobrem inualuit malum, & æger erroris sui pœnas dedit; die enim quarto ab inuasione morbi, qui septimi indicatiuus est, hoc est die mensis vndecimo pessimè se habuit, quo tēpore Luna Saturno copulabatur, ac tandem die decretorio septimo, mensis decimoquarto sub auroram vitam cum morte commutauit, dum Luna propriū quadratum attigisset. Porrò mortem in superiore figura indicabat Saturnus dominus horoscopi, cum capite Draconis in casu suo, in angulo septimæ oppositus horoscopo. Luna etiam infelix conspirabat ad malum, quippe in quartæ domus cuspide in opposito Iouis à Saturno per tetragonum damnati, & in Saturni sextili aspectu longo, horoscopo aduersatur. Conuenit autem cum hac figura aphorismus vigesimustertius vigesimiprimi capitis: Luna enim à Saturno domino ascendentis transfert lumen suum ad Solem dominum octauæ, & in illa constitutum. Habet etiam ex parte locum hic aphorismus decimusseptimus & vigesimus.

Vige-

Vigeſimaſecunda obſeruatio.

Decubitus perilluſtris D. Marij Scappi Senatoris Bononienſis.

Anno 1592. dabat operam ſtudijs Bononiæ Dominus Vincentius Pauaninus Patauinus, qui cum ſub me Aſtrologiæ vacaret, & veritatem artis in Medicina comprobare vellet obſeruauit decubitum perilluſtris Viri Domini Marij Scappi Senatoris, dum vnà cum Medicis quorum curæ æger ſuberat, viſitationibus intereſſet.

Quare cum figuram hanc ad initium morbi conſtituiſſemus, Pauaninus ex me rogare cœpit, quem finem habitura eſſet ægritudo; cui

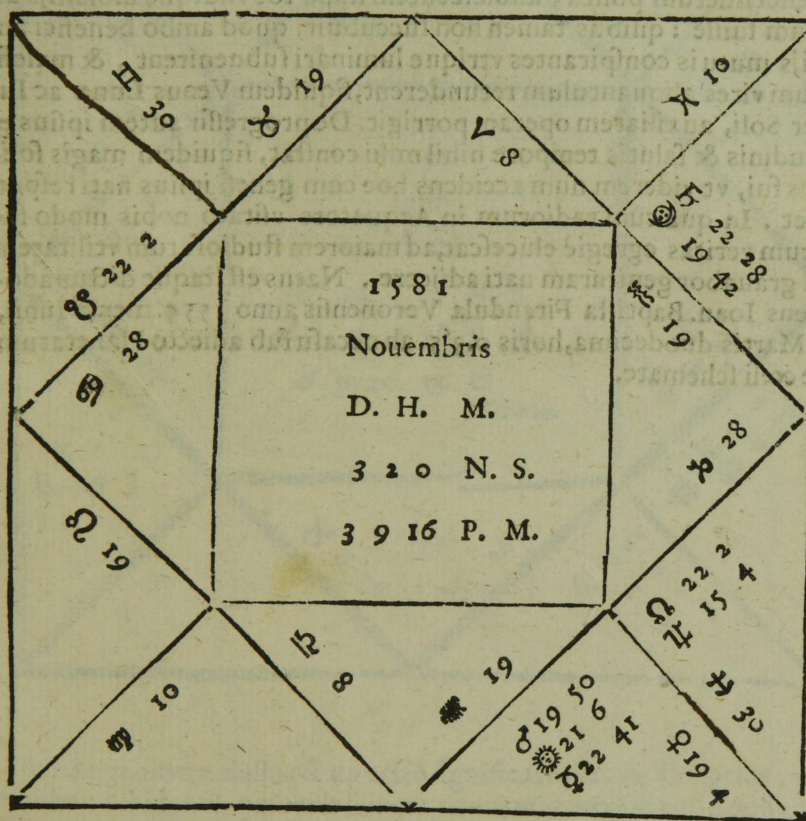
ego

ego mortem ſignificari aſſerui. Nam Luminaria ambo è diametro ſibi aduerſantia, à quadrato Saturni infelicis affligebantur, nullo beneficorum auxiliante, quinimo Venerem Mars tetragono aſpectu offendebat, & Iupiter prope aberat à ſecundario Saturni antiſcio. Accedebat huc Martis octauæ domus domini, & infœlicis in caſu ſuo trinus aſpectus ad horoſcopum, necnon & Iouis inimici quadratus aſpectus ad eundem. Mercurius autem aſcendentis dominus, etiam ipſe in caſu ſuo infœlix, Saturno ſextæ domino aſpectu trino iungebatur; quæ omnia præſentiſſima mortis inditia erant. Porrò comprobantur hic aliquot aphoriſmi vigeſimiſecundi Capitis, 29. 33. & 34. Fecit autem æger magnam ſanguinis euacuationem die vltimo menſis Martij; quæ aliquantulum adiumenti, vt videbatur, attulit; ſed non potuit eſſe ſalutifera, quod tunc temporis Luna in ſigno Scorpij ſibi aduerſo ad diametrum Martis octauæ domus domini accedebat. Nihilominus die tertia Aprilis quando Luna Ioui iungebatur, nonnihil à morbo ſubleuabatur; verùm die quarta, cùm Luna vix tetragonum ſuum prætergreſſa in diametro, Saturni & Solis, morbi auctorum, conſtitueretur, animam Deo reddidit.

Obſer-

Obſeruatio Vigeſimatertia.

Decubitus Io. Baptiſtæ Triandulæ Veronenſis.

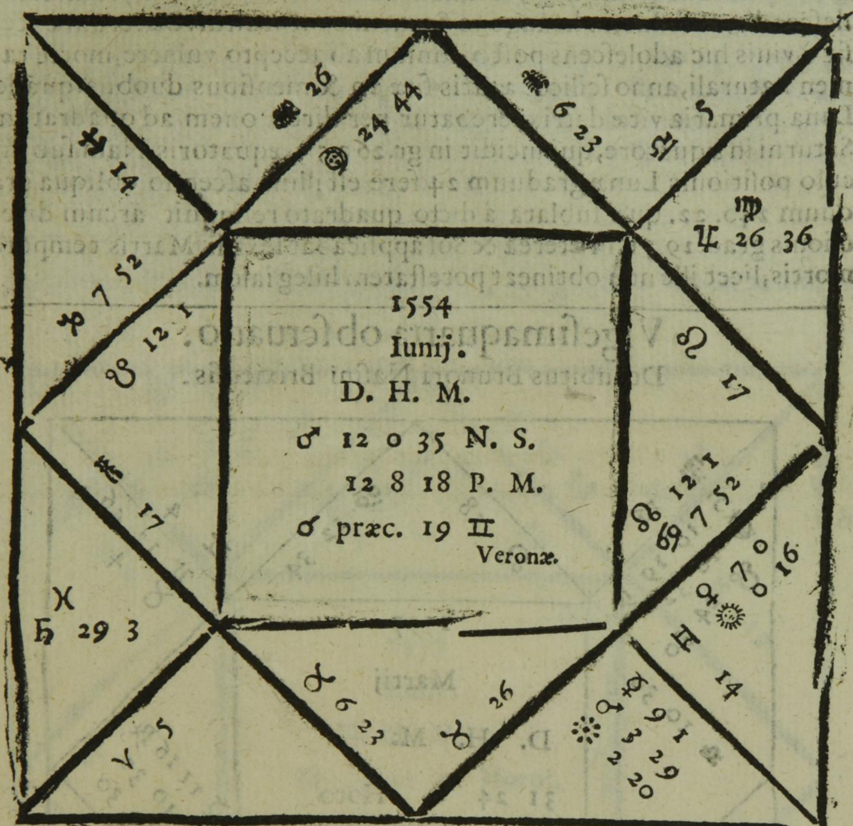

Memorabilis eſt hæc obſeruatio : quippe infœliciſſimus hic adoleſcens dum Patauij ſtudijs vacaret anno vigeſimooctauo ſuæ ætatis tēpore ſupradicto grauiſſimum vulnus in genu dextro ſuſcepit, ex quo vulnere tandem totum crus eidem abſciſſum eſt. Licet autem grauiſſimè conflictatus fuerit, adeò vt ſæpius de vita ipſius deſperarent Medici, nihilominus tandem conualuit, ac duobus circiter annis, ligneo deambulans crure ſuperuixit. Siue itaque Luna ſit horoſcopi domina in hac figura, ſiue Sol (poteſt enim eſſe vterque, quod duo ſolùm

gradus

gradus Cancri poſt cuſpidem primæ domus ſuperſunt (& deinde Leo imperium accipit) parum refert ; ſunt enim ambo luminaria à maleficis infecta, vtpote Luna à Saturno, & Sol à Marte, per præſentiam ac viciſſim Luna à Marte, & Sol à Saturno per tetragonum, ipſis etiam luminaribus in quadrato conſtitutis. Vnde nihil mirum eſt ſub tam infœlici ſiderum poſitu, adoleſcentem hunc tot vndique moleſtijs afflictum fuiſſe : quibus tamen non ſuccubuit; quod ambo benefici antiſcijs mutuis conſpirantes vtrique luminari ſubuenirent, & maleficorum vires aliquantulum retunderent, ſiquidem Venus Lunæ ac Iupiter Soli, auxiliarem operam porrigit. De progreſſu autem ipſius ęgritudinis & ſalutis tempore nihil mihi conſtat, ſiquidem magis ſolicitus fui, vt viderem num accidens hoc cum geneſi ipſius nati reſponderet. In qua cùm radiorum in Aequatore vſitato nobis modo factorum veritas egregiè eluceſcat, ad maiorem ſtudioſorum vtilitatem non grauabor genituram nati adijcere. Natus eſt itaque dictus adoleſcens Ioan. Baptiſta Firandula Veronenſis anno 1554. menſe Iunij, die Martis duodecima, horis 0.3′5. ab occaſu ſub adiecto Planetarum ſiue cœli ſchemate.

In

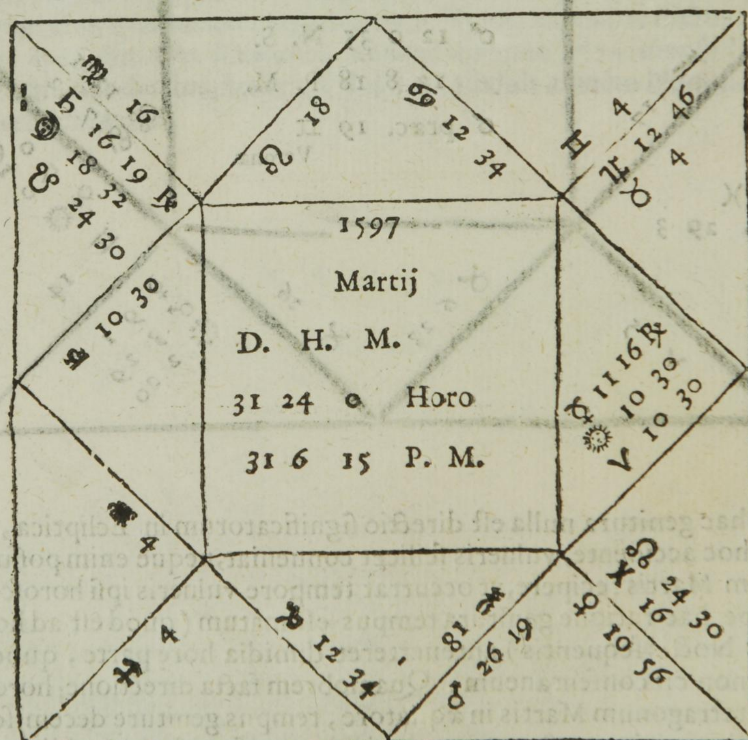

In hac genitura nulla eſt directio ſignificatorum in Ecliptica, quæ cum hoc accidente, vulneris ſcilicet conueniat, neque enim poſſumus trinum Martis recipere, vt occurrat tempore vulneris ipſi horoſcopo; quippe hac ratione genitura tempus ęſtimatum (quod eſt ad horam 0. 4'5 Noctis ſequentis) anteuerteret dimidia horę parte, quòd rationi non eſt conſentaneum. Quamobrem facta directione horoſcopi ad tetragonum Martis in æquatore, tempus geniturę decem ſolùm minutis anticipat, & euentus optimè correſpondet. Incidit autem quadratus Martis radius in gr. 331. 2'8, & fertur ad horoſcopum cum gradibus 10. 2'6 ♒ Eclipticę, emenſo arcu directionis grad. 27. 2'5. qui ęquiualet annis 27 menſibus 5. ſecundum communem opinionem. Potuiſſe autem Martem tam infelicem euentum ſignificare

satis constat, si naturam eius in loco diligenter examinemus ; quippe à compluribus stellis fixis, vt sunt hiades, & stellæ orionis, cum quib. descendit, obsessus, in hexagono Saturni constituitur. Cæterum excessit è viuis hic adolescens post biennium ab accepto vulnere, morte tamen naturali, anno scilicet ætatis suæ 29 & mensibus duobus, quãdo Luna primaria vitæ datrix ferebatur per directionem ad quadratum Saturni in æquatore, qui incidit in gr. 269.53 æquatoris. Nam sub circulo positionis Lunæ graduum 24. ferè est illius ascensio obliqua graduum 240. 22. quæ sublata à dicto quadrato relinquit arcum directionis grad. 29.31. Præterea & Sol applicabat sextili Martis tempore mortis, licet ille non obtineat potestatem hilegialem.

Vigesimaquarta obseruatio.

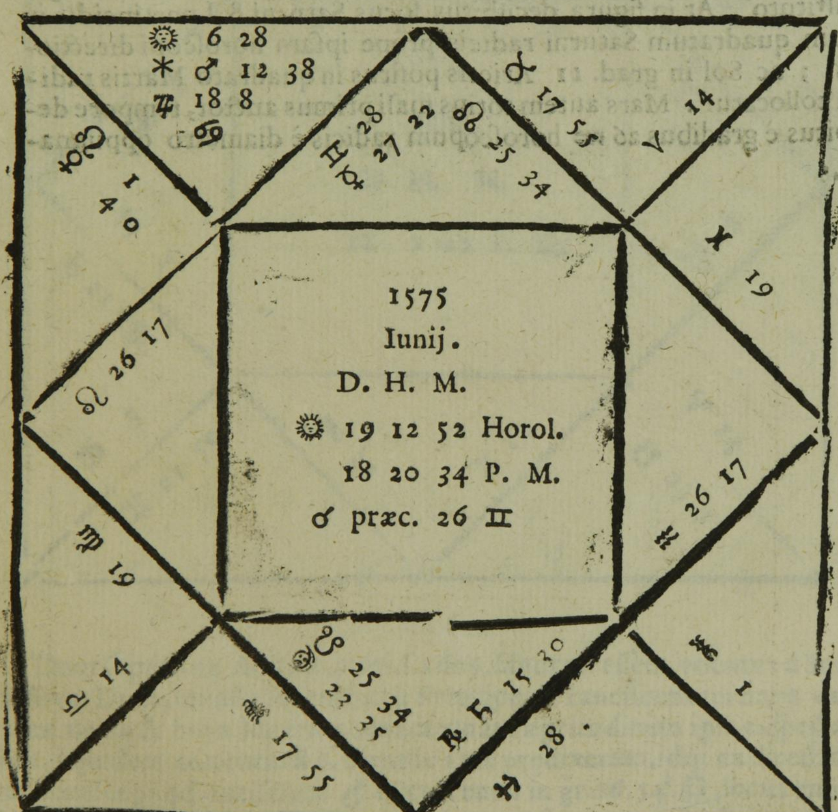
Decubitus Brunori Nasini Brixiensis.

Non est inferior hæc obseruatio priore, siquidem à leui origine ingens malum emanauit. Nasinus enim ille, dum Bononiæ studiorum causa ageret, anno ac die supradicto leniter in fronte, & in manu aliquanto grauius vulneratus fuit, sed paucis post diebus ab omni mor

tis

tis ſuſpicione liber, ac pœnæ ſaluus, vagabundus domi foriſque diſcurrens inordinato victu & licentiore coitu vſus in recidiuam incidit, ac ſpaſmo ſeu conuulſione neruorum correptus, die 13 Aprilis hora 12 & dimidia vitalem hanc auram dereliquit. Fuit autem is dies decimuſquartus à principio læſionis, quo Luna diſcurrebat per grad. 15 ♓ in diametro Saturni exiſtentis in grad. $15\frac{1}{2}$ ♍. Conſtat autem ex ſola hac figura ad principium decubitus cõſtituta, iudiciũ de morte patientis deſumi poſſe. Nam Luna damnatur à Saturno & a Cauda Draconis, necnon à Solis ac Mercurij retrocedentis antiſcio; nec trigonus Iouis radius eidem opem vllam porrigit, cùm in octaua morti

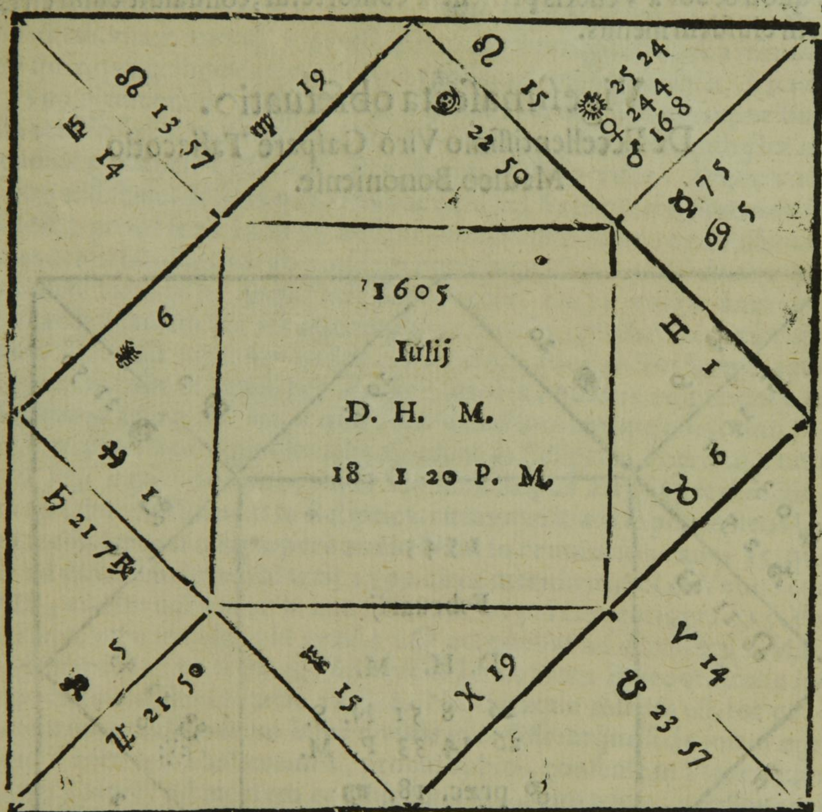

domo conſtituatur. Venus autem horoſcopi ac octauæ domina affligitur ab eodem Saturno per diametrũ, de quo extat aphoriſmus deci-

mus quintus Capitis 22. qui ait: si vnus & idem planeta à maleficis infestatus, & horoscopo & octauę domui prȩerit (vt hic Venus) tunc mortem significari ipsiusmet ęgroti culpa conscitam. Verùm si & genesim ipsam, qualis mihi ab huius adolescentis fratre D. Ioanne Paulo adhuc superstite data fuit, inspiciamus, mirus planetarum ad nati mortem conspirantium consensus patefiet. Enimuerò tempore occubitus ferebatur horoscopus per directionem ad sextilem Martis longum in grad. 13 ♍ cum testimonio tetragoni Saturni paulò post subsequentis. Erat autem Mars præcisè sub eodem circulo positionis cum Hercule stella fixa crudeli ac violenta. Præterea eodem tempore attingebat Luna per directionem corpus Saturni. Atque in reuolutione annua Luna in grad. 8 ♌ iungebatur Marti in grad. 14 eiusdem signi constituto. At in figura decubitus locus Saturni & Lunæ incidit in locum quadratum Saturni radicis prope ipsam horoscopi directionem; ac Sol in grad. 11 Arietis positus in quadrato Martis radicali collocatur. Mars autem totius mali primus auctor, tempore decubitus è gradibus 26 ♒ horoscopum radicis è diametro oppugnabat.

Vigeſimaquinta obſeruatio.

Decubitus Sereniſſimi Principis Mantuæ.

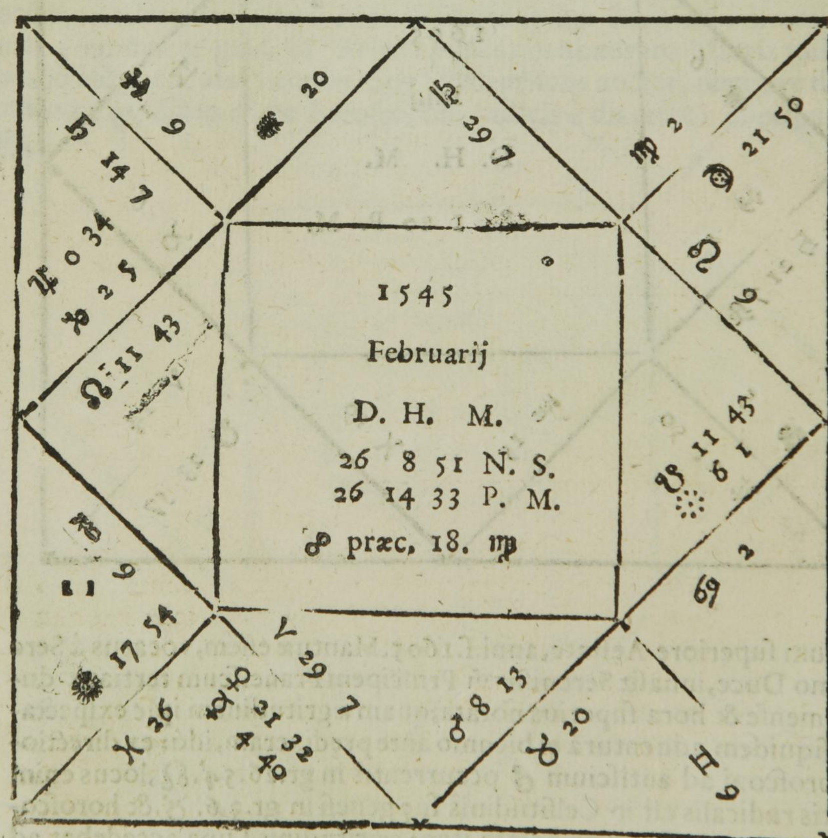
Dum ſuperiore Aeſtate, anni.ſ.1605.Mantuæ eſſem, vocatus à Sereniſſimo Duce, inuaſit Sereniſſimũ Principem Franciſcum tertiana duplex menſe & hora ſuperius notata; quam ægritudinem ipſe exſpectabat, ſiquidem aduenturã ei biennio ante prędixeram, idq; ex directione horoſcopi ad antiſcium ♂ occurrentis in gr.26.54′.♌, locus enim Martis radicalis eſt in Celſitudinis ſuę geneſi in gr.3.6.♉.& horoſcopus in gr.12.40.♌. In principio itaq; ægritudinis Luna accedebat ad Regulum, ſeu Cor Leonis, & ad locum directionis, dum ſupra Horizõtem emergeret gr.6.♏, quem Mars ab initio naſcendi ferit oppoſitis

radijs

tem emergeret gr. 6. ♒, quem Mars ab initio nascendi ferit oppositis radijs. Verùm cùm Mars horoscopi dominus & mali auctor recedat à Mercurio octauæ domino, & applicet diametro Iouis & corpori Veneris, indicabat ægritudinem minimè lethalem futuram, eo quod magis quod & Sol à Veneris præsentia confortetur; conualuit enim circa finem eiusdem mensis.

Vigesimasexta obseruatio.

De Eccellentissimo Viro Gaspare Taliacotio Medico Bononiense.

[illegible] exemplis geniturarum huc adferendis solicitus essem, for-

te

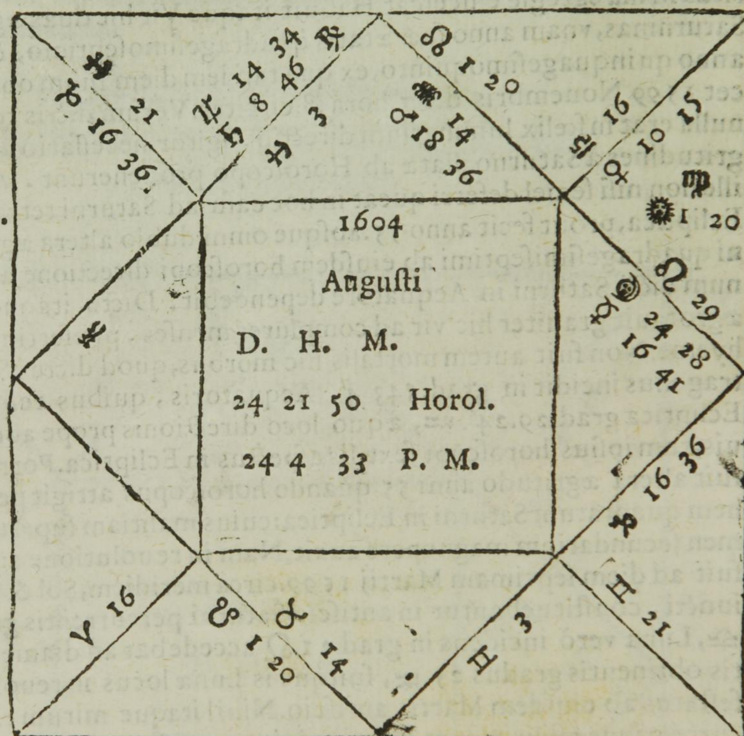
te fortuna incidi in genesim Eccellentissimi viri Gasparis Taliacotij, amici mei, dum viueret, integerrimi, Medici Bonouiensis præclarissimi, ac nasium restauratoris solertissimi. Nihil autem alienum ab instituto meo facturus videbar, si hanc etiam genituram hisce exemplis interponere, presertim quod radiorum in Aequatore assumptorũ veritas in illa egregiè elucescat. Habuit itaque Vir hic duas ægritudines Saturninas, vnam anno suæ ætatis quadragesimoseptimo, & alteram anno quinquagesimoquinto, ex qua tandem diem suum obijt, a scilicet 1599 Nouembris die 7. hora 18. circiter. Verum dictis temporibus nulla erat infœlix luminarium directio, igitur necessariò ambę hæ ægritudines à Saturno illatæ ab Horoscopo prouenerunt. Atque cùm ille non nisi semel deferri queat in hoc casu ad Saturni tetragonum in Ecliptica, prout fecit anno 55. absque omni dubio altera ægritudo anni quadragesimiseptimi ab eiusdem horoscopi directione ad tetragonum dicti Saturni in Aequatore dependebit. Dicto itaque anno 47. ægrotauit grauiter hic vir ad complures menses, præsertim verò tota hyeme. Non fuit autem mortalis hic morbus, quod dictus Saturni tetragonus incidit in grad. 343 4′. Aequatoris, quibus respondent in Ecliptica grad. 29. 24′. ♒, à quo loco directionis prope abest tum Iouis, tum ipsius horoscopi sextilis aspectus in Ecliptica. Porrò mortalis fuit altera ægritudo anni 55. quando horoscopus attigit per directionem quadratum Saturni in Ecliptica: cuius malitiam superueniens lumen secundarium magnopere auxit. Nam in reuolutione anni 55, quę fuit ad diem septimam Martij 1599. circa meridiem, Sol & Venus coniuncti, constituebantur in antiscio Saturni percurrentis grad. 15. 4′0. ♎, Luna verò incidens in grad. 21. ♌ accedebat ad diametrum Martis obtinentis gradus 25. ♒, fuitque is Lunæ locus in reuolutione infestatus ab eiusdem Martis antiscio. Nihil itaque mirum est, tot concurrentibus malis, virum hunc è viuis excessisse: atque si de initio ægritudinis certi quid haberemus, proculdubio, consensum Planetarum in figura morbi ad mortem conspirantium inueniremus, constat autẽ mortis tempore supradicto Lunam fuisse in quadrato Saturni anæretæ. Fuit autem ægritudo hęc & longa & interrupta, quippe per Aestatem superiorem variè conflictabatur æger, interdum enim videbatur euasisse malum, ac deinde denuo vehementiore decumbebat morbo. Hoc autem in confesso est, Medicos ipsos ęgritudinem non cognouisse, vt anæreta sub radijs Solaribus indicabat.

Vigesimaseptima obseruatio.

De Barbara Magina filia Auctoris.

Latitudines Planetarũ.

♄	2	7	S.	D.
♃	0	52	S.	D.
♂	0	40	M.	D.
♀	3	12	M.	D.
☿	0	32	S.	A.
☽	4	36	M.	A.

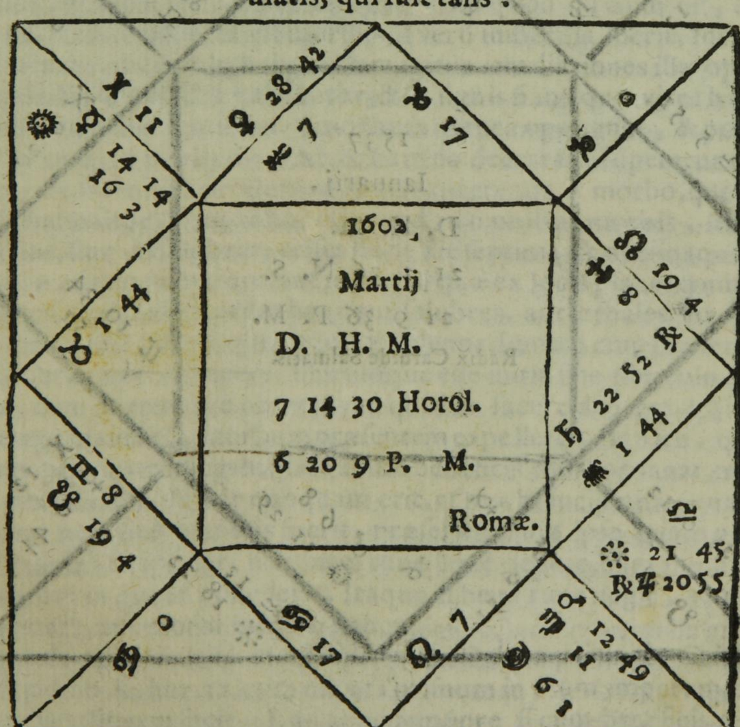
Placuit superiori genituræ & hanc etiam filiolæ meæ adijcere, quæ cùm decimumseptimum mensem ageret, die prima Februarij anni 1606. leuiter cœpit male habere, nihilo tamen secus discurrebat per ædes more solito: die verò tertia eiusdem mensis (horam obseruare non potui) morbi inclementia obruta decumbere cœpit. Credo autẽ fuisse horam vnam aut alteram à meridie, dum Luna circiter gradus 25. ♓ obtineret. Porrò accrescente in dies morbo, die septima dicti mensis, à cibo & lacte materno abstinere cœpit, nec inde vsque ad 10. mensis diem, quicquam præter vinum, aliosque liquores degustauit. Vbi hoc obseruatione dignum est, momento mortis, quæ duabus horis ante Solis ortum fuit, eundem gradum supra Horizontem ortiuũ emersisse, qui ab initio natiuitatis ascenderat, eratque etiam Luna

tunc

tunc temporis in grad. 26 ♓ in quadrato ſcilicet loci ſui ab initio morbi ſumpti. Verum enimverò cum de preciſo decubitus tempore mihi non conſtet (niſi quod Solē a Martis tetragono affligi certum eſt) planetarum in hanc mortem coniurantium in geneſi ipſa examinabimus. Luna itaque quæ hic hylegialem poteſtatem obtinet, ſub circulo poſitionis gr. 42. ferè deſcendit cum gr. 153. 2′ 9. ęquatoris, & cũ gr. 15. 5′ 7. ♌. Hæc igitur ferebatur ad exactum quadratũ Martis. Præterea & Horoſcopus attigerat ſextilem Martis longum, qui propè abeſt à quadrato in æquatore. Nec omninò aſpernamur. Mercurij Lunaris conditionarij domini in hanc mortem coniurationem, quippe qui per directionem ad quadratum idem Martis deuolueretur.

Obſeruatio vigeſimaoctaua.

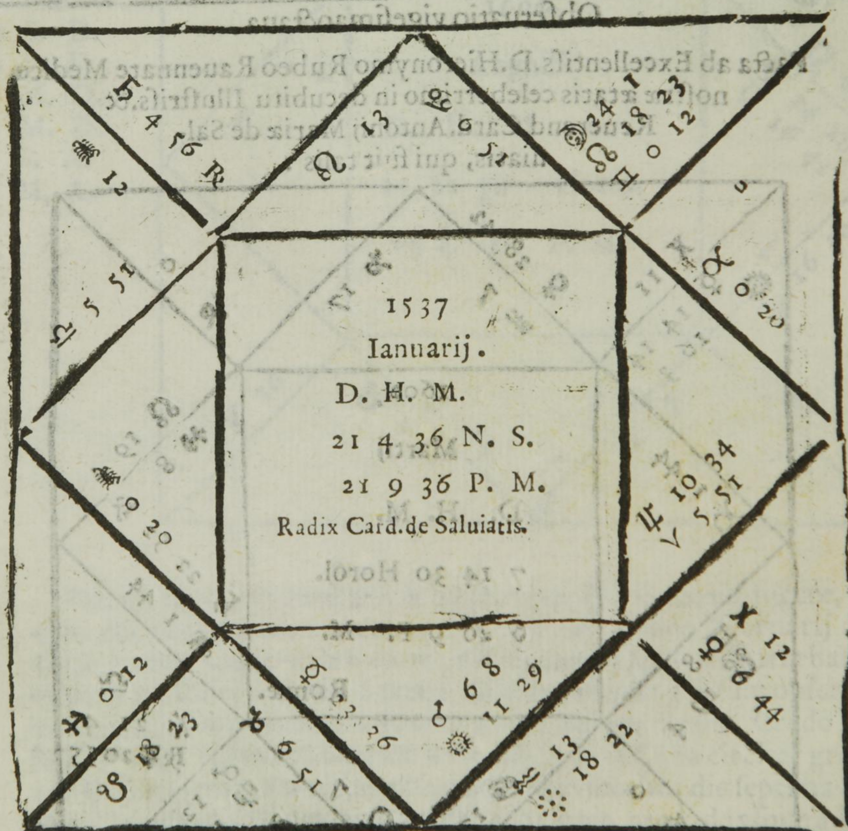
Facta ab Excellentiſs. D. Hieronymo Rubeo Rauennate Medico noſtræ ætatis celeberrimo in decubitu Illuſtriſs. & Reuerend. Card. Antonij Mariæ de Saluiatis, qui fuit talis.

Ex his facilè cognoſci poteſt, vera dixiſſe Galenum 3. de diebus

 decre-

decretorijs cap.6. Lunam, ſi ad planetas intemperatos ſteterit, prauos moleſtosque dies facere, morborumque initia peſſima, & plurimum periculoſa. Quis enim Medicus ſi vt eſt Hippocratis libro de aere, aquis, & locis præceptum, Aſtronomiam nouerit, & quod ibidem idem affirmat, ex ea morbum præcognouerit, & huiuſmodi animaduertiſſet morbi initium, eum maximè periculoſum fore non pronunciaſſet, maleque ſe habiturum ægrotum, cum ad oppoſita, & quadrata loca Luna perueniſſet? nempe die 14, 21, & 28 eiuſdem mēſis, quibus diebus non eſſet medicamentum vacuans, aut alioqui vehemens adhibendum, cum dicat ibidem Galenus diebus illis mutationes fieri magnas: In

lethalibus morbis lethales, in ſalubribus bonas. Patet autem morbum hunc inter lethales fuiſſe collocandum, cum Saturni locum radicalem

calem Luna insidens pessimum ex sententia Galeni morbum indicaret. Pari censendus fuisset periculo dies 19. eiusdem mensis, quo Luna ad locum radicalem Martis & Solis adijt. Quo etiam die vertente, nempe vbi post iteratas malorum locorum à Luna peragrationes, robur innatum viri, in victus ratione tota vita temperati infractū est.
Obijt ipso scilicet die 16. Aprilis hora 19. horologij. Sed videtur facere difficultatem id, quod ibidem scribit Galenus, in morbis salubribus dies eosdem, locosque esse considerandos, videlicet cum Luna ad quadrata & opposita loca peruenerit. Cum enim hæ inimicæ irradiationes esse scribantur, malum potius quàm bonum allaturas esse verisimile est, præstaretque si hexagonum, aut trigonum animaduertendum esse asseruisset.

Respondeo, mutationes in morbis & crises, de quibus scribit in illis libris Galenus, siue salubres morbi sint, siue insalubres, fieri propter eam causam, quia natura inimica aduersus morbum insurgit, cum eoque luctatur. Vnde ob hanc turbationem, & naturæ luctam dicebat Hippocrates 2. Aphor. 13. Quibus crisis fit, noctem, quæ accessionem præcedit, grauem esse: expellit enim natura quod noxium est, si robusta sit, & tunc salubris est morbus, si verò imbecilla fuerit, succumbit, & morbus dicitur lethalis. Cum igitur irradiationes illæ oppositæ, & quadratæ hostiles habeantur, & in signis fiant, quæ vires habent aduersas, non fuerit mirum, si morbum natura oppugnat, & perinde ac hostis eum in prælium vocat, & cum eo decertat, superatur enim si valens sit, sin minus prosternenda ac proterenda à morbo, qui tunc lethalis habebitur. Atque hoc est, quod in omnibus morbis, siue salubres sint, siue insalubres, crises fiunt die septima, & decimaquarta; ex naturæ autem vi maiore, aut minore, quæ ex locis planetarum beneficorum, aut maleficorum hauritur salubres, aut lethales. At quomodo verum esse potest, quod inquit Galenus, Lunam cum planetis genesis salubres morbos facere, illorumque esse initia sine periculo & salutaria, cum eo tempore ne morbum quidem facere deberet? Siquidem longè maius est, morbum præsentem expellere ac sanare, quàm futurum præcauere. si igitur Luna cum beneficis morbos sanat, multo magis præcauebit. Igitur nunquam erit, vt morbi incipiant, quando Luna cum beneficis planetis fuerit, præsertim quia ipse etiam paulò supra Galenus scripserat, hominem tunc benè degere, cum Luna locū beneficorum in genesi possederit. Itaque si benè tunc degit, non potest ægrotare, aut morbi initium habere.

Respondeo principium morbi esse teste Galeno primo de Crisibus cap. 4. & primo Aphor. 12. cum natura primum in illum impetum, primamque inuasionem facit. Itaque eo tempore si cum beneficis genituræ locis Luna fuerit, indicatur valentem eam esse, & morbum ob id

ſuperaturam: ſin contra, ſuperandam. Quod verò additur, ſi tunc homo benè degit, quando Luna eſt cum beneficis, igitur non poterit ægrotare, aut morbi initium eſſe. Verùm id quidem eſt, ſi ſimpliciter accipiatur, & in ſanis hominibus, vt ibidem explicat Galenus. Sed vbi morbi cauſa iam in promptu eſt quam mali fortè ingreſſus ac tranſitus collegerunt, ipſeque morbus iam naturam ſtimulat, tum ipſa in morbum inſurgat neceſſe eſt, bonasque eſſe huiuſmodi aggreſſiones, & quæ deinde ſequantur, mutationes.

Ex his inferri poterit, quod Galenus omiſit, ex cuius tamen dictis poteſt colligi, nempe, quid erit dicendum, cum Luna in neutro locorũ fuerit, nec beneficorum, nec maleficorum, quemadmodum in ſequenti noſtra obſeruatione fuit. Hactenus Excellentiſſimus Rubeus.

Additio Magini.

Puto ego, horoſcopum natalitium Illuſtriſſimi huius Cardinalis fuiſſe gr. 3. 15′. ♎, præſertim quòd æſtimatiuum tempus eſt ad horam 4. 30′. Horologij, atque tempore mortis acceſſiſſe ad tetragonum radium Saturni ſecundum æquatoris partes. Enimuerò ſi rectæ Saturni aſcenſioni gradnum 157. 15′. addantur gr. 90. definitur ſiniſter ipſius Saturni tetragonus in gr. 247. 15′. æquatoris, à quo ſublata deinceps obliqua ipſius horoſcopi aſcenſione quæ eſt gr. 183. 0′. relinquitur arcus directionis gr. 64. 15′. cui ſecundum opinionem Cardani, & Naibodæ debentur anni 65. cum diebus 76. Neque enim perſuaderi poſſum Illuſtriſſimum hunc virum è viuis deceſſiſſe abſque valida aliqua directione.

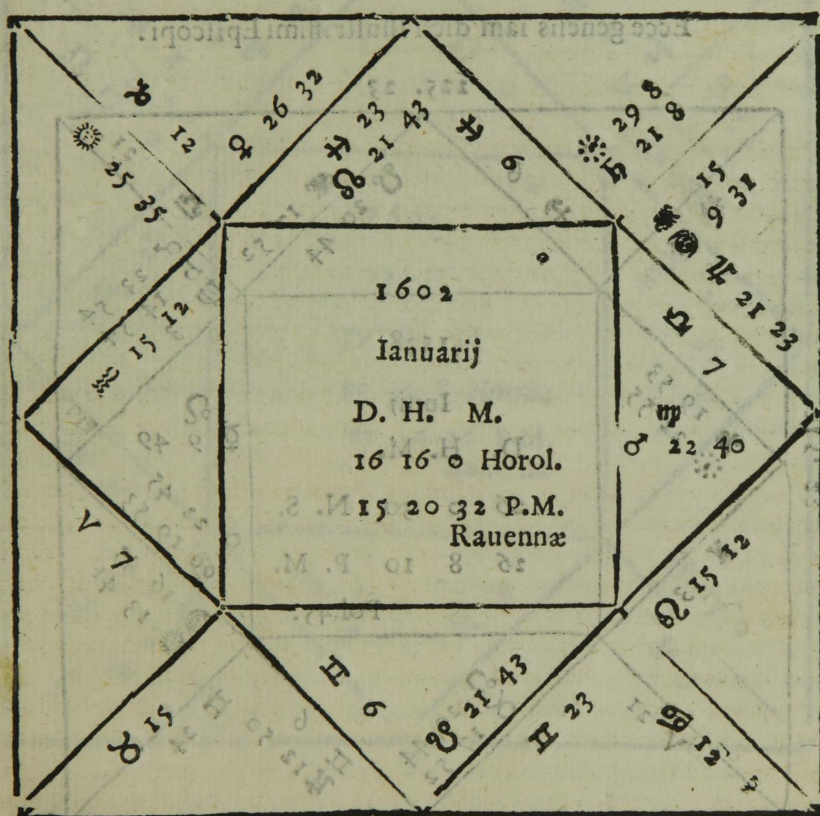
Correſpondet autem in Ecliptica huiuſmodi Saturni quadratus radius interſector gradibus 22. 16′. ♒, concurrens ferè cum hexagono ☿ ex gr. 23. 35′. ♑ proiecto, quem directionis locum præciſè admodum occupabat Saturnus obtinens gr. 22. 5′. ♒ in anni redditu, & in oppoſito Lunæ conſtitutus percurrentis tunc gr. 24. ♉. Quod profecto mirum videri debet, & pro validiſſimo teſtimonio veritatis radiorum in æquatore. Præterea idemmet horoſcopus progreſſione afficiebatur à diametro Saturni, & Lunæ progreſſio annua deuoluta erat ad gra. 24. ♒, nempe ad locum directionis horoſcopi, quem Saturno corporaliter occupabat. Quare afflictis adeò ſimul ambobus ipſis vitæ largitoribus à ♄ validiſſimo anæreta, vt pote horoſcopo per directionem & annuum proceſſum, & Luna per tranſitum & annuum pariter proceſſum; ac prætereà eodem ♄ inficiẽte directionis horoſcopi locum ad initium anni, nil mirum ſi tũc Illuſtriſſimus hic Cardinalis è viuis deceſſit cum omnium dolore. Non ignoro fuiſſe aliquos, qui confugerint poſt ſubſequutam eius mortem ad horoſcopi mutationem, ſtatuendo ipſum in gr. 14 ♎ proximè, vt tempore mortis occurrat ad tetragonum ♄ in Zodiaco, parum curantes, tempus hac mutatione

nimis

nimis ab æstimato recedere, vt pote integra hora, quod non est credibile de viro nobilissimè nato, cuius tempus natalitium à patre fuit diligenter annotatum, vt ab ipsomet Cardinali testabatur.

Obseruatio Vigesimanona.

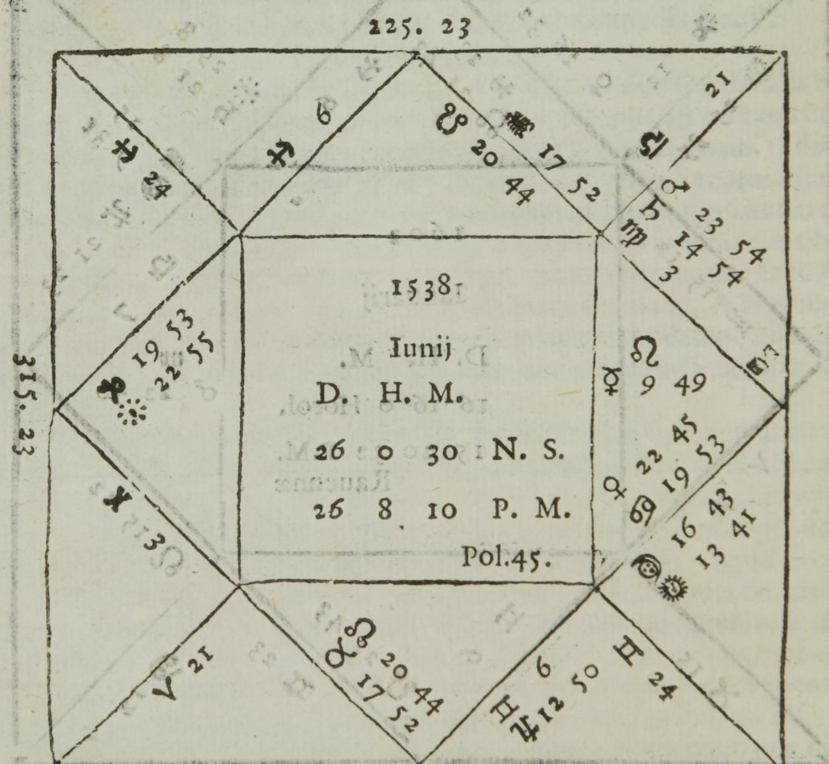
Eiusdem Excellentissimi Rubei ad initium morbi Illustr. & Reueren. D. Marsilij Landriani Episcopi Viglenanensis, vt in hac figura.

Hic Luna in nullo genesis maleficorum, aut beneficorum loco reperitur: Incidit tamen Illustrissimus Dominus, dum Rauennæ legationem Romandiolæ sustinens commoraretur, in magnam syncopem à stomacho, è qua cum restitutus esset plerisque adhibitis remedijs, sic tamen vt per duodecim circiter horas absque pulsu esset,

esset, successisset autem febris, in quarta liber omnino fuit. Luna est in quadrato Mercurij genesis, qui est dominus sextę domus; aliquid etiã facit, quia est in loco Saturni annui redditus. Sed quia parui hæc momenti fuerunt, idcirco cum ad oppositum Iouis genesis Luna peruenit, morbo solutus est, cum aliqua tamen difficultate ob quadratum Saturni, & Martis, qui magis obfuissent, nisi initio Luna à maleficorum radijs libera fuisset. Atque hæc pro explicanda Galeni sententia dicta sint. Hæc Excellentissimus Rubeus.

Ecce genesis iam dicti Illustrissimi Episcopi.

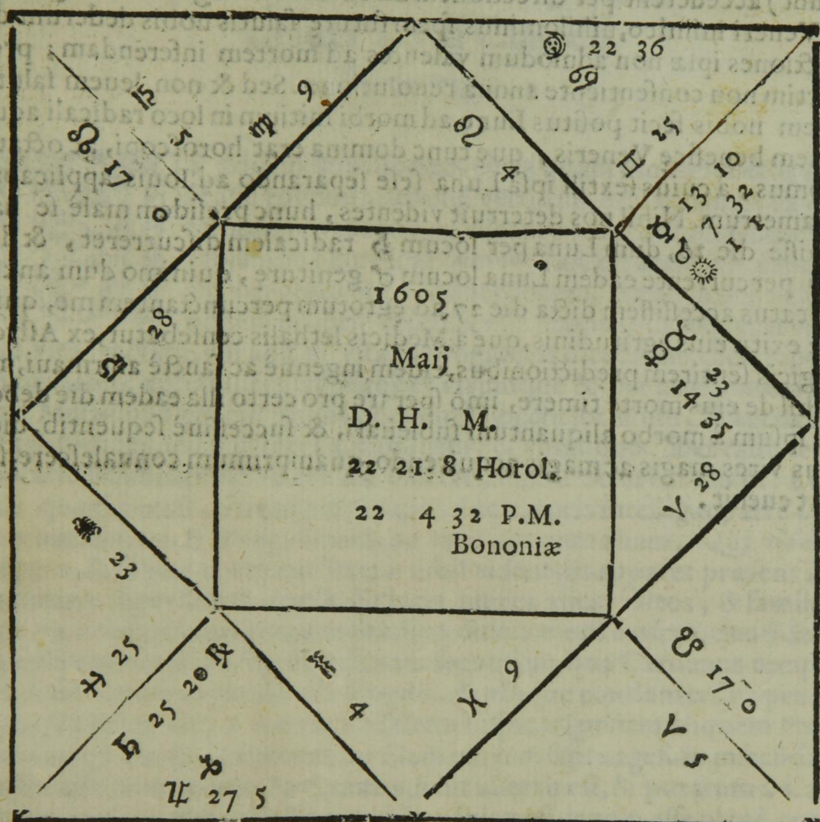
Latitudines Planetarum.

♄	1	32	S.	D.
♃	0	52	M.	D.
♂	0	33	S.	D.
♀	1	2	S.	A.
☿	0	36	S.	D.
☽	4	8	S.	A.

Obser-

Obſeruatio Trigeſima, & vltima.

Decubitus eiuſdem Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Epiſcopi Vigleuanenſis.

Idemmet Illuſtriſſimus Epiſcopus Bononiæ tunc prolegatus ægrotauit momento temporis, ſicut ſupra. Ob intempeſtiuum vſum potus gelidi, dum occuparetur in corporis purgatione, quam ante aliquot dies ex Medicorum cõſultatione iniuerat. Hæc autem ægritudo adeò vires eius proſtrauit, vt ex debilitatione pulſus, ac ex alijs ſymptomatibus die 26. præſertim & 27. ſuperuenientibus Medici præſtantiſſimi quotquot ad eius curam vocati erant vnanimi conſenſu de eius ſalute prorſus deſperarent, deridentes potius prædictionem ſalutis: quam

D. Fran-

D. Franciſcus Ingolus eius auditor ac Aſtrologiæ peritiſſimus, atque ego conſtanter ex coniecturis Aſtrologicis nō leuibus aſſeuerabamus.

Nam quamuis tunc temporis horoſcopi directio deuoluta eſſet ad tetragonum Mercurij domini octauę ſtationis, atque etiam Venus Apheta, & Luna ſimul (quæ ambę in eodem ferè poſitionis circulo ca-dunt) accederent per directionem ad Saturni hexagonum in ſigno ipſi Veneri inimico, nihilominus ſpem futurę ſalutis nobis dederunt directiones ipſæ non admodum valentes ad mortem inferendam; prę-ſertim non conſentiente annua reuolutione. Sed & non leuem ſalutis ſpem nobis fecit poſitus Lunę ad morbi initium in loco radicali adunguem beneficę Veneris, quę tunc domina erat horoſcopi, ac octauę domus, à cuius ſextili ipſa Luna ſeſe ſeparando ad Iouis applicabat diametrum. Nihil nos deterruit videntes, hunc pręſidem malè ſe habuiſſe die 26, dum Luna per locum ♄ radicalem diſcurreret, & die 27 percurrente eadem Luna locum ♂ geniturę, quinimo dum anxiè vocatus acceſſiſſem dicta die 27 ad ęgrotum percunctantem me, quid de exitu eius ęgritudinis, quę à Medicis lethalis cenſebatur, ex Aſtrologicis ſentirem prędictionibus, eidem ingenuè ac ſanctè affirmaui, me nihil de eius morte timere, imò ſperare pro certo illa eadem die debere ipſum à morbo aliquantum ſubleuari, & ſucceſſiuè ſequentib. diebus vires magis ac magis acquirendo, quàmprimum conualeſcere, ſicut euenit.

DE

DE ANNVI TEMPORIS MENSVRA in Directionibus ex commentarijs. Valentini Naibodæ Mathematici eruditiſſimi ſuper caput Decimum Apoteleſmatici Tertij Claudij Ptolemæi.

HIS adijcio quæſtionem, circa quam multos doctos hæſitaſſe cognoui, nemine verò, qui quicquam in ea determinare voluerit, ne dicam potuerit: quia enim cum Ptolemæus hic dicat ἐνιαυτὸν, hoc eſt annum Solarem, ſeu integram Solis conuerſionem, atque in ſeſe reſtitutionem propriè cēſeri & eſſe tempus, in ſequenti verò de vita tractatu, vbi agit de vitæ prorogatoris directione, dicit tēpora Aequatoris æquabiliter tranſire per vtrumque & per horizontem, & per Meridionalem circulum, quorum reſpectu localium diſtantiarum ſimilitudines, ſeu paritates accipiuntur, & vnumquodlibet taliū temporum bona ratione valere ſeu efficere annum Solarem vnum. Ideò hic quæri poteſt, vtrum per tempus Aequatoris intelligat partē eius trecenteſimam, & ſexageſimam, an verò aliquam aliam. Qui τὸ ῥητὸν vrgent, & ſubter corticem litteræ nihil vident, ijs apparet præſens iſta hæſitatio ſuperflua & otioſa. Et inter plures alios doctos, & familiares vir eruditiſſimus Ioannes Stadius dulcis meus amicus, quaſi deridendo partem illam ſeptuageſimam ſecundam, qua Cardanus tempora directionum augenda eſſe ſemper, & vbique conſtanterque præcipit, quærebat olim à me vtrum ſaltem ſuſpicari poſſem aliquem Ptolemæi locum, in quo memoratam illam partem ſeptuageſimam ſecūdam inſinuaſſe inueniretur Ptolemæus, ſicut aſſertū eſt, & putatum à Cardano, vnde poſtea in Ephemeridibus ſuis poſuit eam eſſe planè commentitiam, atque à re ipſa pariter ac littera menteque Ptolemæi alienam: ſuntque inuenti plurimi, qui conſentiant, & hanc eandem ſententiam ſequuntur, vt mirum ſit, Cardanum in hoc ſeſe neque defendere, neque apertius declarare voluiſſe, ne quidem in commentarijs in Ptolemæum poſtremo recognitis, & locupletatis: præſertim cū ſatis appareat, ipſeque, licet rectè, indicet non incognita ſibi fuiſſe dictarum illarum Ephemeridum contenta, aliàs enim de ipſis noluiſſet, vel non potuiſſet quicquam iure iudicare, & tamen interea hoc dum agit, huius, in quo præcipuè in illis coarguebatur, & ex quo tanquam ex re non parui momenti lectoribus, & ſtudioſis tot enaſcerentur du-

bitationes nullam planè faciens mentionem, totum hoc negocium silentio præterijt. Nec conijcere mihi licuit, quo consilio alio, si nō quia in littera Ptolemæi forte nihil occurreret, aut esset in promptu, quod id quod prodidisset sufficienter firmatum constare posset. Itaque hæc scribens cogitabam apud me, an nè aliquid esset & inueniretur apud Ptolemeum, quo excusari, defendique posset Cardanus, & per quem demonstrari posset, insinuatum esse à Ptolemæo id, quod de communiter vsitatis Aequatoris temporibus septuagesimasecunda ipsorum parte adaugendis astruxit. Succurrebant autem statim rationes non inuitæ, neq; dissentaneæ à re ipsa, nec ab ipsius Ptolemæi verbis, menteque abhorrentes. Ptolemæus vbique testatur hanc disciplinam, & sua præcepta, verbaque naturaliter esse intelligenda, & seiungenda penitus à numeris arbitrarijs, vt quibus à natura nulla vis agendi sit inserta. Qua ratione ductus hoc quoque loco asseruit vnam integram Solis conuersionem efficere vnum naturale, omniumque hominum sensus incurrens, & quod propriè dici mereatur tempus; quasi dicat, Aegyptios, aut Arabum, imò & ipsos nostros Iulianos annos non esse naturales, sed arbitrarios, atque à naturalibus lōgè diuersos, & defectibus, vel excessibus differentes, & qui ob id in hac arte naturali non possint tenere verum, aut verè physicum locum. Similiter intelligendus est Ptolemæus in capite sequenti, vbi dicit, quodlibet Aequatoris tempus indicare aut definire nobis annum Solarem vnum, quod videlicet loquatur de Aequatoris naturalibus, non autem arbitrarijs temporibus, & hoc maximè, quia adiecit id fieri εἰκότως, hoc est bonis & naturalibus consentaneisque rationibus. Nulla est autem ratio, vt res arbitraria indicet in hac arte rem naturalem: sed oportet, vt tempora naturalia iudicentur à naturalibus, & neutiquam arbitrarijs temporum numeris: cumque annus Solaris sit quædam ipsius naturalis reuolutio, & in sese reditus, restitutioque. Ergo de sententia Ptolemæi exquisitè desiderat indicari ab Aequatoris temporibus naturalibus, non autem arbitrarijs, qualia tercentum additis sexaginta circulum conficiunt. Quod autem circuli in tricenas sexagenas partes sectio sit artificialis & arbitraria, non autem naturalis, id ex se se manifestum est, & in confesso apud omnes. Fatentur enim omnes, natura Solisque diurno per signiferum incessu monstrante, cœlestes ambitus suis distribui temporibus aut partibus, quibus ob id quoque apud recentes noua inuenta est additaque appellatio. Nam quas prisci partes appellarunt, moderniores gradus à Solis diurno progressu vocant. Sol enim quotidie tantum cœli percurrit, quantum ferè satis est ad conficiendam vnam circuli tricenam sexagenam partem. Quem numerum artifices prætulerunt, non quia naturalis sit, aut in ipsa rerum natura cohærens, sed calculo maximè conueniens. Rectè ergo Cardanus & ex mente Ptolemæi voluit sectionem circuli in partes 360 tāto abesse

à se-

à sectione physica, quanto supputationibus artificialibus est conuenientior, aptiorque. Itaque & ob eam causam circuli naturalis est sectio in tot tempora vel partes, quot temporibus, seu gressibus Solis naturalibus diurnis vna reuolutio conficitur, expleturque. Nam talis & huiusmodi Solis diurnus gressus, non autem pars sexagena fit & efficitur naturalis numerus, & secũdum potentiam annus solaris. Quod autem hæc sit sententia Ptolemæi & non alia, paulò ante clarissimè demonstrauimus. Non enim vult Ptolemæus, annum Solarem naturalem componi, constituique, aut indicari ab aliquo tempore, quod arbitrio hominum sit limitatum: sed quod in ipsa rerum natura cohęreat, & cui ipsa natura limites posuerit, & naturalem habeat potentiam componendi Solarem annum. Habes ergo iam demonstratum in Aequatore reperiri naturalia tẽpora tot quot sunt Solis gressus diurni ad conficiendum, explendumque suum ambitum sufficientes, nempe 365 proximè: atqui tempora eiusdem Aequatoris artificialia, quibus in supputationibus necessariò vtimur, sunt 360. Ergo per hæc illa secantes inueniemus, quantum ex naturalibus temporibus artificialium vni tempori competat, nempe tempus naturale, vnum addita parte septuagesimasecunda ad unguem; sicut prodidit Cardanus. Melius & propius tamen ad ipsam veritatem accedendo dixisset partem vnam sexagesimam octauam, quia annus Solaris non expletur plenè diebus 365, sed diebus totidem addito diei quadrante ferè. Similiter medius, & naturalis Solis diurnus gressus ab vno integro artificum tempore, seu vna tricena sexagena parte deficit scrupulis secundis 52, quæ non sunt vna septuagesimasecunda, sed sexagesimaoctaua pars integri proximè. Sed vt huius rei studiosus Lector præcisionem ne desideraret, adieci competentiæ canonem ad secundaria vsque scrupula iustum.

Canonion Naibodæ naturalium annorum competentium vſitatis calculi temporibus.

Anni naturales	Directionis Temp.	′	″	Anni naturales	Directionis Temp.	′	″	Anni naturales	Directionis Temp.	′	″
1	0	59	8	34	33	30	43	67	66	2	18
2	1	58	17	35	34	29	51	68	67	1	26
3	2	57	25	36	35	28	0	69	68	0	35
4	3	56	33	37	36	28	8	70	68	59	43
5	4	55	42	38	37	27	16	71	69	58	51
6	5	54	50	39	38	26	25	72	70	58	0
7	6	53	58	40	39	25	33	73	71	57	8
8	7	53	7	41	40	24	42	74	72	56	16
9	8	52	15	42	41	23	50	75	73	55	25
10	9	51	23	43	42	22	58	76	74	54	32
11	10	50	31	44	43	22	6	77	75	53	42
12	11	49	40	45	44	21	15	78	76	52	50
13	12	48	48	46	45	20	23	79	77	51	58
14	13	47	57	47	46	19	31	80	78	51	7
15	14	47	5	48	47	18	40	81	79	50	15
16	15	46	13	49	48	17	48	82	80	49	23
17	16	45	22	50	49	16	56	83	81	48	31
18	17	44	30	51	50	16	5	84	82	47	40
19	18	43	38	52	51	15	13	85	83	46	48
20	19	42	47	53	52	14	27	86	84	45	57
21	20	41	55	54	53	13	30	87	85	45	5
22	21	41	3	55	54	12	38	88	86	44	13
23	22	40	12	56	55	11	46	89	87	43	22
24	23	39	20	57	56	18	55	90	88	42	30
25	24	38	28	58	57	10	3	91	89	41	38
26	25	37	37	59	58	9	11	92	90	40	47
27	26	36	45	60	59	8	20	93	91	39	55
28	27	35	53	61	60	7	28	94	92	39	3
29	28	35	1	62	61	6	36	95	93	38	12
30	29	34	10	63	62	5	45	96	94	37	20
31	30	33	18	64	63	4	53	97	95	36	28
32	31	32	26	65	64	4	1	98	96	35	37
33	32	31	35	66	65	3	10	99	97	34	45
34	33	30	34	67	66	2	18	100	98	33	53

Vt plurimum verò contingit, vt numerus directionis non reperiatur integrè descriptus in canonij latere dextro, sed nō possunt superesse nisi quædam scrupula, quæ in canonion immitti nequeant. Ea igitur scrupula, si sint prima, multiplicabis primum in sex: inde verò eadem secabis in sex, seu quod idem est, sextam partem eorum numero ex dicta multiplicatione emergenti adijcies. Sin verò & secundaria scrupula supersint, secabis ea in decem, vt hinc exeant dies, quos cum prioribus annis & diebus conficies in vnam summam, & habebis annos & dies ad vnguem, iuxta dictam rationem competentes directionis temporibus, & horum scrupulis. Ratio autem huius operationis, iuxta quam scrupula, quæ in canonion immitti nequeunt, commutantur in dies, manifesta est, quia vni scrupulo primo iuxta hunc modum competunt dies sex, addito sextante; & scrupulis secundarijs decem competit dies vnus proximè, &c. Ecce habes iam candide Lector opinionem Cardani de temporibus directionum per septuagesimam secundam sui partem augendis per Ptolemæi verba, & horum verum sensum excusatam, atque adeò etiam ad subtiliorem limam reuocatam, ita vt tuo desiderio planè satisfactum putem: ipse autem Cardanus partem hanc aliter & alibi insinuatam putabat: nam in commento capitis sequentis: numero, inquit, directionis temporum adde septuagesimam secundam partem semper, cuius non meminit Ptolemæus, cùm eam superius in primo libro insinuauerit. Ego certè locum nequeo satis conijcere, vbi in libro primo eam intelligat insinuatam, si non in capite decimo, quod est de temporum anni potestate.

Appendix Io. Antonij Magini.

Si ante mearum tabularum primi Mobilis editionem Naibodæ opinionem cognouissem, proculdubio plurimum eidem vt probabiliori præ cæteris tribuissem. Quamobrem lubens volensque nunc eam ad verbum ex commentario Naibodæ in Quadripartitum Ptolemæi descriptam studiosis communicaui: Quinimo vt minore studio, ac facilius arcus directionis in tempus conuerti queat, qua de re Canone 49. mearum tabularum directionum egi, binas hasce subsequentes tabulas construxisse volui, præsupposita vera anni quantitate dierum 365. horarum 5.49′. ferè, quam nostris his temporibus Tycho Brahe comprobat, in quarum vnam cum gradibus integris, in alteram verò cum scrupulis seu minutis, quæ à primo ingressu supersunt ingredimur, & quod ex duplici hoc ingressu sub columna temporis colligitur, directionis tempus appellamus.

Iam verò ſi contrà tempus quodcunque in arcum Aequatoris conuertere ſatagis (de quo in Canone 50. mearum iam dictarum tabularum) cum annis à latere adſcriptis in præcedentem Naibodæ tabulam ingredere, ſic enim tempora ſeu gradus Aequatoris cũ ſuis ſcrupulis aſſequeris. Quod ſi & dies aliqui præter annos ſupererunt: hoſce, ingreſſu in area tabulæ ſecundæ noſtræ conuerſionis minutorum Aequatoris in tempus facto, colliges, & quod à latere obtinebis, erunt minuta addenda gradibus & minutis primo aſſeruatis. Denique ſi præciſè dies non inueneris, vt & hac in parte voti compos fies, pro ſingulis diebus tempori collecto decem ſecunda adiungito, quamuis ſuperfluam hanc curioſitatem parui egomet æſtimo.

Tabula

Tabula prior Magini conuersionis gradum æquatoris in tempus pro directionibus.

Gradus direct.	Tempus Anni	D.	H.	Gradus direct.	Tempus Anni	D.	H.	Gradus direct.	Tempus Anni	D.	H.
1	1	5	8	34	34	182	0	67	67	358	16
2	2	10	17	35	35	187	8	68	68	364	0
3	3	16	1	36	36	192	17	69	70	4	3
4	4	21	10	37	37	198	1	70	71	9	11
5	5	26	18	38	38	203	9	71	72	14	20
6	6	32	3	39	39	208	18	72	73	20	4
7	7	37	11	40	40	214	3	73	74	25	13
8	8	42	20	41	41	219	11	74	75	30	21
9	9	48	4	42	42	224	20	75	76	36	5
10	10	53	13	43	43	230	4	76	77	41	14
11	11	58	21	44	44	235	13	77	78	46	22
12	12	64	6	45	45	240	21	78	79	52	7
13	13	69	14	46	46	246	6	79	80	57	15
14	14	74	23	47	47	251	14	80	81	62	24
15	15	80	7	48	48	256	23	81	82	68	8
16	16	85	16	49	49	262	7	82	83	73	17
17	17	91	0	50	50	277	16	83	84	79	1
18	18	96	8	51	51	273	0	84	85	84	10
19	19	101	17	52	52	278	8	85	86	89	18
20	20	107	1	53	53	283	17	86	87	95	3
21	21	112	10	54	54	289	1	87	88	100	11
22	22	117	18	55	55	294	10	88	89	105	20
23	23	123	3	56	56	299	18	89	90	111	4
24	24	228	11	57	57	305	3	90	91	116	13
25	25	133	20	58	58	310	11	91	92	121	1
26	26	139	4	59	59	315	20	92	93	127	15
27	27	144	13	60	60	321	4	93	94	132	4
28	28	149	21	61	61	326	13	94	95	137	22
29	29	155	6	62	62	331	21	95	96	143	7
30	30	160	14	63	63	337	6	96	97	148	15
31	31	165	23	64	64	342	14	97	98	153	24
32	32	171	7	65	65	347	23	98	99	159	8
33	33	176	16	66	66	353	7	99	100	164	17
34	34	182	0	67	67	358	16	100	101	170	1

Tabula conuersionis minutorum ęquatoris in tempus pro directionibus.

Min. direc.	Tempus Dies	H.	Min. direc.	Tempus Dies	H.
1	6	4	31	191	11
2	12	8	32	197	16
3	18	13	33	203	20
4	24	17	34	210	0
5	30	21	35	216	4
6	37	1	36	222	9
7	43	6	37	228	13
8	49	10	38	234	17
9	55	14	39	240	21
10	61	18	40	247	2
11	67	23	41	253	6
12	74	3	42	259	10
13	80	7	43	265	14
14	86	11	44	271	18
15	92	16	45	277	23
16	98	20	46	284	3
17	105	0	47	290	7
18	111	4	48	296	11
19	117	9	49	302	16
20	123	13	50	308	20
21	129	17	51	315	0
22	135	21	52	321	4
23	142	1	53	327	9
24	148	6	54	333	13
25	154	10	55	339	17
26	160	14	56	345	21
27	166	18	57	352	2
28	172	23	58	358	6
29	179	3	59	364	10
30	185	7	60	370	14

DE DIRECTIONIBVS EX COMMENTARIIS VALENTINI NAIBODAE in caput Vndecimum tertij Apotelesmatici Ptolemæi

TEXTVS PTOLEMAEI.

CAETERVM annorum numerus, quem partes vitæ sustentatiuo & peremptorio loco interiectæ concernunt, non simpliciter nec via supputationis vtcumque inita captandus est, sicut plurimi tradiderunt, ex ascensionum semper, & vnicuiusque partis temporibus, nisi tunc solùm, cùm aut ipse finiens ortiuus ad vitæ sustinendæ potestatem admissus est, aut aliquis aliorum apud orientem ascendentium. Sanè si quis hanc doctrinæ partem secundum naturam disquirat, is ex omnibus non nisi vnum modum, quem sequatur sibi proponi sentiet, nimirum vt exploretur, quot Aequinoctialis temporibus locus, seu corporis seu irradiationis sequens ad antecedentis loci in ipsa genitura situm perferatur, eò quod Aequinoctialia tempora æqualiter transmittuntur tam apud Horizontem quàm meridianum, quorum amborum respectu similitudines locorum accipiuntur, valentque probabili ratione de temporibus vnumquodque annum solarem vnum.

Valentini Naibodæ Commentarius.

DE his, quæ sequuntur, conqueritur Cardanus tamquam à Ptolemæo obscurè prolatis, & haud iniuria conqueritur, nisi enim essent cooperta, fieri non poterat, quin nanciscerentur aliquos, à quibus fuissent percepta, & explicata. Sed tantum abfuit, vt perciperentur, vt & ipse quoque hic omnem ferè operam lusisse reperiatur: & quidem in prima commentariorum editione prolixiorem simul ac magis ad rem facientem, in secunda verò bre-

uiorem, sed magis perplexam, latiusque exorbitantem explicationem attulit. Ipse ponit tres dirigendi modos, quarum nullus dici meretur verus, nedum exquisitus; nec enim solum ab ipsa veritate, & à genuina Ptolemæi intentione discordant, verum etiam inter se discrepant: & quidem dissentiunt non leui aliquo minimarum partium, aut etiam graduum numero: sed & plus quandoque quam dodecatemoriorum cęli medietatibus, vt quilibet videre potest in exemplo, quod præsentem textum exponere volens proposuit ex sua gen. trifariam dirigendo Lunam ad suos promissores. Ad hunc itaque modum dirigendo per integros ferè duos annorum decades aberrant, neque interim viderunt, aut dicere potuerunt, quæ de deuiationibus ab ipsa veri semita, vel Ptol. intentione magis exorbitaret; nec mirum, qui enim ipsam veritatem cognitam & perspectam non habent, fieri non potest, vt quanti sint abscessus, aut defectus ab ea metiantur. Quapropter in tanti momenti rei tanta perplexitate, si tibi demonstratione patefecerimus, quid verum sit, & quid falsum, & quæ sequi, quæque relinquere conueniat, non poteris iure dicere, nihil aut parum valuisse nostros quoque in his nodis exsoluendis labores, per quos adhuc cooperta reserantur, & patescunt, quæque incerta & indefinita manebant clarè prolatis rationibus necessarijs definiuntur, & ne latè verbis vagemur, iam per verba Ptolemæi discurrendo simul rem ipsam studioso Lectori patefactam ob oculos ponere conabimur.

Primo autem ex verbis Ptolemæi clarè constat, quid sit dirigere, nempe venari Aequatoris tempora, quæ significatori & promissori interijciuntur. Quidam indisertè docuerũt, semper simpliciter, & vniuscuiusque partis, hoc est in directione cuiuslibet significatoris vbicunque locorum in figura cœli collocatus inueniretur, memorata tempora captanda esse ab ascensione climatis, hoc est in Horizõte, in quo natiuitas peracta est. Hanc viam tanquam rudem, ineptam, & falsam reijcit Ptolemæus, & planè negat eam posse constare, aut habere locũ excepto vno casu, nimirum cùm vel ipse gradus exoriens, aut aliquod aliud de corporibus apud ortiuum finitorem repertis ad munus significatorum admittuntur. In solo enim hoc casu ascensiones climatis patefaciunt nobis iusta tempora significatori promissoribusque suis interiecta; non autem cum excursor extra finitorem orientalem alium in figura cęli locum sortitur. Hæc clara sunt, sed nec minus clarum est illud, quod subijcit: si quis (inquit) hanc doctrinæ partem iuxta leges naturales scrutari velit, is inter omnes modos, quos homo cogitare potest, non poterit inuenire nisi vnicum, & proprium, quem sequi conuenit, relictis omnibus alijs. Est igitur de Ptolemæi sententia vnius scopus, & non plures scopi seu formæ, quas dirigendo captare debemus: quem scopum prout quisque via operationis solertiore con

tingere

tingere nouerit, ita veritatem ipſam dirigendo propius attinget, & quanto ab eodem abſeſſerit, tanto quoque ab ipſa veritate deficere conuenit; & eſt, vt exploremus, quot Aequatoris temporibus locus ſequens perferatur ad excurſoris in genitura ſitum. Qualis eſt iſte pręcurſoris in genitura poſitus? ipſe eſt circulus poſitionis per mutuas Horizontis, & meridionalis ſectiones, & per locum præcurſoris incedens. Qui igitur ſubtili calculationis modo nouerit inuenire, quot tem poribus Aequatoris promiſſor ſupradictum poſitionis circulum motu vniuerſitatis aſcendit, & perfertur, is rectiſſimè de ſententia Ptolemæi diriget. Hinc æſtimare licet prætium iudicij Cardani volentis iudicare dirigendi vias in tabulis Monteregij expoſitas. Eſt quidam dirigendi modus, inquit, per tabulas exactiſſimas Ioannis Regiomontani, qui ætate noſtra laborem hunc illuſtrem, & difficillimum ſuſcepit: ſed ſi conficiendi difficultas operandi difficultatem lęuaſſet, aut operandi difficultas parem laboribus vtilitatem adferret, certè omnino illis vti præſtaret, &c.

Duo itaque carpit in opere noſtri Monteregij, & neutrum benè procedit, primo quod difficilè fuerit conſtruere tales numeros, & quod magna conſtruendi difficultas non lęuauerit, aut ſuſtulerit difficultatē operandi, magnoſque labores reliquerit iјs, qui illos numeros vſurpare vellent. Hoc autem non benè dicitur; nam & aliæ vtcumque initæ, atque rudiores operandi viæ præter deficientiam ſuos quoque habent labores, tædiaque non multo minora, ita vt qui aſcenſionum deſcenſionumque doctrinæ non ſunt omnino rudes, æquè facilè incedant viā hanc exquiſitam; perficitur enim ſumpta præcurſoris declinatione, & aſcenſione recta, & à culmine cœli diſtantia, per quæ pateſcit numerus partium, quibus abnuit polus Septentrionalis à circulo poſitionis, in quo præcurſor hæret, & hic eſt circulus ille, in quo peragitur tota directio perinde, ac ſi in Horizonte climatis hæreret præcurſor: obſeruato ſimul, quod his circulis poſitionum per medietatem mundi ſcandentem ſumptis non ſit aliter vtendum ad habenda tempora aſcenſionū, quàm finitore ortiuo.

In reliquis verò, qui ſumuntur in mundi medietate deſcendente, ſumenda ſunt deſcenſionum tempora, perinde vt fieri ſolet, cum præcurſor inuenitur hærens in occiduo finitore, neque ineſt aliqua alia difficultas. Non eſt autem æquum de aliorum pręceptis ferre iudicium ex potentia intellectus, vel facultatibus eorum, qui eas ignorant, atque vel ob ignauiam, vel animi tarditatem prima rudimenta fideliter non cognoſcant. Latiorem autem huius viæ expoſitionem hic non adferemus, eſſet enim fruſtra & ſcripti moles augeretur multum extra propoſitum, quia iſta planè luculenterque ſunt expoſita alibi, & ab ipſo Regiomontano, cuius traditio ſi cuipiam videatur ſuccinctior, aut ſub-

tilior, ei fortè consultū fuerit, vt accedat rudiorem illam, & verbosam, atq; ad omne tędium vsq; extensam illarum tabularū expositioné Cypriani Leouitij, qui præterea particulares etiam positionū tabulas maximo numero auxit, & hoc pręcipuè nomine fit ipsius labor cómendabilis. Sanè si cui per omnium artium partes, ex quib. hoc Ptolemæi pręsens opus componitur, latius digredi vellet, ille & extra propositum scopum nugaretur, & commentandi finem nullum inueniret.

Altera vellicatio est, quod per Monteregij numeros operādi facultas non adferat vtilitatem pari pondere tantis laboribus respondentem. Demiror tantum virum talia cogitare potuisse, & ad hæc etiam prodita esse voluisse. Si enim, vt hic astruit Ptolemæus, ista est vnica, & nulla alia via naturalis, quam insequi, & captare oportet, quæ potest in his rebus cogitari maior vtilitas, quàm per operationis modos quantumuis arduos ad eam quàm proximè accedere? Ipse quoque Ptolemæus hic vituperat, & tanquam perniciosos reijcit operationis modos ab hoc scopo deficientes, vnde promptè colligitur eū ingentes vtilitates assignasse reliquis operationibus ad hunc scopum contingendum directis, tantoq; maiores, quanto labor operationis scopū illum propius attigerit. Indecenter ergo iudicantur inutilia, vel superflua, quæ ratione & experientia & auctoritate Ptolemęi monstrantur esse vtilissima, necessaria, atq; totius artis præcipua capita. Etenim vera & exquisita directio est istius artis, vt benè dixit Hali, pars maxima & quædam perfectio. Ergo verò accuratiorem quoque calculum, quàm Monteregij descriptiones pręstare possint, non extra laudem pono. Monteregius enim supponit obliquationem signiferi quadantenus maiorem, quàm nostro sæculo sentiatur. deinde in ascensionum descēsionumque numero primaria scrupula non transcendit, cum tamen additione secundariorum scrupulorum subtiliter limitari possint. Quæ diligentia haud vulgariter faceret ad istius artis gloriam, si loca quoque stellarum similiter exquiri possent, nam scientia ascensionum descensionumq; propius accedit ad Geometricam veritatem, quàm conuersionum particularium adhuc cognita ab hominibus disciplina.

Imò minorem de sententia Tychonis Brahe.

Sed iam ad verba Ptolemæi reuertentes quæramus causam, ob quā tempora directionis sumi desiderant in circulo positionis, cui præcursor inhæret. Ptolemæus huius rei rationem reddere volens dicit, quia Aequinoctialia tempora æquabiliter transmittantur tùm apud Horizontem, tùm verò apud Meridianum. Atque hoc quidem verū est & clarum, & ex primis Astronomiæ rudimentis satis notum. Sed quàm decenter hic allegetur, à Ptolemæo tanquā causa excusans operationem, iuxta pręcursoris in genitura situm factam, non est ęquè clarum, adeoque reconditum, vt adhuc vsque incognitum planè remanserit.

Dico itaq; quòd hæc allegatio habeat rationem causæ memoratam

ope-

operationem excusantis, ex eo quod Ptolemæus mox subtexuit; nẽpe quia respectu amborum istorum Aequinoctialis scilicet, & meridionalis circulorum sumãtur locorum similitudines. Quales sunt istæ locorum similitudines? quæ nimirum logica consideratione intelliguntur, & sunt illi ipsi positionum circuli, quibus præcursores inhærent, vtq; in imagine nasi simitas, & omnia reliqua archetypi cerni, inuenirique debent, ita quoque in his locorum similitudinibus, seu positionum circulis inueniri debent omnia quæcumque conueniunt & insunt horizonti & meridionali climatis: aliàs non posset verè dicere in illis horum amborum inesse similitudines. Est autem conuenientia primum in hoc, quod Aequatoris tempora etiam per memoratos positionum circulos æquabiliter transmittuntur, sicut & de horizonte, & de meridionali climatis dicebamus, & hæc transmissionis æquabilitas omnibus illis circulis æquè stabiliter adest, ac circulis coluris per polos mundi descriptis.

Ac per hos quidem Aequator ideò transit æquabiliter, quod in mutua ipsorum sectione mundus, & Aequator veraciter conuertantur. Illi verò licet mutuam sectionem faciant non in polo mundano, sed in commissura, vbi Horizon & meridianus climatis coeunt: nihilominus tamen æquabiliter Aequatoris tempora transmittunt perinde ac si mundus vel Aequator circa illas sectiones conuerteretur, vt paulò inferius loquitur Ptolemæus. Hæc transmissionis temporum æquabilitas aliis circulis extra meridionalem climatis sese secantibus non accidit. Hoc igitur est vnum positionis circulorum cum Horizonte & meridiano climatis simile. Adijcio aliud & quidem præcipuum quod spectamus, & est, quod quemadmodum Horizon climatis semper remouetur arcu semidiurno à superno culmine climatis eiusdem; eodem modo etiam vnusquisque de positionum circulis respicit suum meridionalem, à cuius culmine supra extante similiter remouetur semper suo semidiurno arcu. Et qui hoc non considerauerunt, in tenebras ineluctabiles inciderunt, in quibus versantes mirantur, quomodo fiat, vt cùm Ptolemæus apertè testetur, naturales directiones in circulis positionum sumi, & tamen numeri iuxta ipsius operandi modum sumpti plurimum distare inueniantur à numeris, qui in positionum circulis capiuntur. Cardanus hic proponit exemplum ex sua genitura deducendo Lunam ad corpus Iouis, & hoc conatur præstare ad imitationem exemplorum, quæ Ptolemæus proposuit, supponitque Lunam in grad. 11. minu. 44 ♓ Iouem verò in gr. 3. 26′. ♉ & negligendo latitudinem istorum planetarum, ingressus per viam multis, ac satis perplexis supputationibus contentam, vt tu ipse videre potes, tandẽ enunciat de sententia Ptolemæi inueniri illius directionis tẽp. 35. min. 28. Cumq; recessum habuerit fateri Ptolemeũ

requi-

requirere numeros temporum per circulum positionis transmissorum: ideò mox deinde volens explorare, quatenus numerus temporũ per talem suam supputationem constitutus conueniret vel discordaret cũ numero temporum in circulo positionis sumptorum, capit circulum positionis Lunarem, cui statuit polum septentrionalem abnuere partibus 40.min.10.in Climate partium 44.min.20. contempta simul latitudine Lunæ. Et in hoc circulo sic constituto ponit in memorato exemplo inueniri directionis tempora 33.|min.7. & videns ingens exoriri discrimen; tandem concludit dicendo sibi videri hunc per circulos positionum operandi modum non conuenire cum illo Ptolemæi, estque quasi dicat Ptolemæi verbis & circa hanc materiam præceptis ipsam numerorum iuxta leges ab ipso requisitas sumptorũ experientiam contradicere.

Ita sanè nobis vbique satis apparet in doctrina directionum constituenda languisse istius optimi, & doctissimi, solertissimique viri studiũ iudiciumque: ipse contempsit latitudines, ad quas tamen præcipuè respicere, magnaque cum diligentia earum habere rationem oportet. In circulo quoque positionis scrupulosè supputato statuit abnutum axis iusto maiorem parte gradus decima, sed & à circulo positionis Lunæ abnuere axim partibus 40.min.10. (quandoquidem in demonstranda veritate præceptorum nil refert siue re uera in rerum natura cohæreant supputationes, siue aliàs ex arbitrio ponantur) tamen si experiaris & explores calculo numeros, inuenies Iouem ad memoratum positionis circulum conscendere temporibus euidenter paucioribus, quàm ipse potuerit. Et ne procul cogaris petere probationes, subijcio memorati exempli numeros ad minima scrupula vsque exquisitos.

Declinatio Lunæ est par.7. 10′. 35″. Ascensio recta Temporũ 343. 8′. 23″. Differentia ascensionalis accepta in circulo positionis, cui axis abnuit par.40. 10′.reperitur Temp.6.6′. 4″. Vnde Lunæ ascensio obliqua Temp.349. 14′. 27″. Declinatio Iouis est par.12. 4′0. Ascensio recta temp.31. 12′. differentia ascensionalis temp.10. 5′6. 17″. Vnde Iouis obliqua ascensio temp. 20. 1′5. 43″. à qua illam Lunæ subducentes reliqua faciemus directionis quæsitæ tempora 31. 1′. 16″. Ergo tempora, quæ ille in memorato positionis circulo numerauit, excedat nostrum circulum plusquam duobus integris temporibus; illa verò, quam ex sententia Ptolemæi se ponere putabat plusquam temporib.4 addito triente. Dicit sibi videri, hos operandi modos non conuenire ad vnguem; quasi verò etiam enormiores à veritate defectus excessusque aut tanti, quantos introduxit in tribus illis, quos in medium adfert dirigendi modis, possint aut debeãt in arte tollerari. Verus enim & diligens, & exquisitus calculus etiam in scrupulis à vero discrepans

nequit esse: nam si integris partibus errores intercedere parum esse censeamus, quæ erit ars? aut quomodo fieri poterit, vt directio annũ euentus demonstret? Erunt igitur sic omnia fortuita. Sed quod operatio iuxta veram Ptolemæi mentem, & intentionem, quam exposuimus, sumpta concordet omnino & scrupulosè conueniat supputationibus mediante circulo positionũ initis, demonstrare licet ad oculum illis ipsis numeris, per quos Cardani supputationes modò conuellebamus; ipsi quippe cum sint veri, quemadmodum à falso discrepabũt, ita multo magis eosdem conuenire necessarium est veræ Ptolemæi sententiæ cum verum vero semper conueniat ad unguem.

Lunam ponit in circulo, cui polus abnuit par. 40. min. 10. in hoc situ reperta est Lunæ ascensionalis differentia temporum 6. 6′. 4″. quæ subducentes à circuli quadrante, reliquum facimus Lunæ arcum semidiurnum temp. 83. 53′. 56″. Hunc rursus ab ascensione Luna recta temp. 343. 8′. 23″. subducentes, reliqua facimus tempora 259. 14′. 27″. quæ debentur medio cęlorum culmini, ad quod circulus positionis Lunaris ita respicit, sicut horizon ad meridionalem climatis, quorũ amborum respectu, vt dixit Ptolemæus, tales accipiuntur similitudines, seu mutuæ relationes. Hæc igitur medij cęli tempora 259. 14′. 27″. subduco iam ab ascensione recta Iouis temporum 31. 12′. & remanent tempora 131. 57′. 33″. quibus Iupiter in genitura à dicto medio cęli distat. Sequitur ergo, vt perquiramus, quantum Iupiter distet ab eodem illo cęlorum medio culmine tunc, cùm perfertur ad memoratum circulum positionis Lunarem. Ergo Iouis diurna horaria tempora, quæ quidem sunt tempo. 16. 49. 23″. sexies supputantes conficiemus tempora 100. 56′. 17″. quibus Iupiter ad circulum positionis Lunarẽ delatus à memorato cęli culmine distat. Distabat autem indidem in primo situ, & ab initio temporibus 131. 57′. 33′. Differentia distantiarum est tempo. 31. 1′. 16″. & hæc sunt illa directionis, quæ quærebantur tempora, atque totidem etiam ad unguem ascendunt in circulo positionis Lunari, interea donec Iupiter ad eum perferatur.

Vides ergo iam horum modorum non tantum in integris partibus, verum etiam in scrupulis secundis, rectè supputatis conuenientiam. Eandem hanc numerorum istorum constantem congruentiam videre est etiam tunc, cùm obseruamus, vt par est, planetarum latitudines. Valeant ergo quicunque alios numeros, à numeris, qui positionum circulis competunt, tàm enormiter discrepantes, quasi ex mente sententiaque Ptolemæi colligerentur, laudant.

Ex his autem fundamentis, quæ monstraui, licet nobis condere generalem operandi regulam simplicem, firmam, infallibilem, verissimã, & exquisitam, & quæ Ptolemæi intentionem naturalem veraciter exprimat, & multum à tergo relinquat omnes alios operandi modos, etiam

etiam illos, quos ipsemet Ptol. subiecit & ab his variant. Vterq; enim illorum modorum insignibus à veritate, propriaque eius intentione defectibus, excessibusque egregiè vitiari cernitur. Neque est, quòd hic magistri præsumptionum in feruorem subito efferantur, atque vt est mos imperitorum, præceps antequam quo d trado, plenè perspexerint, me ante tempus damnare incipiant ex eo, quod dicebam operandi modos multifariam abscessibus & defectibus ab ipsiusmet intentionibus vitiari. Hoc enim etiam si verum sit, & cum ratione proferatur, tamen verendum est, vt à talibus sciolis tanquam incredibiliter dictum, statim ne proclametur. Nullus enim vnquam sententias iudicum molestiores experimur, quàm vel diabolicorum vel imperitorum rudiumque, deque rebus antequam eas cognoscant sententias effulminantium, vt haud immerito dixerit Comicus, homine imperito nihil quicquam in vita reperiri iniustius: non enim quod aliquis ignarus falsum esse putat, definit esse verum, vt iam nihil dicatur de reliquis, qui sponte & cum conscientia veritatis calumniatores existunt. Verum his paulò post occurremus bonis & necessarijs rationibus, postquam paucis verbis propositum nostrum operandi modum exposuerimus.

Itaque primo per problema Monteregij nostri vigesimum inueniatur, quantum abnuat axis supra positionis circulum, in quo hæret præcursor seu significator, ad quem sequentes promissores perferri desiderant.

Secundo deinde in eodem axis sic inuento abnutu sumas ipsius præcursoris, pro uiribus exquisito calculo, arcum semidiurnum, & hunc more Astronomico subducas vel adijcias eiusdem præcursoris ascensioni, quæ in sphæra recta sumitur: ac subduces quidem, cùm circulus positionis Aphæticus fuerit inuentus in mundi medietate, quæ tempore geniture scandit: adijcies verò, cùm in medietate pilæ reliqua descendente, & sic tibi relinquentur, vel componentur Aequatoris tempora, quæ debentur medio cęlorum culmini, ad quod memoratus præcursoris circulus positionis perinde respicit, sicut in regionis climate Horizon ad meridianum, quemadmodum iam ex verbis, menteque Ptolemæi demonstrauimus. Ita sanè in vniuersum fiet, & intelligetur præcursor hærens in suo horizonte, & eo quidem ortiuo, si circulus eius cadat in medietatem mundi tempore geniture scandentem. In occiduo verò, si in medietatem reliquam descendentemque, & nunquam extra horizontem, nisi cum fortè præcursor tempore nascendi Regionis meridionalem occupauerit, & tunc his præceptis non opus fuerit, fiuntque & peraguntur veræ directionis facillimè sumptis simpliciter ascensionum temporibus in obuolutione sphæræ erectæ.

Tertio

Tertiò conuertas te ad locum sequentem, quem promissorem vocant, atque huius quoque sumas tùm à dicto medio cęlorum culmine distantiam, tùm verò horaria tempora, & ea quidem semper diurna quàm exquisitissima & ad secunda scrupula vsque supputata, quæ ei conueniunt in abnutu, quo axem à circulo positionis aphætico abnuere iam prius inueneras. Cæterum illam distantiam à dicto cęli culmine perinde intelligo, sicut Monteregius problemate 19. intelligit stellæ à Meridionali regionis distantiam, qua à Meridiano ad stellam itur; aliàs quidem per consequentia; aliàs verò per præcedentia dodecatemoria, quod modo tanquam satis notum sumimus. Et hanc talem promissoris ab illo culmine distantiam nominamus cum Ptolemæo distantiam eius primam, seu qua ab initio, & in genitura culmen illud pariter, ac circulum positionis Aphæticum respicit.

Quartò & finaliter, vt habeas inuentam eiusdem significatoris secundariam quoque à memorato culmine distantiam, quam ipse in circulum positionis Aphæticum delatus accipit generaliter, & vniuersaliter horaria sua tempora diurna sexies supputata, seu quod idem est in numerum 6. multiplicata (sex enim integris horis in hac supputatione præcursorum supponitur à suo distare culmine) & habebis in lucem prolatam eius distantiam secundariam, quam habere intelligitur tunc, cùm in circulum positionis Aphæticum ad vnguem inciderit.

Hanc igitur subducas ab illa, idest distantiam secundariam auferens à primaria, & quidem vniuersaliter & absque exceptione, si præcursor in ortiuo scandentis in genitura mundi ascensionum circulo hæreat, & reliqua tibi facies quæsitæ directionis verissima supputatione conquisita tempora. Quòd si verò circulus positionis Aphęticus statuatur in medietate mundi tempore genituræ descendente, & ob id occiduo horizonti proportione respondeat; tunc vel vice versa promissoris distantiam primariam subduces à secundaria, promissore nimirum medium cęli culmen ascendente. Vel vtramque in vnam summam conijcies, si promissor hæreat in partibus memoratum cęli culmen sequentibus, id quod non nisi rarò in vsum vtiliter venire potest, si quando videlicet directionis tempora arcum promissoris diurnum excedere debeant.

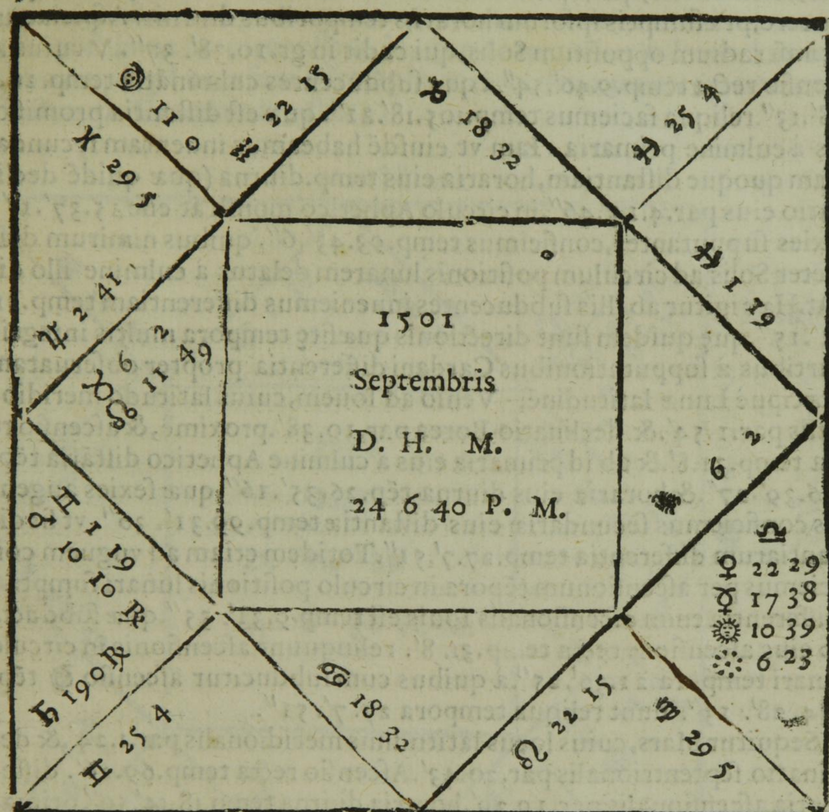
His indubitata fide peraguntur, & absoluuntur omnes directiones, suntque clara & neutiquam sinuosis calculationum labyrinthis perplexa, & per quæ, quod maximum est, verissima & exquisitè valdè limitata sumere licet directionum tempora si sis diligens, neque ex doctrina motuum simul ingerantur quidam defectus.

Aliorum operationes, quas malo sententiæ Ptolemæi intellectu, &

ad imitationem operationum eiuſdem Ptolemæi protulerunt, multis eſt videre numerorum impeditas anfractibus, & ob id minimè claras aut faciles, ſicut prædicantur, & deſtitutas illa rationũ euidentia, qua ſuffultas eſſe aſtruxerunt. Multas cauſas firmas, & euidentes eſſe ſcribunt, quibus innitantur, & interea nullam proferunt, quæ vel vnius pili poſſit valere precium, & quod maximum eſt Aphætico circulo extra genituræ Cardines cadente, nulla planè diligentia ipſis conferre poteſt ad nanciſcendam, conſequendamque promiſſoris veram in circulo Aphætico poſitionem, vt clarum ſit, eos vtrobique & in theorica & in opere harum rerum defeciſſe quàm plurimum.

Vt verò Ptolemæus ſuos operandi modos, quibus promiſſorum ſequentium ad circulos Aphætarum præcedētium delationes quadantenus exponi putabat, propoſitis exemplis illuſtrabat; ita & nos iam in hoc ipſum imitando faciemus, ac de ſignificatore horoſcopāte, vel culminante, vel occidente ad vnguem in genitura nullo modo proferemus exempla, vt de re ex ſe ſatis manifeſta, & in contextu & alibi ſufficienter declarata. Extra quoque hos Cardines loco Aphætico cadente, cùm memorata noſtra ratio reperiatur eſſe ſimpliciſſima, neq; ſit in vulgatam caſuum multitudinem diſtracta, & horarijs quoque promiſſorum temporibus ſolum diurnis contentetur, & denique circulus Aphæticus ſemper intelligatur eſſe vel ortiuus, vel occiduus finiens; idcirco ſuffecerit duo potiſſimum genera caſuum exemplis declaraſſe, quorum alterum ſit de Aphætico circulo in genitura reperto in medietate mundi ſcandente: alterum verò in deſcendente. Vtar autem exemplis non fictis, ſed in rerum natura cohærentibus. Propoſito autem caſu declarando ſumemus circulum poſitionis Lunarem, qui in gen. Cardani reperitur in medietate mundi ſcandente, & ad eum deducemus, vt & ipſe fecit, primò diametrum Solis, inde verò corpora Iouis, Martis, & Saturni. Et vt res ſit illuſtrior adijcio ſimul hic integram eius geneſim, & loca planetarum, pro vt ea monſtrantur per numeros Prutenicos, quibus vtemur. Domos quoque diſiunximus per geminata horaria aſcendentis tempora in abnutu axis par. 44. 20′. vt ipſe fieri voluit, vt Lunam ſibi ad Aphæticum circulum extolleret, cui tamen nos non credimus.

290. 4.

Luna habet latitudinem meridionalem ſcandentem par.4.22′.& declinatio eius eſt par. 11.29′.meridiana,& aſcenſio eius recta temp.344. 9′.25″.in ſupputatione exquiſita,& circulus poſitionis,cui inheret,eſt ille,cui axis abnuit par.41.25′.Differentiam tantam noſtræ, & Cardani ſupputationis fecit latitudo Lunæ à nobis obſeruata,& ab illo contempta. Porrò in hoc circulo poſitionis facit Luna differentiam aſcenſionalem temp.10.19′.8″. quæ deducta à quadrante circuli reliquũ facit Lunæ arcum ſemidiurnum temp.79.40′. 52″. quæ rurſus ſubducimus ab aſcenſione Lunæ recta tempo.344.9′. 25″. vt reliqua faciamus tempora 264.28′.33″.quæ debentur medio cęli culmini , ad quod cir-

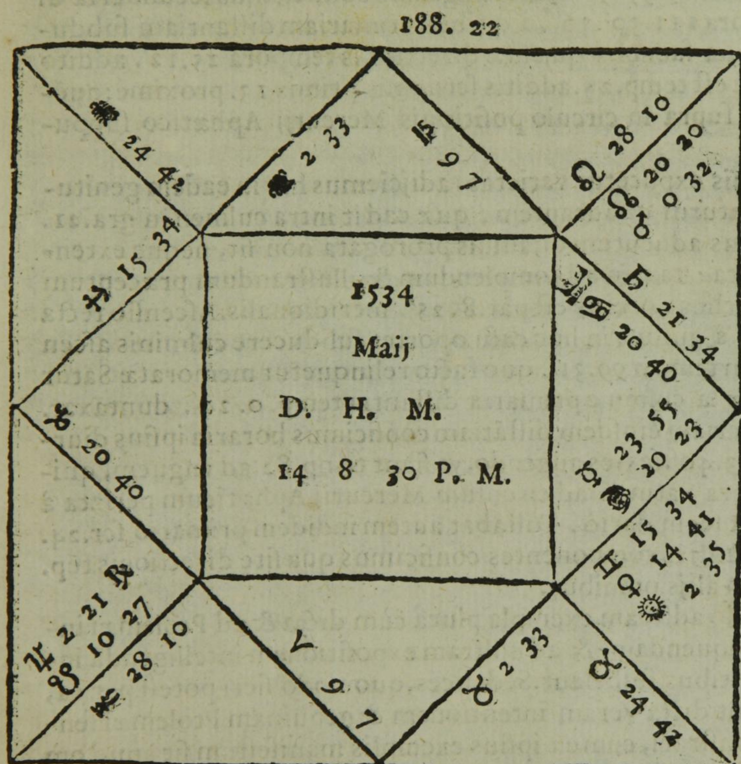
culus poſitionis lunaris relatus proportione reſpondet Horizonti ad meridionalem in regione relato, id quod ſemper & omni in initio operationis conſtituendum eſt. Quo conſtituto promiſſores, qui ſequuntur, facilè fuerit, quotquot volueris ad eundem circulũ Apheticũ perducere, præſumptis ipſorum horarijs temporibus diurnis. Aſpiciamus primũ radium oppoſitum Solis, qui cadit in gr. 10. 38′. 37″. ♈ cuius aſcenſio recta temp. 9. 46′. 54″. à qua ſubducentes culminãtia temp. 264. 28′. 13″. reliqua faciemus temp. 105. 18′. 21″. quæ eſt diſtantia promiſſoris à culmine primaria. Iam vt eiuſdẽ habeamus inuentam ſecundariam quoque diſtantiam, horaria eius temp. diurna (quæ quidẽ declinatio eius par. 4. 14′. 46″. in circulo Aphetico monſtrat eſſe 15. 37′. 11″. ſexies ſupputantes, conficimus temp. 93. 43′. 6″. quibus nimirum diameter Solis ad circulum poſitionis lunarem delatus à culmine illo diſtat. Hæc igitur ab illis ſubducentes inueniemus differentiam temp. 11. 35′. 15″. quę quidem ſunt directionis quæſitę tempora multis integris partibus à ſupputationibus Cardani differentia propter obſeruatam præcipuè Lunæ latitudinẽ. Venio ad Iouem, cuius latitudo meridionalis par. 1. 54′. & declinatio Borea par. 10. 38′. proximè, & aſcenſio recta temp. 31. 8′. & ob id primaria eius à culmine Aphetico diſtãtia tẽp. 126. 39′. 27″. & horaria eius diurna tẽp. 26. 35′. 16″. quæ ſexies augentes conficiemus ſecundariæ eius diſtantiæ temp. 99. 31′. 36″. vt ſit diſtantiarum differentia temp. 27. 7′. 51″. Totidem etiam ad vnguem conficiemus per aſcenſionum tẽpora in circulo poſitionis lunari ſumpta. Differentia enim aſcenſionalis Iouis eſt temp. 9. 31′. 35″. quæ ſubducta ab eius aſcenſione recta temp. 31. 8′. relinquunt aſcenſionis in circulo lunari tempora 21. 36′. 25″. à quibus cum ſubducitur aſcenſio ☋ tẽp. 354. 28′. 13″. fiunt reliqua tempora 27. 7′. 51″.

Sequitur Mars, cuius locus latitudinis meridionalis par. 1. 24′. & declinatio ſeptentrionalis par. 20. 43′. Aſcenſio recta temp. 69. 26′. differentia aſcenſionalis par. 19. 29′. horaria diurna temp. 18. 14′. 50″. primaria à culmine diſtantia partium 164. 47′. 27′. at ſecundariã eius indidem conficimus, diurna eius horaria temp. 18. 14′. 50″. ſexies augentes, vt fiant temp. 109. 29′. quæ ab illa primaria ſubducentes reliqua facimus quæſitæ directionis temp. 55. 28′. 27″. Sic Saturni latitudo eſt partium 2. 15′. meridionalis, & declinatio par. 20. 47′. Borea, & recta aſcenſio temp. 78. 14′. Differentia aſcenſionalis temp. 19. 33′. & horaria diurna temp. 28. 15′. 30″. primaria à culmine diſtãntia temp. 173. 45′. 27″. At ſecundam eius indidem diſtantiam conficimus, diurna eius tempora 78. 15′. 30″. rurſus ſexies ſupputantes, vt exeant tempo. 109. 13. Differentia diſtantiarum monſtrat quæſitæ directionis tempora 64. 12′. 17″. Qui numeri licet veri ſint, tamen variant ab illis, quos poſuit Cardanus interuallis inſanis, & ad vigeſimam partem totius cęli

accceden-

accedentibus, vt ex collatione eſt videre. Quid igitur hoc eſt aliud, quam vt dici conſueuit, toto aberrare cęlo?

Adferamus iam exemplum de Aphętico poſitionis circulo cadente in medietatem mundi, quæ genituram deſcendit, & hoc ſumemus clariſſimum ex Cardani primogeniti genitura, quam ab initio huius commenti poſuimus ſimul monſtrando, quod Mercurius luſtrans domum ſeptimam propè occaſum eſſet Aphæta: occiſor autem corpus Saturni luſtrantis Cancrum in octaua.

Latitudines

♄	0	26	M.	A.
♃	0	6	S.	D.
♂	0	51	S.	D.
♀	2	17	S.	A.
☿	1	52	S.	A.
☽	3	50	M.	A.

Siquidem (ait Naiboda in illo loco) Mercurius hic & loco præſtat, & efficitur vtriuſque ſectæ locorum potentiſſimus dominus, ipſe enim eſt angularis, & in ſuo carpento dignificatus, & cum Luna iunctus, & præter hæc etiam in Solis & Lunæ & coniunctionis luminarium antegreſſæ locis carpentum obtinens, & ab exortu Veſpertino directus & in maxima à Sole elongatione, non potentia ſaltem, ſed re ipſa poſt Solis occaſum lucens: itaque & ob eam cauſam merebatur de Ptolemæi ſententia, vt ipſi vitę ſuſtinendæ tribueretur dignitas. Eſt itaque ipſius

Mercu-

Mercurij declinatio inuenta par.25.11'. addito semisse Borea. Vnde arcus eius semidiurnus temp.116.14'.qui ad eiusdem Mercurij ascensionem rectam temp. 83.17'. adiectus facit tempora 199.31'. quæ debentur medio cęlorum culmini, quod circulus positionis Aphæticus Mercurij perinde respicit, sicut Horizon occiduus ad Meridionalem in ipsamet genitura. Ab hoc ascensionem rectam Saturni temp.113. 13'.30''. subducendo reliquam facimus primariam Saturni à culmine distantiam temp.86.17'. addito dodrante; inde verò horaria Saturni tempora diurna 18.35'.5''. sexies augentes conficiemus secundariæ distantiæ tempora 111.30'.30''. à quibus primariam distantiam subducentes, reliqua facimus quæsitæ directionis tempora 25.12'. addito dodrante, hoc est temp.25.additis scrupulis primis 13. proximè: quémadmodum & supra in circulo positionis Mercurij Aphætico supputabantur.

Iam vt omnis explicetur varietas, adijciemus hic in eadem genitura sinistrum Saturni quadrantem, quæ cadit intra culmen in gra.21. 34'.♎. ad cuius aduentum quamuis prorogata non sit, neque extendi debuerit vita: tamen ad complendum & illustrandum præceptum satisfacit. Declinatio eius est par.8. 25'. meridionalis. Ascensio recta temp.199.55'.à quibus in hoc casu oportet subducere culminis ascensionem rectam temp.199.31'. quo facto relinquetur memoratæ Saturni quadraturæ à culmine primaria distantia temp. 0. 24'. duntaxat. Porrò secundariam eiusdem distãtiam conficimus horaria ipsius diurna tempora 13.40'.sexies augendo, vt fiant temp.82.ad vnguem, quibus quadratura Saturni ad circulum Mercurij Aphæticum perlata à culmine distat secundariò. Distabat autem indidem primario scr.24. Ergo has distantias componentes conficimus quæsitę directionis tẽp. 82.24'.& sic in alijs omnibus.

Neque modo adferam exempla plura cùm dicta & ad Ptolemæi intentionem assequendam, & ad nostram expositionem intelligendã intelligere volentibus sufficiant. Sed dices, quomodo fieri potest per ea, quæ adhuc sunt dicta veram intentionem & genuinam Ptolemæi sententiam demonstrari, cùm ex ipsius exemplis manifestum sit apud omnes, quod locorum dirigendorum faciat comparationem ad cœli in ipsa genitura sumptum culmen, non autem sicut nos hactenus fecimus, ad cęli medium, à quo Aphæticus positionis circulus arcu semidiurno distat. Qui Ptolemæum non intelligunt nisi ex cortice, seu sic argumentando magnam se rem nobis & inexplicabilem obijcere putant, his ita iam occurrendum est, non obstante eo, quo ab hac longa commentatione ad sequentia esset succedendi animus. Ingens est discrimen inter ea, quæ contemplamur, & ea, quibus quæ contemplati sumus, actionibus operum exprimere conamur. Sic Sagittarij omnes be

nè

nè intelligunt, ſcopum eſſe contingendum ad vnguem ſi fieri poſſit, quem tamen pauciſſimos attingere, plurimos verò hinc inde circa ipſum aliosque plus alijs, minusque aberrare videas. Et omnes Medici ſatis ſciunt, & intelligunt ſi meatus veſicæ obturentur à calculo, hanc eſſe tamquam cauſam morbi præſentem auferendam: ſed ad hunc finē non vnicam ſolum incedunt viam, neque omnes æquè propè attingūt: ferociores per inciſionem non ſine maximo vitæ periculo ſe breuiter expediunt: mitiores imminutum, contritumque per vrinam eijcere cōnantur. Iam ſi conterere nequeant, tranſponendum eſſe conſulunt; & diſſoluentium alij exoluunt partem magnam, vel paruam, alij totum quidem, ſed qui eiectus relinquat à tergo radicalem, ex qua promptè renaſcatur. Hi omnes vnum petunt ſcopum, ſed quem plenè non aſſequantur: optimi enim artificis officium ſic fuerit. Totum contritum ita proijcere, vt & inconſpecta illa intus deliteſcentia ſemina ſimul tollantur, nec quicquam radicum remaneat, ex quibus rurſus enaſci poſſit: Cape huius rei aliud fortè adhuc rudius exemplum ab ijs, qui circa circuli menſuram laborant; his omnibus vnicum eſt fundamentum propoſitum, nempe vt ex dato circulo magnitudinem lineæ circumcurrentis definiant: ſed in operibus plurimum inter ſe differunt. Viatores & id genus rudiores artifices, ſeu opifices diametrum ter ſumendo circumcurrentis longitudinem ſe conſtituere dicunt; ſed ſi propius aſpicias, facilè cernes neceſſarium eſſe hoc ab ipſa veritate deficere ſexies tanto quanto hexagoni circulo inſcripti latus deficit à ſinuoſa, cui ſubtenditur. Geographi & Phyſici propius accedunt ad limam, longitudini tres dimetientes parenti partem vnam diametri ſeptenam adijciendo, vt circumcurrentis ad dimetientem ratio euadat non multiplex, ſed tripla ſeſquiſeptima, quæ ipſa quoque quadantenus veritatē tranſcendit: Nam ratio circuncurrentis ad diametrum minor eſt, quā 220. ad 70. & tamen proximè maior quàm 223. ad 71. inter quas media ratio reperitur eſſe, vt partes 3.8′.30″.42‴. Admonendum tamen, quod partes minutas non niſi decies milleſimas contempſi: nam huius rationis medium ſimpliciter enunciare, vel ſumere non eſt conceſſum hominibus. Qui ergo longitudini tres dimetientes parenti partes ſexageſimas, ſeu vt vulgo loquuntur min. 8′.30″.42‴. adijciunt, vt faciunt accuratiores Aſtronomi, ij præ omnibus alijs operatoribus lineę circumcurrentis extenſam, limitatamque magnitudinem definiunt.

Ex his, quæ commemoro ſatis patet, quàm multipliciter opificum operationes variant ab eo fundamento, quod mente concipitur; non enim omnia, quæ mens ſubtiliter concipit, ſtatim & ſemper in operibus artis exprimere poſſunt homines, & quandoque etiam ſi poſſint, tamen tales operationes vitandorum laborum & effugiendarum difficultatum immenſarum gratia declinant. Id quod Ptolemæo quoque

his

his accidisse est manifestum, ipse enim hic in sua Theoria vnum dicit esse fundamentum, & vnicam esse solum rationem dirigendi naturalem, qua sumantur Aequatoris tempora per circulũ positionis Aphæticum tantisper transmissa, donec locus sequens ad circulum illum positionis Aphęticum perferatur ad vnguem: postea verò quæ sic mente conceperat, & verissima naturaliaque & vnica esse pronunciauerat, in operationibus numerorum exponere volens non reperitur ea assequi, nisi ex interuallo valdè longo, fereque ita sicut viatores circumcurrentis extensæ mensuram ruditer accipiunt, pro circulis positionum Aphæticis & horum horarijs temporibus culminibusque Horizontes & meridionales & horaria tempora regionum vsurpando. Certa sunt hæc, quæ refero, & clariora iam facta, quàm vt amplius in controuersiam vocari debeant, & ex se etiam non erant ita cooperta, vt si mentẽ apposuissent, non debuerint agnosci ab ijs, qui præsentis loci obscuritatem eleuarunt; atque de hac directionum materia verè iudicare volentes, magna cum iactura artis sic expositam prodiderunt, quasi modis operandi, quos Ptolemæus hic delegit, atque exemplis numerorũ illustrauit, veraciter, & ad vnguem exprimeretur illa dirigendi via, quam per contemplationem inuenerat esse naturalem, & solum vnicam, & non plures. Aliæ verò operationes, quales in circulis positionũ Aphæticis sumuntur, & quales hactenus exposuimus, ab illa via naturali vnica, & ab intentione Ptolemæi deficerent. Quod iudicium æquè peruersum dicere licebat, ac si qui iudicarent circuli diametrum in sua circumferentia verè ter inueniri, non autem ter additis eius minutis partibus $8'$. $30''$. $42'''$. vt paulò ante hanc mensuram exquiri dicebamus. Quapropter per enactiosim iudicia ipsorum inuertendo ad vnguem rectè iudicabis, vt enim viatores dimetientem ter sumendo nõ constituunt ad vnguem, sed ruditer & ἐν πλάτει, hoc est cum quadam defectus differentia, ab accuratioribus harum rerum dimensorib. neutiquam contemnenda, circumcurrentis lineæ in directum extensam longitudinem; ita & præsentes Ptolemæi operationes, quibus hominibus accessum ad vnicam illam naturalem viam monstrabat, ad propriã eius intentionem nunquam ad vnguem, sẽmper ἐν πλάτει, & cum excessu, & defectu quodam ab accuratioribus minimè contemnendo, accedunt, excepto situ significatoris in Horizonte, vel meridionali climatis. Et rursus sicut illi, qui dimetientem ter sumptum augent eius partibus minutis $8'$. $30''$. $42'''$. constituunt circumcurrentis extensæ magnitudinem omnino pro viribus humanis exquisitam, excluso omni non tantum patente, verùm etiam omni alio errore, quem sensus aliquis percipere possit; ita & opera illa mediantibus positionum circulis Aphæticis peracta taliter, quemadmodum in tabulis directionum Mõteregij præcipitur, vel etiam qualiter nos in præsenti commento ad

imita-

imitationem Ptolemei modorũ expoſuimus pro viribus naturalibus, adimplent Ptolemæi naturalem & vnicam illam intentionem, excluſo penitus omni errore non ſolùm ad paruitatem contemnendo, ſed & omni alio, qui ſenſu notari poſſit, ſi vt dixi, diligens in opere fueris, atque loca, deuiationes, & declinationes ſiderum exquiſitè ſumpta, conſtitutaque habere poſſis, id quod ob motuum doctrinæ imperfectionem quãdam eſt valdè arduum, & ob hanc cauſam operibus quantumuis accuratis plerumque erroris quippiam intercedere, & ammiſceri eſt neceſſarium. Vterque etiam & Monteregij, & quem, hic propoſui operandi modus non tantum vnicam & naturalem Ptolemæi viam, intentionemque exprimunt ad vnguem; verum etiam prorſus inter ſe conueniunt, vt par eſt: fieri enim non poteſt, vt quæ vera ſunt inter ſe aliqua parte diſcordent. At operationes, quarum duas in hoc capite poſuit Ptolemæus haud obſcurè inter ſe quoque diſcrepare reperiuntur, vt patebit. Vnde nil mirum eas diſſentire à vera illa & vnica naturalique via, quam contemplatione conceptam enunciauerat. Nam quæ qualitercunque praua ſunt, non poſſunt conuenire veritati, neque inter ſe niſi per accidens. Neque verò eſt, quod mihi obijciatur, dextraxiſſe me quippiam hic Ptolemæo, quaſi ipſe planè ignorauerit operationes, quibus ſuæ intentionis exprimeretur verè ſpeculatio. Hoc ego non dico, vnde nec aliquo iure mihi poterit obijci. Cęcum & amentem conuenit eſſe ſi quis putet eum, qui Almaieſtum condere potuit, circulos poſitionum Apheticos ſumere non potuiſſe: dico tamen, Ptolemæum non habuiſſe in promptu rationes aliquas paratas & tales, quibus tolerabili hominum labore incederetur ad exquiſitam ſæpius memoratæ contemplationis formam vnicam, naturalemque. Non enim parua res eſt, aut cuiuſuis potentiæ ſumere poſitionis circulum Apheticum, ſi deſcriptionibus particularibus huic operi ſubſeruientibus careat. Itaque & ob eam cauſam, cum Ptolemæus non haberet in promptu vias expeditas, & per quas mediocriter eruditis, & laboribus non planè intolerabilibus incedere liceret ad id, quod exquirebat, omiſſis arduarum ſupputationum ſcopulis tamquam ob induſtriæ, laborumque immenſitatem inſuperabilibus, propoſuit hic operandi vias duas, quibus homines ad memoratam vnicam illam & naturalem incederent viã, & quidem ſi non ad vnguem ſcopum attingendo, at ſaltẽ facili itinere, & laboribus tolerabilibus ad veritatem probabiliter contendendo; ſi ille habuiſſet, ſicut nos habemus, in promptu deſcriptiones numerorũ particulatim digeſtas & expoſitas, per quas circuli poſitionum Aphetici ſemper & vbique locorum facilè pateſcunt, proculdubio modos ſuarum operationum non aliter formatos propoſuiſſet, quàm nos modò expoſuimus: aut certè dixiſſet, vſurpandam, ineundamque eſ-

ſe ration em talem, qualem Monteregius expoſuit. Vnde perpetuam hic laudem, memoriamq ue meretur Ioannes Regiomontanus, qui pri mus talium poſitionum edidit deſcriptiones tùm generales tùm verò particulares. Quin nec aſpernandus fuerit labor Cypriani Leouitij, qui ex generalibus particularia decerpendo has deſcriptiones auxit plurimum.

Ex his, quæ commemoraui benè intelligitur ab omnibus, qui intelligere volunt, & non ſunt rixoſi, quomodo acciderit, vt operationes Ptolemæi ab ipſius propria Theoria notabiliter diſtare percipiantur. Atque hactenus de dirigendi modis exquiſitis ad intentionem Ptolemæi veram, quam vnicam ſolum & naturalem inuenit planè ſufficienterque exprimendam aptis dicta ſufficiant. Iamque nihil ferè in hoc contextu reſtare video, quod non ſit declaratū luculenter. Quod enim finaliter dicit, vnumquodque de temporibus probabili ratione valere annum vnum, id ſuperiore, & in ordine decimo capite. De his, qui non nutriuntur, expoſuimus; quare eò recurre, neque enim decebat, vt ſemel prolixè dicta per tautologiam ſuperplenam in longum producerentur.

Ptolemæi textus.

Quapropter ſi apud finitorem Orientalem hæreat vitæ ſuſtentatiuus, & præcedens locus, conuenit vt accipiamus aſcenſionum tẽpora, quæ concernunt partes vſque ad occurſationis locum ſupputatas. Tot enim tempora de Aequinoctiali poſtquam efferuntur, anæreta, ſeu interfector in Aphetæ, aut vitæ ſuſtentatiui locū tranſponitur. Si verò apud Meridionalem circulum reperiatur, tunc in obuolutione ſphæræ rectæ ſumemus aſceſiones quantis nimirum quodlibet ſegmentum meridionalem tranſit. Si denique apud finitorem occiduum fuerit, quantis portionum intercapedinis quælibet deſcendit, hoc eſt quantis oppoſitæ illis aſcendunt. At ſi præcedens locus in triū memoratorū limitū nullo, ſed in cœli ſtationibus interiectis delineatur, tunc non amplius à dictis aſcenſionū deſcenſionumve, aut cœli mediation ū temporibus, ſequentia loca ad eadem met, ſeu ſimilia cum præcedentibus deportabuntur, ſed potius à differentibus: ac ſimilis quidem & idem locus eſt ille, qui ſimilem atque ad eaſdem partes habet ſitum comparatione Horizontis æquè ac Meridionalis circulorum; illud verò quàm proximè contingit

git ijs, quæcunque inhærent vni alicui de hemicyclis per communes finitoris & meridionalis sectiones descriptis, quorum singuli in eodemmet positionis habitu faciunt quàm proximè horam æqualem perinde ac si circa memoratas intersectiones circumuolueretur. Sanè & Horizon & meridionalis in eodem positionis habitu prætereuntur, verùm tempora, cum quibus signifer transit vtrobique conficiuntur inæqualia. Ad eundem modum etiam in aliarum absceßionum positionibus, fiunt transitus per tempora, quæ illis quoque sint inæqualia.

Naibodæ Commentarius.

Hic contextus deducitur ex præcedente, estq; partim ex se clarus, maiore verò ex parte per ea, quibus præcedentem textum exposuimus, satis apertus. Dixerat vnicam & naturalem esse dirigendi viam, per quam nimirum sumuntur Aequatoris tempora, quæ interea dum locus sequens ad locum præcursoris hærentis in Horizonte, vel in meridionali climatis, vel in aliquo alio positionis circulo deportatur, transmittuntur: idque siue per ascensiones pręcursore tenente medietatem mundi in genitura scandentem: seu per descensiones, si præcursor in medietate descendente versetur.

Itaque & ob eam causam iam subseqnendo intentionem in specie concludit, & astruit ex memorata directionis definitione sequi, si præcursor sit in Horizonte ortiuo, vel occiduo geniture, tempora directionis exquisitè definiri per ascensiones, vel descensiones climatis, & similiter per cęli mediationes, seu per ascensiones rectas, vt loquũtur, si præcursor culmen genituræ teneat. At si præcursor hor um genituræ cardinum nullum habeat, atque in cęli stationibus, quæ genituræ centris interijciuntur, detineatur, tum loca promissorum sequentia perferuntur ad eadẽmet, seu similia cum locis præcursorũ non ampliùs per tẽpora Aequatoris in climate ascendentia descendentiave, vel cœlum mediãtia, sed potius per tempora Aequatoris alia, quę ab his plurimũ differant, & insinuat tẽpora in circulo positionis aphetico transmissa: Nam hæc, vt patuit, multum differunt ab illis, nam signiferi gradus non transmittuntur æqualibus temporibus per Horizontem genituræ, & per culmen eiusdem, & rursus ab horum vtrisque distantibus temporibus transeunt per positionis circulorum quemlibet, quos facit nominibus similium locorum insignes. Et ne de ipsius intentione sententiaque ambigeremus, aut de locutionis obscuritate iure quæri possemus, ipse more Geometricorum quasi definiendo exponit, quid

per similitudines locorum in hac disciplina velit intelligi : similis, inquit, & idem valens est ille, qui similem atque ad easdem partes habet situm tàm respectu Horizontis, quàm meridionalis genituræ.

Mentem verò te decet hic apponere, vt ad interna sermonis Ptolemęi penetres, neque semper in cortice verborum versari deprehendaris.

Omnes coluri, seu circuli per mũdi polos descripti sunt inter se vbique similes, sed interim non vbique pariter inter se disiunguntur : sed maximè plurimumque in media tumentis globi altitudine, per quam circulus Aequinoctialis incedit, reliquorum hinc inde in ipsis abscedentium locorum quanto magis deijciuntur, descenduntque ad polos, tanto minus etiam disiunguntur, & distant : semper tamen vnam, & eandem similitudinem seu qualitatem custodiendo.

Nam ad permutatam figurarum, situumque quantitatem non est necessarium permutari qualitatem, vt quidam pueriliter imaginantur : veluti exempli gratia, coluri solstitiorum Aequinoctiorumque non minus disiunguntur quadrante propè polos, quàm in media tumentis globi altitudine, licet interea quadrantes valdè paruos esse conueniat respectu eorum, qui medium pilæ tenentem tumorem præcingunt.

Eodem modo capiuntur in circulis positionum similitudines, quas faciunt siue ad Horizontem genituræ siue etiam ad proprium culmen, aut denique alios circulos per horizontis & meridiani commissuras descriptos comparentur. Ita fit & efficitur, vt stella siue in Brumali, siue in Aequinoctiali, siue in Aestiuali, siue etiam inde longius in Septentrionem recedente ortu Horizontem conscendens, semper in simili eodemque quadrantis habitu concernat circulum meridionalem, quamuis interea quadrantes ad Aequinoctialem omnium maximos esse contingat, quique longè superent magnitudine quadrantes per ortum brumalem, æstiualemque incedentes : & hi rursus excedunt reliquos magis ad horizontis & meridionalis commissuras deiectos. Id verò de horizonte ad meridionalem comparato dictum, similiter intelligitur de quolibet circulo positionis alio tàm ad meridionalem, quàm ad horizontem comparato ; Nam & hi semper in eodem qualitatis habitu disiunguntur, licet plus distare eos ad ortum Aequinoctialem, tanto verò minus quanto propius ad horizontis cum meridionali commissuras accesserint, sit necessarium. Hic si tu me satis intellexisti, non amplius ignorare poteris, quid propriè nominet Ptolemæus eundem, & similem stellæ locum, qui videlicet cum aliquo alio in vnum, eundemque circulum positionis cadit. Verbi gratia teneat præcursor Horizontem apud exortum Aequinoctialem, idque siue in ortu Aequinoctiali, siue in Brumali, siue Aestiuali, siue adhuc

magis

magis ad mutuas horizontis cum meridionali sectiones deiecto, tunc semper locus sequens dicitur habere locum eundem, vel locum similem cum præcursore, quæ similitudo intelligitur respectu meridionalis circuli: nam vt dixi, meridionalis & horizon vbique similiter disiunguntur, licet per medium tumorem incedens disiunctio longè maior sit, & excedat disiunctiones, quæ hinc inde ad illorum circulorum commissuras succedunt.

Similiter iudica de idemptitate & similitudine istorum locorum in aliquem positionis circulum incidentium: nam & circuli positionis ad meridianum, vel etiam ad horizontem regionis comparati vbique similem habitum custodiunt, tàm in media tuberositate, quàm propè istorum circulorum commissuras. Sed quare dixit Ptolemæus, hunc similem situm considerari ad easdem partes? Dico quod per easdem partes intelligit, mundi medietatem scandentem vel descendentem, sunt enim duo genera positionis circulorum, & qui intelliguntur in parte mundi ascendente aliter respiciunt ad horizontem, meridionalemque, quàm reliqui medietatem mundi in genitura descendentem intexentes. Hæc est similitudo locorum circulis positionum hoc loco assignata per Ptolemæum, & potest dici in ordine tertia, si annumeres alias duas similitudines, quas eis supra assignabamus. Hæc, quam ruditer memoraui, est ipsa Ptolemæi intentio, licet ipsius modus dicendi, concludendique sit alius, atque in extremo acutus. Ipse enim primò similem & eundem locum introduxit, & dixit esse eum, qui vel horizonti, vel meridionali climatis, & ad easdem partes, hoc est in mundi medietate quæ in genitura scandit ad ortiuum, in descendente verò ad occiduum horizontem comparatus, semper eandem, similemque habitudinem custodit: postea verò hic quasi subsumendo attexuit, quod hoc proximè contingat circulis positionum. Estque locutio talis perinde ac si dicas, animal rationale est bipes implume, incedens, erecto capite, & hæc omnia proximè inueniri, cernique in homine.

Ad eundem modum ipse similis inquit locus est, qui vel horizonti ortiuo in medietate scandente, vel occiduo in medietate descendente: aut etiam meridionali climatis comparatus, semper & vbique tam in medio tumore, quàm in stricturis inde descendentibus, similem tutabitur habitum, id verò quàm proximè contingit circulis positionum.

Etenim horum descriptio vera continetur illis verbis, quando dicit illud quàm proximè contingere ijs locis, quicunq; inhærent vni alicui de hemicyclis per meridionalis & horizontis commissuras incedentib. estq; quasi definitionem horũ circulorum loco ipsorummet positionis circulorum posuisset, & addit, quod horũ circulorũ singuli in eodemmet po-

met positionis habitu faciunt quàm proximè horam æqualem, hoc est istorum circulorum positionis quilibet, & in sui parte qualibet siue eum per medium verticalis tumorem, siue per stricturas ad horizontis & Meridionalis commissurarum extrema secedere, vel deijci intelligas, semper facit horam æqualem, seu parem temporis tùm ab horizonte, tùm verò à meridionali climatis distantiam, perinde ac si mundus in horizontis & meridionalis cōuerteretur intersectionibus. Quod tamen ita non est; reuoluitur enim re vera mundus in Aequatoris polis, per quos si cogites designari duodecim, verbi gratia coluros, quos in specie horarum distinctores nominare licet, quia videlicet ab illis non tantum ipse Aequator, verum etiam omnes ei æquidistantes circuli paralleli secernantur, in spatia vigintiquatuor horarum æqualium: fiet sibi liquidum, spatia illa horarum in circulo Aequatore patere latissimè, strictissimæ verò sentire prope mundi polos, & tamen facere horam æqualem, hoc est non differre magnitudine temporis, & paribus omnino & ad vnguem partibus temporis reuolui eò maximè quod æquator licet sit parallelorum illorum maximus, non tamen ob id longiore tempore circumducatur, aut periodum absoluat, quàm aliquis parallelorum minimus illorum, non tamen ob id longiore tempore circumit, quàm magnorum reliqui, qui ad mediam tumentis mundi altitudinem dilatantur. Omnium enim istorum arcus similes æqualem faciunt horam, parique mora temporis voluuntur, quamuis interea necessarium sit motu mundi quotidiano, ad quem omnes æquidistantes pariter circumeunt, reuoluunturque ipsum Aequinoctialem omnium validissima, concitatissimaque agitatione affici; reliquos verò parallelos ab Aequatoris amplitudine vastissima deficientes tanto vehi languidius, quanto à media tumentis globi sublimitate magis ad humilitatem polorum deijciuntur, propterea quod æqualibus temporum spatijs circumactorum ea, quæ ampliorem ambitum conficiunt, ocyus ferri conueniat, quàm quæ minores desornant circumferētias. Hanc similitudinem locorum, quam Aequatoris & parallelorum eius arcus, licet plurimum distantes magnitudine, tamen constanter inter se similes faciunt in coluris seu horarum distinctoribus, vt tibi iā quasi ocułariter demonstrauimus; si similiter cogites effici fierique in circulis positionum, idque per ipsum maximum communiter nominatum verticalem, meridionalemque erectum orthogonaliter, & per huius æquidistantes, qui hinc inde ad humilitatem Horizontis meridionalisque commissurarum descendentes magis magisque contrahuntur, tunc ad vnguem præsentium Ptolemæi verborum sententiam veram nanciseris. Nam memorati verticalis, & huius æquidistantium circulorum minorum portiones, quæ à circulis portionum intercipiūtur, quamuis magnitudine quasi in vniuersum distare possint; tamen con-

ſtanter inter ſe cuſtodiunt vnam ſimilitudinem , horamque æqualem faciunt, ſeu quod idem eſt circulos poſitionum, quibus interijciuntur, inter ſe vbique diſtare paribus temporum moris omnes æquè demonſtrant perinde ac ſi mundus conuerteretur in communibus horizontis & meridionalis interceɛtionibus , vel perinde ſicut monſtrabamus accidere coluris ſeu horarum diſtinctoribus per Aequatorem, & huius parallelos, circa quorum polos conuertitur mundus. Hoc enim idẽ valet & vtrumque inſinuat Ptolemæus.

In Auguſtano exemplari legitur ὧν ἕκαστον κατά τινα αὐτῶν στάσιν ἴσην ἔγγιστα καιριμὴν ὥραν ποιεῖ, ideſt quorum quilibet in eodem poſitionis habitu facit horam temporalem quàm proximè æqualem , & certè uoculam καιριμὴν non ab re quis diceret omiſſam fuiſſe in vulgatis exemplaribus neque enim planè vacat ratione : Nam circulis poſitionum propriè conuenit diſiungi horis temporalibus, ſicut coluris peculiari quadam ratione competit diſtingui horis. Aequatoris æqualibus . Verbi gratia coluri quadrante diſtantes ſemper & vbique diſtinguuntur ſex horis Aequinoctialibus, non autem temporalibus. Et vice verſa horizon & meridionalis culminans ſemper, & vbique, & in omni parte diſſidẽt ſex horis temporalibus , non autem Aequinoctialibus . Neque eſt in climate videre horum generum conuenientiam , niſi tunc , cùm ſigniferi puncta Aequinoctialia ſeu Arietis & libræ capita horizontem occupauerint . Nam in ſphæra erecta nunquam reperitur aliqua horarum Aequinoctialium & temporalium differentia . Sed abſque memorata vocula benè ſtat, & procedit ſententia Ptolemæi, ſicut eſt oppoſitum . Nam ſi horizontem cogitatione ſuper axe , quem præſtat mutua iſtorum circulorum, externorum ſectio, conuertendo ad Meridionalem admoueas, accidet & eueniet iſtis circulis ἀθρόως , hoc eſt ſimul concretio, ſeu coaleſcentia, neque ipſorum aliquæ partes concreſcendo præcedent concretionem vniuerſorum , & antequam omninò & in vniuerſum coaleſcant, coincidantque ſemper & vbique , & omnes ipſorum partes diſiungentur hora, ſeu mora temporis ęquali: neque intererit multum vtrum horis æqualibus, an verò temporalibus eā metiamur, vt ſit conſentaneum Ptolemæum ſimpliciter ſcripſiſſe , memoratorum circulorum ſingulos facere horam æqualem, & ideò omiſiſſe voces temporalis vel Aeqninoctialis adiectiuas, quod ſic factā horam vtrouis genere horarum dimenſam intelligere liceret. Quod argumentum ſuſpectam facit voculam καιριμὴν, fieríque poteſt, aſcriptam fuiſſe ab aliquo, qui Ptolemæi lexin generalem in ſpecie ad horas temporales reſtrinxit; poſtea verò in contextu à librarijs raptam .

Sed quare dixit Ptolemæus memoratorum circulorum quemlibet facere horam æqualem ? nunquid quod iſtam æqualitatem alicubi defectu quopiam aut exceſſu cõturbari putaret ? Reſpondeo quod non: neque

neque enim Ptolemæus æqualitati putabat inesse quandam inæqualitatem. Ergo quod dicit memoratarum positionum quamlibet facere horam æqualem quàm proximè, id intelligere debemus respectiuè, & comparatione aliorum circulorum, qui etiam faciunt Meridionali, horizontique horam quadamtenus æqualem, non autem proximè æqualem, neque in omnibus suis partibus, sicut faciunt circuli positionum. Vnde intelligere nobis licet coopertam contestamque esse in Ptolemæi verbis circulorum positionis ad circulos coluros seu horarum distinctores, comparationem, ac positiones quidem semper & vbique, hoc est in omnibus suis partibus, & in omni climate faciunt meridionali, horizontique horam ad vnguem æqualem, & quàm proximè, præque cæteris circulis omnibus ad meridionalem, & horizonta comparatis. Coluri verò ad meridionalem, horizontaque comparati faciunt & ipsi quoque quandam horæ æqualitatem, sed tamen non proximè conficiunt æqualem horam, neque in omnibus sui partibus, neque in omni climate similiter, sed in alijs regionibus plus ad illam æqualitatem accedunt, in alijs verò longius remouentur ab eodem. Sanè in sphæra erecta positiones, & coluri planè coæquantur, & conueniunt in omnibus, neque percipitur istorum circulorum vlla penitus differentia. Vbi quoque axis abnutus magnus non est ibi quoq; coluri faciunt horam ferè æqualem, & licet æqualitas illa horæ turbetur quadamtenus excessibus defectibusque; tamen non ita notabiliter, vt contemni non possit ab ijs, quorum operationes nõ sunt exquisitæ. At vbi axis insigniter abnuit, horæ quam coluri ad meridianum horizontaque comparati faciunt, æquabilitatem tanto maioribus defectibus excessibusque conturbari cõuenit, quanto maior fuerit ille axis abnutus. Hanc autem istorum circulorum inter se comparationem ideò insinuauit Ptolemæus, quod sciret modos operãdi, quos est paulò post expositurus, non esse exquisitos, aut circulis positionis, quos illi sumere tunc erat difficile adaptatos, sed vtrumque & probabiliter lataque via innitere, vbi videlicet pro ipsis positionum circulis ipsis adiacentes coluri sumuntur, atque ad medium cęli regionis comparantur, & pro ipsorum indidem differentia per horaria climatis tempora mensurata conficiuntur vtcumque directionum tempora. Quæ omnia qui intelligunt aut intelligere velint, desinent mirari, cur operationes Ptolemæi à propria theoria principalique intentione haud vulgariter abesse cernantur, præsertim in nostris regionibus, quibus axis duplo ferè plus quàm Aegypto abnuit. Non ergo iure dicere poteris lusisse me operam hic superfluo aliquo verborum Ptolemæi examine. Nam hæc diligens dictionis exploratio patefecit vtrumque fundamentum, & cui vera illa vnica & naturalis dirigendi via, quam in contemplatione vidit, & probauit, innititur, & cui iterum suas su-

perstruxit operationes. Quod quàm debile sit fragileque, & quantum absit à reliquo indidem satis notum est. Quem verba Ptolemæi diligentius, & accuratius expendendi laborem, si non refugissent nonnulli, hic non aberrassent, neque errare fecissent infinitos alios.

Finalis huius loci clausula, quæ incipit ibi, [Sanè & horizon & meridionalis in eodem positionis habitu prætereuntur,] habet se etiam instar cuiusdam in arte definitionis, estque firmum principium, cui vera & vnica solidaque & naturalis illa dirigendi via inędificatur. Dicit Horizonta, & meridionalem præteriri, supple ab Aequatore & eius parallelis transiri, & quidem in eodem positionis habitu, hoc est constanter custodiendo anguli magnitudinem rectam, ac apud meridionalem quidem omnem semper custoditur, & manet inuariabilis anguli recti magnitudo. Apud Horizontem quoque angulus, quem sumit Aequator, nunquam permutatur, nisi clima permutetur.

Vtrobique itaque & per meridianum quemlibet, & similiter per climatis cuiusque Horizontem, circulus Aequinoctialis equabiliter transmittitur, vtrinque sumptam anguli iustam magnitudinem semper & constanter tenendo. Huius contrarium contingit vtrobique & apud meridianum, & apud cuiusuis climatis Horizontem concomitanti signifero, qui per vtrumque horum circulorum iniquè præterit, & continenter obliquatione sinuosa suos transitus mirè variat, nullā vnquam constantem angulorum magnitudinem faciendo; quo fit, vt ipsius transitus in tanta varietate, & inconstātia nullo modo alio mensurari possint nisi per vicina, simulque transeuntia æquatoris tempora, vt te studiosè Lector ex Astronomicis institutionibus hæc noscere conuenit. Transit autem signifer temporibus Aequatoris inæqualibus non tantum apud meridionalem & horizonta, verumetiam quælibet eius pars aliter transit meridionalem, & aliter horizonta. Similiter autem alios circulos positionum inæqualiter transit, & admittit variationem transmissionum, quæ discordant cum transitibus, quos & per meridionalem & per horizonta delatus faciebat.

Ex quibus omnibus facilè concluditur, si significator extra genituræ cardines reperiatur in aliquo positionis circulo, tunc sequentes promissores deferri ad similitudinem significatoris, neque per climatis ascensionum, descensionumve, nec culminationum Aequatoris tempora, sed potius per alia, atque ab illis, vt patuit, valdè diuersa, quæ videlicet transmittūtur per circulum positionis significatoris interea, dum locus promissoris sequens præfertur ad locum significatoris precedentis. Atque hactenus de vero directionum fundamento dictum est. Quod si qui ex his, quæ aperta simpliciterque clara protulimus, intelligere nequeant, vel intellectum admittere nolint, eos valdè stupidos, vel propter decorem rixosos, conceptionumque falsarum vanos propugnatores esse conuenit.

Additio Io. Antonij Magini.

Valentini Naibodæ modus deducendi significatores extra angulos constitutos ad suos promissores, quem de mente Ptolemæi in superiori commentario describit, videtur quasi esse similis nostro quinto modo dirigendi Canone 45. nostrarum tabularum directionum exposito. Noster tamen modus multo planior ac expeditior illo est, vt nunc, collatione vtriusque modi inuicem facta, aperiemus, quin etiam operam dabimus hic vt ipsius Naibodæ modus per nostras etiã tabulas promptius possit exerceri.

Primo itaque præcipit Naiboda, vt colligamus per 20. Problema Regiomontani circulum positionis significatoris, & hoc sanè pro tabulam positionum particularem polo regionis accommodatam, ope scilicet declinationis, ac distantiæ à meridiano ipsius significatoris. Quod & nos præcipimus Canone 23. nostrarum tabularum ijsdem medijs, sed & ex generali nostra positionũ tabula cum eiusdem significatoris diurno arcu poterit colligi per Canonem 30. arcus positionis ad eundem vsum.

Secundo idem Naiboda inquirit ad eleuationem polarem dicti circuli positionis modo inuenti arcum semidiurnum eiusdem significatoris. Sed & per Canonẽ 16. nostrarũ tabularũ habebitur ipse arcus semidiurnus, quãdo eleuatio poli nota est, hoc est quãdo exploratus fuerit arcus positionis per particulares positionum tabulas. Sed quando habetur arcus positionis ex generali nostra positionũ tabula, ac proinde eleuatio poli circuli positionis significatoris ignota est, necesse erit conficere semidiurnum arcum secundum ipsum circulum positionis ignotum auxilio ascensionalis differentiæ, quam Canon noster 31. explorare docet. Hanc semidiurnum significatoris arcum vtcumque inuentum subducemus deinceps à recta significatoris ascensione versante ipso in cęli medietate ascendente. Sed erit eidẽ addendus in reliqua medietate cęli descendente, & vtroque modo prodibit ascensio recta culminis dicti circuli positionis, idest gradus & minuta æquatoris in illo incidentia meridiano, ad quem circulus positionis perinde respicit, vt ait Naiboda, sicut Regionis horizon ad suum meridianum refertur. Cæterum nos accipimus distantiã significatoris à meridiano regionis, quæ ad eundem conducit finem, sicut hæc tędiosa ac geminata Naibodæ operatio inuentionis arcus semidiurni significatoris penes suum positionis circulum, & inuentionis puncti æquatoris in illo meridiano incidentis ad quem refertur tamquam horizon dictus circulus positionis.

Tertio accipit Naiboda distantiam promissoris à medio cęli culminæ circuli positionis modo adiuento, nõ autem à meridiano regionis,

quam

quam sanè vocat distantiam primariam, subtrahendo nimirum rectã promissoris ascensionem ab illa dicti culminis cœli si hæc fuerit illa minor contra verò si maior. Nos autem sumimus distãtiam ipsiusmet promissoris à meridiano regionis quæ commodiorem habet vsum quã illa à meridiano circuli positionis.

Quartò & vltimo Naiboda conficit distantiam secundariã eiusdem promissoris à iam dicto medij cęli culmine ipsius circuli positionis, inueniendo prius horaria tempora promissoris ad eleuationem polarem dicti circuli positionis, ac ipsa per sex multiplicando. Sed quæso quid aliud sunt horaria tempora sexies repetita seu per sex multiplicata quàm arcus semidiurnus promissoris? Quamobrem expeditius erit, relictis horarijs huiusmodi temporibus, accipere semidiurnum arcũ promissoris, sicut de significatore diximus, nam ille quidem dicetur distantia secundaria à cęli culmine circuli positionis. Quæ postremo collata cum primaria minorem de maiore auferendo sicut docet Naiboda, vel ambas coniungendo quando sunt ad diuersas cęli medietates, colligetur quæsitæ directionis arcus. Nos verò in hac vltima operatione distantiam secundariam promissoris quam referimus ad meridianum regionis, non autem ad meridianum circuli positionis promptius colligimus ex area columnæ circuli positionis in tabula positionum particulari cum declinatione scilicet promissoris, vel quidem ex area colũnæ arcus positionis in tabula positionum generali cum arcu semidiurno promissoris: atque vltimo calculum expedimus conferendo ambas promissoris à meridiano distantias nempe illam primariam quam obtinet in situ proprio ac alteram secundariam quam habet in situ seu circulo positionis significatoris, nam minore de maiore dempta, quando sunt ad eandem cæli partem orientalem nempe, vel occidentalem, vel ambæ simul coniunctæ, quanto sunt in diuersis cęli medietatibus quas meridianus secernit, producitur directionis quæsitæ arcus, sicut docuimus in dicto quinto modo 45 canonis nostrarum tabularum directionum.

Vt autem hæc euidentius pateant, atque vt clarè percipiatur, nostrũ modum coincidere ad vnguem cum illo Naibodæ, accipiemus exemplum illud suum, vbi deducit Lunam ad corpus ♃, quem calculũ absoluemus per nostram generalem positionum tabulam. Itaq; datur ☽ in gr. 11.0′. ♓ cum latitudine gr. 4.22′. Meridiana, cuius declinatio collecta fuit, à Naiboda gr. 11.29′. merid. & recta ascensio grad. 344.9′. 25″. à qua recta medij cęli ascensione sublata quæ est gr. 290. 4′. reliquum fit distantia ☽ à meridiano regionis gr. 54.5′.25″. Cum declinatione autem ☽ ex tabula differentiarum ascensionalium excipio ad eleuationem poli regionis gr. 44.20′. ascensionum differentiam gra. 11. 27′. quæ de quadrante sublata, relinquit arcum semidiurnum ☽ grad.

78.33′.

78.33'. cum quo & cum distantia ☽ à meridiano, quæ fuit inuēta gr. 54.5'. 25". colligo ex generali positionum tabula arcum positionis ☽ gr.64. 24'. Deinceps verò ad promissorem me confero, hoc est ad ♃, cuius longitudo datur gr.2. 41'. ♉ cum latitudine gr.1. 54'.merid. ex qua adinuenta fuit à Naiboda declinatio gr.10. 38'. sept.& recta ascēsio grad. 31. 8'. à qua quidem cum aufertur recta medij cęli ascensio grad. 290. 4'. relinquitur distantia ♃ à medio cæli primaria grad. 101. 4'. Vt autem adinuenimus secundariam eiusdem à dicto meridiano distantiam, conficiemus primo arcum semidiurnum ♃, colligendo nimirum cum eius declinatione differentiam ascensionalē gra. 10.34'. ad eleuationem poli regionis gr.44.20'. atque ipsam quadranti addendo; ita enim prodit semidiurnus ♃ arcus gra. 100. 34'.cum quo sub arcu positionis gr.64.24'. ipsius ☽ accipio arealem numerum(facta nimirum debita numerorum correctione) gr.73.54'.52". & hæc est distantia secundaria ipsius ♃ à dicto medij cęli culmine regionis, quæ vbi fuerit dempta à distantia eiusdem ♃ primaria ab eodem culmine regionis quæ fuit gr.101.4'. prodibit arcus directionis gr.27.9'.8".satis consentiens cum Naibodæ calculo.

Quòd si ad instar modi Naibodæ calculum perficere volueris,postquam adinuenisti arcum positionis ☽ gr.64.24'.opus erit ab hoc positionis arcu distantiam ☽ à meridiano regionis demere, quæ fuit gra. 54.5'. 25". vt relinquatur ascensionalis differentia ☽ ad illam positionem gr.10.18'. 35". quæ a quadrante detracta, relinquit arcum ☽ semidiurnum gr.79.41'. 25". & hæc rursus ab ascensione recta Lunæ gr. 344 9'. 25". sublata manifestat medium cęli dicti circuli positionis in gr.264.28'. Hanc verò subduco à recta ♃ ascensione gr.31.8'. integro circulo aucta,& relinquitur distantia ♃ primaria ab eodem medij cęli culmine gr.126.40'. Secundaria autem eiusdem ♃ ab eodem cęli culmine obtinebitur, ingrediendo cum arcu semidiurno ♃ qui supra innotuit gr.100.34'. & colligendo arealem numerum gr.73.54'.52". sub arcu positionis ☽ gr.64. 24'. quorum amborum numerorum differentia nempe grad.9.30'.52". patefacit differentiā ascensionalem ♃ ad illum situm,quæ quadrāte aucta euadit arcus ♃ semidiurnus gr.99.30'. 52".qui pro secundaria distantia ♃ à iā memorato cęli culmine vsurpatur. Hæc verò à priore reiecta relinquit arcum huiusce directionis gra.27.9'. 8".sicut prius.

FINIS.

VENETIIS, MDCVII.

Apud Bartholomęum Rodellam, Hæredem Damiani Zenarij.
Ad Salamandræ Signum.